

Σχοηλιαστής

**ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΝΑΚ**

**ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ
ΜΕ ΔΥΟ ΡΟΔΕΣ**

**ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ
20 ΔΙΣ ΔΟΛΑΡΙΑ
ΣΤΗ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ**

2 Πολιτικά σχόλια

4 Γ. Βότσης: Μονομάχοι με γόνιμες αντιζηλίες

5 ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ: ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ: Μπορεί το εξωτερικό χρέος της χώρας να έχει φτάσει αισίως γύρω στα 20 δισεκατομμύρια δολάρια, αλλά η προτεραιότητα της ελληνογερμανικής προσέγγισης επιβάλλει στο ελληνικό κράτος να μην αναζητήσει τις ισόποσες περίπου απαιτήσεις που έχει έναντι της Δ. Γερμανίας. Όπως φαίνεται από την έρευνα και το ρεπορτάζ του Αλέξανδρου Κουτσομητόπουλου που δημοσιεύουμε, η κυβέρνηση αρνείται να διεκδικήσει πολεμικές επανορθώσεις και «δάνεια» 7 δισ. δολαρίων (σε τιμές 1938) που εκκρεμούν από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο

11 Φωτογραφικό ντοκουμέντο από την Τουρκία

12 Μ. Μπεραχάς: Τέσσερις μέρες στην Κομοτηνή

14 Χ. Μαχαίρας: Χθεσινή — Scripta manent

16 Μ. Παπαδάκης: Συνέντευξη με συνδικαλιστές καθηγητές

18 Τ. Κωστόπουλος: Η Καμπότζη στο δρόμο του Αφγανιστάν;

20 Τ. Σαρή: Η σύγκρουση Αμάλ - Χεζμπολάχ

21 Ρ.Β. Μπουσχότεν: Στα άδυτα του Εθνικού Μετώπου

22 ΝΕΑ ΚΑΛΗΔΟΝΙΑ—Ο ΑΚΗΡΥΧΤΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ: Η αποικιοκρατία είναι παράδοση για τη Γαλλία. Είκοσι έξι χρόνια μετά τη λήξη του πολέμου της Αλγερίας, τα αιματηρά επεισόδια που διαδραματίζονται στη Νέα Καληδονία φέρνουν για μια ακόμη φορά στο προσκήνιο την απαίτηση ενός λαού να διεκδικήσει την ανεξαρτησία του από τη γαλλική επικυριαρχία. Σ' αυτό το τεύχος δημοσιεύουμε μια συνέντευξη που πήρε ο συνεργάτης μας στη Γαλλία Στέργιος Βαρβαρούσης από τον Τζιμ Ουνέι, εκπρόσωπο στο Παρίσι του «Εθνικού Απελευθερωτικού Σοσιαλιστικού Μετώπου της Κανακίας»

26 Μ. Ν. Ράπτης: Η πολιτική επανάσταση στην ΕΣΣΔ

29 Ο ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων που μπορείτε να παρακολουθήσετε αυτό το δεκαπενθήμερο, Κλαμπ, Ελληνικοί και ξένοι Δίσκοι, Βιβλία, Έντυπα, Σινεμά, Θέατρο, Ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές επιλογές, Εκθέσεις, Παρουσιάσεις συγκροτημάτων...

41 ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ — ΜΙΚΡΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

45 Σχόλια των αναγνωστών

47 Γ. Χατζάκος: Τσόντες

48 Θ. Πλατής: GATE 48

50 Ρ. Πόλε: Το Βιετνάμ αμύνεται στο Βερολίνο

52 Κοινωνικά Σχόλια

54 Χ. Μαχαίρας: Συνέντευξη με άνδρα της GROUP 4

56 Θ. Δρατζίδης: Βιασμός και εξουσία

59 Αρκάς: Ο Παντελής και το Λιοντάρι

60 Πολιτιστικά Σχόλια

62 ΔΙΑΚΟΠΕΣ ΣΕ ΔΥΟ ΡΟΔΕΣ: Μια και οι διακοπές πλησιάζουν, ο Σχολιαστής δημοσιεύει ένα αφέρωμα για το πώς μπορείτε να αξιοποιήσετε τις δυο ρόδες που διαθέτετε. Οι οδηγίες είναι απλές και χρήσιμες. Αρκεί να τις πάρετε υπόψη σας για να μην έχετε προβλήματα. Εκτός όμως απ' αυτό, οι καλοκαιρινοί αναβάτες μπορούν να διαβάσουν τέσσερις ιδέες για ταξίδια στην Ελλάδα και μια πρόταση για την Ισπανία. Όσοι δεν έχουν μηχανή... ας πρόσεχαν

66 Α. Νηπίσης: Συνέντευξη με τον Γ. Τζαννετάκο

69 Θ. Νηστογιάννης: Η Κωνσταντινούπολη να γίνει δική μας

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ...

ΧΡ. ΛΑΔΑ 3 ΕΝΤΑΥΘΑ

Κλεπταποδόχοι ή τραβεστί

Αγαπητέ Σταύρο,

Στην αρχή, ειλικρινά, ξαφνιάστηκα όταν στο τελευταίο ΒΗΜΑ διάβασα ένα αστυνομικό μυθιστόρημα πολιτικής φαντασίας που δημοσιεύσες. «Η εξαφάνιση του Φάνη Κόμπρα» του Ντάσι Ελ Χάμετ.

Γρήγορα όμως κατάλαβα ότι ήταν μια **κακοχωνεμένη αντιγραφή** του ΠΑΝ-ΠΑΝ. Ο Αρατζαφέρης είχε γίνει Αλαλιώτης και ο Τόμπρας Κόμπρας. **Μίμηση χωρίς έμπνευση**. Γιατί υπάρχουν και αντιγραφείς αληθινοί καλλιτέχνες, γνήσιοι δημιουργοί, που αντιγράφουν με φαντασία και χωρίς κόμπλεξ!

Όμως αμέσως μετά σκέφτηκα πιο ψύχραιμα. Είπα, είναι αδύνατον. Εδώ έχουμε να κάνουμε με το **έγκυρο ΒΗΜΑ**. Με τους παλαιούς εκδότες, που έχουν και αρχές και δεοντολογικό ήθος. Δεν έχουμε να κάνουμε με εργολάβους και τραπεζίτες. Έχουμε παραδοσιακούς ανθρώπους του Τύπου που σέβονται την επαγγελματική δεοντολογία. Δεν είναι κλεπταποδόχοι.

Άρα κάνω λάθος. Μάλλον ο ΠΑΝ-ΠΑΝ μετακόμισε από το ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ στο ΒΗΜΑ και είναι ντεφορμέ. Θέμα προσαρμογής, σκέφτηκα.

Ας τον πάρω τηλέφωνο. Και τότε, Σταύρο μου, έπαθα σοκ! «Όχι, δεν είμαι εγώ...» λέει ο ΠΑΝ-ΠΑΝ. «Πώς άλλωστε θα μπορούσε να αντιγράψω τον εαυτό μου τόσο άσχημα...» Και ποιος είναι ο Ντάσι Ελ Χάμετ; ρωτάω με αγωνία...

«Γεννήθηκε στη μαιευτική κλινική της οδού Χρήστου Λαδά 3 με τεχνητή γονιμοποίηση. Μπαμπάς ο Σταύρος. Γι' αυτό είναι ασχημούλι... Μαμά ο "Μπούλης". Έγινε γνωστός από τότε που άρχισε να εκδίδεται από τον Σταύρο κάθε Κυριακή. "Αμοιρο παιδί... Με τέτοιους γονείς ποια θα 'ναι άραγε η τύχη του;»

Αυτά μου είπε ο ΠΑΝ-ΠΑΝ και τα 'χασα. Τι να υποθέσω. Κλεπταποδόχος ή τραβεστί;

Εγώ το μόνο που ξέρω είναι ότι στη Χρήστου Λαδά αριθμός 3 δεν είναι κλινική, αλλά τα γραφεία του **έγκυρου Δημοσιογραφικού Οργανισμού Λαμπράκη**, ο Σταύρος δεν πηγαίνει ποτέ με άντρες και ο «Μπούλης» είναι ο Πρετεντέρης. Τιποτε άλλο.

Με εκτίμηση στο ήθος σου.
Μπόμπης ΑΥΓΗΡΙΑΝΣ
Υ.Γ.: Να περμένω ότι θα δημοσιεύσεις το γράμμα μου για λόγους δεοντολογικούς στο ΒΗΜΑ το δέκατο; 'Η ζητώ πολλά από μια έγκυρη εφημερίδα;

ΣΧΟΛΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

■ Το Σαββατοκύριακο 11 και 12 Ιουνίου πραγματοποιείται στο Βόλο η δεύτερη συνάντηση Οικολογικών Ομάδων με σκοπό την προώθηση της συνεργασίας και τη δημιουργία πανελλαδικού συντονιστικού οργάνου. Όποιος ενδιαφέρεται μπορεί να επικοινωνήσει με την Οικολογική Κίνηση Βόλου στο τηλέφωνο 20085. Πληροφορίες ακόμη μπορεί να πάρει στη Θεσσαλονίκη στο τηλέφωνο 234033 και στην Καβάλα στο 839346.

Οι εγγραφές ήρχισαν

Μπορεί η κυβέρνηση και η αξιωματική αντιπολίτευση να τρώγονται προεκλογικά σαν το σκύλο και τη γάτα, αλλά σε μερικά «κρίσιμα» ζητήματα ομονοούν ανεπιφύλακτα. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της κύρωσης της «Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την καταστολή της τρομοκρατίας» που συζητήθηκε στη Βουλή στις 25 Μαΐου, οι εκπρόσωποι του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας λίγο έλειψε ν' αρχίσουν τους θερμούς εναγκαλισμούς.

Αφού, λοιπόν, ψήφισαν κυριολεκτικά νύχτα τη διεύρυνση της ποινικοποίησης των ατομικών και πολιτικών ελευθεριών που υποδεικνύει η ΕΟΚική συμφωνία, απέμενε να βρεθεί μια ευκαιρία για να την εφαρμόσουν στην πράξη. Η παράδοση στις ΗΠΑ του Παλαιστίνιου Μοσχάμετ Ράιντ, που μεθοδεύεται αυτές τις μέρες από το υπουργείο Δικαιοσύνης σε συνεργασία με την ΕΛΑΣ και την ΕΥΠ (τουλάχιστον μέχρι την ώρα που τυπώνονταν ο Σχολιαστής), είναι μια απόδειξη ότι ο νέος νόμος δεν πρόκειται να μείνει κενό γράμμα. Εκτός, βέβαια, κι αν εμφανιστεί πάλι κανένας πράκτορας της Μοσάντ και υποχρεωθούμε να του κάνουμε τα έξοδα για να επιστρέψει στην πατρίδα του.

Χ.Μ.

1. Η σπασμένη κούκλα

Πρώτα ο έγκυρος και μη Τύπος της έσκαψε υπομονετικά το λάκκο. Ευθυγραμμισμένος με τις απαιτήσεις του «αθλητικού υποκόσμου», που ήθελε την Τζένη ψυχασθενή και τον Γκάλη το πρότυπο του σωστού επαγγελματία, με συνέπεια και φαντασία μας παρουσίαζε τα τρελά της καμώματα. Μόλις όμως η Τζένη Γκά-

λη μπήκε στο φέρετρό της, χάσανε την κούκλα τους. Τύψεις κυρίευσαν τον καλό κόσμο, που στο πρόσωπο ενός δαιμόνιου δημοσιογράφου απαιτεί να ξανανοίξει ο τάφος της και να την ξαναστήσουν μπροστά μας. Η Τζένη πουλά όχι μόνο σαν ζωντανή «σχιζοφρενής», αλλά και σαν «αδικοχαμένη γνωστική».

2. Η ευαισθησία των δεσμοφυλάκων

Η αποκάλυψη «βόμβα» όμως του Βήματος διεκδικεί και άλλα «ευσήμα». Πυροδότησε δήθεν την κοινωνική ευαισθησία και μας πλούτισε σε γνώσεις για τον τρόπο που κάποιοι βαφτίζονται ψυχασθενείς και κλείνονται στα ψυχιατρεία. Εμείς αντίθετα πιστεύουμε ότι αποτελεί το άλλοθι της καλής κοινωνίας που πρόθυμα ενδιαφέρεται, έστω και μετά θάνατο, γύρω από τις συνθήκες εγκλεισμού της Τζένης στο ψυχιατρείο (χαρακτηρίζοντάς της μάλιστα πρωτοφανείς!) για να μπορεί όχι μόνο να ξεχνά αλλά και να συνεργεί στον εγκλεισμό χιλιάδων ανωνύμων

στη Λέρο, το Δαφνί και όχι μόνο. Με τον ίδιο τρόπο, η αθώωση του Νάσιουτζικ, επειδή ήταν επώνυμος και δεν μπορούσαν να του αποσπάσουν τα ατράνταχτα στοιχεία (ομολογία), σε τίποτα δεν θα βοηθήσει τον κάθε μικρό ή μεγάλο Παγκρατιδίδη που θα ομολογήσει εγκλήματα που είτε έκανε είτε όχι. Και παραπέρα αυτή η «ευαισθησία» όχι μόνο δεν βοηθά, αλλά καταδικάζει καθημερινά μπροστά στα μάτια μας τον κάθε ναρκομανή ή το κάθε ανώνυμο κλεφτρόνι που πρόθυμα «ομολογεί» ό,τι του υποδείξουν.

3. Ο εισπράκτωρ

Η κίτρινη όμως δημοσιογραφία φαίνεται ότι δεν μπορεί να αυτοσυγκρατηθεί. Και το τέρμα του κατήφορου είναι πάντα ο πάτος. Χρειάζεται λοιπόν και το αλατοπίπερο, το αστυνομικό δηλαδή αποκορύφωμα, που θα την κάνει πιο εύπεπτη.

Έτσι ο Στ. Κούλογλου, στο άρθρο του «Ποιος «σκότωσε» την Τζένη Γκάλη», καταλήγει:

«**Το περιβάλλον της εξέτασε το ενδεχόμενο της δολιοφθοράς του αυτοκινήτου, αλλά δεν υπάρχει καμιά ένδειξη για κάτι παρόμοιο. Η Τζένη πήρε μαζί τα μυστικά της...**»

Η ποιότητα της δημοσιογραφίας του Στ. Κούλογλου είναι βέβαια γνωστή. Το εύρος της εκτείνεται επί παντός επιστητού. Από το «γιατί ο Φασούλας έφυγε από την ΚΝΕ» (τον έβαλαν να κρατά τα πανό... είναι η εξήγησή) μέχρι τις φοιτητικές κατα-

λήψεις. Από την τάση για φοροδιαφυγή του Έλληνα μέχρι τα εγκλήματα του κόκκινου φασισμού στην Καμπότση (ή αλλιώς Καμπότζα). Εξάλλου αυτή η δημοσιογραφία τον έχει αναδείξει περιζήτητο σε ραδιόφωνο και τις έγκυρες εφημερίδες όσο κανέναν άλλο συνάδελφό του.

Εμείς το μόνο που θα προσθέσουμε είναι η παρακάτω «έγκυρη» πληροφορία (σαν αυτή του δημοσιογράφου μας).

«**Το περιβάλλον των παλιών του συντρόφων εξετάζει το ενδεχόμενο ο Στ. Κούλογλου να εξαργυρώνει αμερικάνικες επιταγές κάθε μέρα στη City-Bank της γειτονιάς του, αλλά δεν υπάρχει καμιά ένδειξη για κάτι παρόμοιο. Ο Στέλιος κρατά καλά τα μυστικά του...**»

Θ.Π.

■ Την ίδια περίπου ώρα που ο Χαρίλαος Φλωράκης δήλωσε στη Βουλή — στη συζήτηση για την πρόταση μομφής — ότι το ΚΚΕ υποστηρίζει ανεπιφύλακτα όλες τις κινητοποιήσεις των εργαζομένων, τα μέλη της ΕΣΑΚ-Σ στις Τράπεζες έσπαζαν τη διήμερη απεργία που είχε προγραμματιστεί για τις 7 και 8 Ιουνίου. Παράλληλα, έσπαζαν στο ξύλο όσους διαφωνούσαν με την άποψή τους,

σκεπτόμενοι ότι καλή η περεστρόικα, αλλά να μη ξεχνάμε και τις παραδόσεις του κινήματος.

■ Πολλά γράφτηκαν και άλλα τόσα ακούστηκαν για το πρόσφατο συνέδριο της ΚΝΕ. Επειδή θέλουμε να αποφύγουμε την προχειρολογία, σας παραπέμπουμε στο επόμενο τεύχος του Σχολιαστή.

Ο ΜΑΚΕ ΣΤΗΝ Τ.Υ.

Δημήτρης Παπαχρήστος: Να πούμε γέματα;

Τα εικοσάχρονα του Μάη του '68 δεν απασχόλησαν μόνο τις εφημερίδες και τα περιοδικά, όπως γράφαμε στο προηγούμενο τεύχος, αλλά και την τηλεόραση που πρόβαλε διάφορα αφιερώματα και από τα δυο κανάλια. Ένα απ' αυτά ήταν και το ντοκιμαντέρ «Μάης '68 — 20 χρόνια αργότερα», που επιμελήθηκε ο Δ. Παπαχρήστος και σκηνοθέτησε ο Π. Τάσιος. Αν και η εκπομπή εισέπραξε διάφορα κολακευτικά σχόλια από τις τηλεοπτικές στήλες των εφημερίδων, η γνώμη μας είναι ότι κινήθηκε στη γραμμή των έντυπων αφιερωμάτων, παρουσιάζοντας το Μάη σαν ένα ανεπανάληπτο μουσειακό είδος που υπέκυψε στον αδήριτο νόμο της ενσωμάτωσης.

Από τον Δημήτρη Παπαχρήστο ζητήσαμε να μας απαντήσει σε μερικά ερωτήματα που του θέσαμε.

Σ.

■ Είστε ικανοποιημένος από το τελικό αποτέλεσμα της εκπομπής;

— Το ντοκιμαντέρ τέλειωσε σχεδόν απότομα. Κανείς, όμως, δεν μπορεί να χωρέσει το Μάη του '68 σ' ένα ντοκιμαντέρ.

Αυτό που τόνισα εγώ στην εκπομπή είναι ότι η μνήμη είναι το ζωντανό στοιχείο, το ίδιο το γεγονός. Η μνήμη πηγαίνει κόντρα στη φθορά του χρόνου και σε κάθε μορφή εξουσίας. Δεν νομίζω ότι έκανα κάτι αναμνησιακό και γραφικό. Άλλωστε, για πρώτη ίσως φορά δεν επενέβη η διοίκηση της ΕΤ-2, κι αυτό το δηλώνω κατηγορηματικά. Δεν ανακατεύτηκε, αλλά «μήκε» ό,τι θέλαμε εγώ και ο σκηνοθέτης.

Βέβαια, πολλά πράγματα δεν προέκυψαν όπως τα είχα προγραμματίσει, επειδή συνεργάστηκαν δυο εντελώς αντίθετοι άνθρωποι. Το ότι όμως ο σκηνοθέτης δεν ήταν στο δικό μου πνεύμα βαρύνει αποκλειστικά εμένα που τον επέλεξα.

■ Με ποια κριτήρια έκανες την επιλογή των προσώπων που μίλησαν για το Μάη;

— Οι επιλογές των προσώπων έγιναν με τέτοιο τρόπο, ώστε να κρατηθεί κάποια ισορροπία. Οι επιλογές αυτών που είπαν και ο χρόνος που μίλησε ο καθένας ήταν ένα δευτερεύον θέμα. Το μοναδικό πρόβλημα που έχω είναι με τον Μιχάλη Ράπτη που είπε σημαντικά πράγματα, αλλά που για σκηνοθετικούς λόγους μίλησε πολύ λίγο.

Υπήρχαν βέβαια και άλλοι που θα μπορούσαν να μιλήσουν. Αυτούς όμως βρήκα διαθέσιμους. Δεν έγινε καμιά απόρριψη.

■ Από το ντοκιμαντέρ όμως βγήκε ότι το '68 είναι μια τελειωμένη υπόθεση...

— Για να μην πετάμε στα σύννεφα, θα πρέπει να πούμε ότι όχι μόνο οι Έλληνες που μίλησαν, αλλά και οι Γάλλοι πρωταγωνιστές και όσοι γενικά πήραν μέρος σ' εκείνα τα γεγονότα, έχουν βρεθεί σε αδιέξοδο. Άλλοι πήγαν με τον Μιτερράν, άλλοι γύρισαν σπίτια τους και κάποιοι τρίτοι κρατούν μέσα τους το Μάη σαν κοινωνικό όραμα.

Αυτό που με τρώει εμένα και τρώει κι εσάς, είναι ότι — δεν μπορεί — το '68 θα το ξαναβρούμε μπροστά μας. Κάτι είναι που ο Μάης επανέρχεται στη μνήμη μας άλλοτε σαν όνειρο κι άλλοτε σαν εφιάλτης. Κι αυτό ήταν κάτι που νομίζω πως βγήκε απ' την εκπομπή.

■ Ναι, αλλά από την εκπομπή βγήκε, επίσης, ότι η ενσωμάτωση είναι νομτέλεια.

— Εγώ είπα, απλώς, ότι το σύστημα αφομοίωσε πολλούς από τους πρωταγωνιστές και τους έκανε αστέρες. Αυτή είναι, όμως, η πραγματικότητα. Τι να κάνουμε, να πούμε γέματα; Δεν είδα στο Παρίσι τίποτα που να θυμίζει το Μάη. Όλα ήταν τακτοποιημένα — ήρεμα κι ωραία. Δεν πρέπει, ωστόσο, να μας τρομάζει αυτό το γεγονός. Και τότε, λίγο πριν την έκρηξη, πάλι όλα έμοιαζαν τακτοποιημένα...

Δεν μπορούσα, όμως, να βγάλω στην οδόνη μια σηκωμένη γροθιά και να τη δείξω, αφού σήμερα δεν υπάρχει.

ΣΚΙΤΟΣ: ΠΑΝΩΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

■ Επιτέλους! Ο κύριος Θόδωρος Κατσάνεβας εξελέγη καθηγητής. Αναπληρωτής καθηγητής στην Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή μάλλον, αλλά εξελέγη. Σεμνά, έτσι όπως αρμόζει στην περίπτωση και χωρίς τυμπανοκρουσίες και περιττούς θορύβους. Εξίσου σεμνά έπλεξε και η *Kyp. Ελευθεροτυπία* (5.6) τη *laudatio* του νεοεκλεγέντος. Μόλις στο τέλος του εγκωμίου και με πολλή σεμνότητα αναφέρει το σημαντικότερο προσόν του κυρίου Θ.Κ. Θα μπορούσε βέβαια και να μην το αναφέρει. Διότι είναι σε όλους γνωστό, ιδιαιτέρως στους αναπληρωτές καθηγητές της ΑΒΣΠ που ψήφισαν τον κ. Κ. και στους αναπληρωτές καθηγητές των υπολοίπων ανά τη χώρα ΑΕΙ που έχουν τώρα πλέον σοβα-

ρούς λόγους να αναμένουν ότι η επόμενη τροπολογία του Νόμου-Πλαίσιο θα άρει και το τελευταίο τρωτό σημείο αυτού του νόμου: τη μετά την εκλογή του κ. Κ. απαράδεκτη πλέον διάκριση μεταξύ καθηγητή δεύτερης βαθμίδας (Αναπληρωτή Καθηγητή) και καθηγητή πρώτης βαθμίδας (Καθηγητή), εντάσσοντας στην πρώτη βαθμίδα τους νυν αναπληρωτές καθηγητές (και αναγκαστικά τον κ. Κατσάνεβα).

Έτσι θ' αποδειχθεί ότι οι κακές γλώσσες, που ισχυρίζονται ότι ο κ. Κατσάνεβας θα 'πρεπε να εκλεγεί το πολύ λέκτορας, ανήκουν απλώς σε ιδιοτελείς λέκτορες που επιθυμούσαν να ενταχθούν εδώ και τώρα στην πρώτη βαθμίδα.

■ Παρακολουθώντας μια εκπομπή της τηλεόρασης για το Μάη, ένας πατέρας ακούστηκε να μονολογεί: Μπορείς να είσαι οπαδός του Βίλυ Μπραντ ή να θεωρείς την τρομοκρατία μοναδικό δεινό του κόσμου, ως εδώ καλά. Αλλά να 'σαι καθηγητής πανεπιστημίου και να υποστηρίζεις ότι ο Μάης του '68 έγινε για να κατα-

λήξει στην εκλογή του Μπραντ ή στην τρομοκρατία, αυτό είναι ανησυχητικό! Αυτά λοιπόν μαθαίνουν στα παιδιά μας; Όταν οι διαπιστώσεις παρουσιάζονται σαν αιτίες, δεν πρέπει να ανησυχούμε για το επίπεδο της παιδείας μας; Έτσι θα πλάσουμε τους αυριανούς Ευρωπαίους;

Μονομάχοι με γόνιμες αντιζηλίες

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΟΤΣΗ

Ετσι όπως την είδαμε να εξελίσσεται σε μια ακόμη θεαματική και με στοιχεία αμοιβαίας προσωπικής εμπάθειας «μονομαχία» Αν. Παπανδρέου και Κων. Μητσοτάκη, η συζήτηση στη Βουλή της πρώτης ύστερα από 25 χρόνια πρότασης μομφής δεν ξεπέρασε τα γνωστά πλαίσια των συνηθισμένων σε αρχηγικό επίπεδο («εκτός ημερησίας διατάξεως») συζητήσεων.

Αλλά τότε γιατί έγινε;

Όσοι απέδωσαν την πατρότητα της πρότασης δυσπιστίας στον Κων. Καραμανλή, για να προλάβει τάχα, με μια εξύμνηση της πολιτικής του στα εθνικά θέματα, όσα εις βάρος του μαγειρεύονται με το «φάκελο της Κύπρου», διαψεύστηκαν.

Η πιο έντονη αναφορά στον Καραμανλή, που έκανε ο αρχηγός της Ν.Δ., για να προκαλέσει θύελλα χειροκροτημάτων και επευφημιών στην πτέρυγα του, ήταν όταν θύμισε κάτι απλό — που είναι και ιστορική αλήθεια:

Ότι το μόνο όπλο, το μόνο επιχείρημα, το μόνο διαπραγματευτικό «ατού» που διαθέτει ο Αν. Παπανδρέου στον ελληνoturκικό διάλογο (ο δρόμος της Τουρκίας προς την Ευρώπη περνάει από την Αθήνα και την Κύπρο) το οφείλει στον Καραμανλή, που πάσχισε και πέτυχε την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ.

Φαίνεται ότι είναι ακριβείς οι πληροφορίες ότι ο Μητσοτάκης πήγε στην Πολιτεία με την πρόταση μομφής υπό μάλης για να ζητήσει συμβουλές και να εξασφαλίσει τη συγκατάθεση του (δραστήριου ακόμη στο παρασκήνιο) ιδρυτή της Ν.Δ. Και η συγκατάθεση δόθηκε, χωρίς ιδιαίτερο ενθουσιασμό:

«Με συμβουλές δεν γίνονται οι αρχηγοί» — φέρεται ότι έλεγε αργότερα ο Καραμανλής. «Και ο Πλάτων (τι παραλληλισμός!) είχε τρεις μαθητές, που τους συμβούλευε διαρκώς. Αλλά και οι τρεις τού βγήκαν απατεώνες...»

Με τη δικής του εμπνεύσεως, λοιπόν, πρωτοβουλία για εντυπωσιακό «φινάλε» της Βουλής, ο Μητσοτάκης, προφανώς, επεδίωξε:

- Να πάρει τη ρεβάνς των εντυπώσεων από την όντως (και απροσδοκώτως) επιτυχή πασοκική συγκέντρωση στο Ηράκλειο της Κρήτης.
- Να θέσει κόμμα και οπαδούς σε εκλογική ετοιμότητα, γιατί διατηρεί πάντοτε την ανησυχία για αιφνιδιαστική προσφυγή στις κάλπες το φθινόπωρο.
- Να εκμεταλλευτεί τη διευρυμένη λαϊκή δυσανεμία, όπως χαρακτηρίστικά εκδηλώνεται με τον εκτεταμένο απεργιακό αναβρασμό — όπως είπε «οι μισοί Έλληνες απεργούν και οι άλλοι μισοί ετοιμάζονται να απεργήσουν». Και, τέλος
- Να απαντήσει στην προσπάθεια του Αν. Παπανδρέου (με τις ομιλίες του στους βιομηχάνους και το Ηράκλειο) να απλώσει τα πόδια του και στα από παράδοση χωράφια της συντηρητικής παράταξης, εμφανιζόμενος ως ο καταλληλότερος διαχειριστής της εξουσίας — καθώς ανταποκρίνεται στις επιταγές της στιγμής που εκφράζει το δίπτυχο: κοινωνική γαλήνη και εθνική ομοψυχία.

Η τριήμερη συζήτηση επιβεβαίωσε κάτι που ήταν ήδη γνωστό: Ότι μέσα στις συναινετικές διαδικασίες της συγκαταθετικής δημοκρατίας μας τα δύο κόμματα εξουσίας λειτουργούν συμπληρωματικά και παραπληρωματικά. Και ότι όσο πιο συντηρητικά εκφράζεται στην πολιτική της η κυβέρνηση του ΠΑ.ΣΟ.Κ., τόσο στενεύουν τα περιθώρια της Ν.Δ. να ασκήσει δραστηριότητα αντιπολίτευση.

Μελετημένος και προετοιμασμένος για τις αγορεύσεις του όσο ποτέ, ο Κων. Μητσοτάκης αποκάλυψε την αμνηχανία και εγγενή αδυναμία του να αρθρώσει αντιπολιτευτικό λόγο στα πιο καίρια από τα συζητούμενα θέματα: Κατηγορούμενος (οκόπιμα...) ότι υποδαυλίζει την κοινωνική αναταραχή πάσχισε να αποδείξει τον πυροσβεστικό του ρόλο — μια και την απεύχεται και τη φοβάται, τουλάχιστον όσο και η κυβέρνηση. «Δεν επιδιώκουμε την κοινωνική όξυνση» είπε — και ήταν ειλικρινής. Και για την πιο έντονη απεργιακή κινητοποίηση, των καθηγητών, που πήρε πρωτόγνωρες διαστάσεις αυτονομισμένη από τις κομματικές συνδικαλιστικές παρατάξεις, το μόνο που μπορούσε να κάνει ήταν να καλέσει κυβέρνηση και απεργούς να τα βρουν «στη μέση του δρόμου».

Άλλο τόσο, δεν υπήρχαν περιθώρια για ουσιαστική αντιπολίτευση στον τρόπο, που η κυβέρνηση χειρίζεται τα εθνικά θέματα, στο πνεύμα του Νταβός: αρκέστηκε, έτσι, να την επιπλήξει γιατί καθυστέρησε τον ελληνoturκικό διάλογο επτά χρόνια.

Από κει και πέρα δεν έμενε παρά ο δρόμος του εντυπωσιασμού, με τα σκάνδαλα και τη νομενκλατούρα, την καταστροφολογία για τα οικονομικά μας (με κυβερνήσεις του ΠΑ.ΣΟ.Κ. σε 4-5 χρόνια το σύνολο του εθνικού προϊόντος θα διατίθεται στα τοκοχρεωλύσια του εξωτερικού δανεισμού...) και τις αιχμές για τη «διχασμένη προσωπικότητα» του πρωθυπουργού.

Αυτό που ξέρεi καλά και ο Μητσοτάκης και δεν το ομολογεί φρόντισε να το κάνει λιανά στην ομιλία του ο Αν. Παπανδρέου: Ότι την καπιταλιστική ανάπτυξη μέσα από «σταθεροποιητικά» προγράμματα την υπηρετούν ασφαλέστερα τα ρεφορμιστικά κόμματα στην εξουσία, γιατί έχουν ευρύτερη κοινωνική συναίνεση και πετυχαίνουν τη συμπίεση του εισοδήματος των εργαζομένων μέσα από τους μηχανισμούς (κόμματα, συνδικάτα, μέσα ενημέρωσης) χειραγώγησής τους.

Στο μεγαλύτερο μέρος της η γραπτή ομιλία (διά χειρός του πάλαι ποτέ ΕΔΑίτη Γ. Κατηφόρη, πιθανότατα) του Αν. Παπανδρέου ήταν το πληρέστερο μανιφέστο ρεφορμισμού, που είχε εκφωνήσει ως τώρα.

Μερικές φράσεις, που τη διανθίζουν, είναι αποκαλυπτικές:

• «Πολιτικοί και κοινωνικοί ανταγωνισμοί είναι κάτι το δοσμένο στη ζωή μας. Όμως, μέσα από τους ανταγωνισμούς αυτούς επιβάλλεται να βγαίνει κάθε φορά μια σύνθεση, που να εκφράζει το συμφέρον του συνόλου. Καθήκον της εθνικής ηγεσίας είναι να προωθεί τους αναγκαίους κοινωνικούς συμβιβασμούς και τις συμμαχίες, που υλοποιούν αυτή τη σύνθεση. Αλλιώς, μέσα στις εντάσεις της διεθνούς ζωής κινδυνεύει και το έθνος».

• «Δεν υποστηρίζω ότι πετύχαμε την ολοκληρωτική συναίνεση του 100% της κοινωνίας. Δεν αποβλέπουμε στην ουτοπιστική ομοιομορφία ενός οποιουδήποτε ολοκληρωτικού σχήματος. Η σύνθεση που επιδιώκουμε ανάμεσα στα αντίπαλα κοινωνικά συμφέροντα αφήνει περιθώρια για την ικανοποίηση της ιδιομορφίας και για την άσκηση δημιουργικής πρωτοβουλίας».

• «Το μέλλον της χώρας μας βρίσκεται στον ευρωπαϊκό χώρο... Ο τόπος κινείται σταθερά προς το να γίνει Ευρώπη. Αποβάλλει σταθερά τα χαρακτηριστικά της υπανάπτυξης: τον εσωτερικό διχασμό, το συντεχνιασμό, τον πολιτικό ρομαντισμό...»

• «Χαρακτηριστικό της εποχής μας είναι η προσπάθεια για μια γόνιμη σύνθεση ανάμεσα στα δύο μεγάλα συστήματα: τον καπιταλισμό και το σοσιαλισμό. Μια σύνθεση, που θα κρατήσει από τον καπιταλισμό το επιχειρηματικό πνεύμα, απορρίπτοντας την εκμετάλλευση και από το σοσιαλισμό την κοινωνικότητα, απορρίπτοντας τον ολοκληρωτισμό...»

Τα δυο κόμματα λειτουργούν συμπληρωματικά και παραπληρωματικά

Αυτάν το νέο(;) δρόμο του ΠΑ.ΣΟ.Κ. μένει να τον αριθμήσουν, βαφτίσουν και εξοραίσουν όσοι στους κόλπους του επιμένουν ότι διατηρούν τον «πολιτικό ρομαντισμό» τους.

Στην τριήμερη συζήτηση της Βουλής η Αριστερά απέφυγε να τον σχολιάσει. Έτσι κι αλλιώς ήταν καταδικασμένη στο ρόλο του κομπάρσου της μονομαχίας στο Κοινοβούλιο — ως αμελητέα ποσότητα σ' αυτή «την αθροιστική μηχανή, που επαναλαμβάνει αποφάσεις εισηγμένες αλλού»...

Γ.Β.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΙΣ Περασμένα-ξεχασμένα;

Φαίνεται ότι η λήθη, εκτός από την «εθνική αναγέννηση», υπηρετεί και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση: διαφορετικά, είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς, γιατί το ελληνικό κράτος εγκαταλείπει νόμιμες απαιτήσεις δισεκατομμυρίων που έχει έναντι της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Δυτικής Γερμανίας.

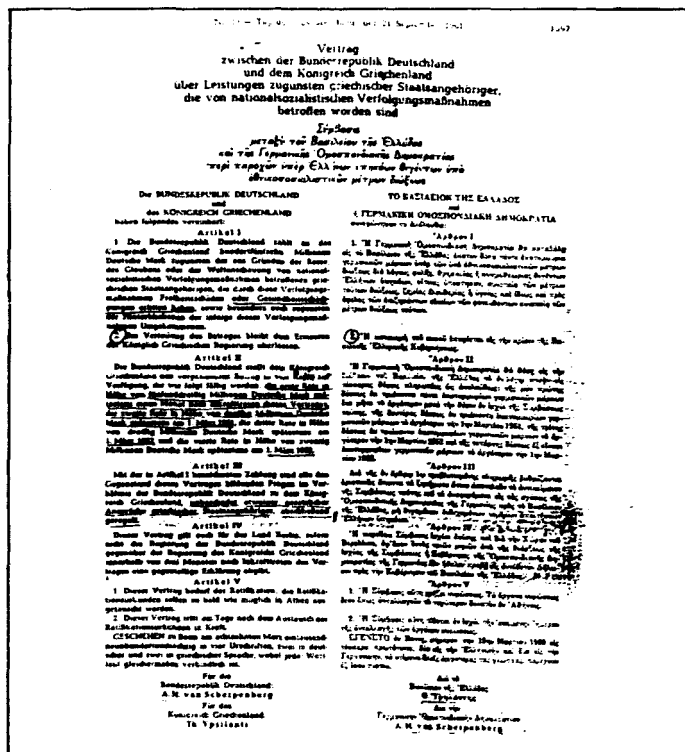
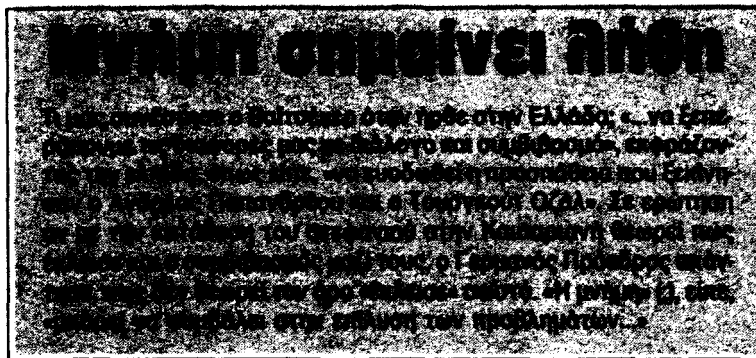
Όπως προκύπτει από την έρευνα του Αλέξανδρου Κουτσομητόπουλου που δημοσιεύουμε, πάνω από 7 δισεκατομμύρια δολάρια πολεμικών αποζημιώσεων (σε τιμές του 1938) θυσιάστηκαν στο βωμό της ελληνογερμανικής προσέγγισης που υποθέτησαν όλες οι μεταπολεμικές κυβερνήσεις, της σημερινής μη εξαιρουμένης.

18 Ιανουαρίου 1988: Ενώ η εθνική αντιπροσωπεία συζητούσε στη Βουλή την κύρωση ενός δανείου 4,5 εκατομμυρίων DM που πρόσφερε με ευνοϊκούς όρους η Δυτική Γερμανία για την υδρογεωλογική μελέτη της λεκάνης της Πτολεμαΐδας, μια παρέμβαση του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου του ΚΚΕ δημιούργησε φοβερή αναστάτωση. Η δήλωση του κ. Κάππου έμοιαζε σαν να ζητούσαμε να μας αποζημιώσει ο Χομεϊνί για την εκστρατεία του Ξέρξη στην Ελλάδα...

Ας δούμε, όμως, τι ακριβώς είπε¹: «...από πρώτη άποψη, η σύμβαση αυτή φαίνεται θετική. Υπάρχουν, όμως, σοβαρές εκκρεμότητες με την Ο.Δ.Δ. Γερμανίας, όπως οι πολεμικές αποζημιώσεις για τις ζημιές που προκάλεσαν σε κτίρια, λιμάνια, σιδηροδρόμους... αλλά επίσης και το θέμα των δανείων που έπαιρνε το Γ Ράιχ από την Τράπεζα της Ελλάδας... με συμβατική υποχρέωση να μας τα επιστρέψει μετά τον πόλεμο». Και αναρωτήθηκε δικαίως ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΚΚΕ: «Όταν μας χρωστά η Γερμανία, είναι δυνατό να μας λέει ότι μας δίνει δάνειο με ευνοϊκούς όρους;»

Βεβαίως και είναι, ήταν η απάντηση. «Από το τέλος του πολέμου έχουν υπογραφεί του κόσμου οι συμβάσεις με τη Δ. Γερμανία», τόνισε ο βουλευτής της ΝΔ κ. Παπακωνσταντίνου, ο οποίος χαρακτήρισε απαράδεκτη την παρέμβαση του κ. Κάππου, μια και, όπως είπε, η Πτολεμαΐδα είναι δική του περιφέρεια! Αλλά και οι βουλευτές των υπόλοιπων περιφερειών απομόνωσαν το ΚΚΕ, θεωρώντας απαράδεκτη την αναμόχλευση των παθών που επιχείρησε η ελληνογερμανική συμφωνία κυρώθηκε με μεγάλη πλειοψηφία.

Κάπως έτσι, το ζήτημα της εξόφλησης των γερμανικών οφειλών, αν και προς στιγμή είδε το φως της δημοσιότητας, παραπέμφθηκε πάλι στις καλές νύχτες της κατηγορίας των δανεικών κι αγύριστων. Όσο κι αν φαίνεται παράλογο, η Ελλάδα αποδέχεται το επιχείρημα με το οποίο η Δ. Γερμανία αρνείται την πληρωμή των αποζημιώσεων: «προϋπόθεση», λέει, «των πολεμικών επανορθώσεων είναι η υπογραφή συνθήκης ειρήνης μετάξύ των νικητριών χωρών και της ενοποιημένης Γερμανίας». Τι κι αν υπάρχει η συμφωνία του Ελσίνκι, τι κι αν τα σύνορα των ευρωπαϊκών χωρών θεωρούνται οριστικά: οι Γερμανοί θα μας τα δώσουν, όταν πέσει το τείχος του Βερολίνου και ενοποιηθεί η Γερ-

Η σύμβαση ντροπής του Αβέρωφ του 1960 μεταξύ Ελλάδας και Δ. Γερμανίας. Με 115 εκ. μάρκα οι Γερμανοί ξεχρεώνουν τις υποχρεώσεις απέναντι στα θύματα του πολέμου.

μανία.

FLASH BACK

Αν και υπάρχουν αρκετοί σύγχρονοι «αντικειμενικοί» Γερμανοί διασημοί, που προσπαθούν να υποστηρίξουν ότι η γενοκτονική πολιτική των ναζί στη χώρα μας ήταν περίπου ένα «ατύχημα», η καταλήστευση όχι μόνο της Ελλάδας αλλά συνολικά των Βαλκανίων και οι ομαδικές δολοφονίες του άμαχου πληθυσμού (μόνο ο λιμός της Αθήνας και των ελληνικών νησιών είχε πάνω από 300.000 θύματα) ήταν μια καλά προμελετημένη επιχείρηση. Αρκετά χρόνια πριν, ο γερμανικός ιμπεριαλισμός έδεσε τις θεωρητικές του βάσεις, προετοιμάζοντας τη ληστρική επιδρομή που θα εξαπέλυε κατά της Ευρώπης και της Αφρικής. Το γερμανικό Ινστιτούτο Αποικιών (Reichs Kolonialministerium) δεν έκανε άλλη δουλειά από το να εξυπηρετεί αυτόν το στόχο. Μελέτες όπως

«Τα νέα Βαλκάνια» (Wageman, 1939), προσπαθούσαν να εξειδικεύσουν τη βασική ναζιστική αντίληψη της «νέας ενωμένης Ευρώπης».

Έτσι, όταν στις 27 Απρίλη του 1941 οι Γερμανοί μπήκαν στην Αθήνα, το έδαφος είχε προετοιμαστεί. Ο Γερμανός στρατιωτικός διοικητής ανακοίνωσε αμέσως, ότι «πάντες εν Ελλάδι υποχρεούνται να δέχονται κατά τας συναλλαγάς τους γερμανικά τραπεζογραμμάτια με την τιμή των 50 δραχμών κατά μάρκο»², έστω κι αν η τότε ισοτιμία του γερμανικού μάρκου ήταν μόνο 6 δραχμές. Μέχρι τέλος του '41 οι Γερμανοί εκδωσαν σε φορητά τυπογραφικά κατοχικά μάρκα (μηδενικής αξίας στη χώρα τους) συνολικής αξίας 530.845 χρυσών λιρών Αγγλίας. Επίσης, κάθε Γερμανός στρατιώτης έλαβε για τις «επιδόσεις» του ένα Bonus 1000 μάρκων. Παράλληλα, ανακοινώθηκε ότι το Γ Ράιχ ανέλαβε τη φροντίδα της κάλυψης

των επισιτιστικών αναγκών της Ελλάδας και ζητούσε πίνακες με τα υπάρχοντα διαθέσιμα τρόφιμα. Στην οδό Ομήρου 6, στα γραφεία δηλαδή του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου, εγκαταστάθηκαν διάφοροι Γερμανοί πάροικοι και άλλοι «φιλέλληνες», που γνώριζαν τις ελληνικές συνθήκες και εξανάγκαζαν εμπόρους και βιομηχάνους να υπογράψουν συμβάσεις, με τις οποίες παραχωρούσαν κάθε προϊόν που είχαν σε απόθεμα. Όπως αναφέρεται, «αξιωματούχοι των στρατευμάτων κατοχής περιερχόμενοι, άγνωστο βάσει ποιας εντολής, εμπορικά και βιομηχανικά εγκαταστάσεις, άλλοτε ελεγκάτουν αποθέματα, άλλοτε ριζικότερον, επιζητούν δι' απειλών την εξαγοράν της πλειοψηφίας των μετοχών...»³

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε μια έκθεση των γερμανικών Αρχών, εμφανίζεται ότι οι γερμανικές εταιρίες «αγόρασαν» ελληνικές μετοχές ύψους 40 εκατομμυρίων μάρκων, εξασφαλίζοντας έτσι την προμήθεια μεταλλευμάτων (χρώμιο, βωξίτη, κ.ά.) αξίας 13 εκατομμυρίων μάρκων το χρόνο⁴.

Σαν να μην έφταναν όλα αυτά, οι Γερμανοί κατάσχονταν και την παραγωγή λαδιού, καπνού, σταφίδας και την έστειλαν με αεροπλάνα ή τρένα στη Γερμανία για κατανάλωση του αστικού πληθυσμού. Το εντυπωσιακό όμως είναι ότι μας ανάγκασαν να πληρώσουμε και... έξοδα κατοχής, τα οποία έφταναν στα 25 εκατομμύρια μάρκα⁵ το μήνα!

Για να συμπληρωθεί βέβαια η εικόνα, θα πρέπει να αναφέρουμε και την εξυγιαντική παρέμβαση που είχε στην ελληνική οικονομία της εποχής και η «Deutsche Bank», η οποία «αγόρασε» επίσης αδιευκρίνιστο μέχρι σήμερα αριθμό μετοχών και απομύησε τεράστια ποσά από την Εθνική Τράπεζα⁶. (Έχει γίνει καταγγελία από υπαλλήλους της Τράπεζας της Ελλάδας, ότι οι Γερμανοί έκλεψαν επίσης ομόλογά της, τα οποία ενδέχεται να έχουν ακόμη στα χέρια τους).

Η μεταπολεμική μοιρασιά

Σε μια από τις πρώτες Διακηρύξεις του ΟΗΕ (5/1/1943) αναφερόταν ότι μετά τον πόλεμο η Γερμανία θα υποχρεωνόταν να αποζημιώσει όλες τις χώρες που έπληξε η ιμπεριαλιστική πολιτική της. Η ίδια διακήρυξη επαναλήφθηκε και στις Διασκέψεις των Ρούσβελτ, Τσώρτσιλ και Στάλιν στην Κρι-

μαία, τη Γιάλτα και τελικά μετά τη λήξη των εχθροπραξιών στο Πότσδαμ. Στην τελευταία ορίστηκε, μάλιστα, πως «οι επανορθώσεις έπρεπε να γίνουν με τέτοιο τρόπο, ώστε ο γερμανικός λαός να μην ανακτήσει ανώτερο βιοτικό επίπεδο από αυτό των υπόλοιπων ευρωπαϊκών λαών».

Η επεξεργασία των ελληνικών αιτημάτων έγινε κατά τη διάρκεια της κυβέρνησης Βούλγαρη και οι διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν από την κυβέρνηση Τσαλδάρη. Μεταξύ Νοεμβρίου '45 και Ιανουαρίου '46, έγινε στο Παρίσι η «Διάσκεψη επανορθώσεων», όπου έγινε φανερό πως οι μεγάλες δυνάμεις θα έπαιρναν τη μερίδα του λέοντος και οι μικρές τα ψίχουλα. Εκεί, η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία και οι ΗΠΑ καθιέρωσαν την «αρχή των εξόδων για τον πόλεμο κάθε κράτους» και όχι την αρχή των αναγκών των μικρών χωρών που είχαν υποβληθεί και στις μεγαλύτερες θυσίες.

Έτσι λοιπόν αποφασίστηκε ότι, από τις γερμανικές περιουσίες που είχαν κατασχεθεί στο εξωτερικό, η Ελλάδα και το Βέλγιο θα έπαιρναν μόνο το 2,7%, ενώ για παράδειγμα η Μεγάλη Βρετανία θα απορροφούσε το 28% και η Γαλλία το 16%. Υπολογιζόταν, τότε, ότι θα παίρναμε 12 με 30 εκατομμύρια δολάρια, αφού κανείς δεν ήξερε ακριβώς πόσο χρυσό είχαν βρει οι Αμερικανοί στις διάφορες τράπεζες.

Παρόμοιες ρυθμίσεις αποφασίστηκαν και για τα γερμανικά εργοστάσια και πλοία που θα αποκαθλώνονταν, επειδή εξυπηρετούσαν μόνο πολεμικούς σκοπούς. Το ελληνικό μερίδιο ορίστηκε στο 4,35%, δηλαδή περίπου 100 εργοστάσια και πλοία συνολικής αξίας 68 εκατομμυρίων δολαρίων. Τελικά όμως, δεν πήραμε ούτε το 1/10, επειδή οι Αμερικανοί θεώρησαν σκόπιμο να αναπτυχθεί ο τουρισμός μας κι όχι να μας δώσουν μηχανήματα. Έτσι τα εργοστάσια που αναλογούσαν στην Ελλάδα έμειναν στο Αμβούργο και εκποιήθηκαν σαν παλιοσιδέρα.

Για να μην μπορούμε όμως και σ' άλλες λεπτομέρειες, ας δούμε ποιο ήταν το συνολικό αποτέλεσμα των διακανονισμών για την Ελλάδα. Με τη συμφωνία της 24/1/1946 ορίστηκε να πάρουμε μέχρι το τέλος της «συμμαχικής κατοχής» στη Γερμανία αποζημιώσεις 100 περίπου εκατομμυρίων δολαρίων. Τελικά, πήραμε μόνο 20! Και δεν ήταν μόνο αυτό: οι σύμμαχοι μας απαγόρευσαν μέχρι το 1949 να κάνουμε εξαγωγές προϊόντων

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έν Αθήναις
τῇ 7 Ἰανουαρίου 1955

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀριθμὸς φύλλου 6

ΝΟΜΟΣ 27 ἔτος 3480

Περὶ πρὸς τῆς ἐν Λονδίνῳ ἀπὸ 27 Φεβρουαρίου 1952 Συνθήκης περὶ ἑξοτερικῶν Γερμανικῶν Χρεῶν

ΠΑΥΛΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐπειδὴ τὸν ἀποφασίσαντες τὰς Βουλὰς, ἀποφασίζουσιν καὶ ἐκτελεστούν :

Ἄρθρον πρῶτον.

Κυρώνεται καὶ ἐκτελεσθῇ καὶ ψάλλῃται ὡς ἐν ὑπογράφῃ ἐν Ἀθήναις τῇ 27ην Φεβρουαρίου 1952 Συνθήκῃ περὶ ἑξοτερικῶν Γερμανικῶν Χρεῶν κατὰ τὴν παραγράφον αὐτὴν, ὡς τὴν κείμενην ἐν Γερμανίᾳ πρῶτον καὶ ὡς ἑξῆς μεταφράσει δυνάμει :

Ἄρθρον δεύτερον.

Δὲ ἀποφασίσαντες τὴν ἐπὶ τῶν ἑξοτερικῶν καὶ ὁλοκληρωτικῶν Γερμανικῶν καθυποχρῶσθαι πρὸς τὴν ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν :

Ἄρθρον τρίτον.

Ἡ ἐκτέλεσις τῆς παρούσης Συνθήκης ἔρχεται ἀπὸ τῆς ἀναχώσεως τῆς ὑπογράφουσας ἐν τῷ ἄρθρῳ 35 αὐτῆς.

Ὁ παρὼν Νόμος ἐκτελεσθῇ ἐπὶ τῆς Βουλῆς καὶ παρ' ἡμῶν σήμερα κειμένης, δημοσιεύσῃ δὲ τῆς ἑξαμηνίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκτελεσθῇ ὡς νόμος τοῦ Κράτους.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Δεκεμβρίου 1952

ΠΑΥΛΟΣ
Β.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ἐπὶ τῶν ἐξοτερικῶν
ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν

ἐπὶ τῶν οικονομικῶν καὶ τοῦ
ἀεροπορικοῦ

Ἐκτελεσθῇ καὶ ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ Κράτους τεσσάρῃ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1952

ΟΙ ΕΠὶ Τῇ ΔΙΑΔΟΧΙΑΝΤΙ ΤΥΠΟΓΡΑΦῇ
ΕΥΣΤ. ΔΑΔΑΦΟΡΟΥΝΑΣ

Η «συμφωνία της απάτης» (του Λονδίνου) κυρώνεται στην εφημερίδα της κυβέρνησεως.

(καπνό κλπ.) στη Γερμανία, αφού σ' όλη τη χώρα αλώνιζαν οι δικές τους εταιρίες.

Το 1949, ως γνωστό, ιδρύθηκε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Δυτικής Γερμανίας. Πολλοί παλιοί εθνικοσοσιαλιστές επάνδρωσαν τον κρατικό μηχανισμό και συνέβαλαν τα μέγιστα στην πολιτική του Roll Back και στην ανανέωση του γερμανικού νεο-αποικιακού οράματος. Αυτοί, λοιπόν, μας «επέτρεψαν» το 1952 να εξάγουμε ορισμένες ποσότητες καπνών μετά από σκληρές διαπραγματεύσεις Έρχαρντ-Γεωργίου Παπανδρέου (που ήταν τότε υπουργός του Παπάγου). Μας έδωσαν μάλιστα και το πρώτο έντοκο μεταπολεμικό δάνειο 200 εκατομμυρίων μάρκων, αφού μας υποχρέωσαν να επιστρέψουμε τις ακίνητες περιουσίες του Γ' Ράιχ και των Γερμανών παροίκων που είχαν εγκαταληφθεί στη χώρα. Έτσι, επιστράφηκαν οι περιουσίες και τα ακίνητα της Siemens, Telefunken και του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου που τελούσαν υπό μεσεγγύηση του ελληνικού κράτους, κατά παράβαση της Διασυμμαχικής σύμβασης του '46 που όριζε πως έπρεπε να εκποιήθούν προς όφελος του Ελληνικού Δημοσίου. Για το σκάνδαλο αυτό συστάθηκε το 1954 η εξεταστική επιτροπή της Βουλής.

Ας έρθουμε όμως στη μεγαλύτερη μεταπολεμική απάτη των

«συμμάχων» και της «δημοκρατικής» πια Γερμανίας, η οποία βέβαια συνοδεύτηκε από μια σπάνια επίδειξη ενδοτισμού της ελληνικής πλευράς.

Η συμφωνία της απάτης

Το 1952 ξεκίνησε η προσπάθεια για τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας, παρά τις αντιδράσεις του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος. Ταυτόχρονα, όμως, έπρεπε να επιλυθεί και το πρόβλημα των οφειλόμενων επανορθώσεων, που εκκρεμούσαν όχι μόνο από το δεύτερο αλλά και από τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο.

Τι σκέφτηκαν λοιπόν; Αποφάσισαν με την περίφημη συμφωνία του Λονδίνου να πάρουν οι τράπεζες των μεγάλων χωρών τα δάνεια που είχαν παραχωρήσει στο προπολεμικό Ράιχ, να πάρουν επίσης ό,τι δάνεια έδωσαν από το '45 ως το '49 για να ανορθωθεί η Γερμανία και, επιπροσθέτως, να αναλάβει η Ο.Δ.Α. Γερμανίας να συντηρεί τα στρατεύματα — των συμμάχων πια — που βρίσκονταν στο έδαφός της. Την απόφαση έτσι από τις αποζημιώσεις και τα χρέη του Β' παγκοσμίου πολέμου, αφού αυτά αφορούσαν πολύ περισσότερων από τη λεηλασία των μικρών χωρών παρά την Αγγλία και τις ΗΠΑ.

Στις 30/12/1955 η ελληνική Βουλή κύρωσε σε μια και μόνη συζήτη-

ση τη συμφωνία του Λονδίνου. Ο Σ. Στεφανόπουλος (υπουργός Εξωτερικών) και ο Λ. Ευταξίας (υπουργός Οικονομικών) τόνισαν ότι «η σύμβαση αυτή αφορά την Ελλάδα κυρίως για το διακανονισμό που προβλέπει σχετικά με τις ιδιωτικές ελληνικές απαιτήσεις για την περίοδο της ουδετερότητας στον Α' παγκόσμιο πόλεμο». (Από το 1915 μέχρι το 1917 που είμασταν ουδέτεροι, οι Γερμανοί είχαν βυθίσει αρκετά ελληνικά πλοία για τα οποία οι εφοπλιστές ζητούσαν να αποζημιωθούν). Τιποτά άλλο δεν αναφέρθηκε: ούτε καν μια λέξη για το άρθρο 5 παράγραφος 1 και 2 εκείνης της συμφωνίας που προέβλεπε την αναβολή των επανορθώσεων για τον Β' παγκόσμιο πόλεμο... μέχρι την ενοποίηση της Γερμανίας!

Η «υπεράσπιση των δικαίων μας» είχε και συνέχεια: Το Νοέμβριο του 1958, κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του Κ. Καραμανλή και του υπουργού Εξωτερικών Πρωτοπαπαδάκη στη Γερμανία, μας ζήτησαν να παραιτηθούμε από τα δάνεια προς το Γ' Ράιχ (εκείνη την εποχή αξίας πάνω από 2 δις γερμανικά μάρκα) για να εγκριθεί το δεύτερο μεταπολεμικό γερμανικό δάνειο ύψους 200 εκατομμυρίων μάρκων με τόκο 6,5% (τον ίδιο καιρό έδιναν στον Σαλαζάρ δάνεια με 4,5%). Παραίτηση που έγινε προφορικά και επίσημα! Η αποκάλυψη αυτή περιέχεται σ' εμ-

πιστευτική αναφορά του καθηγητή Άγγελου Αγγελόπουλου προς το ΥΠΕΞ το Σεπτέμβριο του 1964, ο οποίος είχε σταλεί από τον Γεώργιο Παπανδρέου για να διερευνήσει το θέμα. Κατά λέξη, ο εκπρόσωπος του γερμανικού υπουργείου Εθνικής Οικονομίας κ. Reinhard του είπε: «*Η παραιτήσις ήτο προφορική και επ' αυτού δύναμαι να κάνω χρήση...*» Περιέργως, βέβαια, ο ίδιος ο Γεώργιος Παπανδρέου δεν έκανε χρήση του σκανδάλου και απέφυγε να το αποκαλύψει...

Θα πρέπει όμως να αναφερθούμε και σε μια σημαντική εξέλιξη που είχε συμβεί το 1960. Παρόλο που η συμφωνία του Λονδίνου «ανέβαλε» την αποπληρωμή των ιδιωτικών και κρατικών απαιτήσεων όπως προαναφέραμε, μέχρι την ενοποίηση της Γερμανίας, τότε αποφασίστηκε να πληρωθούν αποζημιώσεις σε πολίτες που διώχθηκαν για θρησκευτικούς ή πολιτικούς λόγους. Τι είχε μεσολαβήσει; Το Ισραήλ δεν ήταν κράτος στον πόλεμο, ούτε είχε υπογράψει τη συμφωνία του Λονδίνου. Βρήκαν, λοιπόν, μια φόρμουλα, σύμφωνα με την οποία ο κάθε φυλακισμένος ή ανάπηρος από γερμανικά καταναγκαστικά έργα μπορούσε να αποζημιωθεί στα γερμανικά δικαστήρια. Για ν' αποφύγουν όμως τα εκατομμύρια των θιγόντων, υποχρέωσαν τις ίδιες τις χώρες που είχαν καταλάβει στον πόλεμο να διευθετήσουν το ζήτημα, δίνοντάς τους μια «πάγια αποζημίωση».

Έλληνας διαπραγματευτής ορίστηκε ο Ευάγγελος Αβέρωφ, ο οποίος, αν και ζητάγαμε τότε 839 εκ. δολάρια, δέχτηκε να πάρει μόνο 115 εκατομμύρια μάρκα και να παραιτηθεί από κάθε άλλη απαίτηση. Τα 75 από αυτά δεσμεύτηκαν για τους Ελληνοεβραίους και για τους υπόλοιπους έμειναν να μοιραστούν 40, που σήμαιναν 19.000 δρχ. για κάθε δολοφονημένο, 600 δρχ. για κάθε μήνα ομηρίας στη Γερμανία και 400 δρχ. για ομηρία στην Ελλάδα... Οι Γερμανοί, επίσης, προχώρησαν στην τακτική του σαλαμιού, παρόλο που τους το απαγόρευε η συμφωνία του Λονδίνου, και πρόσφεραν στην κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου 4,5 εκατ. για τα κλεμμένα καπνά. Η κυβέρνηση τ' αποδέχτηκε, έστω κι αν το ύψος των αρπαγέντων προϊόντων υπολογιζόταν τότε επίσημα σε 136 εκατομμύρια δολάρια.

Ας συνοψίσουμε: Η συμφωνία του Λονδίνου ήταν μια απάτη που πραγματοποιήθηκε, αν όχι με τις

Στη συνάντησή αυτή (11/1959) κατά τους Γερμανούς ο Κ. Καραμανλής παραιτήθηκε από τη διεκδίκηση των Ελληνικών Δανείων προς το Γ' Ράιχ!

ευλογίες, τουλάχιστον με την ανοχή της ελληνικής πολιτικής ηγεσίας. Η Γερμανία γλίτωσε 1,5 δισεκατομμύρια δολάρια για τα «δάνεια» που είχε πάρει από την Ελλάδα και 3,5 δισεκατομμύρια δολάρια για καταστροφές και αρπαγές στην υποδομή και στον εθνικό πλούτο της χώρας. Όλα αυτά σε τιμές 1938 και χωρίς να υπολογίζονται τα διαφυγόντα κέρδη.

Εν ευθέτω χρόνω...

Από το 1964 και μετά, αν και κάποιες φορές το θέμα έβγαине δειλά δειλά στην επιφάνεια, οι Έλληνες πολιτικοί έκαναν ιδιαίτερες προσπάθειες να το ξεχάσουν. Τελευταία φορά θίχτηκε 34 ημέρες πριν από την επιβολή της απριλιανής δικτατορίας, όταν οι βουλευτές της ΕΔΑ Νεφελούδης, Τζεφρώνης, Μπριλλάκης και Εφραιμίδης ζήτησαν από την ελληνική κυβέρνηση «να προχωρήσει στη διεκδίκηση των αποζημιώσεων,

διότι η ολιγωρία αποτελεί πράξιν απεμπολήσεως Εθνικού αιτήματος».

Το 1969, επειδή η χούντα είχε ανάγκη από χρήματα, αλλά και επειδή ήθελε να εκβιάσει τη Δ. Γερμανία για να μην ψηφίσει την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στο Συμβούλιο της Ευρώπης, προτείνει στον εξορισθέντα στη Γυάρο πρόεδρο της Ένωσης Θυμάτων Κατοχής κ. Ζαφειρόπουλο να τον απελευθερώσει για να κάνει στη συνέχεια διαβήματα υπέρ των πολεμικών επανορθώσεων. Αναδιπλώνεται όμως γρήγορα και λίγο αργότερα ο Γ. Παπαδόπουλος αγκαλιάζεται δημόσια με «παλαιούς Γερμανούς πολεμιστές».

Το Μάιο του '76 το ΚΚΕ υποβάλλει ερώτηση, ζητώντας να ενημερωθεί για το ύψος των ελληνικών δανείων και για το αν υπάρχει μυστική συμφωνία Καραμανλή - Αντενάουερ. Του απαντά μετά... 8 μήνες ο τότε υπουργός Συντονισμού κ. Παπαληγούρας, ο οποίος

μεταξύ άλλων τονίζει ότι «... ζώμεν εις έναν περιέργον κόσμον. Με ερωτάτε διατί δεν καταθέτω τα έγγραφα. Μα, διότι, κύριοι, το θέμα δεν είναι κλειστόν. Το θέμα θα τεθεί εν ευθέτω χρόνω... Δεν μπορώ να αποκαλύψω τα ελληνικά επιχειρήματα, διότι θα έβλαπτα τα εξωτερικά πολιτικά συμφέροντα της χώρας».

Αλλά και το ΠΑΣΟΚ, δυο χρόνια αργότερα, θίγει διά των Κουτσόγιωργα - Αλεξανδρή το ζήτημα, δηλώνοντας ότι «πρέπει να φωτιστεί το πρόβλημα των δανείων» — όχι των επανορθώσεων, αφού όλοι αποδέχονται την απάτη του Λονδίνου — «για να μάθει ο ελληνικός λαός ποιος προασπίζει τα συμφέροντά του».

Κάπως έτσι φτάνουμε στον Ιούλιο του 1987, όπου ο Γερμανός Πρόεδρος Βαϊτσέκερ επισκέπτεται την Ελλάδα. Πολλές εφημερίδες, με πρώτη το ΒΗΜΑ, ριγούν από συγκίνηση όταν κατατίθεται στεφάνι στο σκοπευτήριο της Καισαριανής. Επιτέλους, οι Γερμανοί μετά από 47 χρόνια αναγνωρίζουν τις θηριωδίες της κατοχής! Η ΑΥΓΗ μας πληροφορεί ότι «*εμείς οι Έλληνες φημιζόμαστε για την επιείκεια και για τη μεγαλοψυχία μας σε σχέση με το παρελθόν*» (23/6/87).

Φαίνεται, όμως, πως κάποιοι ιερόσυλοι δημοσιογράφοι είχαν βαλθεί να χαλάσουν το κλίμα της γενικής ευφορίας: ο κυβερνητικός εκπρόσωπος ερωτάται, αν η κυβέρνηση προτίθεται να θέσει στον Βαϊτσέκερ το θέμα των αποζημιώσεων. Η ερώτηση «κρατείται» για ν' απαντηθεί το βράδυ.

Η απάντηση που δόθηκε τελικά μετά 48 ώρες ήταν έκπληξη: «*Δεν πρόκειται να τεθεί θέμα ούτε για τις αποζημιώσεις, ούτε για τα δάνεια. Η Σύμβαση του Λονδίνου είναι νόμος του ελληνικού κράτους*». Επιτέλους, το Top Secret έσπασε: αυτό που δεν τόλμησε να πει καμία κυβέρνηση μέχρι τώρα το είπε το ΠΑΣΟΚ, συνδεδεμένος και τα δάνεια με την απάτη του Λονδίνου: Τους τα χάρισαμε!

Α.ΚΟΥΤΣΟΜΗΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τα πήρε η Αλβανία;

Στη «Διάσκεψη Επανορθώσεων» που έγινε το 1945 στο Παρίσι, η Αλβανία είχε διεκδικήσει το ποσό των 972 εκατομμυρίων δολαρίων.

Όταν υπογράφηκε τ' 1953 η συμφωνία του Λονδίνου, η Αλβανία ήταν η μοναδική χώρα που δεν τη συνυπέγραψε. Έκτοτε, ακόμη και για να συνάψει διπλωματικές σχέσεις με τους Γερμανούς, έθετε συνεχώς το θέμα των αποζημιώσεων. (Την απαίτηση αυτή την συμπεριέλαβε και ο Εμβέρ Χότζα στις θέσεις του Αλβανικού Κ.Κ.).

Το καλοκαίρι του 1987, ο Α.Γ. Στράους έκανε μια έκτακτη ιδιωτική επίσκεψη στα Τίρανα. Αν και δεν έμαθε κανείς τι συζητήθηκε, το Νοέμβριο του '87 ανταλλάχσαν πρεσβευτές ανάμεσα στις δυο χώρες. Διάφοροι, πάντως, ισχυρίζονται ότι η Γερμανία δέχτηκε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της και δεν ανακοινώθηκε τίποτα σχετικό για να μην ανοίξει και η όρεξη των υπολοίπων.

Δεν τους ρωτά ο κύριος Παπανδρέου, τώρα που θα επισκεφθεί την Αλβανία;

1. Πρακτικά της ελληνικής Βουλής, 18/1/1988, σελίδες 2684-2687.
2. «Η εξέταση 1941-1949», έκδοση του ΕΒΕΑ.
3. Στο ίδιο.
4. D. Eichholz der Deutsche Imperialismus, Βερολίνο 1969.
5. Για περισσότερα βλέπε Π. Δερτιλή «Τα έξοδα των γερμανικών αρχών κατοχής και η σύμβαση της Χάγης», Θεσσαλονίκη 1965.
6. Στις δραστηριότητες της Deutsche Bank στην Ελλάδα αναφέρεται και το πρόσφατο βιβλίο (1985) του Χανς Μάγκνους Εντσενσμπέρκερ, «Οι ανακρίσεις της αμερικάνικης κατοχικής δύναμης (Ομπς) για τις δραστηριότητες της D.B. στον πόλεμο».

ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η Συνθήκη Ειρήνης μεταξύ των εμπόλεμων κρατών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου που επικαλείται η ΟΔΓ έχει υπογραφεί. Τι κάνει η ελληνική κυβέρνηση για να πάρει τις επανορθώσεις;

Ακολουθούν χαρακτηριστικά αποσπάσματα από την Τελική Πρόξή του Ελσίνκι:

Τα συμμετέχοντα Κράτη, Επιβεβαιώνοντας την προσήλωσή των εις την ειρήνην, την ασφάλειαν, την δικαιοσύνην και την συνεχή ανάπτυξιν φιλικών σχέσεων και συνεργασίας

Αναγνωρίζοντα ότι η προσήλωσις αὕτη, η οποία ανταποκρίνεται εις το συμφέρον και τας επιθυμίας των λαών, συνιστά δι' ἕκαστον συμμετέχον Κράτος μίαν παρούσαν και μελλοντικήν ευθύνην η οποία μάλιστα καθίσταται βαρυτέρα λόγω της εμπειρίας του παρελθόντος

Απαρτίσαστον των συνόρων

Τα συμμετέχοντα Κράτη θεωρούν αμοιβαίως ως απαράβιαστα ἅπαντα τα σύνορά των ως επίσης τα σύνορα ὅλων των Ευρωπαϊκῶν Κρατῶν, και ως εκ τούτου θα ἀπέχουν κατὰ το παρόν και εις το μέλλον πάσης προσβολῆς των συνόρων τούτων.

Κατὰ συνέπειαν, θα ἀπέχουν ἀπὸ πάσης απαιτήσεως ἢ πράξεως καταλήψεως και σφετερισμοῦ τμήματος ἢ ολοκλήρου του ἐδάφους οὐδεὶς ποτε συμμετέχοντος Κράτους.

Αποχή εκ της απειλῆς ἢ της χρήσεως βίας

Τα μετέχοντα Κράτη θα ἀπέχουν εις τας μεταξύ των σχέσεις, καθὼς και εις τας διεθνείς των σχέσεις εν γένει, της απειλῆς ἢ της χρήσεως βίας εἴτε κατὰ της ἐδαφικῆς ἀκεραιότητος εἴτε της πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας οὐδεὶς ποτε Κράτους, ἢ καθ' οὐδεὶς ποτε ἄλλον τρόπον ἀσυμβιβαστον πρὸς τους σκοπούς των Ἡνωμένων Ἐθνῶν και την παρούσαν Διακήρυξιν. Οὐδεὶς ἰσχυρισμὸς εἶναι δυνατόν να ἐπικληθῇ

διὰ την ἀπολόγησιν προσφυγῆς εις την απειλήν ἢ την χρῆσιν βίας κατὰ παράβασιν της ἀρχῆς ταύτης.

Μη ἀνάμειξις εις τας εσωτερικὰς υποθέσεις

Τα συμμετέχοντα Κράτη θα ἀπέχουν οὐδεὶς ποτε παρεμβάσεως, ἀμέσου ἢ ἐμμέσου, μονομερούς ἢ συλλογικῆς, εις τας εσωτερικὰς ἢ τας ἐξωτερικὰς υποθέσεις τας ἀνηκούσας εις την εσωτερικὴν δικαιοδοσίαν ἐτέρου συμμετέχοντος Κράτους, ἀνεξαρτήτως των αμοιβαίων σχέσεων των.

Θα ἀπέχουν συνεπῶς οὐδεὶς ποτε μορφῆς ἐνόπλου ἐπεμβάσεως ἢ απειλῆς τοιαύτης ἐπεμβάσεως, ἐναντίον ἐτέρου συμμετέχοντος Κράτους.

Ομοίως, θα ἀπέχουν εις πάσαν περίπτωσιν, οὐδεὶς ποτε ἄλλης ἐνεργείας στρατιωτικοῦ ἢ πολιτικοῦ, οικονομικοῦ ἢ ἄλλου ἐξαναγκασμοῦ, με σκοπὸν την υπαγωγὴν εις τὰ ἴδια συμφέροντά των της ἀσκήσεως υφ' ἐτέρου συμμετέχοντος Κράτους, των ἐγγενῶν εις την κυριαρχίαν του δικαιωμάτων, ὥστε να εξασφαλίσουν πλεονεκτήματα οὐδεὶς ποτε τύπου.

Της Ομοσπονδιακῆς Δημοκρατίας της Γερμανίας

(Υπογραφή)

HELMUT SCHMIDT

Ομοσπονδιακὸς Καγκελάριος

Της Λαϊκῆς Δημοκρατίας της Γερμανίας

(Υπογραφή)

ERICH HONECKER

Πρώτος Γραμματεὺς της Κεντρικῆς Επιτροπῆς του Κόμματος

Σοσιαλιστικῆς Ἐνότητος της Γερμανίας

Των Ἡνωμένων Πολιτειῶν της Ἀμερικῆς

(Υπογραφή)

GERALD R. FORD

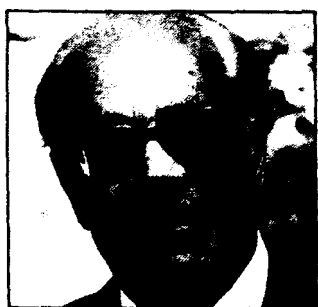
Πρόεδρος των Η.Π.Α.

Ακολουθεῖ ἡ υπογραφή της Ἑλλάδος και ἄλλων 31 χωρῶν της Ευρώπης.

Για το ζήτημα των πολεμικῶν επανορθώσεων και των «δανείων» που πήρε το Γ' Ράιχ ἀπὸ την Ελλάδα, μιλήσαμε με τον καθηγητὴ Ἀγγελο Ἀγγελόπουλο — υπουργό

Οικονομικῶν της πρώτης μεταπολεμικῆς κυβερνήσεως — και με τον κοινοβουλευτικὸ εκπρόσωπο του ΚΚΕ Κώστα Κάππο.

Α.Κ.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ: Ἄλλοι οι επανορθώσεις ἄλλοι τα δάνεια

ΕΡΩΤΗΣΗ: Κύριε Ἀγγελόπουλε, σ' ἓνα ἄρθρο του μακαρίτη Α. Ι. Σβάλου ἀναφέρεται μία δήλωσις που κάνατε πρὸς το Γαλλικὸ Πρακτορεῖο Εἰδήσεων στις 27/11/1944, με την οποία ζητούσατε να μας ἐπιστρέψουν οι σύμμαχοι, για λογαριασμό των Γερμανῶν και των Ἰταλῶν, τὰ λεγόμενα δάνεια που είχαν πάρει ἀπὸ την Τράπεζα της Ελλάδος κατὰ τὴ διάρκεια της κατοχικῆς περιόδου. Τελευταία, στις 18/2/1988, διαβάσαμε σ' ἓνα ἄρθρο σας στον «Οικονομικὸ Τα-

χυδρόμο», σχετικὰ με το ἐξωτερικὸ χρέος της Ελλάδος, ὅτι θεωρεῖτε ἀπαράδεκτο και «ἀξιοπεριεργό» το γεγονός, μπροστὰ στο τεράστιο ἐξωτερικὸ χρέος της πατρίδας μας — περίπου 20 δις δολάρια — να μὴν ἔχει διεκδικήσει καμιά ἐλληνικὴ μετα-απελευθερωτικὴ κυβέρνηση μέχρι σήμερα την ἐξόφλησιν ἀπὸ την Ο.Δ. της Γερμανίας των δανείων που ἔλαβε το Γ' Ράιχ. Τι ἔχει συμβῆι μέχρι σήμερα με ἀποτέλεσμα να μὴν ἔχει ικανοποιηθῇ αὕτη ἡ δίκαιη ἀπαίτησις;

ΑΓΓΕΛΟΣ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ: Πράγματι, τόσο κατὰ την ἀπελευθέρωσιν, ὅσο και για πολλὰ χρόνια μετὰ, ἀσχολήθηκα με το θέμα των δανείων που παρέλαβαν οι Ἀρχές Κατοχῆς με την επίσημη Συμφωνία που ἐγένετο τὸ Μάη του 1942 στὴ Ρώμη. Ἡ συμφωνία αὕτη ὅριζε ὅτι οι «πιστώσεις» που θα ἐπαιρναν ἀπὸ την Τράπεζα της Ελλάδος θα ἀποτελοῦσαν δάνεια που θα ἐξοφλοῦντο μετὰ ἀπὸ τὸ πέρασ του πολέμου. Δυστυχῶς, δὲν κάναμε τις πρέπουσες ἐνέργειες που ἔ-

πρεπε ν' ἀκολουθήσουμε για την πραγματοποίησιν αὐτῆς της υποχρέωσης των Ἀρχῶν Κατοχῆς, για την ἐπιστροφή δηλαδὴ των δανείων που ἐλήφθησαν ἀπὸ το ὑστέρημα του ἐλληνικοῦ λαοῦ. Καθὼς ἔξερετε, εἴμεθα ἡ μόνη χώρα που λόγω των μεγάλων «ἐξόδων κατοχῆς» ἀλλὰ και των «δανείων» που εἰσέπραξαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γενικότερη λήστευσιν της ἐλληνικῆς οικονομίας, ὡδηγηθήκαμε στον ἀκρατο πληθωρισμὸ και στὴν πληρὴ ἐξανέμιση της δραχμῆς.

Θυμῶμαι ὅτι το 1964 εἶχα με-

ταβεί στη Δ. Γερμανία κατ' εντολήν της τότε κυβέρνησης του κ. Γ. Παπανδρέου και ήρθα σ' επαφή με τους εκπροσώπους των υπ'γείων Εξωτερικών και Οικονομικών στους οποίους έθεσα το θέμα των «δανείων κατοχής». Βρήκα ένα κλίμα που... Θέλω να πω, ότι ήσαν ενήμεροι του θέματος, είχαν παρακολουθήσει τα άρθρα που είχα γράψει και αναγνώριζαν, κατ' αρχήν, την ύπαρξη αυτού του δανείου, αλλά στηρίζοντο στη «Συμφωνία του Λονδίνου» (1952), η οποία με μία ειδική διάταξη «παρέπεμπε» το όλο θέμα, μαζί με τις οφειλόμενες Επανορθώσεις (για τις καταστροφές και αρπαγές κατά τη διάρκεια της κατοχής) στην τελική ρύθμιση που θα έδινε μια «Συνθήκη Ειρήνης» μεταξύ των Νικητριών Χωρών και της ενοποιημένης Γερμανίας.

Εδώ υπάρχει μια μεγάλη παρεξήγηση και ένας εσφαλμένος ισχυρισμός. Άλλο πράγμα οι Επανορθώσεις και άλλο τα Δάνεια που παρέλαβαν οι Γερμανοί και οι Ιταλοί, με ρητή - συμβατική υποχρέωση να τα επιστρέψουν μετά από το τέλος του πολέμου. Ο εκ-

πρόσωπος της Ελλάδας στη «Διάσκεψη Επανορθώσεων του Παρισιού» (σ.σ. Σεπτέμβρης - Νοέμβρης 1945), ο καθηγητής κ. Σμπάρουνης έκανε σχετική δήλωση η οποία κατεχωρήθη στα πρακτικά της Συνδιάσκεψης, με την οποία διευκρινιζόταν ότι η Ελλάδα επιφυλάσσεται να διεκδικήσει ξεχωριστά την εξόφληση των δανείων, πέρα από το αίτημα για καταβολή πολεμικών Επανορθώσεων. Είναι κρίμα, επειδή μετά το 1964 επήλθαν τα πολιτικά γεγονότα τα εσωτερικά, δηλαδή η Κρίσις και η Δικτατορία. Αλλά και μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, δυστυχώς δεν επανήλθαμε στο θέμα αυτό.

Παρ' όλα αυτά, νομίζω, ότι η διεκδίκησή μας είναι νόμιμη, είναι δίκαιη, και θα πρέπει η Ελλάδα με κάθε τρόπο και στα πλαίσια των φιλικών σχέσεων που έχουμε με τη Δ. Γερμανία, να επιζητήσει την τακτοποίηση αυτού του θέματος. Νομίζω ότι θα είναι και επ' ωφελεία της Δ. Γερμανίας, διότι μην ξεχνούμε ότι αυτό το αρχικό ποσό των 500 εκατ. δολαρίων, εάν το υπολογίσουμε μόνο με ένα τόκο

5% το χρόνο, υπερβαίνει τα 4 δις δολάρια. Θα έπρεπε λοιπόν, μέσα σε μία φιλική διαπραγμάτευση να επιτύχουμε το λιγότερο ένα μακροπρόθεσμο δάνειο από τη Δ. Γερμανία, τουλάχιστον 20 ή 30 ετών άτοκο ή πολύ χαμηλού επιτοκίου, το οποίο θα συνίστατο στο εξής: Στην παροχή εκ μέρους της Γερμανίας κεφαλαιουχικών αγαθών που θα ήταν γι' αυτήν μία δυνατότητα επαναλήψεως στενών οικονομικών και εμπορικών σχέσεων με την Ελλάδα και νομίζω θα είναι και προς το συμφέρον της, αρκεί να γίνει ο κατάλληλος χειρισμός εκ μέρους των ελληνικών κυβερνήσεων.

■ **Πιστεύετε ότι είναι εφικτή και δίκαιη η λύση της εξόφλησης των οφειλών με τον τρόπο που όρισε η Συμφωνία του Λονδίνου, και την οποία κύρωσε η κυβέρνηση του Κ. Καραμανλή το 1956;**

— Νομίζω ότι η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα η οποία έχει την περίπτωση των «δανείων». Διότι καμία άλλη σύμμαχη χώρα δεν είχε συνάψει δάνεια με το Γ. Ράιχ. Γι' αυτό, ίσως, δεν προσέχτηκε κατά την υπογραφή της «Συμφωνίας

του Λονδίνου», ώστε να γίνει ρητή εξαίρεση. Αλλά νομίζω, από την άλλη πλευρά, ότι δεν μπορεί «επ' άπειρον» ν' αναβάλλεται η διευθέτηση μέχρι της τελικής ρύθμισης του θέματος των Επανορθώσεων. Θα πρέπει να καταβληθούν άμεσα προσπάθειες, εφόσον παρατείνεται ο χρόνος, ώστε να επιτευχθεί μία ρύθμιση του θέματος. Θα πρέπει οι σημερινοί Γερμανοί, οι οποίοι δεν έχουν ζηήσει ίσως την περίοδο εκείνη, ν' αντιληφθούν, να συνειδητοποιήσουν την ευθύνη τη νομική, αλλά και την ηθική, την οποία έχουν έναντι της Ελλάδας και θα πρέπει οι ίδιοι ν' αναλάβουν μια κάποια πρωτοβουλία αποκατάστασης της αδικίας αυτής. Γι' αυτό είπα προηγουμένως ότι είναι θέμα χειρισμού, κατάλληλου χειρισμού εκ μέρους της ελληνικής κυβέρνησης και της γερμανικής. Νομίζω ότι η σημερινή γερμανική κυβέρνηση, η οποία έχει αποκυρήξει όλα τα της ναζιστικής διακυβέρνησης, θα θελήσει να συναισθανθεί, να συνειδητοποιήσει και να προβεί σε μια αποκατάσταση αυτού του δικαίου αιτήματος της Ελλάδας.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΠΠΟΣ Η Γερμανία πρέπει να πληρώσει

ΕΡΩΤΗΣΗ: Κύριε Κάππο, είναι γνωστό ότι υπάρχουν τεράστιες οικονομικές απαιτήσεις της Ελλάδας έναντι της Δ. Γερμανίας για την αποκατάσταση των συνεπειών της ναζιστικής κατοχής από τα γερμανικά στρατεύματα. Όχι μόνο οι κυβερνήσεις της Δεξιάς, αλλά και οι κυβερνήσεις του «Κέντρου» και του ΠΑΣΟΚ δεν αποφόρτισαν να τα διεκδικήσουν. Τι έχει κάνει το ΚΚΕ για την επίλυση του προβλήματος;

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κατ' αρχήν έχουμε κάνει κάποιες ερωτήσεις ή νύξεις με διάφορες αφορμές. Το 1977, μάλιστα, είχαμε κάνει μια ερωτώση στη Βουλή στον τότε υπουργό κ. Παπαληγούρα, όπου βάλαμε το θέμα των «δανείων» για τα οποία υπήρχε υποχρέωση να μας επιστραφούν, βάσει της Συμφωνίας της Ρώμης του 1942. Ποσόν, το οποίο εμείς το υπολογίζουμε σήμερα σε 2 δις δολάρια.

Και πρόσφατα όμως, στις 18 Γενάρη του 1988, με αφορμή την κύρωση ενός μικρού δανείου από τη Δ. Γερμανία, βάλαμε ξανά το θέμα, τονίζοντας ότι δεν πρέπει να παίρνουμε δάνεια από τη Δ. Γερμανία, αλλά να ζητήσουμε να μας επιστραφούν τα δικά μας.

Πέρα όμως από το θέμα αυτό, για το οποίο η Δ. Γερμανία έχει συμβατική υποχρέωση να μας εξοφλήσει, υπάρχει και το ζήτημα των Επανορθώσεων που ανέρχονται σε αρκετά δις δολάρια. Βεβαίως, οι Γερμανοί επικαλούνται τη «Συμφωνία του Λονδίνου (1953)» που προβλέπει να κλειστεί «Συμφωνία Ειρήνης» μεταξύ ενοποιημένης Γερμανίας και Νικητριών Χωρών και μετά να διακανονιστούν οι Επανορθώσεις. Είναι όμως αστείο να μιλάμε για Σύμφωνο Ειρήνης, όταν μαζί με την Ο.Δ. της Γερμανίας βρισκόμαστε και στο ΝΑΤΟ και στην ΕΟΚ. Κατά συ-

νέπεια έχει λυθεί το θέμα της «Συνθήκης Ειρήνης» και θα πρέπει η ελληνική κυβέρνηση να ζητήσει και το κονδύλι των «πολεμικών επανορθώσεων».

■ **Υπάρχει δηλαδή για σας δυνατότητα επαναδιαπραγμάτευσης της «Συμφωνίας του Λονδίνου»;**

— Σίγουρα, άλλωστε ο κ. Παπαληγούρας το 1977 στη Βουλή είχε δηλώσει ότι σε «εύθετο χρόνο» η κυβέρνηση θα το έθετε. Φυσικά, μέχρι το 1981 δεν το έθεσε.

■ **Πώς εξηγείτε το γεγονός ότι η ΕΡΕ, αργότερα η ΝΔ σαν κυβέρνηση και αντιπ/ση, επίσης το «Κέντρο» αλλά και σήμερα το ΠΑΣΟΚ δεν διεκδίκησαν τα κατοχυρωμένα από το Διεθνές Δίκαιο εθνικά αιτήματα;**

— Νομίζω ότι το λιγότερο που έχω να πω είναι ότι δεν είναι παραδεκτό αυτό που έχει γίνει μέχρι

σήμερα. Και νομίζουμε ότι τουλάχιστον η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έχει χρέος να θέσει και τα δυο ζητήματα. Και το θέμα του «δανείου» και το θέμα των Πολεμικών Επανορθώσεων. Άλλωστε, πώς να το κάνουμε, η Ο.Δ. της Γερμανίας δεν είναι μια χώρα που υστερεί οικονομικά. Έχει τεράστιες δυνατότητες, επομένως πρέπει να καταβάλει τις οφειλές της απέναντι στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες και, ειδικότερα, απέναντι στην Ελλάδα που αντιμετωπίζει σοβαρότατα προβλήματα ισοζυγίου πληρωμών. Είναι γνωστό ότι το «Δημόσιο Εξωτερικό Χρέος» είναι γύρω στα 17 δις δολάρια, εκτός της στρατιωτικής βοήθειας, δηλαδή άλλα 4 δις. Κατά συνέπεια, η επιστροφή των Δανείων και η καταβολή των Επανορθώσεων θα ήταν μια πηγή για να μπορούσαμε να καλύψουμε ένα μέρος του Εξωτερικού Χρέους μας.

Καθημερινές σκηνές από την Τουρκία

Οι στρατιώτες σέρνουν τους συγγενείς των κρατουμένων στο δικαστήριο.

Εκτός από την επίσημη υποδοχή της κυβέρνησης, ετοιμάζεται και μια άλλη υποδοχή στον κ. Οζάλ. Ελληνικές και τουρκικές οργανώσεις ετοιμάζουν μια «διεθνιστική απάντηση στα σχέδια Παπανδρέου-Οζάλ». Εμείς αφιερώνουμε στον Τούρκο πρωθυπουργό ένα φωτογραφικό ντοκουμέντο που δεν είδε το φως στη χώρα του.

Ισταμπούλ. 20 Ιανουαρίου 1988. Δικαστήριο στη συνοικία Σουχτάναχμέτ. Κατηγορούμενοι είναι οι συγγενείς πολιτικών κρατουμένων που υποστήριξαν την απεργία πείνας των φυλακισμένων το φθινόπωρο του '87. Δέκα μέρες πριν τη δίκη αυτή, η τουρκική κυβέρνηση δήλωσε ότι θα υπογράψει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων.

Αρχίζει η διαδικασία και οι κατηγορούμενοι δγάζουν τις στολές της φυλακής και απολογούνται.

Από τα έδρανα των ακροατών πετιούνται πολιτικές ενδιμοσίες στους κατηγορούμενους.

«Έξω από εδώ», φωνάζει ο δικαστής και η Αστυνομία απρώχνει τους κατηγορούμενους έξω απ' την αίθουσα. Η ποινή: τρεις μήνες φυλακή, το μισό σε απομόνωση. Ο δικαστής απαγορεύει τη δημοσιότητα. Στον τουρκικό Τύπο δεν δημοσιεύεται ούτε γραμμή.

Τέσσερις μέρες στην Κομοτηνή

1η μέρα

Το σχόλιο του Γ. Βότση «Αστοχία» («Ε» της 26.5.) μας οδήγησε στο εμπορικό κέντρο της πόλης, δίπλα στο κεντρικό ρολόι της πόλης που βρίσκεται το Γενί Τζαμί, όπου συστεγάζεται και η Μουφτεία της Κομοτηνής. Εκεί απεργούσαν από τις 24 του Μάη 11 Τούρκοι μουσουλμάνοι νέοι επιστήμονες, ζητώντας αναγνώριση των πτυχίων τους από το ΔΙΚΑΤΣΑ (Διαπανεπιστημιακό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής). Στην μπροστινή πύλη του τζαμιού με άσπρα γράμματα σε φόντο κόκκινο είναι γραμμένα: «ΑΠΕΡΓΙΑ ΠΕΙΝΑΣ - ACLIC GREVI». Χαρακτηριστικό είναι ένα χαρτοπανό δεμένο σε δέντρο του κήπου: «6 χρόνια στο Δημοτικό, 6 χρόνια στο Γυμνάσιο, 6 χρόνια στο Πανε-

πιστήμιο, ΟΧΙ άλλα 6 χρόνια στο ΔΙΚΑΤΣΑ». Οι περισσότεροι πτυχιούχοι (γύρω στους 25) περιμένουν από το 1984 την αναγνώριση των πτυχίων τους.

Έντονη είναι η παρουσία αστυνομικών αυτοκινήτων και στις δύο πύλες του τζαμιού σε 24ωρη βάση. Μια προσπάθεια για φώτογράφιση «τουριστικού» τοπίου δίπλα στο τζαμί μάς έφερε σε άμεση επαφή με την Ασφάλεια. Δύο απ' αυτούς μας πλησίασαν ευγενικά και μας ρώτησαν αν είμασταν από τουρκική εφημερίδα. Στην αρνητική μας απάντηση, κι αφού βεβαιώθηκαν ότι δεν είμασταν... Τούρκοι πράκτορες, συνέχισαν: «μήπως είστε από ελληνική εφημερίδα; Ξέρετε τέτοια πράγματα δεν πρέπει να βγαίνουν προς τα έξω. Εξάλλου σήμερα είναι "ειδική" μέρα.

Εμείς βλέπουμε τα πράγματα από εθνική σκοπιά». Όταν τους ρωτήσαμε τι «ειδική μέρα» είναι η σημερινή, απάντησαν: «αφού δεν μας λένε ποιοι είστε και τι κάνετε εδώ, δεν σας λέμε κι εμείς». Από την εθνικιστική τοπική εφημερίδα «Ελεύθερο Βήμα» της Κομοτηνής της ίδιας μέρας πληροφορηθήκαμε ότι δικαζόταν στη Θεσσαλονίκη γιατρός της μειονότητας (φασίστας, σύμφωνα με προοδευτικούς κύκλους της μειονότητας) γιατί με προκήρυξη - μάζεμα υπογραφών προέτρεπε τους ομοεθνείς του σε ξεσηκωμό. Το πρωτοσέλιδο άρθρο της εφημερίδας, βασιζόμενο στην προκήρυξη, δεν έχανε βέβαια την ευκαιρία να αναζωπυρώσει τον εθνικισμό από την ελληνική μεριά.

Αυτό το παιχνίδι είναι μια σταθερά της καθημερινής πολιτικής

αντιπαράθεσης των αντιμαχόμενων ελληνικών και μειονοτικών κοινοτήτων και εφημερίδων της Δ. Θράκης. Η μία τροφοδοτείται από τις ακραίες δηλώσεις, σχόλια ή ενέργειες της άλλης. Μερικά άλλα παραδείγματα:

— Στα γεγονότα της Κομοτηνής πριν τη συνάντηση στο Νταβός, όταν οι μειονοτικοί κατέβηκαν σε πορεία διαμαρτυρίας στο κέντρο της πόλης, υποκινούμενοι από το Προξενείο - Μουφτεία, επειδή τα δικαστήρια επέβαλαν να αποκαλούνται «μουσουλμανική» μειονότητα κι όχι «τουρκική», το μόνο επίσημο κάλεσμα για αντισυγκέντρωση έγινε από το μητροπολίτη Κομοτηνής Δαμασκηνό.

— Ένα άλλο γεγονός που πρόσφατα απασχόλησε ήταν τα επεισόδια στο Μίσχο Ροδόπης, όπου συνεργείο εργολάβου με 20 περίπου εργάτες πήγε να πάρει άμμο από τοποθεσία μειονοτικής κοινότητας, όπου έγινε δεκτό με άγριες διαθέσεις από τον τοπικό πληθυσμό με την αιτιολογία ότι δεν είχε νόμιμη γραπτή άδεια. Υπήρξαν τραυματίες εργάτες που νοσηλεύτηκαν. Στο χώρο των επεισοδίων, όπως αναφέρεται, παρευρίσκονταν συνεργεία VIDEO και φωτογράφοι, καλεσμένοι από τη μειονότητα. Τη δεύτερη φορά το συνεργείο έχοντας κανονική γραπτή άδεια δεν ενοχλήθηκε.

— Ένας, τέλος, υλικός παράγοντας που τροφοδοτεί το ρατσισμό και τον εθνικισμό από ελληνικής πλευράς είναι το γεγονός ότι το ελληνικό κράτος έχει παραμελήσει εντελώς την περιοχή, λόγω της πολιτικής περιθωριοποίησης των μειονοτικών. Για όλα τα δεινά του τόπου φταίνε οι Τούρκοι: «Αν δεν τους είχαμε, κι ανάπτυξη και ΜΟΠ και επενδύσεις θα γίνονταν».

2η μέρα

Σάββατο και η «μεγάλη επέτειος του ελληνισμού»: «εάλω η Πόλις». Ο δραστήριος «ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΙΜΒΡΙΩΝ - ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΤΩΝ - ΤΕΝΕΔΙΩΝ - ΑΝ. ΘΡΑΚΩΝ ΘΡΑΚΗΣ», επικεφαλής του ο-

ποιού βρίσκεται ο Γ. Σολτερίδης (συνεργάτης και της «Ε») και ο «ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ» καλούν σε «ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΣΥΝΑΞΙΝ ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ», την Τρίτη 31 Μαΐου. Μετά από 535 χρόνια.

Η παρουσία των Ελλήνων ομογενών από Τουρκία είναι σημαντική. Τα γραφεία τους βρίσκονται στην κεντρική πλατεία της Κομοτηνής κοντά σε εκείνα των Ποντίων και των Αρμενίων. Πολλά καφενεία έχουν ονόματα όπως «Βυζάντιο». Ακόμα και οι δρόμοι του εμπορικού κέντρου, όπου το 80% των μαγαζιών ανήκει στους μειονοτικούς, έχουν ονόματα από την επανάσταση του '21 και κατόπιν.

Κατά τα μεσάνυχτα τρομερή έκρηξη συγκλόνισε την πόλη. Οι πρώτες υποψίες για έκρηξη σε αποθήκη πυρομαχικών του στρατού διαλύθηκαν την επομένη το πρωί. Βόμβα είχε τοποθετηθεί σε περιφερειακό τζαμί της Κομοτηνής που κατέστρεψε παράθυρα και την πόρτα του. Έσπασαν επίσης τα τζάμια γειτονικών κατοικιών, αλλά χωρίς να υπάρξουν θύματα ή τραυματισμοί. Καμιά οργάνωση δεν ανέλαβε την ευθύνη της απόπειρας. Πάντως η Μουφτεία και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος στο «πνεύμα του Νταβός» καταδίκασαν την ενέργεια απ' όπου κι αν προέρχεται. Οι ντόπιοι και των δύο κοινοτήτων δεν απέκλειαν και τις δύο περιπτώσεις: είτε να 'ναι ενέργεια Ελλήνων εθνικιστών, είτε προβοκάτσια μειονοτικών εθνικιστών, με την ευκαιρία της επετείου.

3η μέρα

Επίσκεψη στο χώρο της απεργίας πείνας, όπου μίλησα με την «επιτροπή αγώνα» και τους απεργούς, που ήδη βρίσκονταν στην 6η μέρα. Τρεις καυτές ερωτήσεις: «γιατί η απεργία πείνας γίνεται μέσα στο τζαμί», «γιατί η σύμπτωση με την επίσκεψη Γιλμάζ στην Αθήνα», «ποιοι συμπαραστέκονται».

Η απεργία πείνας μπροστά στο Διοικητήριο της Νομαρχίας, μας λένε, αποκλείστηκε από την αρχή, λόγω άσχημης εμπειρίας από προηγούμενες κινητοποιήσεις. Όλες οι μέχρι τώρα καθιστικές διαμαρτυρίες μπροστά στη Νομαρχία τελείωναν με παρέμβαση της Αστυνομίας μετά από λίγες ώρες και προσαγωγή στην Ασφάλεια. Το άσυλο του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου αποκλείστηκε κι αυτό γιατί βρισκόταν μακριά από το κέντρο της πόλης. Υπήρχε, άλλωστε, και ζήτημα περιφρούρησης των απεργών πείνας τη νύκτα.

Όσο για τη σύμπτωση με την άφιξη του Γιλμάζ, τα γεγονότα έχουν ως εξής: τα αποτελέσματα των εξετάσεων από το ΔΙΚΑΤΣΑ βγήκαν στις 18 του Μάη κι ήταν όλα αρνητικά. Μετά από 4 χρόνια εμπαιγμών το ποτήρι ξεχείλισε. Έτσι, η απεργία, που ξεκίνησε στις 24 του Μάη, συνέπεσε με την επίσκεψη Γιλμάζ.

Οι συμπαραστάτες των απεργών από ελληνικής πλευράς είναι σίγουρα πολύ λίγοι. Αναφέρουμε τους: Ένωση Ιατρών Νοσοκομείων, Κέντρων Υγείας Θράκης, Αγρ. Σύλλογος Δήμου Σαπών, Σύλλογος Γυναικών Ν. Ροδόπης, ΠΕΑΕΑ, Σύλλογος Οικοτρόφων Φοιτητών Κομοτηνής, Σύλλογος Φοιτητών Νομικής «Κ. Βάρναλης», ΕΦΕΕ, Ν/κή Επιτροπή ΚΚΕ Ν. Ροδόπης, Ν.Σ. ΚΝΕ Ν. Ροδόπης, συνδυασμός Δημοτικής Αλλαγής, Όμιλος Αγροτικών Συλλόγων Ροδόπης, ΠΕΝΕΝ, Π.Ε. ΟΝΝΕΔ, ΚΕΕΔ, ΕΣΠΕ, ΕΑΡ, ΕΚΟΝ Ρ.Φ., Πανσπουδαστική. Από μειονοτικής πλευράς συμπάρισταν διάφοροι βουλευτές, κοινοτάρχες και απλά άτομα.

Οι απεργοί αναφέρθηκαν επίσης στο κλίμα αποκλεισμού που τους έχει επιβληθεί. Ελάχιστες ελληνικές εφημερίδες - περιοδικά έχουν αναφερθεί στον αγώνα τους και με μικρά σχόλια (Ελευθεροτυπία, Ριζοσπάστης, Πρώτη, Αυγή, Κάπα, Οδηγητής). Τα τέλεξ που στέλνουν στην Αθήνα μέσω ΟΤΕ Κομοτηνής μπλοκάρονται.

Όταν προσπάθησαν μέσω Ξάνθης, τους απάντησαν ότι δεν έχουν τέτοια μηχανήματα! Η τελευταία προσπάθεια έγινε από την Καβάλα, αλλά κι αυτή μπλοκαρίστηκε.

4η μέρα

Η τελευταία μέρα ήταν αφιερωμένη στην περιφέρεια της Κομοτηνής. Επίσκεψη στο συνοικισμό των Ποντίων από το Καζακστάν και στην Καλκάντζα (ή Ήφαιστος).

Οι Πόντιοι από το Καζακστάν είμαι μια «ελληνική μειονότητα» στην Κομοτηνή. Έρχονται συνεχώς από την ΕΣΣΔ εδώ και 4-5 χρόνια κι είναι περίπου 110 οικογένειες. Οι ντόπιοι Έλληνες δείχνοντας το ρατσισμό τους τους αποκαλούν: τα «ρωσάκια». Τα σπίτια του συνοικισμού τους έχουν παραχωρηθεί δωρεάν από το κράτος και βρίσκονται σχεδόν κολλητά με τη συνοικία της ΕΚΤΕΝΕΠΟΛ, όπου διαμένει η καλή κοινωνία της Κομοτηνής. Η ανεργία και η γλώσσα είναι τα μεγαλύτερα προβλήματά τους. Ο ρατσισμός οφείλεται κύρια σε ορισμένες κοινωνικές συμπεριφορές, απόρροια κι αυτές της γκετοποίησής τους: χρήση ναρκωτικών, κλοπές, φασαρίες.

Ένα χιλιόμετρο πιο μακριά βρίσκεται η Καλκάντζα. Τουρκόγυφτους τους ονομάζουν οι Τούρκοι μουσουλμάνοι της Κομοτηνής για να πάρουν τις αποστάσεις τους. Πρόκειται για «εσωτερικό» ρατσισμό. Αν και οι ίδιοι είναι μουσουλμάνοι, διαφοροποιούνται από τους άλλους ομόθρησκους τους: οι γυναίκες δεν φοράνε φερετζέ, είναι πιο ανοιχτοί και κύρια είναιπάμπωχοι.

Η Καλκάντζα, οικισμός με περίπου 5.000 κατοίκους, δημιουργήθηκε πριν 50 χρόνια και δίνει την εντύπωση χωριού στην Ινδία. Υπάρχει βέβαια φως και ορισμένα τηλέφωνα στα καφενεία - ψιλικάτζίδικα, αλλά μόλις τώρα τελείωσα άρchiαν εργασίες αποχέτευσης και μπετοναρίσματος ορισμένων δρόμων. Το χειμώνα είναι ένας απέραντος λασπότοπος.

Οι κάτοικοι δεν έχουν ούτε καν τίτλο κυριότητας των οικοπέδων. Μερικά νεόκτιστα σπίτια σταμάτησαν στα τούβλα γιατί η ΔΕΗ αρνείται να τους δώσει ρεύμα. Και πώς βέβαια να τους δώσει ρεύμα όταν η Πολιορκία δεν τους δίνει άδειες οικοδόμησης, που απαιτούνται από τη ΔΕΗ! «Να βάλετε κεριά», είπε ο Νομάρχης στον πάρεδρο του οικισμού.

Το μοναδικό δημοτικό σχολείο έχει 2 τάξεις και μία αποθηκούλα διασκευασμένη σε αίθουσα διδασκαλίας. Για 350 παιδιά... Χωρά-

φια δεν έχουν, όπως οι άλλοι ομόθρησκοί τους. Δουλειά τους το χαμαλίκι και οι αγροτικές δουλειές σαν εργάτες γης. Άντε να κάνουνε 30 μεροκάματα το χρόνο. Μόνο καμιά 100στή είναι εργάτες ή υπάλληλοι.

Αυτό που τους κρατάει στη ζωή είναι η μουσική σχεδόν κάθε βράδυ και οι γάμοι που διαρκούν 3 μέρες. Κάτι είναι κι αυτό.

Ο ταξιτζής που μας μετέφερε στην Κομοτηνή μας είπε: «Αυτοί δεν είναι άνθρωποι. Φωτιά και πετρέλαιο τους χρειάζεται. Για να ξεκαθαρίσουμε μια για πάντα με δαύτους».

Υπάρχουν όμως κι εκείνοι που είναι ακόμα πιο κάτω. Στον πάτο της κοινωνίας. Είναι οι «Τουρκόγυφτοι» του Τενεκέ Μαχαλά. Ζουν μέσα σε πραγματικά τενεκεδόσπιτα και σε απερίγραπτη μιζέρια. Σκέτη φαβέλας*. Όπως λένε κάτοικοι της Καλκάντζας: «Μην πάτε από κει. Είναι επικίνδυνοι. Θα σας κλέψουν - θα σας κτυπήσουν». Εσωτερικά προβλήματα ακόμα κι ανάμεσα στα πιο καταπιεσμένα στρώματα της κοινωνίας της Κομοτηνής.

Αντί επιλόγου...

Ρατσισμός του ελληνικού κράτους απέναντι στους Τούρκους μουσουλμάνους, στους Πομάκους, στους Τουρκόγυφτους, ρατσισμός των Ελλήνων απέναντι στους μειονοτικούς και στους Ποντίους, λανθάνων ρατσισμός των μειονοτικών προς τους Έλληνες, ρατσισμός των μειονοτικών προς τους μουσουλμάνους της Καλκάντζας, ρατσισμός των κατοίκων της Καλκάντζας προς εκείνους του Τενεκέ Μαχαλά. Αυτό είναι το παζλ της Κομοτηνής. Και μέσα σ' όλα αυτά το τούρκικο προξενείο και η Μουφτεία, οι Έλληνες ομογενείς από Τουρκία και ΕΣΣΔ και οι ακροδεξιοί και φασίστες από τις δύο μεριές, που ο καθένας με τις ακρότητές του πολώνει και μπλοκάρει την κοινωνία της Δ. Θράκης.

Από πρώτη άποψη διέξοδος που να είναι ορατή και πραγματοποιήσιμη άμεσα φαίνεται ότι δεν υπάρχει. Μόνη ελπίδα κάποιου αδιόρθωτου, και ελάχιστοι βέβαια, «ρομαντικοί» κι από τις δύο πλευρές, που πιστεύουν ότι ο κόσμος μπορεί να είναι καλύτερος και διαφορετικός απ' ό,τι είναι σήμερα και που προσπαθούν όπως οι τυφλοπόντικες σε «υπόγειες στοές».

Μανώλης ΜΠΕΡΑΧΑΣ

Μέλος της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Ξένων Εργατών και των Μειονοτήτων.

* Τενεκεδουπόλεις στη Βραζιλία.

Ποιοι τελικά δίνουν εξετάσεις;

■ Η απεργία των καθηγητών των δημόσιων σχολείων μπαίνει στην 3η εβδομάδα. Τώρα πια, που θίγονται στ' αλήθεια οι γενικές εξετάσεις, μπροστά στον κίνδυνο να μη διεξαχθούν — έστω και προσωρινά — πολλοί δείχνουν να συμφωνούν με τον «ανέμφικτο» οικονομικό στόχο της απεργίας.

Έτσι, από τη στιγμή που ο «κακός» Τσοβόλας έπεισε για την οικονομική εξαθλίωση των καθηγητών, πολλοί όψιμοι συμπαράστατες βρέθηκαν. Προεξάρχοντας του πρωθυπουργού-μεσσία, ακολουθούν ασμένως ο πρώην πρωθυπουργός και υπουργός Παιδείας Γ. Ράλλης, ο Κ. Μητσοτάκης κι αυτός ακόμα ο εθνικός ηγέτης Κ. Καραμανλής.

Μαζί με τους πιο πάνω και κάποιοι «απλοί» πολίτες, σαν τον καθηγητή Δ. Τσάτσο, το δικηγόρο Παπασταύρου, που προσέφυγε στο Πρωτοδικείο, τον Μ. Γιομπαζολιά. Με μία και μοναδική αγωνία: να μη θιγούν οι εξετάσεις. Να μη θιγεί ο κατανημητικός ρόλος του σημερινού σχολείου, να μην αμφισβητηθεί ο κύριος μηχανισμός του καταμερισμού της εργασίας. Η μετάθεση των εξετάσεων, που πρόσφατα ο υπ. Παιδείας αποφάσισε και διέταξε, ασφαλώς θα τους ανακούφισε.

Μια μέρα πριν την κατάθεση της αγωγής στο Πρωτοδικείο για να κηρυχθεί η απεργία παράνομη και καταχρηστική — να 'ναι άραγε τυχαίο; — ο Δ. Τσάτσο σε συνέντευξή του στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, αφού ευτυχώς ομολογήσει ότι δεν δηλώνει πάντοτε επαναστάτης, μας λέει: «...Η άσκηση του δικαιώματος της απεργίας την ώρα των εξετάσεων των παιδιών φθάνει σε προβληματικά όρια και πάντως μπορεί να κινητοποιήσει εξελίξεις προς μια κοινωνική αναστάτωση υψίστου βαθμού».

Ο Μ. Γιομπαζολιάς, αφομοιώνοντας το μάθημα του κυρίου καθηγητή και μετά τη για άλλη μια φορά επιτυχημένη του τηλεοπτική εμφάνιση στα ΑΝΟΙΧΤΑ ΧΑΡΤΙΑ, σε άρθρο του γράφει: «Η απεργία των καθηγητών ξύπνησε ξαφνικά πολλούς άνομους έρωτες για τα εκπαιδευτικά μας πράγματα, έδωσε ευκαιρίες για πολιτικές προβοκάτσιες και δημιούργησε ευεξία στους θιασώτες της πολιτικής αναταραχής και της κοινωνικής διάλυσης».

Και οι δύο τους θεωρούν δίκαιες τις αυξήσεις που ζητούν στις αποδοχές τους οι καθηγητές. Και οι δύο διατείνονται ότι οι απεργίες και οι συγκρούσεις είναι υγιή στοιχεία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Όμως αυτό που τους πειράζει είναι ότι κά-

ποιο συνδικαλιστικό κίνημα έπαψε να συναινεί. Έπαψε να αποδέχεται την εργασιακή ειρήνη. Ότι τέλος πάντων κάποιοι κοινωνικοί χώροι ξεσηκώνονται χωρίς να σέβονται τους κανόνες του παιχνιδιού. «Τα συστήματα μεταβάλλονται κάθε μέρα, μέσα από ιστορικές διαδικασίες. Το πέρασμα σε μια ακραία συντεχνιακά οργανωμένη κοινωνία επιφέρει σταδιακά την αναποτελεσματικότητα του συστήματος», λέει ο Δ. Τσάτσο.

Κι όταν οι διαδικασίες δεν είναι επιτρεπτές, μπορεί και να ανατρεφούν φαίνεται την αποτελεσματικότητα του συστήματος. Γι' αυτή κόπτεται ο συνταγματολόγος κ. καθηγητής.

Αυτή την εβδομάδα θα κριθεί η νομιμότητα της απεργίας μετά την προσφυγή του εργολάβου της απεργοσπασίας, μεγαλοδικηγόρου Παπασταύρου. Κι ενώ φαινόταν ότι η κυβέρνηση έδειχνε το τελευταίο χαρτί της, μπόρεσε να εκπλήξει τους πάντες. Μετέφερε για μια εβδομάδα τις εξετάσεις: καλεί τους καθηγητές να επιστρέψουν στα σχολεία, να πληρώνονται και να κάθονται.

Και η κίνηση όμως αυτή έπεσε στο κενό. Θα μπορούσε να ληφθεί ως δέλεαρ μόνο από εκείνους που

δεν θέλουν να καταλάβουν την αποφασιστικότητα των καθηγητών. Δεν θέλουν να καταλάβουν την αποφασιστικότητα των χιλιάδων απεργών, που κατόρθωσαν να παρακάμψουν όλες τις συνδικαλιστικές παρατάξεις και τους γραφειοκράτες. Δεν φαντάζονται την άμεση απάντηση-καταγγελία σ' αυτό το ιδιότυπο λοκ άουτ του υπουργείου.

Η καθ' υπόδειξιν πρόταση της κυβερνητικής παράταξης, ΠΑΣΚΕ: «Μπροστά στα νέα δεδομένα και τη μετάθεση της ημερομηνίας έναρξης των εξετάσεων, η ΠΑΣΚΕ καθηγητών προτείνει την αναστολή της απεργίας για μια εβδομάδα», δεν τέθηκε τελικά σε ψηφοφορία στο Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, που συνεδρίαζε μπροστά στη Γ.Σ. των προέδρων και πολλών άλλων μελών της ομοσπονδίας.

Η κίνηση αυτή του υπουργείου θα 'ναι η τελευταία; Αυτό θα εξαρτηθεί από το ποσοστό της απεργίας μέχρι την καινούργια ημερομηνία των εξετάσεων.

Θα κριθεί πάνω απ' όλα από τις αποφάσεις για συνέχιση της απεργίας παρά την όποια απόφαση του δικαστηρίου. Οι εργαζόμενοι στη ΔΕΗ και την ΕΑΣ δείχνουν το δρόμο του αγώνα.

Μαρίνα ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Μετά τη 2η Γ.Σ. των προέδρων της ΟΑΜΕ στις 4/6, που ομόφωνα αποφάσισε τη συνέχιση της απεργίας, ζητήσαμε τις προσωπικές απόψεις του Μήτσου Αναγνώστου, προέδρου της Α-Γ ΕΑΜΕ Ανατολικής Αττικής και του Μάκη Φόρτε, Γ. Γραμματέα της ΕΑΜΕ Κεφαλονιάς - Ιθάκης.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Πώς είδατε το κλίμα που επικράτησε στις Γ.Σ. των προέδρων της ΟΑΜΕ κατά τη διάρκεια της απεργίας;

Μ. ΦΟΡΤΕ: Οι Γ.Σ. των προέδρων είναι το ανώτερο μεταξύ συνεδρίων όργανο που μέχρι τώρα έπαιζε διαμεσολαβητικό ρόλο, μεταφέροντας αποφάσεις των Γ.Σ. και Δ.Σ. απλά και μόνο, παίρνοντας κάποιες αποφάσεις. Βέβαια φέτος είχαμε το καινούργιο στοιχείο της υπέρβασης της κορυφής από τη βάση. Οι εκπρόσωποι των ΕΑΜΕ εκ των πραγμάτων μπήκαν σε μια καινούργια λογική, οπότε σιγά σιγά από την πρώτη Γ.Σ. του Νοέμβρη είδαμε να μετουσιώνεται αυτό το όργανο και φτάσαμε στο σημείο οι πρόεδροι να τοποθετούνται υπεύθυνα. Εννοώ ότι οι τοποθετήσεις τους καθορίζονταν από το «φόβο» όχι τόσο απέναντι στην παραταγή τους, όσο απέναντι στη βάση τους. Υπάρχουν χαρακτηριστικά τέτοια γεγονότα. Κοντολογίες και η Γ.Σ. των προέδρων μέσα στη φετινή ροή των γεγονότων δεν μπόρεσε και δεν ήταν δυνατόν να βγει έξω από αυτά. Έπαιξε δηλαδή έναν πρωταγωνιστικό ρόλο. Θα πρέπει ίσως να προβληματιστούμε σε μια προοπτική, η Γ.Σ. να μην αποτελείται από προέδρους ή μέλη Δ.Σ. αποκλειστικά, αλλά από εκπροσώπους των Γ.Σ. της βάσης, ώστε να αποφύγουμε αυτά που διαφάνηκαν στις δύο τελευταίες Γ.Σ. κατά τη διάρκεια της απεργίας. Να το εξηγήσω αυτό. Εκεί είδαμε ότι κάποιιοι πρόεδροι, όντας στελέχη παρατάξεων και κομμάτων ακόμα, δεν μπορούσαν να αντισταθούν στον πειρασμό να μην τοποθετηθούν σαν εκπρόσωποι παρατάξεων, πέρα και έξω από τις αποφάσεις που μετέφεραν. Έτσι, ενώ αρκετές ΕΑΜΕ είχαν πάρει αποφάσεις δυναμικές, οι πρόεδροί τους μετέφεραν ξερά τις αποφάσεις αυτές και στη συνέχεια έκαναν προσωπικές τοποθετήσεις, εκφράζοντας τη μηδενική ψήφο της παρατάξης τους. Η έκφραση των προσωπικών απόψεων βέβαια δεν είναι από μόνη της κακό, γιατί έδωσε στις Γ.Σ. τη δυνατότητα να λειτουργήσουν με καλύτερες συνθήκες. Θα πρέπει όμως να διαφυλαχθεί η έκφραση της βάσης. Η ασφαλιστική δικλείδα σ' αυτό είναι τα παραπάνω που είπα. Θέλω να τονίσω, τέλος, ότι η φετινή πορεία αυτού του οργάνου, που παρακολούθησε την πορεία του κινήματος, πρέπει να κατοχυρωθεί και να προχωρήσει παραπέρα. Γιατί η φωνή της βάσης θα

πρέπει να φτάνει προς τα πάνω (και στα όργανα που αποφασίζουν) αναλλοίωτη.

Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ: Δεν διαφωνώ με τον Μάκη. Διαφάνηκε ότι οι πρόεδροι προσαρμόστηκαν στην καινούργια κατάσταση που δημιουργήσε η βάση μέσα στις μαζικότερες Γ.Σ. Στην πορεία διαμορφώθηκαν νέες προτάσεις — ήταν ανάγκη να διαμορφωθούν — στη Γ.Σ. των προέδρων, όπου μπορούσε και χρειάστηκε πολλές φορές οι πρόεδροι να απαγκιστρωθούν από τη βάση τους για το προχώρημα του αγώνα. Συμφωνώ κι εγώ για την εκπροσώπηση των Γ.Σ. της βάσης. Πρέπει να υπάρξει ένας τρόπος — καταστατικά αυτό το πράγμα πρέπει να αλλάξει — ώστε η απόφαση της βάσης να μεταφέρεται για τη διαμόρφωση της τελικής απόφασης του κλάδου. Δεν συμφωνώ πάντως να ψηφίζουν την επικρατέστερη πρόταση. Γιατί σε προηγούμενη — πριν την κήρυξη της απεργίας — Γ.Σ., η επικρατέστερη πρόταση είχε μονάχα 24 ψήφους και στη συνέχεια μ' αυτή τη φόρμουλα έφτασε στην απαιτούμενη πλειοψηφία. Σ' αυτές τις τελευταίες πάντως Γ.Σ., οι πρόεδροι οι προσκείμενοι στην ΠΑΣΚΕ προσπάθησαν να διαμορφώσουν κλίμα για την πρότασή τους, παρά το ότι είχε καταψηφιστεί συντριπτικά από τις μαζικές Γ.Σ. του κλάδου.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Πώς εκτιμάτε την παραπέρα πορεία του αγώνα σας, παίρνοντας υπόψη τη δεδομένη πλέον σκλήρυνση της στάσης της κυβέρνησης;

Μ. ΦΟΡΤΕ: Βρισκόμαστε σήμερα σίγουρα σε μια κρίσιμη καμπή. Πάμε για την 3η εβδομάδα της απεργίας και η κυβέρνηση με τους μηχανισμούς της εντείνει τις προσπάθειές της για να εκφυλίσει και να σταματήσει τον αγώνα μας. Πώς στεκόμαστε εμείς; Πιστεύω ότι το σημαντικό στοιχείο είναι πως ο κλάδος έχει κάνει κατακτήσεις μεγάλες. Αυτό που σίγουρα φοβάται η κυβέρνηση δεν είναι η ικανοποίηση κάποιων αιτημάτων. Το πρόβλημά της δεν είναι εκεί. Φοβάται τις υποθήκες αυτής της τρομακτικής απεργιακής κινητοποίησης. Αυτές είναι δύο:

Από τη μια μεριά το ξεσκήκωμα ενός κλάδου εργαζομένων που έχει χαρακτηριστικά καταπίεσης χρόνων. Μην ξεχνάμε ότι μιλάμε για ένα δημοσιογραφικό κλάδο που δεν έχει τολμήσει ποτέ να αμφισβητήσει δομές και θεσμούς του αστικού κρά-

τους. Αυτή τη στιγμή για πρώτη φορά μπαίνει μια τέτοια αμφισβήτηση. Μιλάω συγκεκριμένα για το βάθος του εκπαιδευτικού συστήματος που δεν είναι άλλο από το εξεταστικό σύστημα. Αμφισβητούνται δηλαδή τα «ιερά και τα όσια», όπως έχουν ονομαστεί από κάποιους κυβερνητικούς εκπροσώπους. Υπάρχουν δηλώσεις πολιτικών, πρόσφατες, που τοποθετούν σ' αυτό ακριβώς το στοιχείο το βαθύτερο νόημα του σημερινού μας κινήματος. Στην αμφισβήτηση τελικά των εξετάσεων. Κι όταν λέμε ότι θέλουμε να κάνουμε την εκπαίδευση, παιδεία, σίγουρα έχει πάρει το μήνυμα η κυβέρνηση. Χθες στην τοποθέτησή του ο πρώην πρόεδρος της ΟΑΜΕ Δούκας υποστήριξε ότι δεν υπάρχει αντιστοιχία μεταξύ μορφής και περιεχομένου στον αγώνα μας. Ότι δηλαδή η μεν μορφή είναι ριζοσπαστική, όχι όμως και το περιεχόμενο. Υπάρχει όμως το ριζοσπαστικό περιεχόμενο και αυτό εκφράζεται όταν μιλάμε για αναβάθμιση του εκπαιδευτικού, για αναβάθμιση της παιδείας, με δύο λέξεις για αμφισβήτηση της υπάρχουσας εκπαιδευτικής πραγματικότητας. Γι' αυτό θεωρώ ότι θα προσπαθήσει να αποστασιοποιηθεί (κι αυτό δείχνει όχι μόνο η τελευταία κίνηση του υπουργού, αλλά και οι προηγούμενες) τον αγώνα από τις εξετάσεις. Ελάτε αυτή τη βδομάδα χωρίς εξετάσεις να τα βρούμε. Θέλει να δείξει ότι δεν αμφισβητήθηκαν οι εξετάσεις κι έτσι να μπορέσει να μας παραπλανήσει και να βγάλει τις εξετάσεις αλώβητες, άθικτες. Μπορεί να φτάσει ακόμα στο σημείο να τις μεταθέσει το Σεπτέμβριο ή τον Οκτώβριο, προκειμένου, όπως είπα, να τις αποστασιοποιηθεί από τον αγώνα.

Το δεύτερο στοιχείο που φοβάται η κυβέρνηση και σημαντικότερο είναι η συμπαρατάξη του γενικότερου λαϊκού κινήματος με το δικό μας κίνημα. Σίγουρα έχει πάρει το μήνυμα η κυβέρνηση. Ότι δηλαδή ένα κλαδικό κίνημα μπορεί να προχωρά με μεγάλα ποσοστά συμμετοχής, με δυναμικές κινητοποιήσεις, όπως της προηγούμενης βδομάδας, χάρη στη συμπαρατάξη γονιών, μαθητών και όλου του εργαζόμενου λαού. Φοβάται γιατί κι εδώ δημιουργούνται υποθήκες. Επομένως δεν είναι ότι δεν μπορεί να ικανοποιηθεί τα αιτήματά μας. Έχουμε το δεδομένο των εργαζομένων της ΔΕΗ και της ΕΑΣ, όπου μετά από μακροχρόνιους αγώνες κατάφεραν μια ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Τη μια μέρα δήλωναν ότι δεν θα κάνουν καμιά υπέρβαση της οικονομικής πολιτικής και την άλλη τους ικανοποίησαν.

Αν εκτιμήσουμε επομένως σωστά αυτά τα δύο ζητήματα, θα μπορέσουμε από καλύτερες θέσεις να προχωρήσουμε στους στόχους μας. Και κάτι ακόμα. Αυτή τη στιγμή το κίνημα έχει κατακτήσει μια ενιαία αγωνιστική δράση. Αυτό που χρειάζεται ακόμα και που καταχτιέται σιγά σιγά είναι να αποκτήσει και ενιαία

έκφραση. Σημαίνει απλά ότι, οι όποιοι αγωνιούντες συνάδελφοι ή παρατάξεις θέλουν να εκφυλίσουν τον αγώνα θα πρέπει να μπουν στο περιθώριο. Και ευτυχώς για το κίνημα υπάρχουν αρκετές κενές θέσεις. Γι' αυτή όμως την ενιαία έκφραση χρειάζεται καιρός. Μην τρέφουμε αυταπάτες. Ο δρόμος για την αυτονομία του κινήματος τώρα μόλις ξεκίνησε και σίγουρα είναι η μοναδική κατάκτηση που θα αποτρέψει τον εκφυλισμό του. Πιστεύω ότι πόθος και ελπίδα του κινήματος είναι τούτη τη φορά η ιστορία να μην καταγράψει ένα Μάη, μια επανάσταση που δεν τέλειωσε. Καθημερινά καταχτάμε αυτή την ενιαία έκφραση. Χθες, μέσος στη Γ.Σ. αυτοί που την προηγούμενη βδομάδα προσπάθησαν να μην πάρουν θέση τοποθετούμενοι με λευκή ψήφο στην απάντηση των 12 σημείων, μπροστά στη δυναμική του κινήματος, δεν τόλμησαν να το επαναλάβουν. Όσοι δηλαδή έχουν τις όποιες επιφυλάξεις εντάσσονται στη λογική της ενιαίας έκφρασης κάτω από τη δυναμική του κινήματος.

Μ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ: Το υπουργείο θα συνεχίσει να παίρνει μέτρα σαν αυτά που έχουμε δει μέχρι τώρα. Πολλά σενάρια ακούμε, διαβάζουμε, διαρρέουν. Θα προσπαθήσει πάντως η κυβέρνηση να χρησιμοποιήσει το θεσμό των εξετάσεων για τη διατήρηση του συστήματος που επιλέγει κάποιους και κόβει τελικά τους περισσότερους. Αυτή τη στιγμή πρέπει να κάνει τις εξετάσεις και θα βρει καιρό να τις κάνει. Όμως, με όλο αυτό τον αγώνα, με όλη αυτή την απεργιακή κινητοποίηση, με τη συμμετοχή του κόσμου, τις διαδηλώσεις, τις συγκεντρώσεις, αναδειχτηκε το πρόβλημα της παιδείας. Έγινε κατανοητό ότι οι εξετάσεις δεν αποτελούν το πρωτεύον στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ο αγώνας των καθηγητών αυτή τη στιγμή δεν στρέφεται εναντίον των εξετάσεων, αλλά εναντίον της μέχρι σήμερα εκπαιδευτικής πολιτικής όλων των κυβερνήσεων πριν από τη χούντα και μετά. Όσο προχωρούμε λοιπόν στην απεργία διαρκείας αυτό το ζήτημα καταδεικνύεται καλύτερα. Όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις, και παλαιότερα και τώρα, δεν θέλουν την ανατροπή της εκπαιδευτικής τους πολιτικής, ούτε βέβαια της οικονομικής και συνδικαλιστικής. Οι νόμοι που έχουν φτιαχτεί μέχρι τώρα, οι κανονιστικές διατάξεις, τα Π.Δ., οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, τα εξεταστικά του Τρίτου στη μέση της χρονιάς, όλα αυτά προσπαθούν να συρρικνώσουν τους αγώνες. Ο αγώνας των καθηγητών πάντως φαίνεται ότι θα πετύχει αυτή την ανατροπή, γιατί ξεκίνησε αυτόνομα. Θα πετύχει διατηρώντας αυτή την αυτονομία του. Η βάση των καθηγητών, απ' ό,τι είδαμε μέχρι τώρα, έχει απορρίψει κάθε άλλη παρέμβαση, κυβερνητική, αρχηγική, κομματική ή παραταξιακή.

■ Ο ταχυδρόμος χτυπάει πάντα δυο φορές. Αλλά και ο «Οικονομικός Ταχυδρόμος» τον μιμείται, έστω κι αν τα αντανάκλαστικά του αποδεικνύονται μάλλον αργά...

Με δυο μήνες καθυστέρηση, το περιοδικό θυμήθηκε να απαντήσει σ' ένα σχόλιό μας που αναφερόταν στον αποτροπιασμό που ένωσε για τις δηλώσεις του Ν. 105, με τις οποίες ο Τρίτοςς ζητούσε από τους μαθητές να αποκηρύξουν τις καταλήψεις και τις κινητοποιήσεις. Όπως ίσως θα θυμούνται οι αναγνώστες του Σχολιαστή, γράφαμε τότε ότι ο συντάκτης του περιοδικού κ. Στεργίου δεν ενοχλήθηκε από το χαφιεδισμό της υπουργικής υπόδειξης, αλλά από την «εξωφρενική ανорθογραφία» κάποιων δηλώσεων που είχαν πέσει στα χέρια του.

Την περασμένη βδομάδα, λοιπόν, ο «Οικονομικός» ξαναχτύπησε. Με αφορμή μια επιστολή του φιλόλογου Γιώργου Κιζλάρη, το περιοδικό αναφέρεται και πάλι στη «θλιβερή εκπαιδευτική πραγματικότητα» της ανорθογραφίας. Μαζί της και «η στρουθοκαμηλική» παρέμβασή μας, η οποία παρατίθεται ασχολίαστη για να αποδοθεί στην κρίση των αναγνωστών του περιοδικού. Το ερώτημα όμως παραμένει: Σας ενοχλεί ο χαφιεδισμός, κύριε Στεργίου;

■ Μπορεί η «νέα εποχή» και η νέα δημοσιογραφία να βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη, αλλά οι εραστές της κλασικής γραμμής δεν φαίνονται διατεθειμένοι να παραδώσουν τα όπλα. Στο ΕΘΝΟΣ της 31ης Μαΐου, για παράδειγμα, υπήρξε μια αξιοσημείωτη προσπάθεια να αποδειχθεί ότι οι παλιές καλές συνταγές μπορούν ακόμη να εξασφαλίζουν «αποκλει-

στικότητες».

Η εφημερίδα αναφερόταν στα κυκλώματα ηρωϊνης που λυμαινούνται τα Εξάρχεια και φιλοξενούσε μαζί με το ρεπορτάζ συνέντευξη τεσσάρων «Λύκων», που έκαψαν το πρεζομάγαζο «Νανά». Αναμφίβολα ήταν μια επιτυχία, αφού οι «Λύκοι» δεν είχαν δεχτεί να μιλήσουν σε καμιά άλλη εφημερίδα.

Στην πραγματικότητα, βέβαια, η ομάδα που έκαψε το «Νανά» δεν είχε δεχτεί να μιλήσει ούτε στο ΕΘΝΟΣ, αλλά αυτό δεν είχε και μεγάλη σημασία. Σ' αυτές τις περιπτώσεις το κείμενο της συνέντευξης γίνεται μ' έναν πολύ απλό τρόπο: Παίρνουμε την προκήρυξη των «Λύκων», τη χωρίζουμε σε πέντε κομμάτια, βάζουμε τις αν-

τίστοιχες ερωτήσεις και ρωτάμε τον Π.Γ. 22 ετών, το Ν.Χ. 24 ετών και όποιον άλλο θέλετε να μας εκθέσουν τις απόψεις τους. Εύκολα και σίγουρα. Άσε που γλιτώνεις και την απομαγνητοφώνηση...

■ Βέβαια, η παρασπονδία του ΕΘΝΟΥΣ χωριά μπροστά στη δημοσιογραφική αντίληψη του ΒΗΜΑΤΟΣ και στη δεοντολογία από την οποία φαίνεται πως εμφορούνται διάφορα στελέχη του. Έτσι, επειδή ο δημοσιογράφος του συγκροτήματος ΙΚ. Πρετεντέρης θεώρησε χρήσιμο για τον τόπο να περάσει και στο χώρο του χρονογραφήματος, φρόντισε όχι μόνο να μιμηθεί το ύφος του ΠΑΝ-ΠΑΝ, αλλά να αντιγράψει ελαφρά τη καρδία αυτούσια αποσπάσματα που του

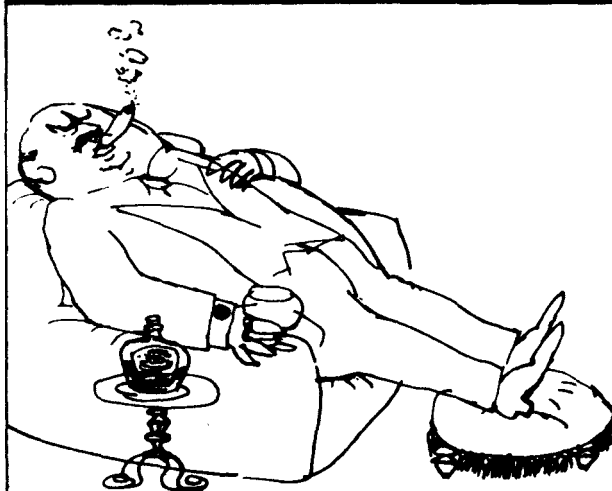
κίνησαν το ενδιαφέρον. Ατύχησε μόνο στην επιλογή του Φάνη Τόμπρα σαν κεντρικού ήρωα του παρθενικού του πονήματος: Πώς να σαρκάσει κανείς τον πρύτανη των υποκλοπών, όταν μιμείται τα έργα του στον τομέα των λογοκλοπών;

■ Δεν ανέστειλε τα ραδιοφωνικά του σχέδια, όπως ακούγεται, μόνο ο εκδότης της ΠΡΩΤΗΣ κ. Καλογρίτσας. Τον τελευταίο καιρό πληθαίνουν οι ενδείξεις, ότι πολλοί από αυτούς που έσπευσαν να εξασφαλίσουν άδειες λειτουργίας δεν πρόκειται τελικά ν' ανοίξουν τα μικρόφωνά τους. Άλλωστε, οι κόντρες στην περιορισμένων συχνοτήτων μπάντα έχουν αρχίσει να χοντραίνουν και ο ανταγωνισμός προϋποθέτει αντι-

στοιχού πάχους πορτοφόλια. Τον περασμένο μήνα ο TOP FM και ο ANTENNA Εξόδεσαν 21 και 16 εκατομμύρια αντίστοιχα, μόνο για να διαφημιστούν σε περιοδικά, εφημερίδες και τηλεόραση.

■ Η μάχη της ρεκλάμας άναψε πια για τα καλά. Λίγες μέρες πριν κάτσουν στο τραπέζι και νέοι συνδαιτημόνες, οχτώ ραδιοφωνικοί σταθμοί έχουν βαλθεί ν' αποσπάσουν όσο μεγαλύτερα κομμάτια μπορούν από τη διαφημιστική πίτα. Πιο χορτάτος απ' όλους — για την ώρα — ο «Αθήνα 984», που απορρόφησε στο διάστημα 1-31 Μαρτίου 121,5 εκατομμύρια δραχμές (στοιχεία MEDIA SERVICES). Ακολουθεί το 2ο πρόγραμμα της ΕΡΑ με 89,5 εκατομμύρια, ενώ στο ίδιο

SCRIPTA MANENT

Κακο-Μυριές

■ Στο πρώτο κιόλας τεύχος της έκδοσής του ο Σχολιαστής είχε τιμήσει το φιλόλογο κ. Κώστα Γεωργουσόπουλο ανακηρύσσοντάς τον «Πρόσωπο του Μήνα». Είχαμε τότε ανθολογήσει τα σημαντικότερα αποφθέγματα της στήλης που κρατούσε στα ΝΕΑ με το ψευδώνυμο «Πορφύριος».

Πέρασαν από τότε πέντε χρόνια. Η στήλη του Πορφύριου κάτω από τη γενική κατακραυγή εξαφανίστηκε για να δώσει τη θέση της στον επώνυμο πλέον «Τόνο του Πνεύματος». Έφθασε λοιπόν το πλήρωμα του χρόνου και ο κ. Γεωργουσόπουλος αποφάσισε να μας απαντήσει, χωρίς βέβαια να μπει στον

κόπο να αναφέρει το όνομα του περιοδικού:

«Ξεφύλλιζα αυτό το εμπορικό περιοδικό και διαπίστωνα πως είναι ένα από τα καλά λαδωμένα κανάλια διείσδυσης στη χώρα της ξένης κουλτούρας, κριτικάροντας τάχα τους ιδιωτικούς ή δημόσιους ραδιοσταθμούς τους μιμείται κτηνωδώς...»

Ο καθένας έχει δικαίωμα να εντοπίζει τα «καλά λαδωμένα κανάλια» όπου ο ίδιος νομίζει. Ειδικά, μάλιστα, όταν εργάζεται σε συγκρότημα που διαθέτει και ιδιωτικό ραδιοσταθμό. Όμως ο κ. Γεωργουσόπουλος δεν αρκείται στο σχολιασμό του «περιεχομένου». Τον απασχολεί η προσωπικότητα των συντακτών του Σχολιαστή. Μετά από επίμονη έρευνα που έκανε και πληροφορίες που συνέλεξε από αρμόδιους φορείς αποκαλύπτει: «Κάποιοι κύριοι ανωτάτης μόρφωσης που συχνάζουν στα πολυτελή μπαρ, παρκάρουν πολυτελή αυτοκίνητα (αλλά και πανάκριβες, σικ αν μονζ, μοτοσικλέτες), φορούν σινιέ ενδύματα και δηλώνουν πολύ ροκ». Και παρ' όλα αυτά θεωρούν το περιοδικό τους «αναρχοαυτόνομο».

Αλλά, όπως ομολογεί ο ίδιος ο κ. καθηγητής, «αλλού θέλει να εντοπίσει την προσοχή». Αυτό που κυρίως τον ενοχλεί είναι η ελεύθερη δημοσίευση αγγελιών και μηνυμάτων: «Στέλνουν μηνύματα, δίνουν ραντεβού και κανονίζουν ζευγαρώματα. Τυπικά κείμενα μικροαστικής φιλολογίας, ψευτοποιητικισμοί, τάχα κυνικότητες, ωμές εκφράσεις για να 'επατάρουν' ντε τους μπουρζουάδες. Τάχαμ' μοναξιά, αθυροστομίες, έλλειψη τάχαμ' συστολής».

Ας μη φοβάται τον αθέμιτο ανταγωνισμό ο κ. Γεωργουσόπουλος ή Μύρης. Οι στήλες μας είναι ανοιχτές για το νέο του ποιητικό εγχείρημα. Κι εκεί, στις κίτρινες σελίδες, δίπλα στους «ψευτοποιητικισμούς» των αναγνωστών μας, θα λάμψει η αληθινή ποίηση. Και θα συντρίψει τους «μεγαλοαστούς ακροατές δημοτικών καναλιών».

Δ.Ψ.

διάστημα το «Κανάλι 1» του Πειραιά είχε διαφημιστικά έσοδα 19 εκατομμυρίων, ο «Δίαυλος 10» έφτασε μόλις τα 16 και το 4ο πρόγραμμα της ΕΡΑ — που κάποτε εισέπραττε ένα σημαντικό μερίδιο της συνολικής διαφημιστικής δαπάνης — πήρε μόνο 4,5 εκατομμύρια δραχμές. Μέσα στο Μάιο, όμως, άρχισαν να λειτουργούν δυο νέοι ιδιωτικοί σταθμοί, ενώ το 1ο πρόγραμμα της ΕΡΑ μπήκε κι αυτό στο χορό εκπέμποντας για πρώτη φορά από τα μέσα του μήνα διαφημιστικά μηνύματα. Ο TOP FM, με 23 μέρες λειτουργίας το Μάιο, απέσπασε διαφημίσεις αξίας 34,5 εκατομμυρίων δραχμών, ο ANTENNA FM είχε έσοδα 3 εκατομμύρια σε 9 μέρες και το 1ο της ΕΡΑ σε 16 μέρες μόνο 1,5 εκατομμύριο δραχμές.

Αν υποθέσουμε ότι ο «TOP FM», η «ANTENNA» και το 1ο πρόγραμμα κράταγαν την ίδια συχνότητα απορρόφησης διαφημιστικών μηνυμάτων και στις υπόλοιπες μέρες του μήνα που δεν εξέπεμψαν, από τη συνολική δαπάνη (των 300 περίπου εκατομμυρίων) που δόθηκε για διαφήμιση στους οχτώ ραδιοσταθμούς, ο Αθήνα 984 πήρε τη μερίδα του λέοντος με ποσοστό 39,2%. Στη δεύτερη θέση ήταν το 2ο πρόγραμμα με 28,9%, τρίτος ο TOP FM με 14,9% και τέταρτο το «Κανάλι 1» με 6,1%. Ακολούθησαν ο «Δίαυλος» με 5,1%, η «ANTENNA» με 3,6%, το 4ο της ΕΡΑ με 1,4% και το 1ο πρόγραμμα που πήρε μόνο το 0,8% των συνολικών διαφημιστικών εσόδων.

Θα πρέπει να τονιστεί, ότι στα ποσά που αναφέρονται δεν συμπεριλαμβάνεται το sponsoring, που τουλάχιστον στον «984», στον «TOP FM» και στην «ANTENNA» δίνει και παίρνει.

Αστυνομικά χρονικά

Αν για τη Δικαιοσύνη η υπόθεση συκοφάντησης και διασυρμού του Γ. Σερίφη και Μ. Κασίμη έκλεισε με τη δημόσια δήλωση των 4 υπεύθυνων δημοσιογράφων, νομίζουμε ότι για τον Τύπο μόλις ανοίγει.

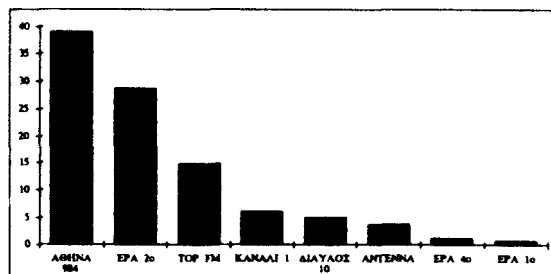
Είναι πράγματι πρωτοφανής η ωμή και απερίφραστη ομολογία των κατηγορούμενων δημοσιογράφων Μπάμπη Κούτρα, Αγγ. Νικολούλη, Πάνου Σόμπολου και Γ. Βαξεβανίδη (των εφημερίδων *Απογευματινή*, *Αυριανή*, *Ελεύθερος Τύπος* και *Έθνος*) ότι τα πρωτοσέλιδα δημοσιεύματα που έφεραν τους δυο μηνυτές ως δολοφόνους του Ραυτόπουλου «*βασίστηκαν σε πληροφορίες που δόθηκαν από στελέχη της Ελληνικής Αστυνομίας*». Οι τέσσερις «*εκφράζουν τη λύπη τους αφού η δημοσίευση των κειμένων του κατηγορητηρίου έγινε μονάχα γιατί υπήρξαν οι σχετικές αστυνομικές πληροφορίες*».

Χρειάστηκε ένας ολόκληρος χρόνος και πέντε αναβολές της δίκης για να παραδεχτούν οι τέσσερις ότι κάτι στραβό έγινε. Βέβαια οι εφημερίδες τους είτε αγνόησαν εντελώς την υπόθεση είτε την παρουσίασαν σαν να αφορούσε κάποιους άσχετους τρίτους. Και ενώ τα περισσότερα ρεπορτάζ στις υπόλοιπες εφημερίδες δίνουν δικιο στον Γ. Σερίφη και τον Μ. Κασίμη, κανένας δεν φαίνεται να απασχολείται πώς θα προληφθεί μια νέα «δια του Τύπου σκευωρία».

Το ότι η Αστυνομία διοχετεύει εσφαλμένες πληροφορίες και κατασκευάζει ενόχους έχει αποδειχθεί πολλές φορές τα τελευταία χρόνια. Δεν έχει πάψει όμως σ' αυτές τις επιχειρήσεις να βρίσκει πρόθυμους συνεργάτες στο χώρο του Τύπου. Η «αποκλειστική» πληροφορία που κάποιος ανώτερος ή ανώτατος αξιωματικός της Αστυνομίας «εμπιστεύεται» στο «δικό του» δημοσιογράφο, είναι όχι μόνο ευπρόσδεκτη αλλά συχνά και μοναδική πηγή. Μετά την πρόσφατη δήλωση αυτή η λειτουργία έγινε πλέον διάφανη. Τα ερωτήματα συνεπώς παραμένουν:

- Ποιοι αστυνομικοί έδωσαν τις συγκεκριμένες πληροφορίες και με ποιο τρόπο μπορεί κανείς να προστατευτεί απ' αυτούς;
 - Ποιες συνέπειες θα έχουν οι δημοσιογράφοι και οι εφημερίδες τους;
 - Τι ενέργειες έχει προγραμματίσει η ΕΣΗΕΑ που έχει στα χέρια της υπόμνημα των Μ. Κασίμη και Γ. Σερίφη εδώ και 11 μήνες;
 - Πώς δέχονται οι γνωστοί «δεοντολόγοι» δημοσιογράφοι να συνυπάρχουν στην ίδια ένωση με τις απολήξεις της αστυνομίας;
- Φυσικά όλα τα ερωτήματα θα παραμείνουν αναπάντητα. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο επισημαίνουμε ότι η υπόθεση τώρα ανοίγει.

Α.Ψ.

Διαφημιστικά έσοδα των ραδιοσταθμών (1.5-31.5)

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ, ΑΣ ΣΟΒΑΡΕΥΤΟΥΜΕ.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΑΥΤΟΝΟΜΩΝ ΒΑΡΕΘΗΚΑΝ ΤΩ ΚΡΑΥΓΕΣ

Άραγε είναι αυτοκριτική η «κραυγή με κύρος» της ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ; Μήπως κοιτάει πίσω στην «παλιά καλή εφημερίδα»; Γιατί, αλλιώς, είναι μάλλον αντιφατική: Όποιος είναι σοβαρός, ελίτ, ή ό,τι άλλο αντίστοιχο, δεν έχει ανάγκη να το φωνάζει ούτε καν με λιτά και απέρριπτα διαφημιστικά ολοσέλιδα.

Ξαναχτύπησε μάλλον ο κρυπτοκομμουνιστής της ΕΒΔΟΜΗΣ! Μετά από εκείνο το εκτός γραμμής άρθρο που αναφερόταν στις αθλιότητες των CONTRAS στη Νικαράγουα, αυτή τη φορά κατάφερε να περάσει και τον Ένγκελς στις σελίδες της εφημερίδας με το ψευδώνυμο Χέγκελ. Διαφορετικά, δεν μπορεί να εξηγηθεί, πώς στο τελευταίο φύλλο της ΕΒΔΟΜΗΣ το άρθρο του Δρα Φιλοσοφίας Νίκου Μακρή αναφέρεται στον Χέγκελ, οι φωτογραφίες στον Ένγκελς, ενώ ο τίτλος ανήκει και στους δυο.

Η Καμπότζη στο δρόμο του Αφγανιστάν;

■ Η πρόσφατη απόφαση της βιετναμικής κυβέρνησης να αποσύρει 50.000 στρατιώτες απ' το εκστρατευτικό της σώμα στην Καμπότζη — η αριθμητική δύναμη του οποίου υπολογίζεται σε 100-120.000 — πέρασε ασχολίαστη στα ελληνικά, και σε μεγάλο βαθμό και στα ξένα, μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ωστόσο, με δεδομένη τη σοβιετική αποχώρηση απ' το Αφγανιστάν κι ανάλογες διεργασίες να κυφορούνται στο νότιο άκρο της Αφρικής (Αγκόλα, Ναμίμπια, κ.λπ.), εύλογα αναρωτιέται κανείς μήπως μια ακόμα «περιφερειακή διένεξη» βαδίζει, αν όχι προς το τέλος της, τουλάχιστον προς μια «απο-διεθνοποίηση» της.

Το ιστορικό πλαίσιο

Τα ιστορικά δεδομένα της σύρραξης στην Καμπότζη είναι λίγο πολύ γνωστά: εδώ θα αρκεστούμε να υπενθυμίσουμε σε γενικές γραμμές ότι:

- Η κατάληψη της εξουσίας στην Καμπότζη απ' το κομμουνιστικό αντάρτικο των Κόκκινων Χμερ, τον Απρίλη του 1975, υπήρξε μια από τις πλευρές της αμερικανικής ήττας στην Ινδοκίνα, δίπλα στο Νότιο Βιετνάμ και το Λάος. Οι βάσεις για τη νίκη των Κόκκινων Χμερ είχαν τεθεί ήδη την άνοιξη του 1970, με την ανατροπή της ουδετεροφιλικής κυβέρνησης του πρίγκιπα Νοροντόμ Σιχανούκ από μια φιλοαμερικανική χούντα υπό το στρατηγό Λον Νολ και την επέκταση του βιετναμικού πολέμου στο έδαφος της Καμπότζης.

- Η απόπειρα των Κόκκινων Χμερ να επιβάλλουν μια στρατοκρατική εκδοχή «άμεσου περάσματος στον κομμουνισμό», με βίαιη εκκένωση των πόλεων και μεταφορά όλου του πληθυσμού στην ύπαιθρο, φυσική εξόντωση των αστικών και μέρους των μικροαστικών στρωμάτων και κατάργηση κάθε κοινωνικού καταμερισμού εργασίας πέρα απ' το διπολο κομματική καθοδήγηση — υπόλοιπος πληθυσμός, κατέληξε σε τραγωδία, με απροσδιόριστο αριθμό θυμάτων, όχι μόνο απ' τις εκκαθαρίσεις, αλλά και λόγω της επιδείνωσης των συνθηκών ζωής (έλλειψη γιατρών, υποσιτισμός κ.λπ.)⁽¹⁾

- Η βιετναμική εισβολή στην Καμπότζη, τα Χριστούγεννα του 1978, αποτέλεσε το αποκορύφωμα ενός περιορισμένου μεθοριακού πολέμου, ανάμεσα στις δυο χώρες που, με πρωτοβουλία των Κόκκινων Χμερ, είχε αρχίσει ήδη απ' την άνοιξη του

1977. Μέσα σε δυο βδομάδες, τα βιετναμικά στρατεύματα κατατρόπωσαν τον πολύ υποδεέστερο καμποτζιανό στρατό, κατέλαβαν την Πνομ Πενχ κι εγκατέστησαν σ' αυτή μια κυβέρνηση «εθνικής σωτηρίας» με πρόεδρο τον Χενγκ Σαμρίν κι αποτελούμενη κύρια από διαφωνούντες πρώην Κόκκινους Χμερ. Όσο για τους ηττημένους, αυτοί κατέφυγαν στις ζούγκλες των βόρειων και δυτικών περιοχών της χώρας, κοντά στα σύνορα με την Ταϊλάνδη, απ' όπου, σε συνεργασία με άλλες αντιβιετναμικές δυνάμεις, διεξάγουν ανταρτοπόλεμο κατά του νέου καθεστώτος και των ξένων στρατευμάτων που το στηρίζουν.

Η γεωπολιτική της σύρραξης

Από στρατιωτική άποψη, οι δυνάμεις της αντιβιετναμικής αντίστασης είναι μάλλον εντυπωσιακές: σύμφωνα με δυτικές πηγές, παράτassουν κάπου 65.000 μαχητές⁽²⁾, ενταγμένους σε τρεις διαφορετικές οργανώσεις:

- Τους Κόκκινους Χμερ, που εξοπλίζονται κι υποστηρίζονται πολιτικά απ' την Κίνα και διαθέτουν γύρω στους 40.000 πολεμιστές.

- Το δεξιό Εθνικοαπελευθερωτικό Μέτωπο του Λαού των Χμερ (FNLPK) με 15.000 στρατιώτες, υποστηριζόμενο απ' τις ΗΠΑ, την Ταϊλάνδη κι άλλες δυτικές χώρες, και

- Το Μέτωπο Moulinaka του Νοροντόμ Σιχανούκ, οι ένοπλες δυνάμεις του οποίου διαθέτουν 10.000 μαχητές κι εξοπλίζονται τόσο από δυτικές χώρες όσο και σε μικρότερο βαθμό απ' την Κίνα.

Απ' τις 22 Ιουνίου 1982, οι τρεις παραπάνω οργανώσεις έχουν προχωρήσει στο σχηματισμό εξόριστης κυβέρνησης συνασπισμού, με πρόεδρο τον Σιχανούκ, πρωθυπουργό τον αρχηγό του FNLPK, Σον Σαν, κι υπουργό Εξωτερικών τον Κόκκινο Χμερ Κίεου Σαμπάν. Ωστόσο, καθεμιά απ' τις τρεις δυνάμεις διατηρεί τη δικιά της οργανωτική δομή, τα δικά της ένοπλα σώματα, την ιδιαίτερη πολιτική της ταυτότητα και σχεδόν απόλυτη ελευθερία δράσης απέναντι στις υπόλοιπες.⁽³⁾

Η πολιτική προσέγγιση των οργανώσεων της αντιβιετναμικής αντίστασης διευκολύνθηκε, πάντως, σε μεγάλο βαθμό απ' τη σαφή αλλαγή του πολιτικού στίγματος των Κόκκι-

νων Χμερ. Κάτω απ' την πίεση της μεταστροφής Κίνας, αλλά υπακούοντας και σε άλλες αναγκαιότητες (διεθνής υποστήριξη, προπαγάνδα στον πληθυσμό κ.λπ.), οι τελευταίοι έχουν προχωρήσει στην αφαίρεση κάθε στοιχείου κοινωνικής ανατροπής απ' την πολιτικοϊδεολογική τους φυσιογνωμία, διατηρώντας μόνο τα καθαρά εθνικιστικά χαρακτηριστικά τους.⁽⁴⁾ Απ' την άλλη, η οργάνωση της ζωής στα προσφυγικά στρατόπεδα που ελέγχουν διατηρεί πολλά απ' τα δρακόντεια στοιχεία του αρχικού τους μοντέλου.⁽⁵⁾

Απέναντι σ' αυτές τις δυνάμεις, το καθεστώς της Πνομ Πενχ δεν παρατάσσει παρά 50.000 στρατιώτες, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών μονάδων⁽⁶⁾, η επιβίωσή του εξαρτάται, λοιπόν, σε μεγάλο βαθμό απ' το βιετναμικό εκστρατευτικό σώμα, που σηκώνει και το κύριο βάρος των μαχών. Κατά της διάρκειας της ξηρής περιόδου, ανάμεσα στο Νοέμβριο του 1984 και τον Απρίλη του 1985, τα βιετναμικά στρατεύματα σημείωσαν μια σειρά εντυπωσιακές νίκες, καταστρέφοντας όλες τις βάσεις των ανταρτών στα σύνορα της Καμπότζης με την Ταϊλάνδη κι υποχρεώνοντας τους τελευταίους είτε να αναδιπλωθούν στα προσφυγικά στρατόπεδα μέσα στην Ταϊλάνδη είτε να διασκορπιστούν στη ζούγκλα⁽⁷⁾. Η σύγκρουση πήρε έκτοτε τα χαρακτηριστικά ενός καθαρού ανταρτοπολέμου που, αν δεν είναι σε θέση ν' ανατρέψει την κυβέρνηση Σαμρίν, δεν επιτρέπει ωστόσο στους Βιετναμέζους να ελέγξουν με σιγουριά τίποτα — ούτε τα προάστια της Πνομ Πενχ, που γίνονται στόχος τυφλών τρομοκρατικών επιθέσεων των Κόκκινων Χμερ, με θύματα κυρίως ανάμεσα στον άμαχο πληθυσμό. Η μάχη δίνεται πια για τον έλεγχο των χωριών και, παρόλο που η ανάμνηση του καθεστώτος των Κόκκινων Χμερ είναι σίγουρο πως λειτουργεί υπέρ της τωρινής κυβέρνησης, η μοιρολατρεία κι ο εθνικισμός του πληθυσμού της Καμπότζης δεν έχουν επιστρέψει στο φιλοκυβερνητικό καθεστώς να μετατρέψει αυτή την ευμενή διάθεση σε ενεργητική υποστήριξη.

Η αδυναμία της να κερδίσει στρατιωτικά τον πόλεμο, σε συνδυασμό με την ανάγκη απαγκίστρωσης από μια περιπέτεια που υποθηκεύει σε μεγάλο βαθμό κάθε δυνατότητα ανάκαμψης της ήδη πολύ προβλημα-

τικής οικονομίας της, υπαγορεύει στη βιετναμική κυβέρνηση την ανάγκη να επιδιώξει μια πολιτική λύση της σύγκρουσης. Σ' αυτή την κατεύθυνση φαίνεται, επιπλέον, να συμβάλει κι η διεθνής πολιτική συγκυρία, όπως διαμορφώνεται στα τέλη της δεκαετίας του '80.

Πρώτα απ' όλα, έχουμε τη στάση της ΕΣΣΔ. Η νέα σοβιετική ηγεσία έχει πολλούς λόγους να θέλει τον τερματισμό της σύγκρουσης στην Καμπότζη ή, τουλάχιστον, την αποχώρηση του Βιετνάμ από εκεί. Απ' τη μια, γιατί έτσι θα μπορέσει να μειώσει το οικονομικό κόστος της συμμαχίας της με το Ανόι, το οποίο σήμερα φτάνει τα 2 δισ. δολάρια το χρόνο⁽⁸⁾, απ' την άλλη, γιατί αυτό θα διευκολύνει τη βελτίωση των σχέσεων της με τις φιλοδυτικές χώρες της Ασίας, βασικό στόχο της νέας πολιτικής της Μόσχας, όπως καταγράφηκε στο λόγο του Γκορμπατσόφ στο Βλαδιβοστόκ (Ιούνιος 1986): επιδεί, τέλος, με τη βιετναμική αποχώρηση απ' την Καμπότζη αίρεται το βασικότερο εμπόδιο για την εξομάλυνση των σινοσοβιετικών σχέσεων. Ας επισημάνουμε, επιπλέον, ότι οι Σοβιετικοί εξαρχής είχαν εκφράσει τη διαφωνία τους με τη βιετναμική επέμβαση.⁽¹⁰⁾

Απ' την πλευρά της, η Ουάσιγκτον φαίνεται κι αυτή να επιθυμεί μια πολιτική επίλυση του προβλήματος, για τους αντίθετους ακριβώς λόγους. Η διακηρυγμένη στο Βλαδιβοστόκ πρόθεση του Γκορμπατσόφ να κάνει την ΕΣΣΔ ασιατική δύναμη, τα ανοίγματα της Μόσχας σε παραδοσιακούς συμμάχους των ΗΠΑ όπως η Ινδονησία ή οι Νέες Βιομηχανικές Χώρες της Ν. Ασίας, προκαλούν την ανάγκη αμερικανικής ανταπάντησης, απάντησης που δίνεται με μια απόπειρα βελτίωσης των αμερικανοβιετναμικών σχέσεων.⁽¹¹⁾

Όσο αφορά τις χώρες του ASEAN⁽¹²⁾, αυτές εμφανίζονται διχασμένες στη μακροπρόθεσμη στρατηγική τους πάνω στο ζήτημα της Ινδοκίνας. Η Συμμαχία καταδίκασε ομόφωνα τη βιετναμική επέμβαση μια βδομάδα μετά την πτώση της Πνομ Πενχ, το Γενάρη του 1979, αλλά τα μέλη της βλέπουν μέσα από διαφορετικό πρίσμα τον «κομμουνιστικό κίνδυνο»: για την Ταϊλάνδη και τη Σιγκαπούρη, ο μεγάλος κίνδυνος προέρχεται απ' τον «επεκτατισμό» του Βιετνάμ, γι' αυτό και είναι απαραίτητη η μετατροπή της Καμ-

πότσης σ' ένα ουδέτερο «κράτος-μαξιλάρι». Αντίθετα, η Μαλαισία και, κυρίως, η Ινδονησία ανησυχούν περισσότερο για την Κίνα και είναι κάθε άλλο παρά δυσαρεστημένες απ' την ύπαρξη ενός ισχυρού Βιετνάμ που θα αποτελεί παράγοντα ανάσχεσης της κινεζικής επιρροής.⁽¹³⁾

Η σκακιέρα των διαπραγματεύσεων

Χάρη στις παλιές καλές σχέσεις του, ως βασιλιάς της ουδέτερης (τότε) Καμπότζης, με τους ηγετικούς κύκλους του Ανόι, ο πρίγκιπας Σιχανούκ ήταν οπωσδήποτε το πιο κατάλληλο πρόσωπο για το ρόλο της «γέφυρας» ανάμεσα στο αντάρτικο και το καθεστώς της Πνομ Πενχ. Το Μάη του 1987, παίρνοντας αφορμή από μια σειρά επιθέσεις των Κόκκινων Χμερ ενάντια στους οπαδούς του, ανακοινώνει ότι αποσύρεται προσωρινά απ' την προεδρία της εξόριστης κυβέρνησης· ακολουθεί μια έντονη παρασκηνιακή διπλωματική κινητικότητα, που καταλήγει σε δύο συναντήσεις ανάμεσα στον Σιχανούκ και τον πρωθυπουργό της Καμπότζης Χουν Σεν, σε προάστια του Παρισιού, στις 2-4 Δεκέμβρη 1987 και τις 20-21 Γενάρη 1988.

Ως βάση για τις συνομιλίες, που τυπικά είχαν «αδιωτικό» χαρακτήρα, πάρθηκαν δυο ειρηνευτικά σχέδια,

ένα της Πνομ Πενχ κι ένα της εξόριστης κυβέρνησης, που είχαν δημοσιοποιηθεί το 1986 και είχαν και τα δυο απορριφθεί απ' την άλλη πλευρά. Το σχέδιο του Χουν Σεν πρόβλεπε κατάπαυση του πυρός και διεύρυνση της κυβέρνησής του με συμμετοχή όλων των πολιτικών δυνάμεων εκτός απ' τους Κόκκινους Χμερ (η συντριβή των οποίων αποτελεί θέση αμετακίνητη τόσο της Πνομ Πενχ όσο και του Ανόι)· όσο για την πρόταση των ανταρτών, αυτή περιλάμβανε δυο σκέλη: σχηματισμό κυβέρνησης συνασπισμού υπό την προεδρία του Σιχανούκ και συμμετοχή όλων ανεξαιρέτα των δυνάμεων και διαπραγματεύσεις με το Βιετνάμ για άμεση αποχώρηση των στρατευμάτων του.⁽¹⁴⁾

Κατά τη διάρκεια της συνάντησής του Δεκέμβρη, Σιχανούκ και Χουν Σεν συμφωνούν κατ' αρχήν ότι η λύση πρέπει να είναι αποκλειστικά πολιτική, να περιλαμβάνει όλες τις ενδιαφερόμενες πλευρές, να αποσκοπεί σε μια Καμπότζη «κυρίαρχη, ανεξάρτητη, ουδέτερη και δημοκρατική» και να τεθεί υπό την προστασία διεθνούς διάσκεψης, που θα εγυνηθεί την τήρηση των όρων της όποιας συμφωνίας. Παράλληλα, ο Χουν Σεν εγγυάται ότι, μόλις υπάρξει συμφωνία, τα βιετναμικά στρατεύματα θ' αρχίσουν να αποχωρούν το Γενάρη προσθέτει τη μείωση του χρονοδιαγράμματος της αποχώρη-

σης από 30 μήνες σε 24.⁽¹⁵⁾

Ωστόσο, αυτή η έντονη διπλωματική κινητικότητα προκαλεί κρίση στο εσωτερικό του μετώπου των ανταρτών: ο Σον Σαν καταγγέλλει ανοιχτά τον Σιχανούκ για προδοσία, ενώ οι Κόκκινοι Χμερ απ' τη μια αρχίζουν να συγκεντρώνουν όπλα και πυρομαχικά για μια τελική αναμέτρηση με το καθεστώς της Πνομ Πενχ σε περίπτωση βιετναμικής αποχώρησης, ενώ απ' την άλλη προσπαθούν να οικοδομήσουν στο εσωτερικό της χώρας έναν πολιτικό μηχανισμό, υπόγειο μεν αλλά διακριτό απ' το αντάρτικο, για τη διενέργεια νόμιμης πολιτικής δουλειάς μετά από ενδεχόμενη αποκατάσταση του πολυκομματισμού.⁽¹⁶⁾ Απ' την πλευρά του, ο Σιχανούκ προτείνει στον Χουν Σεν τη δημιουργία προσωρινής κυβέρνησης απ' τους δυο τους και μόνο, αν οι άλλες δυο πλευρές δεν δεχτούν, και παράλληλα απαιτεί απ' την Ουάσιγκτον την προνομιακή στρατιωτική ενίσχυσή του, ώστε να ανατραπούν οι τωρινοί συσχετισμοί στο εσωτερικό της Αντίστασης εις βάρος των Κόκκινων Χμερ.⁽¹⁷⁾

Ακολούθησε ένα τετράμηνο απραξίας και μετά η ανακοίνωση της βιετναμικής κυβέρνησης για τη μείωση του εκστρατευτικού σώματός της κατά 50.000 στρατιώτες. Η τύχη της πρωτοβουλίας αυτής είναι νωρίς για να κριθεί· τόσο το Πεκίνο όσο και ο Σιχανούκ την κατήγγειλαν

σαν απάτη, ο τελευταίος μάλιστα κατηγόρησε το Βιετνάμ ότι μετονομάζει στρατιωτικές μονάδες του σε καμποτζιανές.⁽¹⁸⁾ Το μόνο σίγουρο, πάντως, είναι ότι μετά από μια δεκαετία ακινησίας, η κατάσταση στην πολύπαθη Ινδοκίνα αρχίζει να παρουσιάζει μια άκρως ενδιαφέρουσα ρευστότητα...

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

- (1) Οι εκτιμήσεις για τον αριθμό των θυμάτων των Κόκκινων Χμερ ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό, ανάλογα με τις πηγές, ανάμεσα σε 500.000 και 3.000.000. Πλειοδοτώντας, η κυβέρνηση Χενγκ Σαμρίν έχει ανακοινώσει τον αριθμό των 3.314.768 νεκρών (David Chandler «Kampuchea: end game or Stalemate?» Current History 12.1984). Φαίνεται, ωστόσο, ότι οι εκτιμήσεις αυτές κρύβουν μεγάλη δόση υπερβολής (βλ. και Noam Chomsky «After the cataclysm: Indochina since 1975»).
- (2) IISS «Strategic Balance 1987-88».
- (3) Serge Baudouin «Le prince Sihanouk et la "coalition souple" devant les grandes manoeuvres sino-soviétiques» Le monde diplomatique 2.1983.
- (4) Το Κ.Κ. Καμπότζης διαλύθηκε το Δεκέμβρη του 1979 για να αντικατασταθεί από ένα μετριοπαθέστερο «Κόμμα της Δημοκρατικής Καμπουτζέα». Στο νέο σχέδιο προγράμματός τους, οι Κόκκινοι Χμερ απορρίπτουν κάθε «κολεκτιβιστική» κι «εξωτική» αντίληψη, ενώ ο Κιέου Σαμπάν έχει δηλώσει απ' το Νοέμβρη του 1980 ότι «δεν υπάρχει πια καμιά πιθανότητα σοσιαλιστικής επανάστασης στην Καμπότζη» (Baudouin, όπ.παρ.). Ταυτόχρονα, απομακρύνονται σταδιακά απ' το προσκήνιο, περιοριζόμενοι σε καθαρά στρατιωτικά καθήκοντα, οι «ακράιοι» Πολ Ποτ και Τα Μοκ, και την ηγεσία των Κόκκινων Χμερ αναλαμβάνει η «μετριοπαθής» τρόικα Κιέον Σαμπάν-Ιένγκ Σαρί-Σον Σεν (Le monde 4-5/5/1986).
- (5) Βλ. μεταξύ άλλων Seth Mydans «8 years after defeat by Hanoi, a resurgent Khmer Rouge» Herald Tribune International 2.6.1987.
- (6) IISS, όπ.παρ.
- (7) Bernard Gordon «The Third Indochina Conflict» Foreign Affairs Vol. 65/No 1, Fall 1986, και IISS «Strategis Survey 1984-85».
- (8) Henry Kamm «In Cambodia, at least the starving is over» Herald Tribune International 8.7.1987. Ενδεικτική, η πολύ χαμηλή μαζικότητα του κυβερνητικού «Λαϊκού Επαναστατικού Κόμματος των Χμερ» (PPRK): μόλις 7.500 μέλη το 1985.
- (9) Economist 5.3.1988.
- (10) Jonathan Steele «The limits of Soviet power. The Kremlin's foreign policy from Brezhnev to Chernenko» Penguin 1984, σελ. 149-153. Φυσικά, απ' τη στιγμή που η εισβολή πραγματοποιήθηκε, η ΕΣΣΔ, ως συμμαχική χώρα, υποστήριξε το Βιετνάμ.
- (11) Marlowe Hood «The pieces are in place for ending the Cambodia checkmate» Herald Tribune International 26.6.1987.
- (12) Ένωση των χωρών της Ν.Α. Ασίας. Φιλοδυτικός συνασπισμός που ιδρύθηκε το 1967 και περιλαμβάνει τις Φιλιππίνες, την Ινδονησία, την Ταϊλάνδη, τη Μαλαισία, τη Σιγκαπούρη και το Μπρουνέι.
- (13) Philippe Devillers «La Cambodge à la recherche d'une réelle neutralité» Le monde diplomatique 4.1988: Gordon, όπ.παρ., και Baudouin, όπ.παρ.
- (14) Devillers, όπ.παρ.
- (15) Le monde, 23.1.1988.
- (16) The Economist, 30.1.1988.
- (17) Financial Times, 17.12.1987.
- (18) The Guardian Weekly, 5.6.1988.

Η σύγκρουση της Αμάλ με το κόμμα του Αήλνχ

■ Συνεχίζονται αμείωτες οι συγκρούσεις που είχαν ξεσπάσει μεταξύ των οργανώσεων Αμάλ και Χεζμπολάχ εδώ και δυο μήνες στη Νότια Βηρυτό, με εκατοντάδες νεκρούς και χιλιάδες τραυματίες, παρ' όλες τις έντονες προσπάθειες που είχαν καταβάλει η Συρία και το Ιράν για τον τερματισμό των συγκρούσεων.

Είναι λογικό να αναρωτηθεί κανείς για τους λόγους της διαμάχης αυτής, δεδομένου ότι και οι δυο οργανώσεις ανήκουν στην αίρεση των σιιτών στο Λίβανο και διακηρύσσουν τον κοινό αγώνα τους ενάντια στο Ισραήλ. Για να γίνει δυνατή οποιαδήποτε εξήγηση για τους λόγους που κρύβονται πίσω από τις συγκρούσεις αυτές, πρέπει να αναφερθούμε στις ιδιαιτερότητες των δύο οργανώσεων και στον πολιτικό χάρτη του Λιβάνου που κατασπαράσσεται από τον ανελέητο εμφύλιο πόλεμο εδώ και δεκατρία χρόνια.

Και αρχίζουμε από την οργάνωση Αμάλ που εμφανίστηκε στην πολιτική σκηνή στις αρχές του εμφύλιου πολέμου με ηγέτη τον μπάμ των σιιτών Μούσα Αλσάντρ (εξαφανίστηκε μυστηριωδώς το 1977 μετά από επίσκεψή του στη Λιβύη και αγνοείται ακόμη η τύχη του), που αγωνιζόταν για τη μη χρήση βίας στην επίλυση των προβλημάτων του Λιβάνου και που ισχυριζόταν ότι εκπροσωπεί τους «αδύναμους της γης», τίτλο που διεκδικούν για τις οργανώσεις τους και η Αμάλ και η Χεζμπολάχ. Μετά την εξαφάνιση του μπάμ Μούσα Αλσάντρ ηγήθηκε

της οργάνωσης ο Ναμπίχ Μπέρι (υπουργός Δικαιοσύνης της ανύπαρκτης ουσιαστικά κυβέρνησης του Λιβάνου), που μετέτρεψε την Αμάλ σε μια πάνοπλη στρατιωτικά οργάνωση και πρόβαλε δυναμικά τα προβλήματα των σιιτών, της πιο καταπιεσμένης και υποβαθμισμένης αίρεσης στο Λίβανο, αφού οι περισσότεροι σιίτες ζουν σε παράγκες στα προάστια της Νότιας Βηρυτού, δίπλα στις υπερπολυτελείς χριστιανικές συνοικίες της, και στο Νότιο Λίβανο σαν φτωχοί αγρότες. Αρχικά με τη βοήθεια της Ρ.Λ.Ο. (που όπως θα δούμε στράφηκε εναντίον της στη συνέχεια), ο Μπέρι υιοθετήθηκε από τη Συρία για να χρησιμοποιηθεί στην εφαρμογή των δικών της σχεδίων.

Όσο αφορά τη Χεζμπολάχ (κόμμα του Θεού), θεωρείται η πιο φανατική έκφραση των σιιτών και εμφανίστηκε ουσιαστικά μετά την ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο το 1982. Τα περισσότερα μέλη της είναι Πέρσες που είχαν πάει τότε εθελοντικά για να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση της ισραηλινής εισβολής. Ηγέτης της είναι ο ιμάμης Χουσεΐν Φαντάλα και ευθύνεται ουσιαστικά για όλες τις απαγωγές των ξένων στο Λίβανο, υποστηρίζεται δε στρατιωτικά και οικονομικά από την Περσία.

Το ερώτημα που μπαίνει είναι πώς, παρ' όλη την ιδεολογική ταύτιση των δύο οργανώσεων στις αρχές του χομείνισμού, στον αγώνα ενάντια στο Ισραήλ και στη διεκδίκηση των αιτημάτων της σιιτικής αίρεσης, ξεσπασε ανάμεσά τους ένας ανελέητος πόλεμος που έχει στοιχίσει μέ-

χρι τώρα εκατοντάδες νεκρούς και χιλιάδες τραυματίες, τα περισσότερα γυναίκοί και παιδιά. Για να γίνει δυνατή η απάντηση πρέπει να αναφερθούμε στη συμμαχία Συρίας - Ιράν και τα λεπτά νήματα που την κινούν από τα παρασκήνια:

— Μόλις ξεσπασε ο περσο-ιρακινός πόλεμος, η Συρία πήρε το μέρος της Περσίας, λόγω της εχθρότητάς της με το Ιράκ, παρ' όλο που και στις δυο χώρες κυβερνά το κόμμα Μπάαθ (δεν είναι του παρόντος να μιλήσουμε για τη διαμάχη των δύο καθεστώτων που ξεσπασε από το 1966). Η συριακή στάση ενόχλησε πολύ τις αραβικές χώρες και ιδιαίτερα τη Σαουδική Αραβία, το Κουβέιτ και τα Εμιράτα που απειλούνταν και αυτές από την Περσία, και οδήγησε στο να απομονώσουν τη Συρία, με όλες τις οικονομικές συνέπειες. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Συρία στηριζόταν αποφασιστικά στην οικονομική βοήθεια που της παρείχαν αυτές οι χώρες.

— Στην τελευταία αραβική συνάντηση κορυφής που πραγματοποιήθηκε στο τέλος του περασμένου χρόνου και για να βγει η Συρία από τη δυσάρεστη θέση της δεδομένου ότι η συριακή οικονομία είναι στα πρόθυρα της κατάρρευσης, συμμορφώθηκε με το ήπιο τελικά ανακοινωθέν της συνάντησης που κάλεσε την Περσία και το Ιράκ να τερματίσουν τον πόλεμο και καταδίκασε την εισβολή των περσικών δυνάμεων στο ιρακινό έδαφος. Προηγουμένως η Συρία είχε προειδοποιήσει την Περσία ότι διαφώνει ριζικά με την κατάληψη της ιρακινής περιοχής «Φάο». Αυτή η εντελώς διαφοροποιημένη στάση της Συρίας ταρακούνησε τα νερά στις περσο-συριακές σχέσεις, ειδικά μετά τη συνάντησή του Προέδρου της Συρίας Άσαντ με τον Ιρακινό ομόλογό του Χουσεΐν και την τελευταία αεροπειρατεία του κουβετιανού αεροπλάνου από μια φιλοπερσική οργάνωση. Έτσι όλες αυτές οι συσσωρευμένες περσο-συριακές διαφορές επεκτάθηκαν στο Λίβανο μέσω των οργανώσεων που ελέγχουν η Συρία (Αμάλ) και η Περσία (Χεζμπολάχ).

— Οι γνώστες της πολιτικής κατάστασης στο Λίβανο λένε πως όλες οι απαγωγές των Αμερικανών και Γάλλων δημοσιογράφων και γενικά οι απαγωγές των ξένων στο Λίβανο γίνονταν με εντολή της Περσίας και εκτελεστή το σύμμαχό της Χεζμπολάχ. Στη συνέχεια με τη μεσολάβηση της Συρίας απελευθερώνονταν

οι απαχθέντες για να αποκομίσει η τελευταία τα οφέλη από την απελευθέρωση στην προσπάθειά της να αναγκάσει τους Αμερικανούς και τους Ευρωπαίους να πάρουν πίσω τις κατηγορίες που της είχαν καταλογίσει για ενθάρρυνση της τρομοκρατίας. Η Περσία από την πλευρά της καταφέρνει να αναγκάζει τους Αμερικανούς και τους Ευρωπαίους να της προμηθεύουν τα απαραίτητα όπλα, χρησιμοποιώντας το χαρτί των απαγωγών.

Το σενάριο που αναφέραμε (περσική εντολή, εκτέλεση από τη Χεζμπολάχ, μεσολάβηση και απελευθέρωση από τη Συρία) δε συμβαδίζει με την τελευταία απελευθέρωση των τριών Γάλλων δημοσιογράφων που πραγματοποιήθηκε λίγες μέρες πριν το δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών στη Γαλλία, χωρίς τη μεσολάβηση της Συρίας, πράγμα που επιβεβαιώνει τη ρήξη στις περσο-συριακές σχέσεις. Υπενθυμίζουμε ότι όλοι οι προηγούμενοι απελευθερωθέντες περνούσαν από τη Δαμασκό και στη συνέχεια κατευθύνονταν στην Ευρώπη.

Και φτάνουμε στις άγριες μάχες που ξεσπασαν μεταξύ Αμάλ και Χεζμπολάχ. Από τη στιγμή που η Συρία αισθάνθηκε ότι οι σχέσεις της με την Περσία μπαίνουν σε νέα παραγμένη φάση, κίνησε τη σύμμαχό της Αμάλ να καθαρίσει στρατιωτικά και πολιτικά τη φιλοπερσική Χεζμπολάχ από το Λίβανο όπως έκανε και παλιότερα, όταν έδωσε εντολή στην Αμάλ να καθαρίσει τα παλαιστινιακά στρατόπεδα του Λιβάνου από τους οπαδούς του Αραφάτ και των άλλων παλαιστινιακών οργανώσεων που διαφωνούσαν μαζί της. Επίσης και ενάντια στο Προοδευτικό Σοσιαλιστικό Κόμμα του Τζουμπλάτ και στο Κ.Κ.Α. σε μια άλλη φάση.

Φαίνεται όμως ότι η Αμάλ δεν μπορούσε μόνη της να φέρει σε πέρας αυτή την αποστολή με τη Χεζμπολάχ και έτσι αναγκάστηκε να επέμβουν τα συριακά στρατεύματα στη Νότια Βηρυτό για να κάνουν οι ίδιοι τις εκκαθαρίσεις, παρ' όλη την αντίδραση της Περσίας, που επιμένει να σχηματιστούν περσο-συριακές επιτροπές για την επίβλεψη της εκεχειρίας στη Ν. Βηρυτό. Οι τελευταίες ειδήσεις αναφέρουν ότι μέλη της Χεζμπολάχ έστησαν ενέδρα στο διοικητή των συριακών δυνάμεων στο Λίβανο, ταξίαρχο Γάζι Καναάν, με σκοπό τη δολοφονία του, χωρίς να την καταφέρουν.

Τάκης ΣΑΡΗΣ

Στα άδυτα του Εθνικού Μετώπου

■ Στις 25 Απριλίου πολλοί Γάλλοι ξύπνησαν με βαρύ κεφάλι. Ο βασανιστής της Αλγερίας Λεπέν, που φαινόταν ξεφλημένος πολιτικά, αφού χαρακτήρισε τα ναζιστικά στρατόπεδα του θανάτου μια «μικρή λεπτομέρεια της ιστορίας», κέρδισε 14% των ψήφων στον α' γύρο των προεδρικών εκλογών. Παίρνοντας σχεδόν διπλάσιους ψήφους από το ΚΚΓ, το Εθνικό Μέτωπο μπαίνει πλέον σαν αξιόθετο κόμμα στο πάνθεον των γαλλικών πολιτικών σχηματισμών. Αύξησε ομοιόμορφα την εκλογική του δύναμη σ' ολόκληρη τη Γαλλία, κυρίως στο ανατολικό και νότιο τμήμα της χώρας, αλλά κατάφερε ακόμα να κατακτήσει μέρη που ήταν παραδοσιακά προπύργια του ΚΚ. Οι οπαδοί του προέρχονται, βέβαια, κυρίως από την παραδοσιακή Δεξιά, πράγμα που αποδεικνύει τη χρεοκοπία των κομμάτων αυτών. Το γεγονός όμως ότι κέρδισε και από την Αριστερά δείχνει εξίσου τη χρεοκοπία των αριστερών κομμάτων σαν εναλλακτική λύση ενώπιον της κρίσης που μαστίζει τη Γαλλία εδώ και 15 χρόνια. Πίσω από την άνοδο του Λεπέν κρύβεται μια πολύ επικίνδυνη δύναμη. Το γεγονός ότι ο Μιτεράν σημείωσε θριαμβευτική νίκη στο β' γύρο των εκλογών και ότι το ένα τρίτο των ψηφοφόρων του Λεπέν, αφήνοντας τις εντολές του αρχηγού τους, ψήφισαν τον υποψήφιο της Αριστεράς, δεν αρκεί να μας εφησυχάσει. Αντίθετα με όσα υποστηρίζει ο Φολίνι στο τεύχος 67 του Σχολιαστή, μπροστά στο σημερινό αδιέξοδο και αφού δοκίμασαν και την Αριστερά στην εξουσία, χωρίς να δουν άσπρη μέρα, δεν είναι τόσο εύκολο να οδηγηθούν οι παραπλανημένοι εργαζόμενοι που ψήφισαν Λεπέν και πάλι στους κόλπους της Αριστεράς.

Ποιοι είναι και τι θέλουν οι οπαδοί του Λεπέν; Μια ζωντανή εικόνα μας δίνει η Αν Τριστάν στο βιβλίο της «Στο Μέτωπο» (Gallimard 1987). Μεταμορφωμένη σε ANNE G., άνεργη δακτυλογράφο, πήκε στο άντρο του Λεπέν, στη Μασσαλία, όπου το Εθνικό Μέτωπο κερδίζει μεταξύ 20 και 30% των ψήφων. Εγκαταστάθηκε στις βόρειες συνοικίες, στα ανεμοδαμένον ύψη των θλιβερών τσιμεντένιων πολυκατοικιών, όπου ζουν δίπλα αλλά χωρία μετανάστες και φτωχομεσαιοί Γάλλοι. Επί 6 μήνες έζησε εκεί ως στρατευμένο μέλος του Εθνικού Μετώπου. Τα συμπεράσματα που μπορούμε να βγάλουμε από το βιβλίο αυτό αφορούν το ποιόν των μελών και των στελε-

χών, τα κίνητρό τους, τη δομή και τη δυναμική του Εθνικού Μετώπου.

Ποια είναι η κοινωνική σύνθεση των οπαδών του Ε.Μ.; Στη συνοικία της Τριστάν υπήρχαν 180 γραμμένα μέλη. Ενώ περίμενε να βρει πολλούς ανέργους, δεν υπήρχαν πάνω από 10 άτομα στην κατηγορία αυτή, ενώ η πλειοψηφία τους ήταν εργαζόμενοι, υπάλληλοι σιδηροδρομικοί ή τριατατικοί, οικοδόμοι. Επίσης υπήρχαν και 15 αστυνομικοί. Επομένως η εικόνα που επικρατεί είναι εκείνη του μέσου Γάλλου, του μισθωτού, τακτοποιημένου οικογενειάρχη.

Τα κύρια θέματα που κινητοποιούν τους ανθρώπους αυτούς είναι η ξενοφοβία και η ανασφάλεια. Αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Είναι η μιζέρια της καθημερινής ζωής (η Τριστάν τους αποκαλεί «άρρωστους της μεγαλούπολης»), η ανεπάρκεια των κοινωνικών παροχών, το μίσος ενάντια στο κράτος που ξέρει μόνο να φορολογεί και δεν προσπαθεί τον κοσμάκη, και η απέχθεια των πολιτικών. Πράγματι, στις εκλογές του 1986 στη συνοικία αυτή, το 35% περιφρόνησε την κάλπη και από τους ψηφισάντες το 30% υποστήριξε τον Λεπέν. Με άλλα λόγια, πολλοί απ' αυτούς αισθάνονται μέσα τους μια εξέγερση, η οποία θα μπορούσε να πάρει και μια επαναστατική κατεύθυνση, εάν υπήρχε ένα δυναμικό αριστερό κόμμα με ξεκαθαρισμένο εναλλακτικό πρόγραμμα. Ελλείψει αυτού, αρχίζει να διαγράφεται μια επικίνδυνη τάση που αποβλέπει σ' έναν ισχυρό αρχηγό. Και ο Λεπέν εκπληρώνει εν μέρει αυτόν το ρόλο, αν και μερικοί τον θεωρούν πολύ μαλακό. Εν τω μεταξύ εκτονώνονται, κυνηγώντας τους Άραβες, αποδιοπομπαίους τράγους για τα παραπάνω καλά.

Όσο αφορά τα στελέχη, η εικόνα είναι ακόμα πιο ανησυχητική. Ανάμεσά τους πρώην μέλη του Ο.Α.Σ., του μυστικού στρατού που υποστήριζε το γαλλικό αποικιακό καθεστώς στην Αλγερία, και πρώην λεγεωνάριοι. Γι' αυτούς ο πόλεμος της Αλγερίας αποτελεί σημείο αναφοράς και μια εμπειρία που, όπως λέει η Τριστάν, «περιποιούνται σαν πολεμικό τραύμα», διηγώντας μέρα παρά μέρα τα ανδραγαθήματά τους. Είναι ανοιχτά αντισημίτες και, κάπως κρυφότερα, οπαδοί του ναζισμού. Ένας από τους τοπικούς ηγέτες έλεγε συνέχεια, «πρέπει να ανάψουμε ξανά τους φούρνους», ένας άλλος είχε κάτω από το πέτο του το σήμα του ναζισμού, άλλοι πάλι τραγουδού-

σαν τραγούδια των WAFFEN-SS.

Οι πιο φανατικοί είναι και οπαδοί της βίας. Η πρότυπη οργάνωση γι' αυτούς είναι η ΚΥ ΚΛΥΧ ΚΛΑΝ, της οποίας μερικοί είναι μάλιστα και μέλη. Λατρεύουν τα όπλα, εξασκούνται καθημερινά στη σκοποβολή. Οι περισσότεροι έχουν κάποιο όπλο, το οποίο βάζουν στην τσέπη τους, βγαίνοντας έξω. Όταν η Τριστάν ανακάλυψε στο σπίτι ενός νεαρού με ηγετική θέση μέσα στο ΕΜ μια καραμπίνα 30 χιλ., της είπε: «Μη με μαρτυρήσεις, θα μας χρειαστεί κάποια μέρα!»

Όλα αυτά όμως προς το παρόν μένουν στο επίπεδο των ιδιωτικών συζητήσεων. Οι οπαδοί του Λεπέν προσέχουν πολύ να παρουσιάζονται προς τα έξω σαν ειρηνικό, δημοκρατικό κίνημα. Όπως εξήγησε ο τύπος της καραμπίνας: «Η ιδιοφυΐα του Λεπέν είναι ότι επέλεξε τον εκλογικό δρόμο. Αν σκοτώσεις έναν Άραβα, όταν ο Λεπέν έχει 0,5%, σε πάνε αμέσως στη στενή. Όταν έχουμε 15%, ο κόσμος φωνάζει ήδη λιγότερο και, όταν θα 'χουμε 30%, δεν θα φωνάζουν πια!»

Δεν χρειάζονται όμως πολλά για να ξεπεραστούν οι αναστολές αυτές. Η διαδήλωση του Ε.Μ. στη Μασσαλία στις 4 Απριλίου 1987 είναι διαφανιστική από την άποψη αυτή. Πριν έρθει ο Λεπέν, οι τοπικές οργανώσεις φοβόνταν μια αντι-διαδήλωση της Αριστεράς ή του SOS-Ρατσισμού. Λέγανε ότι θα 'ρθουν οι «προβοκάτορες του Κριβί» να φωνάζουν «Οι Άραβες στη θάλασσα». Και προσέθεταν:

«Βέβαια, αυτό θέλουμε, αλλά δεν πρέπει να το πούμε, γιατί φοβίζει τον κόσμο!» Τελικά όμως δεν υπήρξε αντι-διαδήλωση. Υπήρχε μόνο μια μικρή ομάδα αντιρατσιστών, που στεκόταν μαζεμένη με ύφος ηττοπάθειας. Και πέρασε ανενοχλητή η πορεία των 10.000 οπαδών του Λεπέν, ενώ τους παρακολουθούσαν βουβόι

και τρομαγμένοι οι μετανάστες. Η μόνη φωνή διαμαρτυρίας μέσα σ' ολόκληρο το πλήθος ήταν μια γριούλα που σιγομουρμούριζε τον Ύμνο των Παριζιάνων. Ξεθαρρεμένες πια από την επιτυχία τους και από τη «συντροφική» συμπεριφορά της αστυνομίας, μερικές ομάδες ξέκοψαν από την πορεία και άρχισαν να «κυνηγούν ποντίκια», όπως λένε. Και η παρέα της Τριστάν, γυρίζοντας σπίτι με αυτοκίνητο, κόντεψε να σκοτώσει έναν Άραβα, έτσι για πλάκα. Τις επόμενες μέρες υπήρχε ένα έντονο ρεύμα υπέρ του Λεπέν στη Μασσαλία. Σε ένα μήνα προσχώρησαν 25 νέα μέλη σε πέντε μέρες!

Αυτό το παράδειγμα δείχνει ξεκάθαρα την ευθύνη των παραδοσιακών κομμάτων της Αριστεράς. Όχι μόνο δεν κάνουν τίποτα να εξαλειφθεί η ρίζα του κακού, η ανεργία, η κοινωνική αδικία, η απογοήτευση και η αποδιοργάνωση του μαζικού κινήματος. Όχι μόνο δεν αντιπαρθέτουν στη βαθιά ριζωμένη ξενοφοβία των Γάλλων ένα μήνυμα κοινωνικής αλληλεγγύης και διεθνισμού, αλλά αντίθετα φωνάζουν με τους λύκους για να γίνουν αρεστοί στους ψηφοφόρους τους. Όχι μόνο δεν προσπαθούν να εκμεταλλευτούν το εν δυνάμει επαναστατικό δυναμικό ορισμένων ψηφοφόρων του Λεπέν. Αλλά δεν κουνούν ούτε το δαχτυλάκι τους για να ανακόψουν το ρεύμα αυτό, τώρα που είναι χωρίς ακόμα, και να σταματήσουν τουλάχιστον τους πιο διστακτικούς. Σήμερα οι οργανώσεις του Ε.Μ. έχουν ανοίξει διάπλατα τις πόρτες τους σ' όλους τους απογοητευμένους και αδικημένους. Οργανώνουν αβέρτα γιορτές σε γειτονιές που δεν υπάρχει ούτε σινεμά και που παλιά τις γιορτές τις οργάνωναν οι αριστερές οργανώσεις. Σήμερα οι ομάδες περιφρούρησης του Ε.Μ. παρουσιάζονται με κυριακάτικα κοστούμια, αλλά δεν θέλει πολύ για να μετατραπούν σε τάγματα εφόδου. Σήμερα ο στόχος τους είναι οι Άραβες, αύριο μπορεί να είναι οι συνδικαλιστές ή οι αριστερές οργανώσεις. Μπορεί ο Λεπέν να μην είναι ένας Χίτλερ — η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται ακριβώς ίδια — αλλά η ρευστότητα του εκλογικού σώματος που φάνηκε στις τελευταίες εκλογές είναι πολύ επικίνδυνη. Πόσο επικίνδυνη είναι φαίνεται από το εξής παράδειγμα. Ένας εργάτης πρώην ψηφοφόρος του ΚΚΓ, σε μια περιοχή της Βόρειας Γαλλίας που έχει πληγεί ιδιαίτερα από την κατάρρευση της μεταλλουργίας, είπε τα εξής για να δικαιολογήσει το γεγονός ότι ψήφισε Λεπέν: «Τόσα χρόνια δεν είδαμε τίποτα καλύτερο από το ΚΚ. Ψήφισα Λεπέν για να δοκιμάσω κάτι άλλο. Λένε ότι μοιάζει με τον Χίτλερ. Ε, άμα γίνει Χίτλερ, θα τον βγάλουμε πάλι!» Αυτή η τραγική έλλειψη ιστορικής συνείδησης είναι ίσως το πιο τρομακτικό σ' αυτή την ιστορία, και σ' αυτή επίσης έχουν μεγάλη ευθύνη τα παραδοσιακά κόμματα της Αριστεράς.

RMJ VAN BOESCHOTEN

ΝΕΑ ΚΑΛΗΔΟΝΙΑ

Ο ακήρυχτος πόλεμος

**Συνέντευξη με τον Τζιμ Ουνέι, εκπρόσωπο στο Παρίσι
του Εθνικού Απελευθερωτικού Σοσιαλιστικού Μετώπου της Κανακίας (FLNKS)**

Για πολλούς, τα επεισόδια των τελευταίων καιρών στη Νέα Καληδονία θυμίζουν στιγμές από τον πόλεμο της Αλγερίας: βομβιστικές και αιματηρές ενέργειες, νεκροί και τραυματίες από όλες τις πλευρές, στρατιωτικές επιχειρήσεις μεγάλης έκτασης και, στο εσωτερικό της Γαλλίας, πολεμικές και έντονες διαμάχες για τη στάση που πρέπει να υιοθετήσει η χώρα. Η Νέα Καληδονία, και τα γειτονικά νησιά Λουαγιότε, ένα σύμπλεγμα στο Νότιο Ειρηνικό, αποτελούν ένα από τα τελευταία υπολείμματα της αποικιοκρατίας με τη μορφή αυτή.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑ

ΣΚΟΛΙΑΣΤΗΣ: Ποια είναι όμως η ιστορία της αποικίας αυτής και πώς τίθεται το πρόβλημα από τη μεριά εκείνων που ζητούν την ανεξαρτησία τους;

ΤΖΙΜ ΟΥΝΕΙΤ: Με μια λέξη, πρόκειται για την ιστορία της άρνησης ενός λαού. Πρόκειται για το μάντρωμα ενός λαού σε ένα γκέτο κατά το αμερικάνικο ή το νοτιοαφρικανικό πρότυπο. Για 135 χρόνια, δεν είχαμε ακριβώς δουλεία, αλλά κάτι που έμοιαζε πολύ με δουλεία, και μέχρι το 1946 ίσχυε το ονομαζόμενο «καθεστώς των ιθαγενών». Για να βγούμε από τα χωριά και από τις περιοχές μας, χρειαζόταν η άδεια του χωροφύλακα. Ήταν ένα άδικο, ολοκληρωτικό σύστημα. Μόνο από τη δεκαετία του '50 και έπειτα είχαμε πρόσβαση στο σχολείο, αποκτήσαμε δικαίωμα ψήφου, δικαίωμα εργασίας, κοινωνικά δικαιώματα, και αυτό μετά από μεγάλους αγώνες, το 1956.

Έτσι, ο λαός των Κανάκ, αφού έμεινε για καιρό απομονωμένος, μαντρωμένος, ξαφνικά ξύπνησε, από τη στιγμή που είχε πρόσβαση στη γνώση και στα στοιχειώδη πράγματα της δημόσιας ζωής. Διακρίθηκε την αξιοπρέπεια του, την αναγνώριση

της κουλτούρας του, της προσωπικότητάς του και της ιδιαιτερότητάς του. Στην αρχή δημιουργήθηκαν κόμματα πολύ μετριοπαθή. Μέσα σε 30 χρόνια, η νεολαία αφυπνίστηκε και συνειδητοποίησε ότι έπρεπε να προχωρήσει περισσότερο, να απαιτήσει την ανεξαρτησία. Βρισκόμαστε ήδη στο τέλος της δεκαετίας του '80, στην αρχή της δεκαετίας του '90.

Από το 1945 και έπειτα είχαμε περίπου 20 «καθεστώτα». Κάθε φορά που ανέβαινε μία νέα κυβέρνηση στη Γαλλία, πρότεινε καινούργιο «καθεστώς». Είτε το status quo, είτε συνδιαχείριση, είτε λίγη αυτονομία, λίγο λιγότερη αυτονομία, λίγο περισσότερη αυτονομία... Βαρεθήκαμε αυτή την κατάσταση καταπίεσης, αποικιοκρατίας, καταστολής. Και ο λαός των Κανάκ αποφάσισε, στο βαθμό που οι Γάλλοι μας υπολογίζουν λιγότερο κι απ' τα ζώα, να αγωνιστεί, να δείξει στον κόσμο ότι είμαστε άνθρωποι, ότι είμαστε κι εμείς ένας λαός και όπως κάθε λαός έχουμε δικαίωμα στην αξιοπρέπεια, στη λαϊκή κυριαρχία.

Έχοντας γνωρίσει τη δυτική κουλτούρα και ταυτόχρονα έχοντας κληρονομήσει τη δική μας κουλτούρα, πιστεύουμε ότι έχουμε τη δυνατότητα, δεδομένων των διαστάσεων της χώρας (2,5 φορές όσο η Κορσική), να εγκαταστήσουμε ένα σύ-

στημα που θα είναι δημοκρατικό. Αυτή λοιπόν η απόφαση είναι ταυτόχρονα καρπός της περιφρόνησης που επέδειξε η Γαλλία και οι κυβερνήσεις της και της θέλησης του λαού των Κανάκ να αποκτήσει την αξιοπρέπεια και την κυριαρχία του.

Το 1984, η γαλλική σοσιαλιστική κυβέρνηση, που την είχαμε υποστηρίξει από το 1981, παραβίασε τους όρους ενός διαλόγου που είχε ξεκινήσει και απέκλεισε τη δυνατότητα να καταλήξουμε σε μία πολιτική συμφωνία για τη ρύθμιση του προβλήματος, που είναι πρόβλημα αποικιακό. Έπρεπε λοιπόν να βγούμε από το αποικιακό πρόβλημα για να προσπαθήσουμε να φτάσουμε, με ειρηνικό δρόμο, σε μία αλλαγή.

■ Μπορείτε να περιγράψετε συνοπτικά το «καθεστώς Πονς» που ισχύει πάντα στη Νέα Καληδονία και του οποίου ζητάτε την κατάργηση;

— Θα αρχίσω από το «καθεστώς Πιζανί» (από το όνομα του σοσιαλιστή υπουργού των υπερπόντιων διαμερισμάτων). Το «καθεστώς Πιζανί» δεν είναι δικό μας δημιούργημα, είναι προϊόν ενός συμβιβασμού ανάμεσα σ' εμάς, και κάναμε μεγάλους συμβιβασμούς, και το γαλλικό κράτος. Ο Εντγκάρ Πιζανί είναι ίσως ο μόνος Γάλλος πολιτικός που έσκυψε αποφασιστικά πάνω στο πρόβλημα. Αντιμετώπισε ισότιμα τους ανθρώπους. Και κυ-

ρίως επέδειξε απέναντι στο λαό των Κανάκ ένα βαθύ σεβασμό και τη θέληση να γνωρίσει ποιοι είναι πράγματι οι Κανάκ, τι θέλουν ακριβώς. Θέλησε να ενεργήσει έτσι ώστε να φτάσουμε σε μία αλλαγή με δημοκρατικό τρόπο. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα και τα μέλη της κυβέρνησης εκείνης της εποχής δεν τον ακολουθούσαν πάντα και τροποποιούσαν κατά τρόπο αρκετά σημαντικό το σχέδιό του. Καταλήξαμε λοιπόν στο «καθεστώς Πιζανί», που δεν ανταποκρινόταν ούτε στα σχέδια του ΕΑΣΜΚ (FLNKS), ούτε του ίδιου του Πιζανί. Δεχθήκαμε πάντως αυτό το σχέδιο, που προέβλεπε τέσσερις περιοχές και έναν αριθμό αρμοδιοτήτων αποκλειστικά για κάθε περιοχή, αρμοδιοτήτων που δεν είναι αμελητέες, παρ' ότι παραμένουν πολλά επικρίσιμα στοιχεία. Έγινε δηλαδή κάποια πρόοδος, έστω και μικρή. Αν τότε η γαλλική κυβέρνηση είχε ακολουθήσει τον Πιζανί, αυτός θα είχε τοποθετήσει ορισμένες εγγυήσεις, που δεν θα ήταν δυνατό να ανατραπούν μελλοντικά.

Το «καθεστώς Πονς» (από το όνομα του υπουργού υπερπόντιων διαμερισμάτων της κυβέρνησης Σιράκ) έρχεται να καταργήσει το «καθεστώς Πιζανί», ενώ λένε ότι η Γαλλία σέβεται το λόγο που έχει δώσει. Οι Αλγερινοί μας υποδεικνύουν ότι αυτό δεν ήταν ποτέ αλήθεια. Κι εμείς έχουμε τώρα αυτή την εμπειρία.

■ Γίνεται συχνά ο παραλληλισμός με την περίπτωση της Αλγερίας. Ακόμη και η εκδήλωση διαμαρτυρίας που οργάνωσε η Επιτροπή Υποστήριξης στον αγώνα σας (στις 7 Μαΐου), έγινε στο σταθμό του μετρού Σαρόν, εκεί όπου είχε γίνει η γνωστή διαδήλωση κατά του πολέμου της Αλγερίας, το 1962, και είχαν υπάρξει θύματα από την επίθεση της αστυνομίας.

— Με την περίπτωση της Αλγερίας και την περίπτωση του Βιετνάμ. Επειδή οι Γάλλοι είχαν δεσμευτεί. Ξέρετε, οι Γάλλοι είναι οι μεγαλύτεροι αποικιοκράτες του κόσμου. Μέχρι τώρα, η Γαλλία δεν σεβάστηκε τίποτε όσο αφορά τις δεσμεύσεις της απέναντι στο λαό των Κανάκ. Και οι Αλγερινοί μας λένε πάντα: να είστε δύσπιστοι, είναι άνθρωποι που δεν κρατούν το λόγο τους. Και το ζήσαμε, πράγματι, από την αρχή, αν ξαναδούμε όλη την ιστορία. Ο λόγος της Γαλλίας ήταν πάντα ο λόγος ενός, ας πούμε, ληστή. Δεν είναι σοβαροί άνθρωποι. Ο κ. Πονς ήρθε, θέλησε να τα ανατρέψει όλα, να αμφισβητήσει την προηγούμενη κατάσταση, να διακυβεύσει όλη τη διαδικασία της χρηματοδότησης του σχεδίου τους.

■ Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα συμφέροντα της Γαλλίας για να θέλει να παραμείνει γαλλική η Νέα Καληδονία;

— Αυτή είναι η κρατική λογική. Είναι πρώτα απ' όλα ζήτημα γεωπολιτικής. Χρειάζεται εκεί ένα αεροπλανοφόρο για να υποστηρίξει το πυρηνικό πειραματικό κέντρο της Μουρουρά, στην Πολυνησία, που απέχει πάνω από 5.000 χιλιόμετρα, και στο θέμα αυτό δεν χωράνε αστεία. Η Γαλλία έχει μια παράδοση αποικιοκρατικής χώρας. Και όταν ο στρατηγός Ντε Γκωλ άρχισε την αποαποικιοποίηση στην Αφρική, έβαλε στην εξουσία μια σειρά από γραφειοκράτες, από ανθρώπους υποταγμένους στα γαλλικά συμφέροντα και στη Γαλλία. Ο δεύτερος λόγος είναι η γαλλική παρουσία στον Ειρηνικό για λόγους πολιτιστικούς. Εμείς βρισκόμαστε μέσα σε μια αγγλόφωνη λίμνη. Μάθαμε τα γαλλικά φεύγοντας για τη Γαλλία. Μιλούσαμε όμως αγγλικά, και οι παπούδες μας μιλούσαν όλοι αγγλικά. Ένα τρίτο στοιχείο είναι το οικονομικό, και είναι εξίσου σημαντικό. Η Νέα Καληδονία έχει διεθνώς τα μεγαλύτερα αποθέματα νικελίου, είναι ο τρίτος παραγωγός στον κόσμο. Στη Νέα Καληδονία υπάρχει μαγγάνιο, υπάρχει μόλυβδος, κοβάλτιο, σίδηρος, ακόμη και τιτάνιο. Κάποια στιγμή μάλιστα ο Messmer (παλιός γκαλιστίης υπουργός) είχε κηρύξει το νικέλιο στρατηγικό μέταλλο, δηλαδή υπαγόταν αποκλειστικά στη δικαιοδοσία του κράτους κι όχι του υπερπόντιου εδάφους. Σή-

μερα, έπειτα από την εξουσία επί τριάντα χρόνια της Δεξιάς στη Γαλλία, ο κ. Λαφλέρ (ισχυρός άνδρας της Νέας Καληδονίας και βουλευτής του τοπικού τμήματος του κόμματος του Σιράκ) είναι ένας από τους μεγαλύτερους, αν όχι ο μεγαλύτερος, προμηθευτής κεφαλαίων του γκαλικού κινήματος στη Γαλλία.

■ Τι υποστήριξε έχει ο αγώνας σας σε διεθνές επίπεδο;

— Στο διεθνές επίπεδο μας υποστηρίζει κατ' αρχή το Φόρουμ των 13 κρατών του Ειρηνικού, όπως η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, όλα τα μικρά κράτη του Νότιου Ειρηνικού. Μας υποστηρίζουν επίσης 70 χώρες του κόσμου. Πριν ήταν 89, και στην τελευταία Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ έμειναν μόνο 70 επειδή η Γαλλία έκανε επισιτιστικό εκβιασμό σε πολλές αφρικανικές χώρες. Δεν κρατάμε καμία στις χώρες αυτές, θεωρούμε ότι στην ουσία είναι περίπου εκατό χώρες που υποστηρίζουν την ανεξαρτησία των Κανάκ. Ξέρουμε ότι η Νέα Καληδονία είναι εγγεγραμμένη στην ημερήσια διάταξη της ειδικής επιτροπής απο-αποικιοποίησης. Ξέρουμε επίσης ότι πολλές χώρες που βρίσκονται στο αντι-δυτικό στρατόπεδο έχουν πολύ ευνοϊκή θέση όσο αφορά την ανεξαρτησία των Κανάκ. Τέλος, είναι μαζί μας ο Διεθνής Σύνδεσμος των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πολλές διεθνείς οργανώσεις που προέρχονται από απελευθερωτικούς αγώνες ή από κινήματα για τα δικαιώματα του ανθρώπου, στην Ευρώπη, στη Λατινική Αμερική, λίγο πολύ παντού.

■ Οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έχουν μια συγκεκριμένη θέση για το πρόβλημα;

— Είναι μαζί μας χωρίς συζήτηση.

■ Και οι χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας;

— Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα θεωρεί ότι δεν πρέπει να παρέμβει σε «εσωτερικές υποθέσεις της Γαλλίας».

ΚΑΝΑΚ ΚΑΙ ΚΑΛΝΤΟΣ

Το πρόβλημα της Νέας Καληδονίας δεν είναι απλώς η σύγκρουση ανάμεσα στη μητρόπολη και στην αποικία. Οι Καλντός (οι γαλλικής καταγωγής κάτοικοι της αποικίας), αυτοί που αποκομίζουν έλλοιπτε τα μεγαλύτερα έμμεσα οφέλη από το καθεστώς που ισχύει, είναι συχνά πολύ πιο αδιάλλακτοι από τη γαλλική πολιτική τάξη. Ποια όμως είναι σήμερα η σύνθεση του πληθυσμού στη Νέα Καληδονία;

— Είμαστε η μεγαλύτερη... μειοψηφία, για να το πω έτσι. Αποτελούμε το 45% του πληθυσμού, δεν είναι ασήμαντο. Υπάρχουν οι Καλντός, όπως ονομάζονται, δηλαδή οι Καληδόνιοι που κατάγονται από τους αποίκους, ήταν λίγο λιγότεροι από το 20%, και ενισχύθηκαν κυρίως από μια μαζική μετανάστευση, την οποία είχε αποφασίσει ο υπουργός Pierre Messmer, όταν ήταν υπουργός των υπερπόντιων διαμερισμάτων. Είχε αποφασίσει να μεταφέρει μαζικά ανθρώπους από τη Γαλλία, από τη Μαρτινίκα και τη Γουαδελούπη, από τη Ρεουνιόν, από την Πολυνησία, από τα νησιά Ουαλίσ και Φουτούνα, για να πνίξει το λαό των Κανάκ. Κι αυτό γιατί, αντίθετα από ορισμένα άλλα υπερπόντια εδάφη και διαμερίσματα, είχαμε πάντα ένα αριστερό κίνημα. Λοιπόν, 45% του πληθυσμού εμείς, έναντι 37% του πληθυσμού που είναι άσπροι. Και το υπόλοιπο μοιράζεται ανάμεσα σε μια πολύ ισχυρή μειονότητα από τα νησιά Ουαλίσ και Φουτούνα. Αυτοί οι τελευταίοι, στη Νουμέα, είναι έξι φορές περισσότεροι από ό,τι τα νησιά Ουαλίσ και Φουτούνα. Αυτοί είναι βέβαια επίσης άνθρωποι του Ειρηνικού, είναι Ωκεάνιοι, όπως οι Πολυνή-

σιοι. Ορθά αποκαλούμε τους Κανάκ Μελανήσιους. Αλλά οι Κανάκ είναι μόνο ένα τμήμα της Μελανησίας. Η Μελανησία είναι επίσης το Βανουάτου, οι νήσοι του Σολομώντος, η Παπούαση - Νέα Γουινέα, τα νησιά Φίτζι... Είναι ένα ολόκληρο πολιτιστικό σύνολο, κι εμείς είμαστε ο λαός Κανάκ, οι άλλοι είναι Πολυνησιοί, Γάλλοι, Καλντός, ή έχουν καταγωγή από την Καραϊβική.

Ο Φρανσουά Μιτεράν έδειξε να αντιμετωπίζει, σε σχέση με τη γαλλική Δεξιά, με αρκετή κατανόηση το πρόβλημα των Κανάκ, και έχει εκφράσει επανειλημμένα την εκτίμησή του για τον πρόεδρο του ΕΑΣΜΚ, τον Ζαν-Μαρί Τζιμπάου. Ωστόσο, στο Γράμμα προς όλους τους Γάλλους, που δημοσίευσε πριν τις τελευταίες προεδρικές εκλογές, δεν φαίνεται να συμφωνεί με την άμεση απόδοση στη Νέα Καληδονία της ανεξαρτησίας. Και το επιχείρημά του σχετίζεται με την ύπαρξη των δύο κοινοτήτων.

— Ο Φρανσουά Μιτεράν έλεγε στο Γράμμα αυτό ότι εντάξει, εμείς έχουμε μία νομιμότητα, αλλά ότι η νομιμότητα των Καλντός είχε δημιουργηθεί από το μόχθο. Δεν είναι έτσι. Γιατί όλη η οικοδόμηση της Ν. Καληδονίας έγινε με το νόμο του κεφαλικού φόρου. Η διοίκηση διορίζει ανθρώπους για να φτιάξουν δρόμους, για να χτίσουν τοίχους, για να δουλέψουν στους αποίκους, όλα αυτά έγιναν με τον ιδρώτα των Κανάκ, επί 135 χρόνια καταπίεσης του λαού των Κανάκ. Δεν μπορούμε λοιπόν να μιλάμε δικαιολογημένα για μόχθο των Καλντός, κυρίως όταν βλέπουμε τον τρόπο με τον οποίο δουλεύουν. Οι Καλντός έχουν τεράστιες ιδιοκτησίες. Ο κ. Λαφλέρ, για παράδειγμα, είχε πριν 10 χρόνια 36.000 εκτάκια γης, δεν ξέρω αν είναι ο πρώτος Γάλλος γαιοκτήμονας, δεν θα απέχει όμως πολύ από τον πρώτο. Τα τρία νησιά Λουαγιότ έχουν 20.000 κατοίκους, και το ένα από αυτά, το μεγαλύτερο, είναι τρεις φορές σαν τη Γουαδελούπη, και υπάρχουν μόνο 25.000 εκτάκια για μας στα νησιά αυτά. Υπάρχει λοιπόν μια αποικιοκρατική κατάσταση.

■ Πάντως οποιαδήποτε λύση δεν είναι δυνατό να παραγνωρίζει τους Καλντός. Αντιλαμβανόμαστε ότι είστε αναγκασμένοι να συγκατοικήσετε με τους Καλντός; Και πώς θα είναι μια τέτοια συμβίωση μετά από το αίμα που έχυσε η κάθε πλευρά, μετά τόσο αμοιβαίο μίσος;

— Ξέρουμε ότι θα συγκατοικήσουμε με τους Καλντός. Ανήκει στους Καλντός να κάνουν ένα βήμα, κι όχι σ' εμάς, γιατί εμείς κάναμε πάντα βήματα και οι Καλντός έμεναν αμετακίνητοι. Αν πρέπει να βάλουν κάποιο μυαλό, αυτοί είναι οι Καλντός, όχι οι Κανάκ.

Οποιαδήποτε μία αλλαγή στη Νέα Καληδονία προϋποθέτει ότι πρέπει να αποδεχτούμε την κληρονομιά, κι ότι πρέπει να προετοιμάσουμε το μέλλον. Ήμαστε έτοιμοι να αποδεχτούμε την κληρονομιά, στο μέτρο που είχαμε δηλώσει ξεκάθαρα ότι ήμαστε πρόθυμοι να δημιουργήσουμε μία κοινωνία Κανάκ που να αποτελείται από πολλές φυλές: από το λαό Κανάκ, αλλά επίσης από τους απογόνους των καταδικών, τους απογόνους των αποίκων, τους απογόνους των εκτοπισμένων που είχαν αποικήσει και είχαν κατοικήσει τη χώρα στο τέλος του περασμένου αιώνα. Ήμαστε έτοιμοι να δεχτούμε όλο τον κόσμο, ακόμη και αυτούς που προέρχονται από τα νησιά του Ειρηνικού. Όλοι όμως πρέπει να αποδεχτούν πάνω απ' όλα το αναφαίρετο δικαίωμά μας στην ανεξαρτησία και πρέπει πρώτα να αναγνωρίσουν ότι στην Κανακία μόνο ο λαός των Κανάκ είναι αποικιοκρατούμενος.

Δεν είναι όμως μόνο η πολιτική σύγκρουση, δεν είναι μόνο η κοινωνική ανισότητα και αδικία που χωρίζει τις δύο κοινότητες. Πρόκειται, παρά τη διείσδυση επί ενάμιση σχεδόν αιώνα της δυτικής κουλτούρας, για δύο διαφορετικούς πολιτισμούς, για δύο διαφορετικά συστήματα αξιών. Και οι ιστορικές συνθήκες ανάπτυξης αυτής της ευρωπαϊκής κοινότητας στο Νότιο Ειρηνικό την απόκοψαν, κατά κάποιο τρόπο, ακόμη κι από τις εξελίξεις στον υπόλοιπο δυτικό κόσμο.

— Υπάρχει τόσο μεγάλη διαφορά νοοτροπίας: ένας Καλντός πηγαίνει κυνήγι με το άλογό του. Το άλογό του κουτσάινει κι αυτός δεν πρόκειται να σκοτιστεί για ένα πληγμένο άλογο. Τι κάνει; Του ρίχνει μια σφαίρα στο κεφάλι, το κόβει σε κομμάτια, και παίρνει μαζί του όσα μπορεί. Εμείς, τα άλογα τα θάβουμε.

Υπάρχει λοιπόν μια πολιτισμική σύγκρουση. Αλλά πρέπει να πούμε ότι οι Καλντός είναι απομονωμένοι άνθρωποι: υπάρχει το γεγονός ότι ζούμε σε νησί, που επηρεάζει κι εμάς, αλλά κυρίως αυτούς. Γιατί είναι πολύ μακριά από τη Γαλλία. Δεν ξέρουν την ιστορία της Γαλλίας, όταν μιλούν για τη γαλλική επανάσταση τρέμουν. Όταν αναφέρουν μια σειρά από γεγονότα, που είναι αιτίες για τις οποίες αυτοί βρίσκονται εκεί πέρα, φοβούνται... Φοβούνται πολλά πράγματα: έχουν ένα αζεπέραστο μίσος εναντίον των Γάλλων. Και σήμερα όλοι οι Ευρωπαίοι ξανασυναντιούνται μεταξύ τους για να πουν ότι είναι Γάλλοι, αλλά οι Καλντός είναι, ας πούμε, μια υβριδική μορφή Γάλλων. Οι Γάλλοι στη Γαλλία, οι αγρότες στην πιο απομακρυσμένη γωνιά της χώρας, έχουν τηλεόραση, μαθαίνουν νέα. Εκεί κάτω όλο το σύστημα πληροφορήσης για να πουν ότι είναι Γάλλοι, αλλά οι Καλντός είναι, ας πούμε, μια υβριδική μορφή Γάλλων. Οι Γάλλοι στη Γαλλία, οι αγρότες στην πιο απομακρυσμένη γωνιά της χώρας, έχουν τηλεόραση, μαθαίνουν νέα. Εκεί κάτω όλο το σύστημα πληροφορήσης για να πουν ότι είναι Γάλλοι, αλλά οι Καλντός είναι, ας πούμε, μια υβριδική μορφή Γάλλων. Οι Γάλλοι στη Γαλλία, οι αγρότες στην πιο απομακρυσμένη γωνιά της χώρας, έχουν τηλεόραση, μαθαίνουν νέα. Εκεί κάτω όλο το σύστημα πληροφορήσης για να πουν ότι είναι Γάλλοι, αλλά οι Καλντός είναι, ας πούμε, μια υβριδική μορφή Γάλλων. Οι Γάλλοι στη Γαλλία, οι αγρότες στην πιο απομακρυσμένη γωνιά της χώρας, έχουν τηλεόραση, μαθαίνουν νέα. Εκεί κάτω όλο το σύστημα πληροφορήσης για να πουν ότι είναι Γάλλοι, αλλά οι Καλντός είναι, ας πούμε, μια υβριδική μορφή Γάλλων.

Εμείς ζούμε με ένα σύστημα κοινοτικής ζωής. Το πρώτο κύτταρο στην οργάνωσή μας είναι το Iap, η Βάση θα μπορούσαμε να το μεταφράσουμε, και είναι ένα είδος κοινωνικής συνέλευσης. Έχουμε φυλές, ή μάλλον κοινότητες, χωριά, όπου μοιράζονται τα καθήκοντα, οι καρποί της εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό ρυθμίζονται οι ανθρώπινες σχέσεις, οι σχέσεις παραγωγής, οι σχέσεις μεταξύ των κοινοτήτων, και όλα αυτά διέπονται πάντα από μια αντίληψη πολύ γενναϊόδωρη για τον άνθρωπο, για την ανθρωπότητα. Γι' αυτό έχουμε ως σημείο αναφοράς το σοσιαλισμό, ή μάλλον τον κομμουνισμό, μια κάποια μορφή κομμουνισμού, αυτόν που αποκαλούμε ουτοπικό. Όταν μιλάμε για σοσιαλισμό, ως δράμα, στους άλλους, τους γερνότερους, στους πιο ηλικιωμένους συντρόφους μας, μας λένε «μα τον ζούμε ήδη το σοσιαλισμό». Όχι όμως, δεν είμαστε ακόμη στο στάδιο αυτό. Επειδή η κοινωνία των Κανάκ χειραγωγήθηκε, διαποτίστηκε από τις ιουδαιοχριστιανικές αξίες, και από τη δόση ανισότητας, άνισαν σχέσεων, σχέσεων εξουσιασμού, που αυτές οι αξίες περιέχουν, στη σχέση μεταξύ των ανθρώπων, στις σχέσεις μεταξύ αντρών και γυναικών. Ενώ στο δικό μας σύστημα ζωής το παιδί έχει μια θέση, ο γέρος έχει τη δική του, η γυναίκα τη δική της, και όλος ο κόσμος συμβάλλει στην απολαβή των προϊόντων της εργασίας. Είμαστε μία κοινωνία γεωργών και ψαράδων. Εδώ και πάνω από 4000 χρόνια. Χρησιμοποιούσαμε την άρδευση, στα βουνά, στους λό-

φους, φυτεύουμε ταρός, φυτεύουμε αμπέλια. Είναι μια μορφή οργάνωσης συλλογικού ή κολεκτιβιστικού τύπου.

Η ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

Περνάμε στα πιο δραματικά γεγονότα αυτής της αντιπαράθεσης. Αφορμή η πρόσφατη βομβιστική ενέργεια σε ένα κτίριο όπου κατοικούσαν Μελανήσιοι, σε μια γειτονιά της Νουμέα. Δεν υπήρξαν θύματα, αλλά αυτή ήταν η επιδίωξη των ομάδων που αντιτίθενται στην ανεξαρτησία. Τα δύο σημαντικότερα επεισόδια των τελευταίων χρόνων ήταν ασφαλώς η πρόσφατη απαγωγή των Γάλλων χωροφυλάκων και η στρατιωτική επιχείρηση στο σπλήαιο της Ουβέα, και η σφαγή του Γιανγκιέν. Τι συνέβη στο Γιανγκιέν, στα 1984;

— Ήταν μια ενέργεια κατά παραγγελία του κ. Λαφλέρ και της αντιδραστικής Δεξιάς των Καλντός της Νουμέα. Τόσο το RPCR (τοπικό παρακλάδι του RPR, του κόμματος του Ζακ Σιράκ), όσο και η άκρα Δεξιά, είναι πολύ συνδεδεμένοι μεταξύ τους, έχουν κοινά συμφέροντα. Υπάρχουν απλώς μερικοί που είναι πιο θερμοκέφαλοι από τους άλλους, αυτή είναι η πόνη τους διαφορά. Επί της ουσίας είναι απολύτως σύμφωνοι. Ήταν λοιπόν μια επιχείρηση προμελετημένη από το RPCR, και που την έστησαν στη Νουμέα. Εκεί προετοιμάστηκαν από πολύ καιρό οι δολοφόνοι, ψυχολογικά, στρατιωτικά, από πρώην αξιωματικούς των αλεξιπτωτιστών, από πρώην τρομοκράτες του πολέμου της Αλγερίας. Αρχικά ήταν μία επιχείρηση που δεν αποσκοπούσε απλώς σε μία σφαγή, αλλά και στη φυσική εξόντωση του Ζαν-Μαρί Τζιμπάου. Την τελευταία στιγμή οι υπηρεσίες των πληροφοριών μας προειδοποίησαν την ηγεσία ότι στόχευαν τον Ζαν-Μαρί, και την τελευταία στιγμή δεν πήγε στη συνεδρίαση αυτής της επιτροπής αγώνα. Η επιχείρηση του Γιανγκιέν, στις 5 Δεκεμβρίου 1984, ήταν μια ενέδρα, και έπειτα μία σφαγή, όπου έκαψαν κορμιά, σκότωσαν πολλούς ανθρώπους, εκτέλεσαν πληγμένους. Μόνο ένας γλίτωσε. Είναι κάπως σαν την υπόθεση της σπηλιάς της Ουβέα, αλλά αυτή τη φορά οργανωμένη από τους Καλντός και όχι απευθείας από τους Γάλλους.

Έπειτα ένα ελικόπτερο πήγε στο βουνό για να τους ανεφοδιάσει με τρόφιμα, γιατί είχαν ανέβει στο βουνό μετά το έγκλημά τους. Ένα ελικόπτερο και οι δικαστές πήγαν να τους βρουν. Επομένως ήξεραν πού βρίσκονται. Έγιναν συλλήψεις, φυλακίστηκαν με ειδικές συνθήκες. Την εποχή εκείνη υπήρχαν περίπου 200 Κανάκ πολιτικοί κρατούμενοι. Αυτοί ήταν 7, οι επτά δολοφόνοι. Είχαν όλη την εύνοια της διοίκησης των φυλακών, έπαιρναν ό,τι επιθυμούσαν, έκαναν ό,τι ήθελαν. Έγινε η δίκη, το Σεπτέμβριο του 1987, και κατέληξε στην αθώωση για τους δολοφόνους. Οι ένορκοι αποτελούνταν αποκλειστικά από Καλντός, δεν υπήρχαν ούτε Κανάκ ούτε άλλοι Μελανήσιοι.

Τα πρόσφατα γεγονότα της Ουβέα είναι λίγο πολύ γνωστά. Στις 22 Απριλίου, μια ομάδα Κανάκ καταλαμβάνει με μια αιματηρή ενέργεια το Σταθμό Χωροφυλακής του Φαγιαουέ, στη νήσο Ουβέα, και παίρνουν μαζί τους ομήρους 26 χωροφύλακες. Μία ομάδα μεταφέρει τους 11 από αυτούς στα νότια του νησιού και απελευθερώνονται στις 26 Απριλίου, έπειτα από την πίεση που ασκούν οι Γάλλοι στους εθνομικούς αρχηγούς της περιοχής. Στο Βορρά τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η ομάδα που έχει απαγάγει τους άλλους 15 χωροφύλακες κρύβεται σε ένα καλά προστατευμένο σπήλαιο,

και οι γύρω κοινότητες των Κανάκ δεν φαίνονται καθόλου πρόθυμες να συνεργαστούν με τις γαλλικές αρχές.

Με ποιο τρόπο όμως οργάνωσαν τη δική τους επιχείρηση οι Μελανήσιοι; Και τι επρόκειτο να κάνουν στους ομήρους τους; Σύμφωνα με μία εκδοχή, όταν έκαναν την κατάληψη του Σταθμού Χωροφυλακής δεν είχαν πρόθεση ούτε να σκοτώσουν ούτε να πιάσουν ομήρους. Ήθελαν απλώς να ανεβάσουν τη σημαία της Κανακίας στη θέση της γαλλικής σημαίας. Ο Τζιμ Ουνάι δεν είναι της ίδιας γνώμης.

— Ό,τι κάναμε εκεί, το κάναμε για να προκαλέσουμε την αποτυχία του Ζακ Σιράκ στις εκλογές, και για να επανεκλεγεί ο Φρανσουά Μιτεράν. Για μια σειρά από λόγους, και κυρίως επειδή πάντα υπήρξε ένας διάλογος μαζί του, ένας διάλογος ανάμεσα στον Πρόεδρο Τζιμπάου και στον Πρόεδρο Μιτεράν.

Η κατάληξη της ιστορίας είναι η δυναμική παρέμβαση δυνάμεων του στρατού και της χωροφυλακής (η «επιχείρηση Βικτόρ»), τρεις ημέρες πριν από το δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών: οι όμηροι απελευθερώνονται, σκοτώνονται 2 Γάλλοι και 19 Μελανήσιοι, και οι υπόλοιποι απαγωγείς συλλαμβάνονται και μεταφέρονται σε φυλακές στην περιοχή του Παρισιού. Μια πτυχή της υπόθεσης που προκαλεί έντονες διαμάχες στη Γαλλία αφορά τις συνθήκες θανάτου των Μελανησιών και ειδικότερα τριών απ' αυτούς: οι δύο ήταν ηγέτες της ομάδας των απαγωγέων και ο τρίτος ανεφοδίαζε απλώς με τσάι τους απαγωγείς και τους ομήρους. Αντίθετα με την επίσημη εκδοχή, μια σειρά μαρτυρίες και ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τουλάχιστον αυτοί οι τρεις βρήκαν το θάνατο αφού είχαν παραδοθεί στις γαλλικές δυνάμεις. Ο Τζιμ Ουνάι υποστηρίζει ότι οκτώ Μελανήσιοι «εκτελέστηκαν» σ' αυτές τις συνθήκες. Από πού έχει τις πληροφορίες του;

— Επικοινωνήσα με τους φυλακισμένους και με άλλους αγωνιστές που μπόρεσαν να ξεφύγουν χωρίς να τους πιάσουν. Μπορώ λοιπόν να το διαβεβαιώσω χωρίς κανένα φόβο ότι θα διαψευστώ. Υπήρξαν οκτώ συνοπτικές εκτελέσεις, τρεις από τις οποίες αμέσως μπροστά στη σπηλιά.

■ Έχει διαταχθεί όμως μια στρατιωτική έρευνα και έχει ήδη ξεκινήσει, έστω και με αργό ρυθμό, η δικαστική έρευνα...

— Εμείς δεν έχουμε εμπιστοσύνη ούτε στη στρατιωτική έρευνα ούτε στη δικαστική έρευνα. Ξέρουμε, έχουμε πολλές εμπειρίες ήδη. Μιλήσαμε ήδη για την περίπτωση του Γιανγκιέν. Πρέπει να αναφέρουμε επίσης πάνω από 40 βίαιες ενέργειες, μεταξύ των οποίων εκείνη κατά του Δικαστηρίου της Νουμέα, που τη διέπραξε η άκρα Δεξιά και η Δεξιά του κ. Λαφλέρ. Δεν υπήρξε ποτέ καμία δίωξη εναντίον αυτών των ανθρώπων οι οποίοι ωστόσο είναι γνωστοί, είναι οι ακτιβιστές και αυτοί που κινούν τις ένοπλες συμμορίες του

Ζακ Λαφλέρ. Δεν υπήρξαν δικαστικές έρευνες. Αντίθετα, όλοι οι δικοί μας αγωνιστές συλλαμβάνονται συστηματικά, και για το τίποτα. Έχουμε τώρα γύρω στους 115 στη φυλακή. Υπάρχουν επίσης 31 έξω, στην περιοχή του Παρισιού, που προέρχονται όλοι από το δικό μου μέρος, από την Ουβέα, τους ήξερα όλους... Αυτή η επιχείρηση ήταν μια επιχείρηση σοκ, μια επιχείρηση ηλεκτροσόκ για την εδώ κοινή γνώμη, τρεις μέρες πριν τις προεδρικές εκλογές. Και σας διαβεβαιώνω ότι εκεί πέρα συνεχίζονται οι ενέργειες έρευνας, οι συλλήψεις και γι' αυτό το πολιτικό γραφείο μας δημοσίευσε σήμερα το πρωί (25 Μαΐου) ένα ανακοινωθέν όπου λέει ότι η σοσιαλιστική κυβέρνηση επιστρέφει ακριβώς στις ίδιες πρακτικές με την κυβέρνηση του Σιράκ. Όχι, δεν θέλουμε μια αποστολή συμφιλίωσης, θέλουμε διαπραγματεύσεις με βάση το συσχετισμό δυνάμεων, είτε είναι με τον Σιράκ είτε με τον Μιτεράν. Το πρόβλημα είχε ήδη τεθεί με τον Μιτεράν. Δεν είχαμε χρησιμοποιήσει τα όπλα, το 1984, γιατί είχαμε εμπιστοσύνη. Τώρα όμως τα νήματα της εμπιστοσύνης έσπασαν. Είμαι υπεύθυνος του ΕΑΣΜΚ στη Γαλλία και ανησυχώ. Επειδή όλα αυτά δεν είναι καλοί οιωνοί για το τι πρόκειται να ακολουθήσει.

Μια έντονη πολεμική αρχίζει στη Γαλλία όσο αφορά τις ευθύνες της επιχείρησης «Βικτόρ» με το τόσο βαρύ τίμημα, πολεμική που τροφοδοτείται συνεχώς από κινούμενα στοιχεία και μαρτυρίες. Ο αρχηγός της επιχείρησης, σε απόρρητη έκθεσή του που διέρρευσε και δημοσιεύθηκε αρχικά από την εφημερίδα Le Monde, επικρίνεται έμμεσα τις ευθύνες στον ανώτατο στρατιωτικό διοικητή της Ν. Καληδονίας και στον τότε υπουργό Πονς που «υποστήριξαν μια δυναμική λύση όποιες κι αν ήταν οι συνέπειες». Κατά την έκθεση, κάθε λύση μέσω διαπραγματεύσεων προσέκρουε στη γαλλική πολιτική συγκυρία, στις τοπικές εκλογές στη Νέα Καληδονία, στην ασυμβατότητα του πολιτικού γραφείου του ΕΑΣΜΚ και στις αντιρρήσεις των στρατιωτικών. Ο Ζακ Σιράκ και ο υπουργός Πονς ανέλαβαν κατ' επανάληψη την ευθύνη της επιχείρησης. Ο Φρανσουά

Μιτεράν ανακοίνωσε ότι έδωσε την έγκρισή του με τον όρο ότι θα γίνονταν πρώτα διαπραγματεύσεις ή ότι θα υπήρχαν όσο το δυνατό λιγότερα θύματα. Υπήρχε πράγματι το ενδεχόμενο της σφαγής των ομήρων από τους απαγωγείς τους, όπως ισχυρίζονται ορισμένοι στη Γαλλία;

— Ξέρετε τι θα τους κάναμε αυτούς τους κρατούμενους, αυτούς τους «ομήρους»; ΘΑ ΤΟΥΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΝΑΜΕ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ. Το γνωστοποιήσαμε στο Προεδρικό Μέγαρο, ΚΑΙ Ο ΜΙΤΕΡΑΝ ΤΟ ΉΞΕΡΕ ΑΦΟΥ ΕΓΩ Ο ΙΔΙΟΣ ΜΕΤΕΦΕΡΑ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ, επομένως το ήξερε. (...) Είναι κρίμα που έδωσε την έγκρισή του για την επέμβαση στο σπλήαιο της Ουβέα.

■ Μετά τη στρατιωτική επιχείρηση, ο κ. Wassilasi Iorua δήλωσε εξ ονόματος του ΕΑΣΜΚ ότι «θέλετε να μάθετε μέχρι ποιο σημείο φτάνει η ευθύνη του Φρανσουά Μιτεράν». Πιστεύετε λοιπόν ότι υπάρχει ευθύνη του Φρανσουά Μιτεράν...

— Διαπιστώνουμε ότι και στο θέμα αυτό υπήρχαν αντικειμενικά συμφέροντα των μεν και των δε. Μπορώ ακόμη να πω ότι αυτό μας απογοήτευσε πολύ, επειδή Ήξεραμε τον Μιτεράν, είναι κάποιος που βρίσκεται πολύ πάνω από την υπόλοιπη γαλλική πολιτική τάξη. Είναι πολύ οξυδερκής πολιτικός, χειρίζεται θαυμάσια την τέχνη της τακτικής και της στρατηγικής. Και η Ουβέα ήταν πράγματι ένα σφάλμα στη στάση του, γιατί, και όχι απλώς ως υπέρτατος αρχηγός του στρατού, έδωσε την έγκρισή του. Παρότι στη συνέχεια είπε ότι του είχαν δώσει εγγυήσεις, ότι δεν ήξερε την ακριβή κατάσταση. Γιατί λοιπόν έδωσε την υποστήριξή του, την έγκρισή του; Το πιο πιθανό είναι, και γι' αυτό λέω ότι ο Μιτεράν έκανε λάθος, ότι σκέφτηκε πως αν δεν ενέδιδε στις επιθυμίες του Ζακ Σιράκ και του Μπερνάρ Πονς, για τους οποίους η υπόθεση παρουσιαζόταν σαν μια θαυμάσια προεκλογική ευκαιρία, μαζί με το λοχαγό Πριέρ (της υπόθεσης Γκρήνητς) και τους ομήρους του Λιβάνου, πίστεψε λοιπόν ότι η άρνησή του θα μπορούσε μέσα σε δυο τρεις μέρες να μεταστρέψει την κοινή γνώμη. Όμως, εκ των υστέρων, διαπιστώνουμε ότι αυτό δεν είχε καμία συνέπεια στην κοινή γνώμη. Έπρεπε λοιπόν να πάρει μια θέση που θα ήταν πιο σύμφωνη με την προσωπικότητά του, γιατί είναι κάποιος που εκτιμάμε. Και θα μπορούσε να αντιταχθεί σ' αυτή την επιχείρηση.

Έκαιτα από την εκλογή του Φρανσουά Μιτεράν, ο Ζαν-Μαρί Τζιμπάου εξέφρασε την ανακοίνωσή του για το αποτέλεσμα. Η κυβέρνηση Ροκάρ έστειλε ήδη μια «αποστολή διαλόγου» και ταυτόχρονα το κλίμα είναι αρκετά τεταμένο επί τόπου, γίνονται συλλήψεις οπαδών του ΕΑΣΜΚ, οι βομβιστικές ενέργειες συνεχίζονται, και σήμερα το πρωί (25 Μαΐου) ένας Μελανήσιος σκοτώθηκε από ένα στρατιώτη. Πώς μπορείτε να βγείτε από αυτόν το φαύλο κύκλο;

— Πιστεύω ότι στη Γαλλία, στο όνομα της λογικής του κράτους για την οποία μιλούσα προηγουμένως, η πολιτική τάξη συμφωνεί να δώσει την προτεραιότητα στα συμφέροντα της Γαλλίας. Έχουμε όμως την εντύπωση ότι και οι μεν και οι δε έχουν κοινά αντικειμενικά συμφέροντα. Αυτή η αποστολή που στάλθηκε θα μπορούσε να είναι μια ιεραποστολή, μια οικουμενική αποστολή. Θα συζητούσαμε μαζί τους, μέχρι το νεκρό σήμερα το πρωί (στη συνέχεια η επιτροπή διαλόγου συναντήθηκε με τον Ζαν-Μαρί Τζιμπάου). Είναι λοιπόν μια οικουμενική, μια τεχνική αποστολή που ήρθε για να αποκαταστήσει τα νήματα του διαλόγου, να επανασυνδέσει τα νήματα του διαλόγου και να επιχειρήσει μια συμφιλίωση. Νομίζω ότι το ΕΑΣΜΚ ήταν σαφέστατο. Ξέρουμε τώρα τι είναι η Δύση, και ιδιαίτερα τι είναι η Γαλλία. Διαπραγματευόμαστε μόνο πάνω σε ένα συσχετισμό δυνάμεων. Και δεν πρόκειται βέβαια να εγκαταλείψουμε τώρα την κινητοποίησή μας. Επειδή έχουμε κατακτήσει ορισμένα πράγματα και ορισμένες θέσεις επί τόπου.

■ Συγκεκριμένα, τι θα μπορούσε να γίνει τώρα;

— Εκείνο που επιθυμούμε είναι τρία πράγματα. Ο διορισμός ενός μεσολαβητή που να είναι άλλος, κάποιος από τον ΟΗΕ, από μια άλλη χώρα, κάποιος που να μην είναι αναμειγμένος στο πρόβλημα, και ο οποίος να δραστηριοποιηθεί ώστε να προχωρήσουμε προς μία πραγματική πράξη αυτοδιάθεσης. Και στο εξής μόνο σε μία τέτοια πράξη θα συμμετάσχουμε. Στις άλλες δεν πρόκειται πια να λάβουμε μέρος. Το δεύτερο είναι να αποσυρθούν τα γαλλικά στρατεύματα αμέσως. Και το τρίτο, να καταργηθεί το «καθεστώς Πονς».

Στέφανος ΒΑΡΒΑΡΟΥΣΗΣ

Η «Πολιτική Επανάσταση» στην ΕΣΣΔ

του Μ.Ν. ΡΑΠΤΗ

Εκείνο που αποτελεί έκπληξη στην ΕΣΣΔ δεν είναι η εμφάνιση της ηγεσίας του Μ. Γκορμπατσόφ και της «Μεταρρύθμισης - Επανάστασης» του, αλλά ότι αυτή η «Μεταρρύθμιση», απόλυτα αναγκαία, άργησε τόσο. Γιατί ο βαθμός της γραφειοκρατικής συγκέντρωσης της οικονομίας και ολόκληρης της κοινωνικής ζωής στην ΕΣΣΔ είχε ήδη προσλάβει επί Στάλιν τέτοιες διαστάσεις που η ίδια η γραφειοκρατία θα 'πρεπε να 'χει αισθανθεί την ανάγκη να προσφύγει σ' ένα νέο πειραματισμό μιας ΝΕΠ («Νέας Οικονομικής Πολιτικής»). Ο Τρότσκι είχε εκφράσει μια τέτοια άποψη λίγο πριν τη δολοφονία του (1940). Όταν λέμε η «γραφειοκρατία», πρέπει να εννοούμε την πιο «φωτισμένη» πτέρυγιά της που δεν ασκεί έναν καθαρά παρασιτικό ρόλο, από τον οποίο αντλεί υπέρρογκα προνόμια υλικής φύσης και εξουσίας. Αυτή η πτέρυγα της γραφειοκρατίας, αδύναμη στην αρχή, ενισχύθηκε σημαντικά από τη γενική οικονομική και πολιτική ανάπτυξη της χώρας, ιδίως μεταπολεμικά. Ήταν λοιπόν λογικό, αν όχι αναπόφευκτο, η προσφυγή στη «Μεταρρύθμιση - Επανάσταση» να προέλθει «από τα πάνω», από αυτή την πτέρυγα της γραφειοκρατίας και να πάρει τη μορφή μιας «πολιτικής επανάστασης», αλλά που προκλήθηκε «από τα πάνω» και που επιζητούσε να αναπτύσσεται και να ελέγχεται πάντα από τα «πάνω». Είναι η απαρχή και ο προσανατολισμός της «Μεταρρύθμισης - Επανάστασης» του Μ. Γκορμπατσόφ.

Αλλά μια τέτοια «Πολιτική Επανάσταση» δεν θα μπορούσε ποτέ να ανατρέψει πραγματικά το Γραφειοκρατικό Κράτος που κατήντησε η ΕΣΣΔ και να εγκαθιδρύσει την «Αυτοδιαχειριζόμενη Δημοκρατία» που τυπικά διακηρύσσεται σαν σκοπός της επιχείρησης του Μ. Γκορμπατσόφ. Ένα τέτοιο επίτευγμα χρειάζεται την ολοκλήρωση της πρώτης επανάστασης που άρχισε και γρήγορα απέτυχε και παραμορφώθηκε το 1917, από μια δεύτερη κοινωνική επανάσταση, πιο βαθιά από την πρώτη, που θα δημιουργούσε τις απαραίτητες συνθήκες για να περάσει η πολιτική εξουσία πραγματικά στις μάζες των παραγωγών και πολιτών, στους κατάλληλα διαρθρωμένους αυτοδιαχειριστικούς οργανισμούς τους, από τη βάση έως την κορυφή, σ' όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής.

Για την ώρα στην ΕΣΣΔ παρακολουθούμε την απόπειρα της «φωτισμένης» πτέρυγας της γραφειοκρατίας να προωθήσει μια «Πολιτική Επανάσταση» από τα «πάνω» και ελεγχόμενη από τα «πάνω», που δεν είναι δηλαδή ούτε μια πραγμα-

τική πολιτική επανάσταση, σύμφωνα με την παραδοσιακή έννοια, τη δοσμένη σ' αυτό τον όρο από το τροτσκιτικό ρεύμα.

Ωστόσο θα 'ταν ένα μοιραίο λάθος να υποτιμηθεί η δυναμική που ξέσπασε από το «από τα πάνω» άνοιγμα. Γιατί εκτός του γεγονότος ότι το «άνοιγμα» αυτό είναι η εκδήλωση μιας πραγματικής σοβαρής ρήξης στα διευθυντικά στρώματα της γραφειοκρατίας, καθοριστικής μιας θανάσιμης πάλης μεταξύ τους, η ρήξη αυτή διευκολύνει την κινητοποίηση και οργάνωση πιο πλατιών κοινωνικών δυνάμεων, μιας κοινωνίας βαθιά ως τώρα ατομικοποιημένης και βουτηγμένης στην αδράνεια.

Ότι η ηγεσία του Μ. Γκορμπατσόφ αποκτά την τάση μιας βοναπαρτιστικής ηγεσίας αυτό γίνεται φανερό από δυο κυρίως λόγους. Από το γεγονός ότι η πολιτική της προκαλεί την αναπόφευκτη αντίδραση των προνομιούχων συντηρητικών στρωμάτων της γραφειοκρατίας και της σοβιετικής κοινωνίας, και ότι η αντίδραση αυτή αναγκάζει την ηγεσία του Μ. Γκορμπατσόφ να προσφύγει στην υποστήριξη του πιο ευαίσθητου τμήματος της σοβιετικής κοινωνίας στην ανάγκη της «Μεταρρύθμισης». Έτσι εξαπολύεται μια διαλεκτική δυναμική που θα μπορούσε μακροπρόθεσμα να αποκτήσει έναν πραγματικά επαναστατικό χαρακτήρα, ικανό να αποσπάσει τον έλεγχο της εξέλιξης από τη σημερινή ηγεσία.

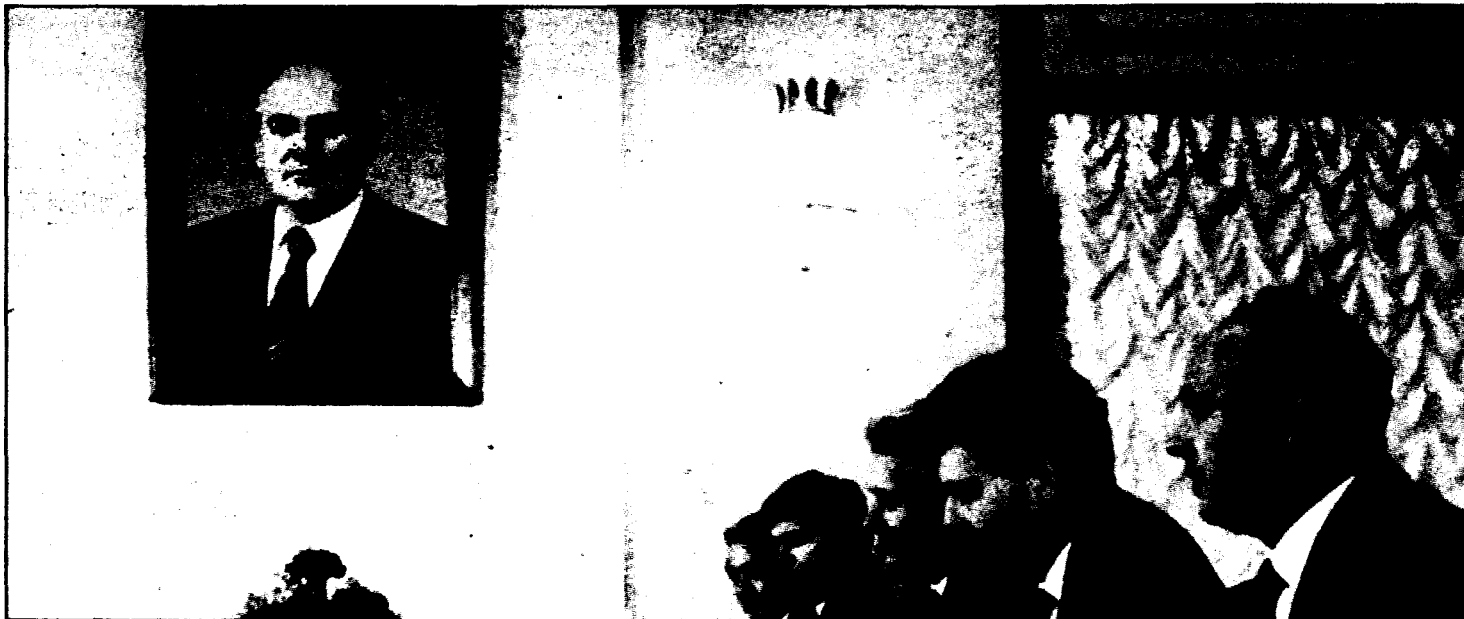
Η ηγεσία με βοναπαρτιστική τάση του Μ. Γκορμπατσόφ που αρχικά προβλήθηκε στο προσκήνιο από περιορισμένους κύκλους και δυνάμεις της γραφειοκρατίας, ιδιαίτερα της τεχνοκρατικής και πεπαιδευμένης γραφειοκρατίας στο κόμμα, το κράτος, το στρατό, την αστυνομία ακόμα, της πιο καλά πληροφορημένης για την καταστροφική κατάσταση της χώρας και τις παγκόσμιες πραγματικότητες, και επομένως της πιο διατεθειμένης να βρει κάποια διέξοδο σ' αυτή την εκρηκτική κατάσταση, μια και αναγκάστηκε στην εξουσία, επεξέτεινε τη βάση της σε πιο πλατιά στρώματα της διανοήσης και της κοινούρας της σοβιετικής κοινωνίας, της σπουδαστικής νεολαίας και περιορισμένο για την ώρα μέρος της εργατικής τάξης. Ενάντιον της συντάσσονται στρώματα των πολιτικών στελεχών του κόμματος και του κράτους, της εργατικής αριστοκρατίας και των τεχνοκρατών της στρατιωτικής οικονομίας, που θεωρούν όλοι ότι κινδυνεύουν να χάσουν σημαντικό προνόμιο υλικής φύσης και εξουσίας. Τα στρώματα αυτά διατηρούν ακόμα μεγάλο και επίφοβο βάρος. Αυτή η αντιπολίτευση, στην αρχή διάχυτη, φαίνεται τώρα να δομείται πολιτικά και οργανωτικά στη βάση

μιας πλατφόρμας που ασκεί μια κριτική από τα «αριστερά» της πολιτικής που εξαγγέλλει και εφαρμόζει ο Μ. Γκορμπατσόφ, και μισοπαράνομων ή τελείως παράνομων οργανωτικών μορφών. Μη τολμώντας ακόμα να εξαπολύσει μια μετωπική επίθεση εναντίον του ρεύματος Γκορμπατσόφ για να τον ανατρέψει, η «αντιπολίτευση» προσπαθεί να επιζητεί να του επιβάλει τη δική της συντηρητική εκδοχή της «περεστρόικα», που υιοθετούμενη θ' αφαιρούσε από την τελευταία κάθε σοβαρή δυναμική της.

Θα περιοριζε την «περεστρόικα» σε ανώδυνες μικρομεταρρυθμίσεις της πρόσοψης του γραφειοκρατικού κράτους και θα σήμαινε τη συνθηκολόγηση του Γκορμπατσόφ και το τέλος του πολιτικού του ρόλου. Κι αυτό, ακόμα και στην περίπτωση που θα εξακολουθούσε να 'ναι μέλος της πολιτικής ηγεσίας, επιφορτισμένος για τις «δημόσιες σχέσεις» στο εξωτερικό και εσωτερικό της ΕΣΣΔ, εξωραϊζοντας το καθεστώς, όπως ήδη αυτό συμβαίνει.

Έως το καλοκαίρι του 1987 ο Μ. Γκορμπατσόφ φαινόταν να κερδίζει έδαφος. Από τότε έως τα τέλη του 1987 η «αντιπολίτευση» περνά στην αντεπίθεση που αποκορυφώνεται με τα γεγονότα του Νοέμβρη 1987 και την πτώση του Γιελτσίν. Η «αντιπολίτευση» με τα φερέφωνά της μέσα στο ίδιο το Πολιτικό Γραφείο, όπως ο Λιγκατσόφ, εναντιώνεται κυρίως κατά της «Διαφάνειας» στην ιστορία της ΕΣΣΔ που ξεσκεπάζει τη βασιλεία του Στάλιν και τις καταστροφές που προκάλεσε. Γιατί η γραφειοκρατία κινδυνεύει να φανεί σαν η αιτία και το αποτέλεσμα του «σταλινισμού», που χρειάζεται σήμερα να ξεριζωθούν τα θεμέλιά της, να αναθεωρηθούν κατά βάθος όλες της οι δομές, ιδιαίτερα εκείνες που προσδιορίζουν την παντοδυναμία του κόμματος.

Από τις αρχές του 1988 η «αντισταλινική» кампания ξαναρχίζει με διάφορες περιπέτειες και οξύνεται όσο πλησιάζουμε στην αποφασιστική φάση που θα 'ναι η έκτακτη Συνδιάσκεψη του κόμματος στις 28 Ιουνίου. Ο συσχετισμός δυνάμεων ανάμεσα στην «αντιπολίτευση» και την τάση Γκορμπατσόφ φαίνεται να εξελίσσεται ευνοϊκά για την τελευταία που κανονικά πρέπει να εδραιώσει την εξουσία της στο Πολιτικό Γραφείο, την Κεντρική Επιτροπή και το κόμμα γενικά με την ευκαιρία αυτή της Συνδιάσκεψης. Οι επιτυχίες που σημείωσε ο Γκορμπατσόφ στα εξωτερικά, ιδιαίτερα η πρώτη συμφωνία μερικού ατομικού αποπλισμού με τους Αμερικανούς και η αποχώρηση από το Αφγανι-

στάν, δείχνουν πως υποστηρίζεται από μια σημαντική μερίδα του στρατού, χωρίς την οποία τέτοιες «τολμηρότητες» θα 'ταν ακατανόητες. Ίσως μάλιστα αυτή η υποστήριξη από μια σημαντική δύναμη του στρατού να 'ναι στην παρούσα φάση το κυριότερο ατού του Γκορμπατσόφ, αφού η βάση του ανάμεσα στις μάζες παραμένει μάλλον περιορισμένη. Αλλά πρόκειται για μια υποστήριξη ασταθή, καθώς το κύριο τμήμα του στρατιωτικού κατεστημένου παραμένει υπερουνιτηρητικό.

Οι εσωτερικές επίσης επιτυχίες του Γκορμπατσόφ, ιδιαίτερα στον τομέα της εκτόνωσης της κρίσης που ξέσπασε απ' αφορμή το εκρηκτικό εθνικό ζήτημα της διαφοράς Αρμενίας - Αζερμπαϊτζάν, δείχνουν αφ' ενός την επιδεξιότητα και την κατανόηση που έχει να αποφεύγει σοβαρά λάθη προς τα οποία τον ωθεί η «αντιπολίτευση» που συμφέρον της είναι να τον κοιμωμετάρει. Όπως αυτό μπορεί να του συμβεί από την εξέλιξη της κατάστασης σε άλλες Δημοκρατίες της ΕΣΣΔ και ιδίως στις ανατολικές χώρες, προκαλώντας π.χ. την επέμβαση του στρατού και μια καταστολή του είδους «Ουγγαρία 1956» ή «Τσεχοσλοβακία 1968».

Μια μερίδα του στρατού υποστηρίζει σήμερα τον Γκορμπατσόφ και την εξωτερική του πολιτική, γιατί θέλει ν' απαλλαχθεί από παλαιωμένα, άχρηστα όπλα και να εκσυγχρονίσει το στρατιωτικό μηχανισμό, πράγμα που απαιτεί γενικότερο εκσυγχρονισμό της σοβιετικής οικονομίας. Έχοντας συνείδηση της τεράστιας καθυστέρησης που σημειώνει η ΕΣΣΔ μπροστά στην εξέλιξη των παραγωγικών δυνάμεων και του καπιταλισμού, ο στρατός συγκατατίθεται σε μια θαρραλέα πολιτική της ΝΕΠ, προς το σκοπό να διασωθεί το ουσιαστικό του συστήματος και να δοθεί νέος δυναμισμός και κύρος στη χώρα.

Ωστόσο οι εξωτερικές και εσωτερικές αναμφισβήτητες επιτυχίες του Μ. Γκορμπατσόφ παραμένουν περιορισμένες και δεν βίγουν ακόμα τον οικονομικό και κοινωνικό τομέα. Αντίθετα, στον τομέα αυτό, οι ανησυχίες πλατιών μαζών οξύνονται και γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης από την «αντιπολίτευση», που θεωρεί ότι μ' αυτό το μέσο θα μπορέσει να σπρώξει τον Γκορμπατσόφ σε συνθηκολόγηση, ή ακόμα να τον ανατρέψει. Κι αυτό συμβαίνει γιατί οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις, υφιστάμενες το συστηματικό σαμποτάζ από μια μεγάλη μερίδα των στελεχών του κόμματος και του κράτους σ' όλα τα επίπεδα και φοβίζοντας μια μεγάλη επίσης μερίδα των μαζών που θεωρούν ότι μπορεί να συνεπάγονται αύξηση των τιμών και αποσταθεροποίηση του καθεστώτος εργασίας,

δεν κατόρθωσαν ακόμα να καλυτερέψουν ποιότητα, ποσότητα, διανομή των προϊόντων και το επίπεδο γενικά ζωής, αλλά αντίθετα χειροτέρεψαν την προηγούμενη κατάσταση. Από την άλλη μεριά δεν υπάρχει ακόμα απτό αντιστάθμισμα στον τομέα της δημοκρατίας και της ουσιαστικής συμμετοχής των μαζών που παραμένει περιορισμένη, υποσκάπτεται και δεν γίνεται κατανοητή.

Καταλήγουμε έτσι στην ανάγκη να εξετάσουμε βαθύτερα τη «Μεταρρύθμιση - Επανάσταση» και τις προοπτικές της. Κατά τη μακρόχρονη διάρκεια της «σταλινικής» βασιλείας, το σύνολο της εξέλιξης της ΕΣΣΔ παραμορφώθηκε βαθιά, καταλήγοντας όχι στο «σοσιαλισμό», αλλά στο γραφειοκρατικό κράτος. Γι' αυτό και χρειάζεται σήμερα να ξανασκεφτούμε την όλη εξέλιξη της ΕΣΣΔ από το θάνατο του Λένιν. Ο Λένιν, τρομαγμένος από τις συνέπειες του «Πολεμικού Κομμουνισμού» και τις φοβερές προόδους του γραφειοκρατισμού, προσπάθησε ιδίως στις τελευταίες βδομάδες της ενεργού ζωής του να διατυπώσει την πολιτική της ΝΕΠ και ν' αναχαιτίσει την ανερχόμενη εξουσία του Στάλιν, αποτέλεσμα και αιτία της γραφειοκρατικής εξουσίας του κόμματος - κράτους.

Το ζήτημα της ΝΕΠ ενέκλειε την αντίληψη ότι στις συνθήκες μιας χώρας καθυστερημένης και απομονωμένης η μετάβαση στο σοσιαλισμό γίνεται διαμέσου μιας οικονομικής πολιτικής που περιλαμβάνει έναν καθαυτό «σοσιαλιστικό» τομέα, έναν τομέα συνεταιριστικό, και ακόμα έναν τομέα ιδιωτικό. Αλλά έμεναν ανοιχτά δυο προβλήματα:

α) Ποια θα 'πρεπε να 'ναι η αναγκαία διάρθρωση ανάμεσα σ' αυτούς τους τρεις τομείς ώστε ο «σοσιαλιστικός» τομέας ν' αναπτύσσεται πιο γρήγορα και να διατηρεί την οικονομική υπεροχή και αποτελεσματικότητά του πάνω στους δυο άλλους.

β) Ποια θα 'πρεπε να 'ναι η χρονική διάρκεια της ΝΕΠ. Αυτά τα δυο ζητήματα που έθεσε ο Λένιν πέρασαν στους διαδόχους του («Δεξιά» και «Αριστερά») με το σκοπό να θεωρητικοποιήσουν την πολιτική της ΝΕΠ μια και έγινε παροδεκτή από τους μεν και τους δε. Ο Στάλιν, αντίθετα, δρούσε εμπειρικά καταφεύγοντας σε απότομες στροφές, σύμφωνα με τα συγκυριακά συμφέροντα σταθεροποίησης της δικής του εξουσίας. Αναφερόμενοι στα τελευταία συμπεράσματα του Τρότσκι, ιδιαίτερα εκείνα της «Προδομένης Επανάστασης» (1936) και ορισμένων κατοπινών του κειμένων, είμαστε σε θέση να συνοψίσουμε ως εξής τα συμπε-

ράσματα αυτά που κι εμείς υπερασπίσαμε και εξηγήσαμε από πολλά τώρα χρόνια:

Η ΝΕΠ δεν πρέπει να θεωρηθεί σαν μια συγκυριακή πολιτική βραχυπρόθεσμη, αλλά σαν μια πολιτική για μια ολόκληρη περίοδο που η διάρκειά της θα εξαρτηθεί από τη διεύρυνση της διεθνούς βάσης της επανάστασης. Κατά τη διάρκεια αυτή, η προσφυγή σε διάφορες μορφές οικονομίας και ιδιοκτησίας σε εμπορευματικές και χρηματικές μεθόδους είναι απόλυτα αναγκαία, καθώς η πραγματική σοσιαλιστικοποίηση της οικονομίας δεν επιδέχεται διοικητικούς χειρισμούς και αποφάσεις, αλλά πρέπει να απορρέει από την οικονομική της ανωτερότητα ελεύθερα εκφραζόμενη και ελεύθερα γενόμενη αποδεκτή από τους παραγωγούς και την κοινωνία. Το σημαντικό, το αποφασιστικό για μια εξέλιξη προς το σοσιαλισμό δεν είναι η μικτή οικονομία της ΝΕΠ, απόλυτα αναπόφευκτη για μια ολόκληρη περίοδο, αλλά η ισόρροπη ολική της αντίληψη που εξασφαλίζει τη διαρκή διεύρυνση της σοσιαλιστικής δημοκρατίας, η πραγματική μεταφορά της πολιτικής εξουσίας στις μάζες, στην κοινωνία.

Ύστερα από τη στροφή που πραγματοποίησε από το 1928 ο Στάλιν και που στην ουσία έθεσε τέρμα στη ΝΕΠ και εισήγαγε το γραφειοκρατικό βολонταρισμό στη διακυβέρνηση της οικονομίας, εισάγοντας αυθαίρετες ψεύτικες εκτιμήσεις του νομίματος, των τιμών, της λειτουργίας αγοράς, βιάζοντας τη συγκατάθεση των παραγωγών και της κοινωνίας, τόσο στον τομέα της βιομηχανίας και σ' εκείνον της αγροτικής παραγωγής και των υπηρεσιών, η σοβιετική οικονομία είχε τώρα απόλυτη ανάγκη να ξανασυνδεθεί με τη ΝΕΠ, αλλά σε συνθήκες πολύ διαφορετικές. Υπάρχει κίνδυνος να αφαιρεθούν από τις μάζες, με την αύξηση των τιμών (την «αλήθεια των τιμών») και την ανακατάταξη των εργαζομένων ένα μέρος των κατακτήσεών τους (χαμηλές τιμές, σταθερότητα της εργασίας) πριν να γίνει δυνατή η βελτίωση της ποιότητας, της ποσότητας, της διανομής και του κόστους της παραγωγής (κόστος που θα ελαττωθεί χάρη σε μια καλύτερη παραγωγικότητα, κι όχι αυθαίρετα διοικητικά). Υπάρχει επίσης κίνδυνος μιας νεοκαπιταλιστικής ανάπτυξης και κοινωνικών ανακατατάξεων προς την ίδια διεύθυνση, χωρίς τη δυνατότητα να κυριαρχηθούν και να προσανατολιστούν ορθά τέτοιες εξελίξεις. Είναι ήδη η περίπτωση με την εξέλιξη της «Μεταρρύθμισης» στην Κίνα η ηγεσία της πλέοντας εμπειρικά εν όψει. Κάθε εμπειρική πολιτική της ΝΕΠ που δεν θα πάρει υπόψη της την αναγκαιότητα ενός δημοκρατικού

σχεδιασμού της οικονομίας, που θ' αναπτύσσεται στο εφεξής από έναν καθαρά «σοσιαλιστικό» τομέα, ένα συνεταιριστικό τομέα και έναν τομέα ιδιωτικό, σε ορισμένες αναλογίες μεταξύ τους, κινδυνεύει ν' αναζωπυρώσει ανεξέλεγκτες νεοκαπιταλιστικές δυνάμεις. Μέχρι πού θα επιτραπεί ν' αναπτυχθούν τέτοιες δυνάμεις, υπό ποιες συγκεκριμένες μορφές και σε ποιες αναλογίες σχετικά με το «σοσιαλιστικό» τομέα είναι ζητήματα που απαιτούν μια σφαιρική αντίληψη του όλου θέματος και ιδίως μια πολιτική εξουσία πραγματικά «σοσιαλιστική», δηλαδή που απορρέει από τη σταθερή διεύθυνση της σοσιαλιστικής δημοκρατίας.

Μια τέτοια εξουσία δεν είναι μόνο απαραίτητη για την προώθηση της «Μεταρρύθμισης», είναι ακόμα πιο αναγκαία για να την ελέγχει και να τη διατηρεί προς την κατεύθυνση της «Αυτοδιαχειριζόμενης Δημοκρατίας» και όχι τελικά του καπιταλισμού. Για την κατανόηση του τρόπου διαχείρισης της εξέλιξης που άρχισε θα 'πρεπε το κύριο εργαλείο της «Μεταρρύθμισης» να μην είναι το «Κόμμα», αλλά να σχηματιστεί μια νέα ηγεσία έξω από τον αποκλειστικό του έλεγχο και σ' άλλες δομές αντιπροσωπευτικές της αυτοδιαχειριζόμενης σοσιαλιστικής δημοκρατίας.

Η βασική αντίθεση της «Πολιτικής Επανάστασης» που επιχειρείται από τον Μ. Γκορμπατσόφ έγκειται στο γεγονός ότι το κύριο εργαλείο της παραμένει ακόμα το «κόμμα», που 'ναι ωστόσο η ουσιαστική πηγή δημιουργίας και διατήρησης της γραφειοκρατίας.

Βέβαια ο Γκορμπατσόφ επιχειρεί να εξασθενήσει τη δύναμή του δίνοντας νέα ζωή στα σοβιέτ, «εκδημοκρατίζοντας» τα συνδικάτα, εκκαθαρίζοντας το κόμμα, επιβάλλοντας την εκλογή των στελεχών ανάμεσα σε πολλούς υποψηφίους και την αναγκαστική τους αποχώρηση ύστερα από ορισμένη ηλικία και θητεία, εφαρμόζοντας την «αυτοδιαχείριση» στις επιχειρήσεις κλπ. Ξεκινά δηλαδή από τη σωστή αντίληψη ότι οι «πολιτικές μεταρρυθμίσεις» της «δημοκρατικοποίησης» είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα των «οικονομικών μεταρρυθμίσεων», η προϋπόθεσή τους μάλιστα. Αλλά μένει ακόμα να δει κανείς αν η «δημοκρατική μεταρρύθμιση» είναι δυνατή όταν διεξάγεται από το «κόμμα» και χωρίς σε μια ορισμένη στιγμή να εισαχθεί ο «πολυκομματισμός» και οι ελεύθερες εκλογές, σπάζοντας αποφασιστικά αυτό το μονοπώλιο.

Σε κάθε περίπτωση, θα 'ναι στο διάστημα αυτής της πολύχρονης μάχης για τη «δημοκρατικοποίηση» του κόμματος και ολόκληρου του τωρινού θεσμικού πλαισίου που θα κριθεί η τύχη της «μεταρρύθμισης» στη συνολική της αντίληψη.

Για να πετύχει η «δημοκρατικοποίηση», θα χρειαστεί ένα ποιοτικό άλμα, μεταβάλλοντας την «πολιτική επανάσταση» από τα πάνω σε πραγματική επαναστατική εξέλιξη, χάρη στη συμμετοχή των μαζών, κατευθυνόμενων προς την προοπτική της «αυτοδιαχειριζόμενης δημοκρατίας».

Όπως για την οικονομική «μεταρρύθμιση», έτσι και για την πολιτική «μεταρρύθμιση», το κύριο ζήτημα είναι το τελικό της αποτέλεσμα. Δηλαδή θα πρόκειται για μεταρρυθμίσεις που θα 'χουν σαν αποτέλεσμα την ισχυροποίηση της αυτοδιαχειριστικής εξουσίας των μαζών και μέσα σ' ένα πλαίσιο αποφασιστικά αντικαπιταλιστικό ή, αντίθετα, για εξαπολύμενες ανεξέλεγκτες δυνάμεις σε τελευταία ανάλυση «νεοκαπιταλιστικές»; Σ' αυτό τον τομέα τίποτα ακόμα δεν έχει παιχτεί καθαρά, γιατί μόνο η επέμβαση των μαζών, βοηθούμενων από μια νέα οργανωμένη πολιτική συνείδηση, θ' αποφασίσει την τύχη της μακρινής αυτής πάλης.

Όπωσδήποτε οι συνέπειες της πορείας που άρχισε στην ΕΣΣΔ θα 'ναι τεράστιες και στο εσωτερικό της, αλλά και έξω απ' αυτή, σ' ολόκληρο τον κομμουνιστικό κόσμο και το κίνημα, και θα γίνονται με το χρόνο ακόμα πιο σημαντικές.

Βρισκόμαστε μπροστά σε μια αληθινή ανατροπή των δεδομένων σ' αυτό τον τομέα, με ιστορικές συνέπειες, που χρειάζεται να παρακολουθούμε από κοντά, επεμβαίνοντας κατάλληλα. Η εξακολούθηση της «πολιτικής επανάστασης» στην ΕΣΣΔ, ανεξάρτητα από τις αντιλήψεις που εκφράσαμε γι' αυτή, βάζει σε κίνηση ιδέες και κοινωνικές δυνάμεις που αποσταθεροποιούν όχι μόνο το γραφειοκρατικό κράτος της ΕΣΣΔ, αλλά το σύνολο του κινήματος που η τελευταία αυτή επηρεάζει. Η κρίση είναι ήδη φανερή τόσο στις «σοσιαλιστικές» χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όσο και σ' όλα τα «σοσιαλιστικά» κράτη του κόσμου, της Κούβας, του Βιετνάμ, της Αγκόλας, της Μοζαμβίκης, της Αιθιοπίας, της Νικαράγουας ακόμα.

Μόνο η περίπτωση της Κίνας είναι ειδική, αλλά που κι αυτή δεν θα μπορέσει μακροπρόθεσμα ν' αποφύγει τις συνέπειες των εξελίξεων στην ΕΣΣΔ. Εξελίξεις άλλωστε που η Κίνα επηρεάζει επίσης, αναπτύσσοντας την οικονομική και διπλωματική της δύναμη, και που το Κρεμλίνο παρακολουθεί από κοντά και είναι αναγκασμένο να πάρει υπόψη του.

Η κρίση είναι επίσης φανερή στα διάφορα Κομμουνιστικά Κόμματα.

Είναι στις ανατολικές «σοσιαλιστικές» χώρες που οι συνέπειες της σοβιετικής «περεστρόικα» θα 'χουν αποφασιστικές συνέπειες. Θα ευνοήσουν την επιτάχυνση παρόμοιων εξελίξεων, όπως ήδη συμβαίνει, αλλά των οποίων η πορεία μπορεί ν' αποβεί ανεξέλεγκτη και ακόμα εκρηκτική, ικανή να επηρεάσει αρνητικά τη σοβιετική κατάσταση. Πράγματι, ο κίνδυνος σ' αυτή την πορεία θα μπορούσε να προέλθει από την έλλειψη πολιτικής συνείδησης μιας «ηγεσίας» ικανής να ευνωχήσει την ανάπτυξη δυνάμεων που, τουλάχιστον αντικειμενικά, να προσανατολίζονται προς την «αυτοδιαχειριζόμενη δημοκρατία» και να πυροδοτήσει, αντίθετα, την αναπόφευκτη ανάπτυξη φιλοκαπιταλιστικών και φιλοδυτικών δυνάμεων. Είναι π.χ. η περίπτωση της Πολωνίας, που από τη μια μπορεί να θεωρηθεί σαν η πιο αντικειμενικά προπαρασκευασμένη χώρα για την «αυτοδιαχειριζόμενη δημοκρατία», αλλά ταυτόχρονα η πιο υποκείμενη επίσης στην επιρροή φιλοκαπιταλιστικών και αντιγκορμπατσόφικών κέντρων. Ίδια περίπτωση της Ουγγαρίας και της Τσεχοσλοβακίας, χώρες που επί καιρό υπέστησαν τη σοβιετική καταπίεση. Σ' όλες αυτές τις χώρες, ο αναγκαστικός αγώνας για να περάσουν από ένα γραφειοκρατικό κράτος, υποτακτικό στο Κρεμλίνο, στο δρόμο της «αυτοδιαχειριζόμενης δημοκρατίας» κινδυνεύει ν' αποδειχτεί εξαιρετικά δύσκολος και πολύπλοκος, με άμεσες επιπτώσεις στην εξέλιξη της ΕΣΣΔ. Όπως, άλλωστε, και το αντίθετο αληθεύει.

Από τη διαπίστωση αυτή απορρέει η ανάγκη μιας συστηματικής δουλειάς σ' αυτές τις χώρες, που θα προσδιορίσουν κατά πολύ το μέλλον επίσης της «πολιτικής επανάστασης» στην ΕΣΣΔ. Όσο για τα «σοσιαλιστικά κράτη» που είδαν το φως μεταπολεμικά στον «Τρίτο Κόσμο» (Κούβα κλπ.) και που αναπτύχσαν σχεδόν μηχανικά την οικονομική τους ανάπτυξη και το πολιτικό τους καθεστώς από το πρωτότυπο του «Μεγάλου Σοβιετικού Αδελφού», με καταστροφικές γι' αυτά συνέπειες, θα περάσουν όλα από μια πολύ σοβαρή κρίση αναζήτησής μιας νέα «σοσιαλιστική» ταυτότητα, με ποιο ακριβώς περιεχόμενο θα γεμίσουν τον όρο «σοσιαλισμός», ποια μεταβατική οικονομική

πολιτική ν' ακολουθήσουν, υπό ποιο πολιτικό καθεστώς.

Πράγμα που θ' απαιτήσει την πλήρη ανανέωση των παλιών «σταλινικών» ηγεσιών, την πλήρη ανανέωση των προγραμμάτων και των οργανώσεών τους, καθώς και των κρατικών και κοινωνικών τους δομών.

Υπάρχει κίνδυνος ο ιμπεριαλισμός να επωφεληθεί απ' αυτή τη σοβαρή και μακριά κρίση.

Όσο για τα διάφορα Κομμουνιστικά Κόμματα, η σύγχυσή τους είναι τώρα ακραία και θα μεγαλώνει. Γιατί, μπροστά στην κατάρρευση των «σταλινικών» αξιών στην ΕΣΣΔ, την ανικανότητά τους να ξανασκεφτούν δημιουργικά το «σοσιαλιστικό» τους πρόγραμμα και το ρόλο τους σαν «κόμματα» και τη διατήρηση στην ηγεσία τους από ομάδες στελεχών ιστορικά συνδεδεμένες με το βαρύ «σταλινικό» τους παρελθόν, η πειστικότητά τους στις μάζες θα συρρικνώνεται διαρκώς. Το παράδειγμα της κατάρρευσης του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος στις πρόσφατες εκλογές είναι ενδεικτικό.

Από την άλλη μεριά, η πειστικότητα των διάφορων Κομμουνιστικών Κομμάτων απέναντι στο νέο ηγέτη του Κρεμλίνου, τον Γκορμπατσόφ, πάει επίσης να εξαλειφθεί, καθώς μόλις και μετά βίας υποστηρίζουν στα λόγια την «περεστρόικα» του, με την ελπίδα να τη δουν ν' αποτυχαίνει. Ιστορικά, η τύχη των Κομμουνιστικών Κομμάτων είναι συνδεδεμένη με εκείνη της ΕΣΣΔ και το μέλλον της. Στην περίπτωση που η τελευταία θα ξανασυνδεόταν με μια πραγματική επαναστατική πορεία προς την «αυτοδιαχειριζόμενη δημοκρατία», αυτό θα ασκούσε αναμφισβήτητη μια σωστή επίδραση πάνω στα ΚΚ, προς μια ριζική ανανέωση.

Αλλά πρόκειται για ένα ενδεχόμενο οπωσδήποτε μακροπρόθεσμο, ενώ στο μεταξύ η κρίση των ΚΚ θα διατηρείται και θα βαθύνει.

Παίρνοντας υπόψη αυτή την εκτίμηση σαν την πιο πιθανή, πρέπει ν' αναθεωρηθεί η εργασία προς την κατεύθυνση των ΚΚ, ώστε να βοηθηθούν οι συνδικαλιστικές και πολιτικές δυνάμεις που αυτά επηρεάζουν να βγουν από τη σύγχυσή τους και την αποσύνθεση που τις απειλεί και να χρησιμοποιηθούν για την ανανέωση ολόκληρου του πολιτικο-κοινωνικού, αντικαπιταλιστικού, επαναστατικού κινήματος.

Σαν γενικό συμπέρασμα, η πάλη που άρχισε στην ΕΣΣΔ και που αντικειμενικά και μακροπρόθεσμα τείνει και πρέπει να τείνει στο να ολοκληρωθεί η επανάσταση του 1917, που γρήγορα απέτυχε και παραμορφώθηκε, αποκτά βέβαια μια βασική σημασία, επηρεάζοντας το σύνολο της παγκόσμιας συγκυρίας και τις προοπτικές της. Οι πιο συνειδητοί διευθυντικοί κύκλοι του καπιταλισμού έχουν βαθιά κατανόηση του γεγονότος αυτού και δρουν πολύμορφα, σε αντικειμενική σύμμαχία με τις αντιδραστικές δυνάμεις στην ΕΣΣΔ, για ν' αποτύχει γρήγορα η «πολιτική επανάσταση» του Μ. Γκορμπατσόφ και ο ίδιος να πέσει.

Εναπόκειται στις πραγματικές μαρξιστικές επαναστατικές δυνάμεις να μη μείνουν σαν απλοί «θεατές» ή «ουδέτεροι», αλλά να επέμβουν κατάλληλα.

Μ.Ν.ΡΑΠΤΗΣ

(Σ.Σ.: Στο κείμενο του Μ.Ν. ΡΑΠΤΗ για τον Ντανιέλ Γκερέν που δημοσιεύτηκε στο τ. 68 έγιναν δυο παραλήψεις. Ακολουθούν οι διορθωμένες φράσεις: «Ο Ντανιέλ προσπάθησε να πραγματοποιήσει μια σύνθεση, ένα διαλεκτικό ξεπέρασμα της πείρας της Γαλλικής Επανάστασης, της Σοβιετικής Επανάστασης, του Μάη 1968...» και «Της επανάστασης που διαρκώς επιχειρείται, παραμορφώνεται, αποτυχαίνει, προδίδεται και που παραμένει όμως περισσότερο αναγκαία παρά ποτέ».)

ΚΙΤΡΙΝΟΣ

Σχολιαστής

Στον «Κίτρινο Σχολιαστή»
συνεργάστηκαν:

Αντί Κατράκη
Παναγιώτη Μακρόπουλο
Χρήστο Μοσχογιάννη
Γεώργιο Νικολαΐδη
Βασίλη Καραγιάννη
Ανδρέα Ραγκούση
Βασίλη Τσιανούλη
Κυβέλη Κατσάνη

Και από τη Θεσσαλονίκη:

Γεώργιο Ροδοναλάκη
Σταύρο Βαγιάννη
Βασίλη Γεωργιάδη
Ανδρέα Μανώλη

■ NANTIN ΓΚΟΡΝΤΙΜΕΡ: «Ο Ύστερος Αστικός κόσμος» (Μυθιστόρημα) Εκδόσεις ΜΕΔΟΥΣΑ — ΑΘΗΝΑ 1988.

Η Ναντίν Γκόντνιερ ζει και εργάζεται στη Νότια Αφρική. Λευκή συγγραφέας σε μια χώρα μαύρων που απεγνωσμένα εδώ και χρόνια παλεύουν να δουν μια «άσπρη μέρα». Η συγγραφέας όμως έχει διαλέξει με ποιαν τον μέρος να πάει. Συγκλονισμένη από την απανθρωπιά και τη σαπίλα του καθεστώτος, βρίσκει το θάρρος να φωνάζει και να γράφει γι' αυτά. Στο μυθιστόρημα αυτό παραθέτει μια ιστορία ιδανικής σύλληψης στις ανθρωπιστικές της διαστάσεις. Ο Μαξ, γιος ενός πρώην βουλευτή του απαρτχάιντ, αρνείται και αποποιείται όλα τα προνόμια των λευκών και στρατεύεται στον αγώνα των μαύρων. Παίρνει μέρος στην αντίσταση μέσα από οργανώσεις και εκδηλώσεις της μαύρης πλειοψηφίας. Εκεί γνωρίζεται με τη Λιζ, το κεντρικό πρόσωπο του βιβλίου, και την παντρεύεται. Οι αντιθέσεις και αντιφάσεις της καταγωγής φαίνεται όμως να βαθαίνουν στις επιλογές του Μαξ και μη μπορώντας να λησμονήσει τις βαθύτερες καταβολές της ανατροφής του, προδίδει τους μαύρους και τον αγώνα τους.

Η Λιζ αναπολεί το παρελθόν και τη σχέση της με τον Μαξ, όταν μαθαίνει πως αυτός αυτοκτονεί και ψάχνει να ανακαλύψει αν ο θάνατος του Μαξ είναι αποτέλεσμα της προδοσίας του ή απλά η επόμενη πράξη της ζωής του. Η Γκόντνιερ κορυφώνει το λόγο της μ' ένα ιδιόρρυθμο στυλ και η γραφή της, αιχμηρή, αγγίζει το ατέλειωτο πρόβλημα του ρατσισμού. Χαρακτηριστικό είναι πως αρνήθηκε την υποψηφιότητά της για το βραβείο Νόμπελ επειδή θεωρεί πως δεν είναι σωστό να εκπροσωπηθεί μια χώρα μαύρων με τόσους αξιόλογους μαύρους λογοτέχνες από μία λευκή της λευκής μειοψηφίας. Η μετάφραση του βιβλίου ανήκει στον Θάνο Γεωργίου.

■ ΕΟΥΛΟΧΙΟ ΣΟΥΑΡΕΣ: «49 μικρές ιστορίες μεγάλα έργα του Πάβλο Νερούδα» (Μελέτη) Εκδόσεις ΓΝΩΣΙΣ — ΑΘΗΝΑ 1988.

Ο Εουλόχιο Σουάρες, δημοσιογράφος και λογοτέχνης, έκατσε και μάζεψε όλο το υλικό της ποίησης του Νερούδα και το παρουσιάζει σ' αυτό το βιβλίο.

Γράφει 49 μικρές ιστορίες, μία για κάθε έργο του μεγάλου ποιητή. Παρακολουθεί τον Νερούδα σ' όλες του τις διαδρομές, σ' όλα του τα οράματα: στον έρωτα, στον αγώνα, στη ζωή, στα ταξίδια του, στον πόνο του και καταγράφει μ' έναν όμορφο λόγο το κάθε βήμα του ποιητή. Δεν λείπει όμως και το χιούμορ. Το βιβλίο αυτό στις ξένες του εκδόσεις κυκλοφορεί διπλό απ' ό,τι η ελληνική έκδοση. Επίσης είναι γραμμένο με πρόσινο μελάνι, μια και ο Νερούδα έγραφε πάντα μ' αυτό το χρώμα. Τη μετάφραση και τα σχόλια κάνει η Δανάη Στρατηγιοπούλου, προσωπική φίλη του Νερούδα και μεγάλη θαυμάστριά του έργου του. Η έκδοση περιέχει κι ένα σημείωμα του Γιάννη Ρίτσου. Ένα όμορφο βιβλίο που μας φέρνει πιο κοντά στο έργο του Πάβλο Νερούδα.

■ GUNTER WALLRAFF: «Στο περιθώριο» (Μυθιστόρημα) Εκδόσεις ΣΤΑΧΥ — ΑΘΗΝΑ 1988.

Αυτό το βιβλίο είναι μυθιστόρημα. Όμως δεν έχει μύθο. Μόνο αλήθεια. Σκληρή αλήθεια για τους ανθρώπους. Ο συγγραφέας του, ένας Γερμανός δημοσιογράφος, μεταμφιέζεται σε Τούρκο εργάτη και ξεκινάει για μια φοβερή περιπέτεια στην αγορά εργασίας της Δυτ. Γερμανίας. Ο Αλφ Λεβέντ δουλεύει στο περιθώριο, στο βοηθητικό προσωπικό των McDonalds, στους παπάδες σαν μωαμεθανός που θέλει να γίνει χριστιανός, σαν πειραματόζωο σε δοκιμές φαρμάκων, σαν παράνομος εργάτης σε οικοδομή, σαν «δανεισμένος» εργάτης στην πολυεθνική Thyssen. Σ' όλες αυτές τις δουλειές ανακαλύπτει τον εξευτελισμό και το βιασμό της ανθρώπινης ύπαρξης, ζει τον εφιάλτη μιας δουλειάς που σκοτώνει τον άνθρωπο για το κέρδος, ξε-

σκεπάζει τις αγοραπωλησίες εργατών, μαθαίνει πως η δουλειά δεν απέχει πολύ απ' τη δουλεία. Σαν αλλοδαπός και μάλιστα Τούρκος νιώθει τον εθνικισμό και το λανθάνοντα φασισμό των Γερμανών. Ο Wallraff γράφει την αλήθεια έτσι όπως τη γνώρισε και την έζησε. Το βιβλίο του δεν μπορεί να χαρακτηριστεί από τον τρόπο γραφής και το λόγο που χρησιμοποιεί, αν και οι ιδιομορφίες του παρουσιάζονται πρωτόγονες έτσι ακριβώς όπως ζωντανά υπάρχουν στην καθημερινή επαφή των εργατών. Μια ιστορία-ντοκουμέντο βγαλμένη από τις φάμπρικες και τις οικοδομές της Γερμανίας. Ο Wallraff ήταν ακόμα αυτός που το Μάη του 1974 αλυσοδέθηκε σε μια κολόνα της πλατείας Συντάγματος για να διαμαρτυρηθεί για τη δικτατορία στην Ελλάδα. Συνελήφθη και, αφού βασανίστηκε, καταδικάστηκε τότε σε 14 μήνες αφού όμως στο στρατοδικείο μίλησε για την τυραννία.

Το συγγραφέα αέρουν τώρα σε δίκες, αυτός όμως συνεχίζει να ψάχνει και να γράφει για τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα της εποχής μας. Η μετάφραση έγινε από τον Τάση Πατοκαθεοδώρου.

■ ΓΙΑΝΝΗ ΑΝΔΡΙΩΤΗ: «Ο Έρωτας τ' απόβραδο» (Ποίηση) Εκδόσεις ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ — ΑΘΗΝΑ 1988.

Ρεαλισμός διάχυτος στα ποιήματα του Γιάννη Ανδριώτη. Μια πορεία επιστροφής της αθωότητας στη γωνιά που κομμάτι ο έρωτας. Δρόμος που διανύθηκε κάποιο μουντό πρηνό. Φαντασία που ξεχνιέται τ' απόβραδο και επιστρέφει αγέρωχη τις νύχτες:

«Τα περιθώρια στένεψαν επικίνδυνα.

Η αγάπη μάς πλέει να χαθούμε.

Σαν τ' αποκαθίκα ενός χαρτιού

να σκορπιστούμε.

Γιατί πολύ πηθήσαμε την ένωση

με την ακινησία ενός τέλειου

συμπλέγματος».

■ ΑΤΖΑΚ ΣΙΓΚΕΡ: «Έρωτας και εξορία» (Δίηγημα) Εκδόσεις ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ — ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1988.

Στη σειρά τα άγνωστα νόμπελ της λογοτεχνίας οι εκδόσεις Παρατηρήτης παρουσιάζουν ένα από τα πιο σημαντικά κείμενα του Εβραίου συγγραφέα Άτζακ Σίγκερ.

Το κείμενο αυτό είναι μέρος της αυτοβιογραφικής τριλογίας του συγγραφέα και σ' αυτό εξετάζεται η σκέψη κι η ζωή των Εβραίων τον καιρό του μεγάλου πολέμου, τότε που η φρίκη κι ο φόβος έδιναν το στίγμα της εποχής. Άλλαξαν όμως οι καιροί και τα θύματα έγιναν θύτες. Έτσι κι αλλιώς όμως μένει η γνώση του αποτροπιασμού και της βαρβαρότητας που γεννούν το φόβο. Η μετάφραση έγινε από τον Τάσο Δαρβέρη.

■ ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΗΛΙΟΥ: «Μήντες — Έρωτας — Πόνος» (Ποίηση) Εκδόσεις ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ — ΑΘΗΝΑ 1988.

Δεύτερη ποιητική συλλογή της Κατερίνας Μηλίου, συνέχεια όμως ενός ερωτικού πάθους και ενός ρομαντισμού δυσεύρετου. Γραφή που περιέχει μια κρυφή δύναμη απόγνωσης και πόνου:

«Στην αγάπη

‘παρακαλώ’! Είναι σαν να χαρίζεσαι.

Χωρίς ανταπόκριση όμως γεννά παιδί-τέρας

που τ' αγαπάς με λύπηση και

βαθιά σχαλιεσαι την ύπαρξή του».

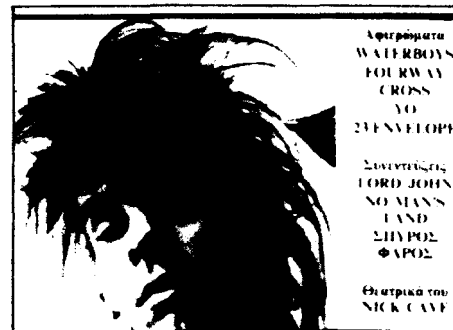
■ 52 ΦΩΝΕΣ

(Ποίηση) Εκδόσεις ΠΡΟΣΠΕΡΟΣ — ΑΘΗΝΑ 1988.

Κι άλλη ποιητική ανθολογία με επιμέλεια του Τάσου Κόρφη που συγκεντρώνει 52 ποιητές και παραθέτει από ένα ποίημά τους. Φωνές διαφορετικές που μαζεύτηκαν ίσως όλες μαζί για να κάνουν ένα ουρλαχτό!! Άγνωστα κριτήρια επιλογής για ανθολογίες που καλό θα 'ταν να αποφεύγονται μια και τίποτα δεν προσφέρουν στη γνωριμία με

το έργο και την αισθητική των δημιουργών. Επικίνδυνες συγκεντρώσεις αποσπασμάτων που θυμίζουν βιαστικές ε-ορταστικές εκδόσεις.

Γιάννης ΝΑΟΥΜΗΣ

■ «ROLLIN UNDER»

Όπως και να το κάνουμε, κάθε καινούριο τεύχος του γνωστού Funzin Rolling Under αποτελεί και μία είδηση. Γι' αυτούς που η καρδιά τους χτυπά στους ρυθμούς του Rock'n'Roll. Το 14ο τεύχος του Funzin (του πρώτου σε πώληση Rollin Under στον κόσμο) είναι λίγο χειρότερο από το 15ο (που δεν κυκλοφόρησε ακόμα). Αφιέρωματα: Waterboys, Fourway Cross, Yo, 23, Envelope + Συνεντεύξεις: Lord John, No Man's Land, Σπύρος Φάρος — (Πάρτε βαθιά ανάσα) + Συναυλίες, Δίσκοι, Θέατρο, Βιβλία (ουφ!) Λογοτεχνία, Κόμικς, Φωτορομάντζο, Τρέλα, Χιούμορ, Φαντασία (κι ό,τι άλλο μπορεί να βάλει η δικιά σας φαντασία). Ένα Rollin' Under το δίμηνο σε τσάντα μέχρι να περ-κίμνο (εξαιρούνται οι πάσχοντες από φαινολοκετονουρία). Προτέρημα του περιοδικού: Δημιουργεί πολύ μεγάλες αντιθέσεις. Ή το ρουφάς μέχρι την τελευταία λέξη ή το πετάς στο πυρ το εξώτερον. Μειονέκτημα: Κάθε τεύχος είναι χειρότερο του επόμενου. Επίσης μετά από συστηματικές έρευνες διαπιστώθηκε ότι δεν μπορεί να αντικαταστήσει το χαρτί υγείας γιατί έχει σκληρό φύλλο.

Εκδότης: Tom Waits S.A. Μηχανοδηγοί: Μπάμπης Αργυρίου, Γιάννης Πλόχωρας. Σταθμάρχης Αθήνας: Μπάμπης Χαλάτσης. Πίσω βαγόνια: Θωμάς Τζαρτζάς και πολλοί μα παρά πολλοί εκλεκτοί επιβάτες και συντελεστές του περιοδικού. ΠΡΟΣΟΧΗ: Διαβάζεται ανάσκελα ή μπρούμυτα γιατί ταρακουνάει άσχημα. Τιμή τεύχους 5 δρχ. την ημέρα. Επειδή το Funzin είναι φορέας συνιστάται η ανάγνωση του μόνο από τις ομάδες υψηλού κινδύνου: Όσους είναι παθιασμένοι για ζωή.

Για περισσότερες πληροφορίες: ROLLIN UNDER, Τ.Θ. 17590, 54009 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.

Σπύλιος Γεωργιάδης

■ «ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ»

Περιοδική έκδοση της Θεσσαλονίκης. Μια προσεγμένη επαγγελματική έκδοση σε ιλουστρασιόν χαρτί από νέους δημοσιογράφους της Θεσσαλονίκης.

Στο ενδιαφέρον 2ο τεύχος που κυκλοφόρησε καλύπτει μια μεγάλη γκάμα θεμάτων όπως: Ένα οδοιπορικό στο νομό Λάρισας. Το κυνήγι από οικολογική οπτική. Το δημοτικό ραδιόφωνο F.M.100 (με συνέντευξη του Φώτη Μανούση). Την άποψη του Γιάννη Μπανά για το δημοκρατικό δρόμο για το σοσιαλισμό (συνέντευξη). Τη δορυφορική Τ.Υ. Την Ε.Ο. 17 Νοέμβρη. Το Νταβός και τους αγνοούμενους. Τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη διεθνή Αμνηστία. Τα καφεενία-στέκια της Θεσσαλονίκης. Το θέατρο και τη Μιμή Ντενίσση (συνέντευξη). Για όλα αυτά οι ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ εκτός από παρουσίαση προσπαθούν να έχουν και άποψη.

Γ.Ρ.

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ ή ΚΑΝΕ ΔΩΡΟ ΜΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ

Εσωτερικό: ετήσια	4.800
εξάμηνη	2.400
Ευρώπη: ετήσια	6.000
εξάμηνη	3.000

Αμερική-Αυστραλία-Ασία-Αφρική:	ετήσια 6.800
	εξάμηνη 3.400

ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

SLOW MOTION

Οι **SLOW MOTION** σήμερα αποτελούνται από τους: Σαμουάδα Θόδωρο Τραγούδι - πλήκτρα Μπαρουξή Γιάννη Μπάσο - φωνητικά Φώτη Γιώργο Τύμπανα Κραλή Μαρία Τραγούδι - φωνητικά Ο πρώτος τους δίσκος με τίτλο **THIS SLOW MOTION** έχει κυκλοφορήσει.

Σκοπός: Πώς βγήκε το όνομα του γκρουπ;

Slow Motion: Έχει άμεση σχέση με τον κινηματογραφικό αντίστοιχο όρο, όχι τόσο σαν ταχύτητα κίνησης όσο σαν παραμόρφωση της αίσθησης της χρονικής ροής. Η ενέργεια που απορρέει από αυτή την παραμόρφωση, αποδεσμεύει την παρατήρηση και την εποπτεία από τη σχετικότητα, και βοηθάει στο να είναι πιο αντικειμενικά τα συμπεράσματα.

■ Ποιες οι αιτίες δημιουργίας του;

— Το ερώτημα του πόσο βαθιά μπορούν να φτάσουν τα σοκ που αποπνέουν οι ηχητικές δομές. Η γνώση των άκρων που όσο πλησιάζει τόσο και οι βαθύτερες υπαρξιακές αναζητήσεις ατενίζονται όλο και πιο ολοκληρωμένες.

Η σημαντικότερη όμως αιτία είναι ο απαραίτητος κλειστός κύκλος που κάθε άνθρωπος πρέπει να έχει στα χέρια του. Να τον κρατάει ψηλά στο κεφάλι του και να παίρνει αξία σαν άνθρωπος την ίδια στιγμή που πέφτοντας μέσα του να καθορίζει τον πάτο του σκοτεινού πηγαδιού.

Για τους **SLOW MOTION** αρχή και τέλος του κύκλου είναι οι ιεροί ναοί των βραχών ακτών του Inshrine και της Alocasía, που οι γεωγραφικές τους συντεταγμένες δίνονται μέσα στο ένθετο φυλλάδιο του δίσκου τους. Η είσοδος σ' αυτές απαγορεύεται σε όλους εκτός από τους **SLOW MOTION**. Από εκεί ξεκινούν κι εκεί ξανακαταλήγουν όλα.

■ Σκοπός της μουσικής σας είναι το live ή το βινύλιο, και υπάρχει διάθεση πειραματισμού στο μεν ή στο δε;

— Σκοπός είναι η επικοινωνία και η σύγκριση της μεθοδολογίας μας με αυτές των άλλων. Αυτό επιτυγχάνεται και μέσα από το live και μέσα από το βινύλιο. Πειραματισμός υπάρχει, όχι τόσο στη δομή των τραγουδιών μας, όσο στον τρόπο με τον οποίο αυτά δίνονται για να μπορούμε έτσι να προσαρμόζουμε την παρατήρηση των αποτελεσμάτων στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Από και και πέρα ο έλεγχος που καλύπτει κάθε τραγούδι μας μάλλον δεν έχει και τόσο σχέση με τον αυθεντικό πειραματισμό.

■ Πόσο σημαντικό είναι το οπτικό μέρος στα live και τι εικαστικό χαρακτήρα έχει το show;

— Το show είναι η θρησκευτική τελετή της αλήθειας που μας διέπει. Το ποια είναι η αλήθεια αυτή καθορίζει και την τελική ατμόσφαιρα. Και όσο περισσότερες αισθήσεις πέρα από την ακοή συμμετέχουν στο παιχνίδι τόσο μεγαλύτερη είναι και η επαφή με αυτό που βρίσκεται πίσω απ' αυτά.

Εμείς πέρα από τα slides χρησιμοποιούμε συμβολικά αντικείμενα που αντικατοπτρίζουν το βορειοευρωπαϊκό γοτθικό στοιχείο στον τομέα της μεταφυσικής αντίληψης. Ό,τι βρίσκεται έξω από τις ιδιότητες της απορρίπτεται.

Η ψυχρότητα σαν αρμονία ακινησίας νικάει την κίνηση και το συναίσθημα στη σφαίρα χαράς - λύπης, ευτυχίας - δυστυχίας και αναγνωρίζει μόνο την καθαρή ενέργεια σ' αυτό. Ο δίσκος μας αποτελεί επίκληση στη γοτθική θεά να απλώσει το πέπλο της και να καλύψει κάτω απ' αυτό κάθε διαλεκτική ροή.

Δίνουμε δύναμη στη γοτθική μουσα να νικήσει την αντίστοιχη Αμερικάνα χορεύτρια του γήινου ψευτοπανηγυριού.

■ Γιατί οι στίχοι είναι στα γερμανικά;

— Υπάρχουν και αγγλικοί και γερμανικοί στίχοι. Ό,τι μέσο έχουμε στα χέρια μας το χρησιμοποιούμε. Κάθε γλώσσα έχει και μια ξεχωριστή αίσθηση. Μακάρι να γνωρίζαμε κι άλλες. Έτσι, όταν το βάρος πρέπει να πέσει στα σχήματα και στα χρώματα, βάζουμε αγγλικά, όταν όμως πέφτει στην υποβλητικότητα και στο επικό στοιχείο, τότε μπαίνουν τα γερμανικά.

■ Ποιοι ξένοι συνθέτες ή γκρουπ σας έχουν επηρεάσει;

— Από τη Γερμανία οι DAF και οι Einsturzende Neubauten. Οι Residents καθόρισαν την έννοια της δομής, οι Current 93 την τελετουργία, οι Throbbing Gristle και οι SPK το πείραμα και ο Phillip Glass το μινιμαλισμό.

Σαν αίσθηση ο Klaus Schulze και οι Dead Can Dance.

■ Πώς βλέπετε τους Slow Motion μέσα στην ελληνική σκηνή;

— Η ελληνική πραγματικότητα δεν φαίνεται να διαθέτει και πολλά περιθώρια για πειραματισμούς. Τη στιγμή που τελειώς εμπορικά συγκροτήματα αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες, για μας τα προβλήματα ενός ενάντιου συστήματος πολλαπλασιάζονται στο έπακρο. Δεν μπορού να πω πως είμαστε ιδιαίτερα υπερήφανοι για τη χώρα μας.

■ Θα έπρεπε μήπως τα ελληνικά γκρουπ να κάνουν σχολή;

— Για μας η κοινωνικοποίηση μιας ιδέας ταυτίζεται με την καταστροφή της. Όμως είναι αλήθεια ότι η ελληνική ανεξάρτητη σκηνή βρίσκεται σε πολύ μειονεκτική θέση και χρειάζεται δύναμη. Μια πιο συλλογική αντιμετώπιση των προβλημάτων θα βοηθούσε.

■ Υπάρχει ελληνική μουσική avant garde;

— Υπάρχει, αλλά είναι τόσο πολύ κρυμμένη που δύσκολα την ανακαλύπτεις. Οι περισσότεροι απ' αυτούς, έχοντας ξεπεράσει το άγχος της εξωτερικής αναγνώρισης, βολεύονται στο να δουλεύουν σε πολύ κλειστούς κυκλους και λίγο τους ενδιαφέρει να προσφέρουν παραξένω το υλικό τους.

Η ελληνική πραγματικότητα είναι πολύ σκληρή και δεν δέχεται παρεκτροπές από τη μόδα που καθορίζουν καλουμενά μουσικά είδη. Έτσι τελικά επικρατούν αυτοί που γράφουν με γνώμονα την από τους άλλους καταξίωση. Ξεχνούν όμως το πιο σημαντικό. Τον ίδιο τον εαυτό τους, προς τον οποίο η ειλικρίνεια είναι ανώτερη από την ειλικρίνεια απέναντι στους άλλους.

Τα καθορισμένα στυλ μουσικής δεν είναι παρά τρόποι κάλυψης της ανασφάλειάς μας, γιατί η προσωπική μας ευαισθησία φαίνεται απογυμνωμένη μπροστά τους. Γι' αυτό και ο κόσμος φοβάται να είναι αυτό που είναι. Φοβάται μήπως αυτό τον απομονώνει. Καλύτερα όμως ένα σύστημα αποτελούμενο από απομονωμένες μονάδες, παρά μονάδες που περιβάλλονται από συστήματα.

■ Ποια τα μελλοντικά σχέδια του γκρουπ;

— Κανόνες στους **Slow Motion** είναι να μην ξαναπενάμε δεύτερη φορά από το ίδιο σημείο. Με το δίσκο που βγάλαμε έκλεισε ένας κύκλος.

Σειρά τώρα έχει η οπτικοποίηση του ήχου μας μέσα από μια ταινία που θα γυρίσουμε το καλοκαίρι. Συγχρόνως προετοιμάζουμε το εσωτερικό μιας τεράστιας θαλάσσιας σπηλιάς στο Inshrine για μια τελετή που θα καλύπτεται ηχητικά από live εμφάνιση των **Slow Motion**.

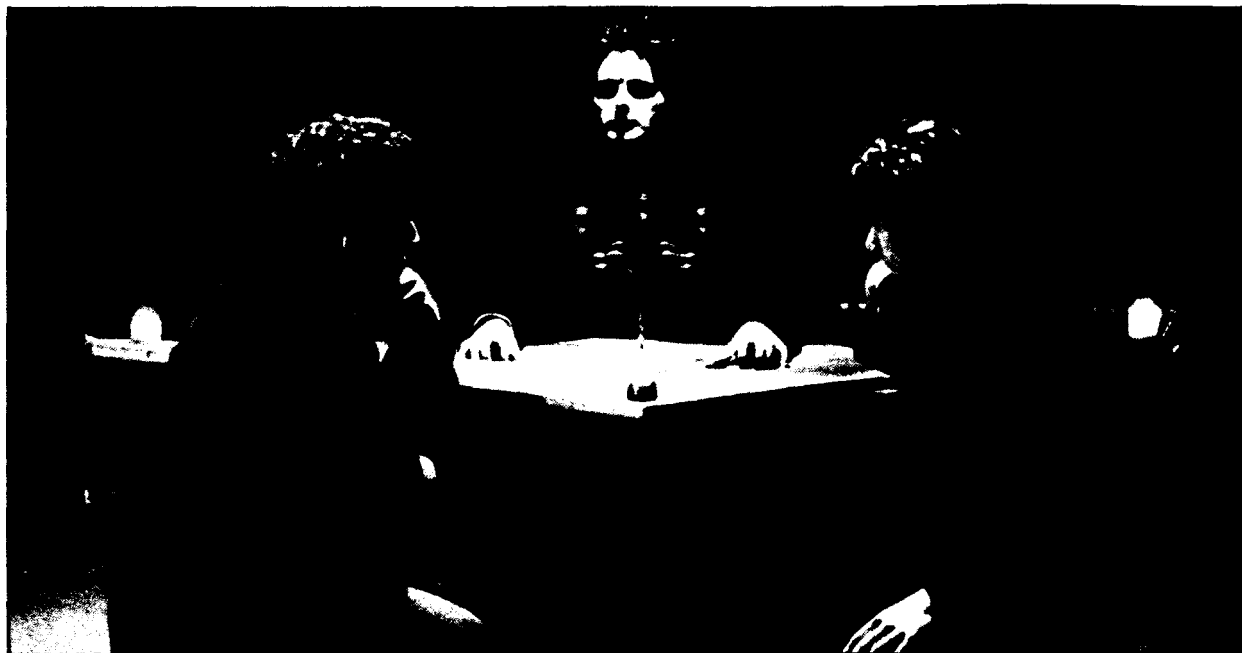
Αυτό θα γίνει στις 10 Φλεβάρη 1989 που είναι η σημαντικότερη μέρα του χρόνου, αφιερωμένη στην ιδιότητα του σχήματος του κοχλία.

Η σπηλιά - ναός του Inshrine βρίσκεται στις δυτικές ακτές της βραχονησίδας Σκανδήλι ανάμεσα στα Σκάντζουρα και την Αλόνησο. Ειδικά τότε όποιος μπορέσει να βρεθεί εκεί, θα πάρει μέρος και στην τελετή για την οποία απευθύνω πρόσκληση σε όλους.

Φέτος το φθινόπωρο θα κυκλοφορήσει ένα βιβλίο που θα περιλαμβάνει όλες τις ιδιότητες του κοχλία σαν κλειδί μετάβασης από τις ν στις ν + 1 διαστάσεις, μαζί με τους στίχους μας και όλα όσα διαβάζονται στις τελετές των βραχών ακτών. Το βιβλίο αυτό υπάρχει από τώρα αλλά δεν υπάρχουν τα αναγκαία λεφτά για την έκδοσή του.

Μια μεγάλη εμφάνιση των **Slow Motion** ίσως γίνει και στις βραχώδεις ακτές της Santa Teresa στις 10 Αυγούστου. Οι συντεταγμένες της δίνονται στο δίσκο. Όμως όλα θα εξαρτηθούν από τον καιρό που θα έχει στην περιοχή. Πάντως θα κάνουμε το παν για να πραγματοποιηθούν όλα αυτά, γιατί **Slow Motion** για μας σημαίνει κάτι παραπάνω από ένα μουσικό συγκρότημα. Είναι ένας τρόπος ζωής.

Ιουλία ΠΑΛΛΙΔΗ

CLEF

Οι CLEF αποτελούνται από τους:
Δημήτρη Γκεράνη Ηλεκτρικό Μπάσο
Γρηγόρη Τσάτσο Κιθάρα
Απόστολο Μπιζάκη Κιθάρα
Στέφανο Γράβα Τύμπανα
Παίζουν τζαζ και τζαζ ροκ.

Σε μια συνάντηση που είχαμε μαζί τους μας είπαν για το γκρουπ: «Αυτό το σχήμα, μ' αυτή τη μορφή δημιουργήθηκε το Γενάρη του 1988. Βέβαια η επαφή του καθενός μας με τα μουσικά δρώμενα χρονολογείται από πολύ πιο πριν. Το κίνητρο που μας ώθησε να φτιάξουμε αυτό το σχήμα είναι το ότι θέλουμε να φέρουμε όλο και περισσότερο κόσμο κοντά στο χώρο της τζαζ και της αυτοσχεδιαζόμενης μουσικής. Θέλουμε η τζαζ να προωθηθεί σ' ένα ευρύτερο κοινό. Και νομίζουμε ότι το τζαζ ροκ αρχικά είναι ένας τρόπος ίσως πιο εύκολης προσέγγισης με το κοινό. Κλασικά κομμάτια στα οποία πάντα δίνουνε τη δική μας εκδοχή κάνοντας τη δική μας παρέμβαση.

«Βέβαια τα προβλήματα που συναντάμε καθημερινά είναι πολλά. Υπάρχει έλλειψη χώρων καλλιτεχνικής έκφρασης και παράλληλα έχουμε την αίσθηση ότι τελικά τα γκρουπ που παίζουν αυτό το είδος μουσικής είναι πιο περιθωριοποιημένα απ' αυτά που παίζουν ροκ. Και για την τζαζ υπάρχει πολύ μεγαλύτερη ανάγκη για ζωντανές εμφανίσεις γιατί βασίζεται πολύ στον αυτοσχεδιασμό. Έτσι τελικά μπαίνει θέμα μιας στοιχειώδους συντήρησης του γκρουπ γι' αυτή την ιστορία, με δεδομένη μάλιστα και την ουσιαστική αποχή της πολιτείας από όλες αυτές τις προσπάθειες και την έλλειψη μουσικής παιδείας που δυσκολεύει τα πράγματα.

«Η επεξεργασία των κομματιών μας γίνεται συλλογικά. Δίνουμε έμφαση στον αυτοσχεδιασμό, αλλά καθένας μας αντλεί από τη δική του δημιουργική πηγή και σίγουρα συμμεριζόμαστε περισσότερο το ηχοχρώμα. Αλλά και οι τεχνολογικές εξελίξεις στο μουσικό χώρο δεν μας αφήνουν αδιάφορους, αλλά αντίθετα μας κάνουν να πειραματιζόμαστε συνέχεια. Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε ότι δημιουργείται ένα ύψος αυτοσχεδιαζόμενο περισσότερο, παρ' ότι έχουμε πολλές επιρροές και από την κλασική τζαζ.

«Πάντως, το ουσιαστικό για μας είναι η μουσική παρέμβαση, να υπάρχει ένα υλικό και να παίζουμε και σίγουρα όσχετα αν είμαστε μαζί σαν σχήμα ή όχι, αλλά και να παίζουμε αυτό που μας αρέσει».

Στέλιος ΒΑΛΑΝΑΣ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

10
ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● Η όπερα του Μότσαρτ «Βασσιανός και Βασσιανή» στο πρώην Βασιλικό Θέατρο από τους σπουδαστές του κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης. (20.30').

● Συναυλία της ΕΚΟΝ ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΥΣ στο θέατρο Κήπου για τα νάρκωτικά και την «Ιθάκη». Συμμετέχουν ελληνικά ροκ συγκροτήματα. (20.30').

T.V.

● «Τα μυστήρια», κοινωνικό δράμα βασισμένο στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Κνουτ Χάμσον. Σκηνοθεσία του Ντόβιντ Ράκαπορτ. Με πολύ καλές ερμηνείες από τον Ρούτγκερ Χάουερ και τη Σίλβια Κριστέλ. (ΕΤ-2, 00.10').

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

● Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ-ΙΤΑΛΙΑ. Έναρξη ευρωπαϊκού πρωταθλήματος 1988 στο Ντίσελντορφ της Δ. Γερμανίας. (ΕΤ-1, 21.15').

ΣΤΙΒΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● Πρεμιέρα πανελλήνιου πρωταθλήματος στίβου ανδρών-γυναικών στο Καυτατζόγλειο στάδιο. Οι αγώνες θα συνεχιστούν στις 11 και 12 Ιουνίου.

ΣΑΒΒΑΤΟ

11
ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● Η όπερα του Μότσαρτ «Βασσιανός και Βασσιανή» στο πρώην Βασιλικό Θέα-

τρο από τους σπουδαστές του κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης (20.30').

T.V.

● «Δεν πίνει δεν κοπνίζω», αστυνομική ταινία, γαλλική, 1970, του Μισέλ Οντάρ. Παίζουν: Ανί Ζιραντό, Μπερνάρ Μπιλιέ, Μιρένι Νταρκ, Κατρίν Σαμί. (ΕΤ-2, 00.10').

● «Δοξασμένα φτερά», αμερικανική πολεμική περιπέτεια του Μακλ Κέρτις. (ΕΤ-1, 14.05').

● «Λάντρου, ο δολοφόνος των γυναικών» σε σκηνοθεσία Κλοντ Σαμπρόλ. (ΕΤ-1, 22.50').

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

● ΔΑΝΙΑ-ΙΣΠΑΝΙΑ στο Ανόβερο για το EURO '88. (ΕΤ-2, 16.30').

ΚΥΡΙΑΚΗ

12
ΙΟΥΝΙΟΥ

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

● ΑΓΓΛΙΑ-ΕΤΡΕ, στη Στουτγκάρδη, για το EURO '88. (ΕΤ-2, 16.30').

● ΟΛΛΑΝΔΙΑ-ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗ, στην Κολωνία, για το EURO '88. (ΕΤ-1, 21.15').

T.V.

● «Ο παραγγελλόμενος», ιταλική τηλεταινία του Φλορεστάνο Βουτσίνι. Παίζουν Πάολο Μπονατσέλι, Αντρέα Φερέολ, Μαρίζα Μελά κλπ. (ΕΤ-1, 23.00').

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

ΡΑΒΙ ΣΑΝΚΑΡ 14 Ιουνίου ΗΡΩΔΕΙΟ
ΜΠΑΛΕΤΟ ΜΟΡΙΣ ΜΠΕΖΑΡ 18, 19, 20, 21, 23 Ιουνίου
ΚΙΘ ΤΖΑΡΕΤ 20 Ιουνίου ΠΑΤΡΑ
ΛΕΟΝΑΡΝΤ ΚΟΕΝ 19, 20 Ιουνίου ΘΕΑΤΡΟ ΛΥΚΑΒΗΤΟΥ

ΒΙΝΤΕΟ

Πομπώδεις μουσικές υποκρούσεις, ματωμένα μαχαίρια, βραδινά βήματα αγνώστου, σιλέτα που σφάζουν σε ανύποπτο χρόνο και ένα σταβαρό χέρι που θα ξεκαταχτεί από την οθόνη της τηλεόρασης (ίσως για να σας βουτήξει το σάντουιτς), συνθέτουν τις βιντεο-ταινίες θρίλερ, του δεκαπενθημέρου.

ΦΡΕΝΙΤΣ

Ο Ρίτσαρντ Μπλένι είναι ένας νευρικός, βίαιος και προκλητικός τύπος, που κάποτε πολέμησε στο Βιετνάμ και τώρα προσπαθεί να αποφύγει όλες τις ατυχίες που τον περιτριγυρίζουν.

Ανάμεσα σ' αυτές τις ατυχίες είναι και μια συνάντηση με την πρώην γυναίκα του, η οποία βρίσκεται μετά από λίγο στραγγαλισμένη και ο Μπλένι θεωρείται από τους πιο πιθανούς υπόπτους. Καταφεύγει στο σπίτι του καλύτερου φίλου του, αλλά εκεί συλλαμβάνεται και καταδικάζεται. Και τότε αντιλαμβάνεται πως δολοφόνος είναι ο «καλύτερος» φίλος του. Γεγονός που γνωρίζει από την αρχή και ο θεατής.

Το σασπένς της ταινίας, που είναι το προτελευταίο δημιούργημα του Άλφρεντ Χίτσκοκ, βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο ο Ρίτσαρντ Μπλένι προσπαθεί να ξεφύγει από την παγίδα που του έστησαν.

Σκηνοθεσία: Άλφρεντ Χίτσκοκ.

Σενάριο: Άντονι Σάφερ.

Παίζουν: Τζον Φιντς, Άλεξ Μακ Κάουερν, Μπάρι Φόστερ, Μπίλι Γουάιτλο. (ΗΜΗ).

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΝΟΥ

Μια εμπνευσμένη γλύπτρια ετοιμάζει τη νέα της έκθεση. Προσπαθώντας να βρει ένα πολύ πρωτότυπο θέμα, αποφασίζει να βάλει στο σπίτι της έναν αυτόματο τηλεφωνητή και να γεμίσει τους δρόμους με αφίσες, όπου ζητά από όποιον επιθυμεί να εξομολογηθεί το αποκρυφό μυστικό του. Ανάμεσα στις εξομολογήσεις που ακούει η γλύπτρια από τον τηλεφωνητή της (που είναι ανέναντες), υπάρχει και κάποια που αναφέρεται σε μια σειρά από φόνους. Στο μεταξύ στη Νέα Υόρκη, η αστυνομία είναι έξαλλη, γιατί γίνονται συνέχεια φόνος ομοφυλοφίλων, που πιστεύεται

πως γίνονται από το ίδιο πρόσωπο.

Οι δύο ιστορίες μπλέκονται στο θρίλερ του Ρόμπερτ Μπίρμαν, που έχει και πολύ καλή μουσική γραμμένη από τον Μόρις Ζαρ.

Σενάριο: Μαρκ Μένταρ.

Παίζουν: Λέσλι Ανν Ουόρεν, Πίτερ Γουέλερ, Τζορτζ Λόρος, Τζον Κλάφερ, Τζίμι Ρέι Γουίς, Χάρβεϊ Φιεροστάιν. (ΗΜΗ).

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΗΣ ΡΟΖΜΑΡΥ

Πριν 35 χρόνια είχε γίνει το τελευταίο πάρτι στη σχολή Πρίτσερ, όπου η μαθήτρια Ρόζμαρυ Τσάπμαν και ο φίλος της βρέθηκαν σφαγμένοι. Ο δολοφόνος παρέμεινε άγνωστος.

Το μόνο στοιχείο που υπήρχε σχετικά μ' αυτή την ιστορία είναι πως η Ρόζμαρυ είχε δεσμό μ' ένα φαντάρο, που όμως τον διέλυσε για ένα καινούργιο φλερτ. Ακόμα, ότι όταν βρέθηκε δολοφονημένη κρατούσε ένα τριαντάφυλλο.

Μετά από τόσα χρόνια, οι τελειόφοιτες θέλουν να κάνουν αποχαιρετιστήριο πάρτι και κατορθώνουν να πείσουν το διευθυντή. Τα φρικιαστικά εγκλήματα όμως θα επαναληφθούν.

Σκηνοθεσία: Τζόζεφ Ζίτο.

Σενάριο: Γκλεν Λόπολντ - Νιλ Μπαρμπέρα.

Μουσική: Ρίτσαρντ Έινχορν.

Παίζουν: Βικι Ντόσον, Κρίστοφερ Γκούτμαν, Σίντι Γουέντραμπ, Φάρλεϊ Γκρέιντζερ, Λόρενς Τιενρί, Σίντι Ουάινστράους. (ΗΜΗ).

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟΣ ΔΟΛΟΦΟΝΟΣ

Ένας φτωχός θίασος, που αποτελείται από άσημους και άνεργους ηθοποιούς, βρίσκει ένα παλιό θέατρο και έναν επιχειρηματία και αποφασίζει να ανεβάσει ένα μουζικάλ θρίλερ, που περιέχει βιασμούς και φόνους.

Όλοι οι ηθοποιοί έχουν μείνει για πολύ καιρό χωρίς δουλειά και το ηθικό είναι πεσμένο. Βλέπουν λοιπόν το μουζικάλ θρίλερ σαν σανίδα σωτηρίας και πέφτουν με τα μούτρα στις πράξεις, αλλά διακατέχονται από νευρικότητα και άγχος.

Οι πράξεις συνεχίζονται μέσα σ' έναν εκνευρισμό, μέχρι τη στιγμή που στο παλιό θέατρο εισβάλλει ένας παρανοϊκός εγκληματίας, τους εγκλωβίζει και αρχίζει να ε-

κτελεί.

Σκηνοθεσία: Μάικλ Σοάβι.

Σενάριο: Λιου Κούπερ.

Μουσική: Σάμον Μπόσογουελ.

Παίζουν: Ντέιβιντ Μπράντον, Μπάρμπαρα Κούιστι, Ντον Φιόρε. (Master).

ΣΥΝΕΤΑΙΡΟΣ ΣΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Ένας μοναχικός τραπεζικός υπάλληλος που έχει πάθος με τα φάρια, και είναι ιδιαίτερα παρατηρητικός, αντιλαμβάνεται πως το κατάστημα που εργάζεται παρακολουθείται από κάποιον που θέλει να το κλέψει. Ο μοναχικός υπάλληλος αποφασίζει να κάνει ο ίδιος την κλοπή. Όλοι τον θεωρούν αθώο και ήρωα, εκτός από τον κλέφτη που τον θεωρεί επικίνδυνο συνεταίρο και τον κυνηγά ανελέητα.

Σκηνοθεσία: Ντάριλ Ντιούκ.

Σενάριο: Κέρτις Χάνσον.

Μουσική: Όσκαρ Πέτερσεν.

Παίζουν: Έλιοτ Γκουλντ, Κρίστοφερ Πλάμερ, Σουζάνα Γιορκ, Σελίν Λομέζ, Μάικλ Κίρμ. (ΗΜΗ).

ΘΑΝΑΣΙΜΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Πρωταγωνιστές, ένας πρώην σκιέρ — που ένα ατύχημα τον αναγκάζει να εγκαταλείψει το άθλημα και να γίνει ξυλοκόπος — και η νεαρή γυναίκα του. Τρελά ερωτευμένοι οι δυο τους θα αποκτήσουν ένα μωρό. Το νευρικό σύστημα της σύζυγου είναι εύθραυστο κι έτσι μετά από τις ευθύνες που επιβάλλει η νέα ζωή, έχει σαν αποτέλεσμα τη διατάραξη του.

Το ζευγάρι περνά κρίση μέχρι που κάποια μέρα η σύζυγος βρίσκεται κρεμασμένη και το παιδί χαμένο. Όλοι πιστεύουν πως πάνω σε μια έντονη κρίση η γυναίκα έπληξε το μωρό της στο ποτάμι και μετά κρεμάστηκε. Όλοι εκτός από τον άντρα της, που με τη βοήθεια μιας δημοσιογράφου προσπαθεί να ανακαλύψει τι συνέβη στην πραγματικότητα. Η αναζήτηση θα τον γυρίσει πίσω στα παιδικά του χρόνια, όπου θα αποκαλύψει εφιαλτικές καταστάσεις.

Σκηνοθεσία: Τζον Λιούελιν Μόρεϊ.

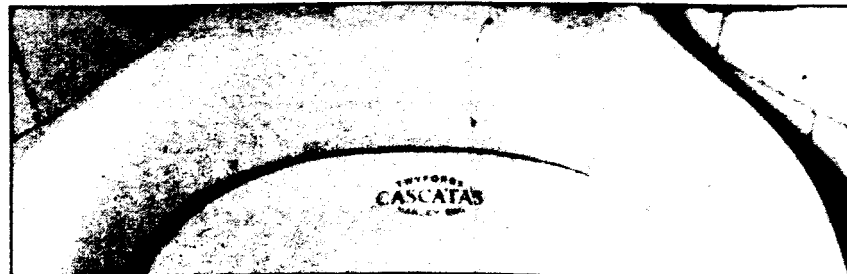
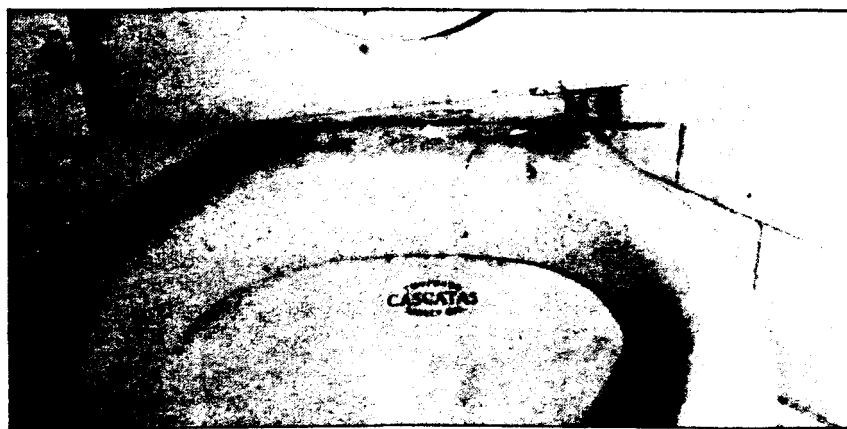
Σενάριο: Γκόρντον Κότλερ.

Μουσική: Ντόυαν Τάτρο.

Παίζουν: Ματ Σάλιντζερ, Λίζα Έιλμπαχερ, Μπόνι Μπάρτλετ, Τζέιμς Νομπλ. (CBS).

K.K.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΣΟΚ ΤΑ ΑΓΟΡΑΣΕ ΟΛΑ

TWYFORDS
CASCATAS
HANLEY ENG.

ΔΕΥΤΕΡΑ

13

ΙΟΥΝΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• ΓΚΑΛΕΡΙ ΖΗΤΑ-ΜΗ (Αριστοτέλους 3). Εγκαίνια έκθεσης ζωγραφικής του Νίκου Αλεξίου. (Διάρκεια έκθεσης μέχρι τις 30/6).

T.V.

• Αγώνες Μπάσκετ από το Ν.Β.Α (2ος) (ΕΤ-2, 19.40').
• «Η επιστροφή του Πέρι Μέισον», αμερικανική τηλεταινία. Ο φόνος δημιουργεί ένοχο μία αθώα που δεν έχει άλλοθι. (ΕΤ-2, 22.40').

ΤΕΝΙΣ

• Πρεμιέρα διεθνούς τουρνουά NABISCO στην Αθήνα. (Διάρκεια μέχρι τις 19 Ιουνίου).

ΤΡΙΤΗ

14

ΙΟΥΝΙΟΥ

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• «Οι εργατικοί νόμοι για τη γυναίκα». Συζήτηση με εισήγηση της Ζώνιας Χρονιάκη. Οργάνωση: Συνδικάτο Εργαζομένων στον Ηλεκτρισμό και Ομάδα Γυναικών σπουδών του Α.Π.Θ. Στο Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης (18.30').

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

• Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΔΑΝΙΑ στο Γκελζενκίρχεν για το EURO '88 (ΕΤ-2, 18.15').
• ΙΤΑΛΙΑ - ΙΣΠΑΝΙΑ, στη Φρανκφούρτη για το EURO '88. (ΕΤ-1, 21.15').

ΙΠΠΑΣΙΑ

• Έναρξη πανελλήνιου πρωταθλήματος ιππασίας ανδρών.

γυναικών στον Ιππικό Όμιλο Αθηνών (θα διαρκέσει μέχρι 19 Ιουνίου).

ΤΕΤΑΡΤΗ

15

ΙΟΥΝΙΟΥ

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• «Κυκλοφοριακό, τραμ, ποδήλατο», το θέμα της οικολογικής Τετάρτης στα γραφεία της Οικολογικής Κίνησης (Φιλίππου 51).

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

• ΑΓΓΛΙΑ-ΟΛΛΑΝΔΙΑ, στο Ντίσελντορφ για το EURO '88. (ΕΤ-1, 18.15').
• ΕΤΡΕ-ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗ, στο Ανόβερο, για το EURO '88 (ΕΤ-2, 21.15').

ΠΕΜΠΤΗ

16

ΙΟΥΝΙΟΥ

**ΜΟΥΣΙΚΕΣ
ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ**

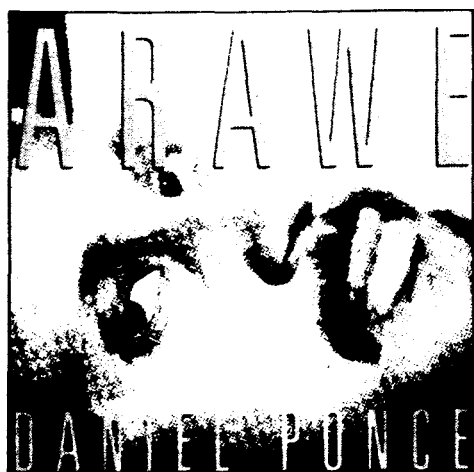
• Ρεσπτάλ κωθάρς φιλέμεντο από τον Ισπανό κιθαρίστα Manuel Cano. Λαϊκά τραγούδια του Federico Garcia Lorca. Οργάνωση: Ισπανικό Μορφωτικό Ίδρυμα στο Θέατρο Όρβο (Βουκουρεστίου 3) (20.30' — είσοδος ελεύθερη).

T.V.

• «Κάρμεν», του Φραντζέσκο Ρόσι. Πρόκειται για μια πετυχημένη θεατρική-κινηματογραφική μεταφορά της γνωστής όπερας Κάρμεν του Ζορζ Μπιζέ. (ΕΤ-2, 22.35').

ΔΙΣΚΟΙ

DANIEL PONCE: Aware

Για τους αμωρούμενους μεταξύ πνευστών και κρουστών, λάτρεις της ρούμπας... που δεν ξέρουν πού να βολέψουν πόδια και χέρια, στέλνουμε μήνυμα. Σταματήστε τη φαγώμα. Εδώ είναι αυτό! Ο Κουβανός Daniel Ponce, περκασιονίστας, νέο αστέρι της salsa, φτιάχνει τη μέρα μας από το πρωί με τον εκρηκτικό τρίτο δίσκο του, *Aware!* Η ορχήστρα του αποτελείται από Κουβανούς και Πορτορικάνους σπεσιαλιστες του λάτιν - φανκ της Νέας Υόρκης όπου κυριαρχεί και ο συμπτωταγωνιστής στις συνθέσεις Steve Sandberg (πιάνο, σύνθη) αλλά περιέχει σε κομμάτια, υψηλούς καλεσμένους (υπερβολές!) Tito Puente (μαρίμπα) ή Paquito d' Rivera (σάξο)... Οι συνθέσεις, ενορχηστρώσεις, ηχογράφηση, μιζά, περιττό να πούμε ότι ανταποκρίνονται στις τοπ - προδιαγραφές των πλέον απαιτητικών.

Το *Aware* εγγυάται ότι θα χορέψουν και οι καρέκλες σας.

A.K.

SLOW MOTION: This Slow Motion

Η πρώτη δισκογραφική παρουσία ενός συγκροτήματος με αγγλικούς και γερμανικούς στίχους που πειραματίζεται και πετυχαίνει εξαιρετικής ποιότητας, προσωπικά ηχητικά αποτελέσματα παραγνώνοντας τα βατά εμπορικά όρια. Ακολουθώντας μια ευρωπαϊκή τάση στο ηλεκτρονικό τους ύφος, που θέλει τους μουσικούς εσωστρεφείς κι εκλεκτικούς, οι S.M. αντλούν από πηγές τόσο ανόμοιες όσο οι φυσικές επιστήμες και η μυθολογία της Βόρειας Ευρώπης. Το *This Slow Motion* είναι ένα από τα λίγα στην Ελλάδα concept album με τόση ευρηματικότητα και σκοτεινή ατμόσφαιρα.

I.P.

STEVE TIBBETTS: YR

Το YR είναι το δεύτερο LP του πολύπλευρου Αμερικανού καθαρίστα που το πρωτοκυκλοφόρησε ο ίδιος στην εταιρία του. Ο δαιδαλώδης, πυκνός του ήχος είναι το αποτέλεσμα μίξης πολλών ειδών ακουστικής κι ηλεκτρικής κιθάρας, μέσα από την οποία αναδύεται η ιδιοφυΐα ενός Αυτικού που έχει αφομοιώσει τους ασιατικούς και ιδιαίτερα τους ινδικούς τρόπους. Τα κομμάτια αυτού του δίσκου αποτελούν μια ξεχωριστή ενότητα με αλληπάλγηλα κρεσέντο συνδυασμένα με διάφορα κρουστά, μπάσο και τάμπελα των πέντε μουσικών που τον συνοδεύουν και δίνουν στο YR μια απρόσμενη αίσθηση αφάιρσης και πλούτου ηχοχρωμάτων.

I.P.

TALKING HEADS: Naked

Οι «ομιλούσες κεφαλές» παρουσιάζουν το *Naked* στις οθόνες σας. Οι ίδιοι που μας κράτησαν το ηθικό από το '77 κυρίως με το κομμάτι "*First Week/Last Week... Carefree*" μέχρι το δικαιωμένο άλμπουμ *Remain in light* και πολλές άλλες εκπλήξεις έως σήμερα. Οι ίδιοι που περιείχαν τον εναλλακτικό ρυθμό όταν από παντού ακουγόταν η disco. Γέφυρα μεταξύ του πανκ και των τροπικών φαντασιώσεων μας, από τους λίγους επιζώντες της σκληρής underground που συνέχισαν να εκπέμπουν μουσική με άγριο ερωτικό αισθησιασμό και με ό,τι δεν μπορούσε να ισοπεδώσει το τεχνο-εμπορικό κύμα του '70-'80.

Το τελευταίο τους εδώ άλμπουμ ηχογραφήθηκε στο Παρίσι, χώρο συνάντησης των τριτοκοσμικών ήχων. Καταφύγιο έμπνευσης για την αναγέννηση της πολυρυθμίας, της τραχύτητας, της συγκίνησης και της μέχρι πρωτογονισμού εξυπνάδας που περιέχει η μουσική των T. Heads.

Όμως αν το μουσικό μέρος βγήκε στο Παρίσι, οι στίχοι και τα τραγούδια προστίθενται στη Ν. Υόρκη και φτιάχνουν άλλη μια φορά αυτή την ιδιαίτερη αντίφαση μουσικής - τραγουδιού, με τη φωνή του D. Byrne να βγαίνει κοιμωμένη, παθιασμένη, ύστατη προσπάθεια να περάσει μέσα από τη γιορτή που ο ίδιος προκάλεσε.

Το μεγάλο τσίρκο των Heads με τα παράξενα νούμερα έφτασε και πάλι.

A.K.

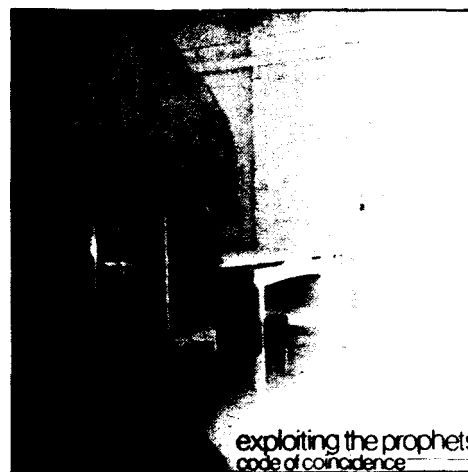
ZIGGY MARLEY AND THE MELODY MAKERS: Conscious Party

Οι Melody Makers (Ziggy Marley, Steve Marley, Sharon Pendergast, Cedella Marley) είναι τέσσερα από τα έντεκα παιδιά του Marley, από οχτώ διαφορετικές μαμάδες. Παίζουν από το 1979 και μετά δυο άλμπουμ (*Play the game right* και *Hey world*) που έμειναν στο παρασκήνιο, ιδού το τρίτο ή το πρώτο όπου ο Ziggy και τα αδέρφια του πρωτεύονται διεθνώς ως αντιπρόσωποι της νέας γενιάς ρέγγε. Όλοι τους τραγουδιστές (lead και back) όπως και ο 15χρονος Steve Marley με φωνάρα έκπληξη στο "*Who a Say*".

Όσο για τον Ziggy, η μεγάλη ομοιότητα στην παρουσία και φωνή με τον μπαμπά Bob κάνει πολλούς να τα χάνουν και να μιλούν για μετεμψυχώσεις.

Καθαρό φωτεινό reggae, από καθαρούς απογόνους οργανώνεται εδώ αρχίζοντας την ηχογράφηση από τη Ν. Υόρκη. Φυσικά, όλοι έτρεξαν να συμπαρασταθούν στα παιδιά - θαύμα. Και πρώτοι πιστοί οι παραγωγοί Chris Frantz και Tina Weymouth (+ φωνητικά στο... *New Love...*) μαζί και ο J. Harrison (πιάνο) εκ μέρους των Talking Heads, αλλά και κάμποσοι άλλοι λευκοί και μαύροι σκύλοι που βάζουν τη μουσική π.χ. Keith Richard ή M. Ngema, H. Masakela που διεκδύουν τα φωνητικά στο τελευταίο και όμοιο (*Dream of home*).

A.K.

EXPLOTING THE PROPHETS: Code of coincidence

Δίσκος που συνυπογράφεται από δυο συνεργάτες του κίτρινου Σ. που πίνουν μπίρες προσπαθώντας να γράψουν κάτι για το αγκιτατορικό γκρουπ των Βέλγων μεταπάνκ, που αποκαλούνται «εκμεταλλευτές προφητών».

— Ακούμε κοκαλωμένοι αυτό που εξέρχεται από τα ηχεία (αν αυτά ονομάζονται αυτή τη στιγμή ηχεία) και φαίνεται να τα περιβάλλει υλοποιούμενο στον αέρα...

— Μόλις το έχασα... Γρήγορα, φεύγει από την πόρτα!...

— Κάτι άλλο πάει να γίνει τώρα.

— Βλέπω μια φυλή μεταλλαγμένων λευκών να χτυπούν μέταλλα στους δρόμους της μεγαλούπολης.

— Πιανίστες - αρπακτικά τους παρακολουθούν από τις ταράτσες.

— Αγρυπνιοι παραγωγοί έχουν συνδεθεί με τα τηλέφωνα του δικού τους, Έρικ βαν ντε Μπουμ...

— Φοβούνται, είναι επικίνδυνοι, θέλουν να τους μαντζάρουν.

— Είναι out of control! Εσείς μας λέγατε ότι τα παιδιά είναι γιάπες!

— Διάολε, έρχεται καταπάνω μας! Δεν είμαστε προφίτες!

ΤΟ ΥΛΟΠΟΙΗΜΕΝΟ «ΠΡΑΓΜΑ» ΜΙΛΑΕΙ.

«Τη γλιτώσατε για την ώρα... μέχρι τον επόμενο δίσκο...»

A.K. - B.T.

TIMBUK 3: Eden Alley

Δεύτερο άλμπουμ μετά το "*Greetings Fran*". Ηχογράφηση Λος Άντζελες. Αρχίζουμε με το προτελευταίο της α' Sample the dog. Ναι, υπάρχει σκύλος. Φαίνεται του δρόμου. Οι Timbuk 3 (ζευγάρι) με look περιπλανώμενων τα παίζουν όλα και τραγουδούν... Αυτός (Pat Mac Donald) — τι επίθετο σύμπτωση! Και αυτή (Barbara K. Mac Donald). Χωρίς μεγάλες απαιτήσεις από τη φωνή της. Ίσα ίσα για τους περαστικούς. Η δουλειά τους είναι να μαζεύουν επιρροές από το '60 μέχρι σήμερα και από τα ανατολικά στα δυτικά και να τις πουλάνε. Ψάξτε ακούγοντας. Σαρκαστικοί, αναπτύσσουν και ταχύτητες... *Reckless Driver* και αργότερα *Rev Jack* με την *Roamin Cadillac Church* του. Η μυθολογία του δρόμου σε καλή κατάσταση αλλά μπαίνουν συχνά - νευρικά στο αντίθετο ρεύμα...

A.K.

FELT: Gold mine trash

Άμα έχει κέφια η αγγλική ποπ βγάζει αριστουργηματικά γκρουπς σαν τους Felt. Διασταύρωση Vainex και εγγλέζικου στυλ, δαντελένιες κιθάρες, εφηβικές ανησυχίες από αιώνιους εφήβους, βόλτες με το φορτηγάκι στην εξοχή, ευρηματικές και πονηρές κρυπτοψυχεδελικές συνθέσεις, light show στο σκοτάδι, ταξίδια στο άπειρο. Το χρυσωρυχείο τους είναι ανεξάντλητο. Ο χώρος τους είναι αchronικός, στα κομμάτια τους δεν χωράει βιασύνη, λανθασμένες κινήσεις, επιτήδευση, παρά μόνο έκσταση.

Οι Felt αφού ξεπέρασαν την απαισιόδοξη εποχή τους βγάζουν ένα δίσκο ποτισμένο στο πρωταρχικό φως, χωρίς να προδίδουν τους πρωταρχικούς ήχους. Υπερβολές; Ακούστε τους, η πρόταση για το δεκαπενθήμερο.

B.T.

THE SMITHEREENS: Green Thoughts

Το ξέρουμε καλά πια το κόλπο: η αμερικανική music-business προωθεί σκουπιδοφάγους, που μαζεύουν τα απόβλητα των Beatles, των Byrds, των Stones και άλλων κλασικών και τα ξαναβάζουν από τα studios σαν κονσέρβες. Στους ακροατές των FM φαίνεται αρέσουν αυτές οι γεύσεις. Οι Smitheereens την πατάνε και για έναν άλλο λόγο: υπερβολικά γλυκανάλατοι, αναγάγουν το μελό σε τέχνη. Μελό κρυμμένο πίσω από τον επιφανειακά «σκληρό» — αμερικανικό ήχο.

B.T.

WIRE: A bell is a cup until it is struck

Οι Wire θα μπορούσαμε αυθαίρετα να πούμε ότι είναι το θετικό πρότυπο της μετεξέλιξης της punk generation (Υπάρχουν και άπειρα αρνητικά παραδείγματα) που ανακαλύπτοντας το δισεπίλυτο των άμεσων αιτημάτων της στράφηκε στους αυστηρούς ρυθμούς της pop και στη διακήρυξη της ανεξαρτησίας της μέσα στα εκθαμβωτικά πεδία της ηχητικής αναζήτησης και του πειραματισμού. Μετά από μια πεντάχρονη διακοπή της συνεργασίας τους επανήλθαν πέρσι με το Ideal Cory και φέτος με το A bell is a cup. Και παρ' ότι έχουμε ένα σχεδόν αυστηρό δίσκο και ο στόχος τους έχει μετατεθεί σε επίθεση στην ηθική πλευρά των πραγμάτων (το πανκ ήταν πάντα ηθολογικό ακόμα και στον αρνητισμό του) και την ultra κριτική τους ματιά, κινούνται στις ίδιες βάσεις που χάραξαν οι Gilbert, Lewis και Newman: Τον αυθορμητισμό, τις «απλές» ολοκληρωμένες ιδέες, την άφογη εκτελεστική τους ικανότητα.

Κάτι μου λέει ότι δώ οι Wire αναζητούν τη χρυσή τομή ανάμεσα στο λαμπρό παρελθόν τους και στο πολλά υποσχόμενο μέλλον, που ανοίγει... ανοίγει... ανοίγει... με το κλειδί της έμπνευσης. Σίγουρα η καμπάνα είναι κούπα αλλά άμα χτυπήσει δυνατά κουφαίνει.

B.T.

PAUL MORRISSEY: Viva Hate

Μίσος και πάλι μίσος και η γνώριμη πικρόχολη αγανάκτηση αυτού που δεν αγαπήθηκε τη στιγμή που ήθελε και όπως ήθελε, συγχρόνως όμως και η εύλογη προσπάθεια να συνεχιστεί σε νέες βάσεις η ολόκληρη του P.M. που έδωσε εξετάσεις και πέτυχε σαν frontman και στιχουργός των Smiths. Έστω κι αν το ποπ συγκρότημα με τις οίγουρες θέσεις στα τσαρτ διαλύθηκε, η θεματική του πρώην αδέξιου νεαρού πολίτη και νυν χαρισματικού ειδώλου παραμένει στις ίδιες «βασιανισμένες», αλλά άπειρα ευαίσθητες γραμμές. Το μουσικό κάλυμμα του Stephen Street θα αντέξει μελλοντικά στη σύγκριση με το παλιό καλό γκρουπ; Αν το σοκ του "Margaret on the guillotine" δεν καταλαγιάσει, τότε ο P.M. μπορεί να ελπίζει επ' άπειρον στο δικαιωμένο μίσος.

LP.

GIANNA MANNINI: Maschi e Altri

Η σαρκασμός αντικαταστάθηκε από την έμφαση στη μελωδία και το συναίσθημα διεθνοποιείται πια για την G.N., μια από τις πιο αξιοπρόσεκτες οδού γουίμεν της Ευρώπης. Μια μουσική προσωπικότητα που έχοντας εγκαταλείψει ορισμένα κραυγαλέα ή «είκοστα» στοιχεία της κάνει μια μετρημένη στροφή στο ροκ εντ ρολ και προβάλλει το '88 έναν υγιέστερο δυναμισμό και μια ωριμότερη φωνή.

LP.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

17
ΙΟΥΝΙΟΥ

T.V.

• «Για τους έρωτές μου», γαλλική ταινία του Μορίς Γιαλά, με αναφορά στις χαρές και τα προβλήματα μιας παρέας 15χρονων κοριτσιών από την ίδια γειτονιά. (ET-2, 01.00).

• «Αξέχαστο Μελοφόνισμα», ασπρόμαυρο δραματικό με τον Γκάρι Γκραντ, Τζιντζερ Ρότζερς, Γουόλτερ Σλέζακ. (ET-1, 23.10').

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

• ΙΤΑΛΙΑ-ΔΑΝΙΑ, στην Κολωνία για το EURO '88. (ET-1, 21.15').

ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• Έναρξη πανελλήνιου πρωταθλήματος ρυθμικής γυμναστικής κορασίδων στο «Αλεξάνδρειο» Θεσσαλονίκης. (Θα διαρκέσει μέχρι και τις 19.8).

ΣΑΒΒΑΤΟ

18
ΙΟΥΝΙΟΥ

T.V.

• «Αδός στον έρωτα», του Γιάννη Μαρτί, σε σκηνοθεσία Χρήστου Κυριακόπουλου. (ET-2, 22.40').

• «Η κόρη του Φρανκστάιν», ταινία τρόμου του Τζέιμς Γουέλ. (ET-2, 00.10').

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

• ΑΥΤΩΝΟΜΗ ΕΞΙΣΧΗ στη Φρανκφούρτη για το EURO

'88. (ET-1, 16.30').

• Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑ-ΙΣΠΑΝΙΑ, στο Μόναχο για το EURO '88. (ET-2 μαγνητοσκοπήση 21.15').

ΜΠΑΛΕΤΟ

• «Μπαλέρ ή η μεταμόρφωση των θεών» από το μπαλέτο Μπεζάρ-Λαζάνι. Μουσική Μπετόβεν-Μπαρ. (ΗΡΩΔΕΙΟ).

ΚΥΡΙΑΚΗ

19
ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

• Συναυλία Λέοναρντ Κον. Είσοδος δρχ. 2.000. (ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΣ).

ΜΠΑΛΕΤΟ

• «Μπαλέρ ή η μεταμόρφωση των θεών» από το μπαλέτο Μπεζάρ-Λαζάνι. Μουσική Μπετόβεν-Μπαρ (ΗΡΩΔΕΙΟ).

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

• ΕΤΡΕ-ΟΛΛΑΝΔΙΑ, στο Γκελντνάρχεν, για το EURO '88 (ET-1, μαγνητοσκοπήση 16.30').

ΤΕΝΙΣ

• Τελικός του τουρνουά NABISCO στην Αθήνα.

ΔΕΥΤΕΡΑ

20
ΙΟΥΝΙΟΥ

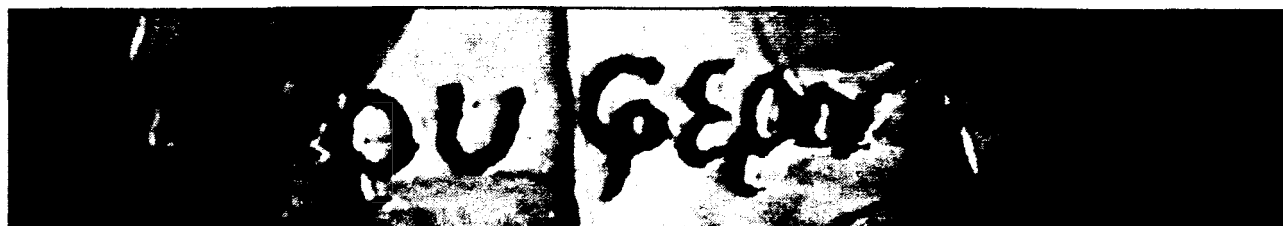
ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

• Συναυλία του Λέοναρντ Κον. Είσοδος δρχ. 2.000. (ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΣ).

ΠΑΤΡΑ

• Συναυλία τζαζ με τον Κηθ Τζάρντ. Στο Αρχαίο Ωδείο Πάτρας, στα πλαίσια του 3ου Φεστιβάλ.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΒΙΝΤΕΟ

Η βιντεοτέχνη έκανε την εμφάνισή της πριν 25 περίπου χρόνια στην Αμερική, με βασικό σύνθημα «έξω το εμπόριο από την τέχνη», που φαίνεται πως γεννήθηκε σε αντίθεση με μια παθητική και χυδαία τηλεόραση.

Χρησιμοποιώντας μια βιντεοκάμερα κατ' αρχήν, κάποιες μειονότητες που ήθελαν να εκφράσουν και να διαδώσουν τις ιδέες τους και άνθρωποι από τον καλλιτεχνικό χώρο αλλά και έξω απ' αυτόν δημιούργησαν τη *video art* που θέλησε να χρησιμοποιήσει τα νέα προϊόντα της τεχνολογίας (κάμερα, computers, συνθετικές εικόνες και ήχος κ.λπ.) και να δώσει μια νέα θεωρητική φιλοσοφική αντίληψη για τον πολιτισμό, καθώς και μια νέα αισθητική άποψη.

Εξαιτίας της αλματώδους και ταχύτατης ανάπτυξης της όμως — κι ίσως όχι μόνο γι' αυτό — που είναι δύσκολο να παρακολουθηθεί από τους βιντεο-καλλιτέχνες, δεν το έχει μέχρι σήμερα τουλάχιστον καταφέρει.

Άλλωστε, αν μιλήσουμε για την Ελλάδα, όλοι όσοι ασχολούνται με τη *video art*, την έχουν σαν μια δεύτερη δουλειά ή σαν χόμπι. Στην πλειοψηφία τους είναι σκηνοθέτες, δουλεύουν για την ελληνική τηλεόραση, φτιάχνουν διαφημιστικά σποτ ή είναι ζωγράφοι.

Η *video art* ονομάζεται από τους ειδικούς και πειραματικό βίντεο ή πειραματική τέχνη. Οι 'video-artists' αναζητούν από τη μια μεριά να δώσουν και να στηρίξουν μια νέα καλλιτεχνική έκφραση (αισθητικά και ιδεολογικά), αλλά επιδιώκουν να γνωρίσουν και τις δυνατότητες που προσφέρουν τα τελευταία τεχνολογικά προϊόντα, ώστε να μπορέσουν να τα χρησιμοποιήσουν συνειδητά, πράγμα που μέχρι σήμερα δεν έχει επιτευχθεί.

Στο πειραματικό βίντεο, γίνεται υπερβολική χρήση της τεχνολογίας, γεγονός που ξενίζει ορισμένους και τους κάνει να υποστηρίζουν ότι η *video art* δεν είναι μια νέα τέχνη, γιατί οι εικόνες παράγονται από τους computers, τους συνθετικές εικόνων κ.λπ.

Σ' αυτό το σημείο όλοι οι βιντεο-καλλιτέχνες αντιτίθενται:

«Κάθε νέα τέχνη αρχίζει να υφίσταται από τη στιγμή που εμφανίζονται τα νέα εργαλεία», λέει ο Νίκος Γιαννόπουλος και συνεχίζει: «Πρώτα εμφανίστηκε η φωτογραφική κάμερα και κατόπιν η φωτογραφική τέχνη. Πρώτα εμφανίστηκαν τα κινηματογραφικά εργαλεία και μετά καθιερώθηκε ο κινηματογράφος σαν τέχνη. Άλλωστε, πίσω από τα ηλεκτρονικά μηχανήματα της *video art*, βρίσκεται πάντα η ανθρώπινη σκέψη, που λειτουργεί και επιλέγει τον τρόπο που θα τα χρησιμοποιήσει», καταλήγει.

«Η στιγμή που θα φανούν σημαντικά αποτελέσματα στην τέχνη», υποστηρίζει ο Μάνθος Σαντοριναίος, «πλησιάζει χάρη στην ίδια την τεχνολογία, που προσφέρει τα μέσα στον καλλιτέχνη για να ξεπεράσει το αδιέξοδο στο οποίο βρίσκεται».

Άλλωστε, σχετικά μ' αυτό το θέμα, ας μην ξεχνάμε τις ατέλειωτες συζητήσεις που γίνονταν για τον κινηματογράφο, για το αν είναι τέχνη ή όχι στα πρώτα του βήματα.

Χαρακτηριστική, αν και ακραία, είναι η άποψη του 'βιντεο-καλλιτέχνη' Τάσου Μπουλιμέτη, ο οποίος θεωρεί από τη μια μεριά ότι η χρήση της τεχνολογίας είναι αδύνατο να λειτουργήσει σε βάρος της τέχνης, αλλά,

«αν φτάσουμε ποτέ σε σημείο τέτοιο, έτσι ώστε για να παραχθεί ένα έργο τέχνης δεν χρειάζεται παρά μόνο να πατήσουμε ένα κουμπί, τότε αυτός που θα το πατήσει θα είναι ο καλλιτέχνης και το αποτέλεσμα το έργο τέχνης».

Η βιντεοτέχνη — πέρα από το θέμα της αμφισβήτησης της υπόστασής της ως τέχνη — είναι κομμάτι της ηλεκτρονικής εικονογραφίας η οποία περιλαμβάνει τις μεθόδους και τις τεχνικές εκείνες, που για την παραγωγή και την αναπαραγωγή των οπτικοακουστικών ερεθισμάτων υπεισέρχεται άμεσα η ηλεκτρονική φυσική. Γίνεται δηλαδή μια τεχνητή διαδικασία επεξεργασίας του φωτός, που τις περισσότερες φορές είναι φως που προέρχεται από μια συνεχώς μεταβαλλόμενη δέσμη ηλεκτρονίων που πέφτει πάνω σε μια οθόνη τηλεόρασης.

Με την τεχνική του βίντεο (και της βιντεο-τέχνης κατ' επέκταση) μπορεί να γίνει άμεση αλλοίωση χρωματική ή σχηματική ενός οπτικού ειδώλου. Χάρη στις δυνατότητες λοιπόν, που προσφέρουν τα μηχανήματα που χρησιμοποιούνται στη *video art*, τέθηκαν σε αμφισβήτηση θέματα που η υπόλοιπη τέχνη και κυρίως ο κινηματογράφος θεωρούσε «τελειωμένη υπόθεση», όπως του χώρου, της αφήγησης, του χρόνου, του μοντάζ κ.λπ.

«Για να περιγράψει κανείς, παραδείγματος χάρι, τα εσωτερικά συναισθήματα ενός ανθρώπου την ώρα που μιλάει, δεν χρειάζεται παρά ένα μονόπλανο», λέει ο Νίκος Γιαννόπουλος, «διότι το βίντεο και τα computers δίνουν τη δυνατότητα να παραμορφώνεις την εικόνα, τα χρώματα, τις μορφές, με αποτέλεσμα σε ένα και μόνο πλάνο να εξωτερικεύεις το ανθρώπινο συναισθήμα. Φυσικά το ίδιο ισχύει και για την περιγραφή μιας κατεστραμμένης πόλης. Με τη *video-art* δηλαδή υπάρχει ένα εσωτερικό μοντάζ και μια συμπίκνωση της αφήγησης», καταλήγει.

Σ' αυτή τη νέα τέχνη διαφάνηκε μια νέα αντίληψη περί χώρου και χρόνου, κυρίως σε σχέση και αντιπαράθεση με τις εικαστικές τέχνες. Οι ζωγράφοι — από τους πρώτους που ασχολήθηκαν με τη *video art* — βρήκαν έναν τρόπο να ξεφύγουν από τη στατικότητα του ζωγραφικού πίνακα.

«Με την εμφάνιση του βίντεο — γιατί εγώ χρησιμοποιώ συνήθως μόνο μια βιντεοκάμερα», λέει η ζωγράφος Μαρρίονα Στραπατσάκη, «μπόρεσα να δώσω στη ζωγραφική μου πλαστικότητα και διάρκεια».

Σχετικά με το θέμα, ο Νέστορας Παπανικολάου γράφει: «Η συνθετική διαδικασία κατασκευής της 'εικόνας' παραμένει διαφανής από τις πρώτες ιδέες, δοκιμές, απόπειρες και μελέτες ως το τελικό στάδιο. Υπάρχει σ' αυτή τη διαδικασία ένα φανερό διαδοχικό πέρασμα της εικόνας από μία κατάσταση σε μία άλλη, όπως υπαγορεύεται από το πρόγραμμα που έχει μια χρονική διάρκεια».

Η πρόοδος της τεχνολογίας, λοιπόν, πέρα από τις όσες αμφισβητήσεις, προβληματισμούς και αντιθέσεις έχει προκαλέσει στο πολιτιστικό επίπεδο (αλλά και στο πολιτικό), είναι φανερό ότι έχει εισβάλει στις τέχνες (και φυσικά όχι μόνο με την εμφάνιση της *video art*) και ζητά το μερίδιό της. Το ερώτημα είναι τι ρόλο θα παίξει ο καλλιτέχνης αλλά και ο θεατής σ' αυτή την καινούργια κατάσταση.

Κυβέλη ΧΑΤΖΗΖΗΣΗ

ΜΠΡΙΤΖ

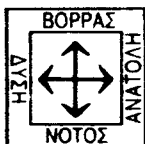
Επιμέλεια: Λίλη ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

ΠΩΣ ΝΑ ΛΕΙΟΠΟΝΗΣΕΤΕ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΕΝΑ ΧΡΩΜΑ

(Από το βιβλίο MASTER BRIDGE BY QUESTION AND ANSWER του A. TRUSCOTT)

♦ A K 10 8
♥ 10 9
♦ A K 9
♦ A K 4 3

♦ Q 5 4 3 2
♥ 6 5 3
♦ 8 7 4
♦ 7 2

♦ 9 7
♥ K Q 7
♦ Q 10
♦ Q 10 9 8 6 5

♦ J 6
♥ A J 8 4 2
♦ J 6 5 3 2
♦ J

Βορράς-Νότος στη Δεύτερη
Νότος Δύση Βορράς Ανατολή
Πάσο Πάσο 2 X A Πάσο
3 ♦ Πάσο 3 ♦ Πάσο
4 ♦ Πάσο 5 ♦ Πάσο
6 ♦ Πάσο Πάσο Πάσο
Αντάμ το επτά σπαθί

Ο σωστός τρόπος να χειριστεί κανείς κάθε συνδυασμό σε ένα χρώμα θεωρείται γενικά στοιχειώδης γνώση, αλλά μερικοί τέτοιοι συνδυασμοί έχουν απροσδόκητες σκοπιές. Δείτε αυτό.

ΒΟΡΡΑΣ

♦ A K 9

ΝΟΤΟΣ

♦ J 6 5 3 2

Το σωστό παίξιμο εξαρτάται από το πόσες λεβέ πρέπει να κάνει ο Νότος από αυτό το χρώμα. Αν αρκούν τέσσερις, υπάρχει ένα τυπικό παίξιμο ασφαλείας. Ο Νότος πρέπει να τραβήξει στο κεφάλι όσο και ρήγα και να χρησιμοποιή-

σει κάποιο άλλο χρώμα για να ανέβει στο χέρι του, να παίξει λιμό καρό προς το εννιά και αν η Δύση ακολουθήσει με μικρό καρό, ο Νότος βγάζει τέσσερις λεβέ, εκτός αν και τα πέντε ατού που λείπουν είναι στο ένα χέρι.

Αν ο εκτελεστής θέλει πέντε λεβέ στα καρά, πρέπει να πάει για την ντάμα διφυλλή. Αυτό είναι στατιστικά λίγο καλύτερο από το να παίξει απευθείας προς το εννιά, ελπίζοντας ότι η Δύση έχει Q10x.

Ένα λεπτό σημείο προκύπτει όταν η ντάμα πέφτει από την Ανατολή στην πρώτη λεβέ, όπως έγινε σ' αυτή τη διανομή.

Η αγορά του Νότου είναι υπερασισόδοξη, παρά τους 20-22 πόντους που υπόσχεται το άνοιγμα του Βορρά. Μία απλή απάντηση τρεις κούπες θα επέτρεπε στο ζευγάρι να μείνει στο ασφαλές συμβόλαιο τρία χωρίς ατού, αλλά η σύμβαση STAYMAN που χρησιμοποιήθηκε (τρία σπαθιά) τους οδήγησε σε βαθιά νερά.

Όταν ο Νότος έδειξε τα καρά, κρύβοντας εντελώς τις κούπες, ο Βορράς δεν μπορούσε παρά να βοηθήσει. Τότε ο Νότος συνέχισε στο σλεμ, βασισμένος στη γνώση ότι η μανς στα μινέρ σπάνια είναι καλό σκορ σε τουρνουά ζευγών, γιατί άλλοι παίκτες θα 'παιζαν οπωσδήποτε μανς σε χωρίς ατού ή σε μαζέρ και θα 'γραφαν περισσότερα.

Ο Νότος κέρδισε το εφτά σπαθί στο μορ με το ρήγα και έπαιξε τον άσο καρό, που πάνω του έπεσε το δέκα από την Ανατολή. Η μόνη ελπίδα ήταν να πέφτει και η ντάμα, που πράγματι έπεσε. Τώρα ήταν απλό για τον εκτελεστή να τραβήξει το τελευταίο ατού, να κατέβει στο μορ με πικά και να επιτεθεί στις κούπες. Αυτό το χρώμα έστειλε ευνοϊκά, και το σλεμ βγήκε.

Σε κάποιο άλλο τραπέζι, όμως, ένας δυστυχής Νότος διηγήθηκε τη δική του πονεμένη ιστορία: είχε φτάσει και αυτός στα έξι καρά, και του έκαναν την ίδια αντίμ.

Αλλά όταν έπαιξε τον άσο ατού από το μορ, η Ανατολή πέταξε την ντάμα. Αυτό το εκπληκτικά παραπλανητικό παίξιμο ήταν και έξυπνο και σωστό και ξεγέλασε το Νότο. Στην τρίτη λεβέ έπαιξε κούπα, πήρε την ντάμα της Ανατολής με τον άσο και έκανε ήσυχος την εμπάς του εννέα καρό. Η Ανατολή πήρε με το δέκα, και το συμβόλαιο έπεσε μία μέσα. Ο Νότος άρχισε να αναρωτιέται αν έπαιζε εναντίον κάποιου μετρο που δεν ήξερε προσωπικά, αλλά η νεορή κυρία δεξιά έδειχνε άπειρη και αθώα. «Παίξατε περίφημα τα ατού», της είπε. Η απάντηση στο κομπλιμέντο του τον άφησε άναυδο: «Α, πάντα παίζω μεγάλο-μικρό όταν έχω ντάμπλετον!»

ΜΠΑΣΚΕΤ

● Έναρξη διεθνούς τουρνουά μπάσκετ στο Θάληρο με τη συμμετοχή των εθνικών ομάδων Ελλάδας, Σουηδίας, Πολωνίας και Ρουμανίας. (Θα διαρκέσει μέχρι τις 22/6).

T.V.

● «Πέρι Μάισον: η υπόθεση μιας μοναχής». Ιερείς και καλόγριες, έρωτες, φόβος και δίκη. Υπόσχεται ενδιαφέρον. (ET-2, 22.40').

ΤΡΙΤΗ

21
ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΠΑΛΕΤΟ

● «Φως». Μουσική Βιβάλντι, Ρέζιντεντς. «Τρεις σπουδές για τον Αλέξανδρο». Μουσική αφρικανική παραδοσιακή και Σοστακόβιτς. (ΗΡΩΔΕΙΟ).

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

● Α' ΗΜΙΤΕΛΙΚΟΣ στο Αμβούργο του EURO '88. (ET-1, 21.15').

T.V.

● «Λόρεκ: Ανοητικό Μπαλόνι». Ισπανικό ντοκιμαντέρ για τη ζωή του Ισπανού ποιητή Λόρεκ. (ET-2, 22.35').

ΤΕΤΑΡΤΗ

22
ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΠΑΛΕΤΟ

● «Φως». Μουσική Βιβάλντι, Ρέζιντεντς. «Τρεις σπουδές για τον Αλέξανδρο». Μουσική αφρικανική παραδοσιακή και Σοστακόβιτς. (ΗΡΩΔΕΙΟ).

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● «Τελευταίες συναντήσεις στα έδρες του Σάιχ

Σου», το θέμα της οικολογικής Τετάρτης στα γραφεία της Οικολογικής Κίνησης (Φιλίππου 51).

ΘΕΑΤΡΟ

ΠΑΤΡΑ

● Θεατρικό Αναλόγιο: Μιχαήλ Μητσάκη «Αυτόχειρ», σε σκηνοθεσία Βικτωρα Αρδίτη. Η παράσταση θα δοθεί σε πούλμαν που θα κάνει διαδρομές στην πόλη.

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

● Β' ΗΜΙΤΕΛΙΚΟΣ στη Στουτγκάρδη του EURO '88 (ET-2, 21.15').

ΠΕΜΠΤΗ

23
ΙΟΥΝΙΟΥ

ΘΕΑΤΡΟ

● «Στόθος», αναγεννησιακή κρητική κωμωδία άγνωστου συγγραφέα. Από το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Κρήτης. Σκηνοθεσία: Σπύρος Ευαγγελάτος. (ΛΥΚΑΒΗΤΤΟΣ).

ΠΑΤΡΑ

● Θεατρικό Αναλόγιο: Μιχαήλ Μητσάκη «Αυτόχειρ», σε σκηνοθεσία Βικτωρα Αρδίτη.

Σχολιαστής

Δεκαπενθήμερο
περιοδικό

Τιμολόγος Φιλήμονος 13
Αθήνα 115 21
Τηλ.: 6460827 - 6461380
κυκλοφορεί
κάθε δεύτερη Παρασκευή

Β' Περίοδος
τ. 69, 10 Ιουνίου 1988
Δρχ. 200

Εκδίδεται από τους:
Κ. Βουρνά
Π. Παναγιώτου
Γ. Πιτουρόπουλο
Δ. Ψαρρά
Φωτοσύνθεση
Βιβλιοσυνεργατική Συν.Π.Ε.
Φειδιού 18
Φωτολитоγραφική
αναπαραγωγή
RAY ΕΠΕ, Διδότου 26
Εκτύπωση
Ηλίας Ζέρβας κ Σία Ο.Ε.
Ακαδημίου 13 - Αθήνα

Υπεύθυνος έκδοσης:
Γ. Πιτουρόπουλος
Διευθυντής:
Δ. Ψαρράς
Σύνταξη:
Τ. Καπνιστόρος
Γ. Κόικανος
Χ. Μαχαιράς
Π. Ανδρόδος - Ρυλμόν
Δ. Τρίμης
Σελιδόμορφος:
Σ. Παντελάκης
Τακτικοί συνεργάτες:
Ν. Βαλαωρίτης
Γ. Βότσης
Α. Κελεπής
Π. Κοροβέσης
Τ. Κωστόπουλος
Γ. Μακρής
Γ. Μητράλης
Χ. Μόσιαλος
Β. Ντάκουρη
Δ. Οικονομάκης
Η. Πετρόπουλος
Θ. Πλατής
Ρ. Πόλε
Ι. Ραλλίδης
Μ.Ν. Ράπτης
Α. Ρουμελιώτης
Γ. Ρουμελιώτης
Χ. Σκελλαρόπουλος
Β. Τζαβάρος
Α. Τόρος
Γελοιογραφία:
Γ. Ιωάννου
Κόμπος:
Αράς
Σελήνη:
Γ. Χατζάνος
Αντίδοτος:
Κέλλης Κωνσταντίνος

Συνδρομές:
Ετήσιες:
ατομικές: 4.800
ετήσιες: 2.400
Εκδόσεις:
ατομικές: 2.000
ετήσιες: 1.000
Ανταρτήρια:
ατομικές: 1.000
ετήσιες: 500
Ανταρτήρια:
ατομικές: 1.000
ετήσιες: 500
Ανταρτήρια:
ατομικές: 1.000
ετήσιες: 500

Σχόλια των αναγνωστών

ΑΙΩΝΙΑ ΘΕΜΑΤΑ

Αγαπητέ «Σχολιαστή»,

Σχετικά με την απορία του Γ.Κ. για το αν είχα γεννηθεί το 68, στο σχόλιό του για το περί «Μάη 68» άρθρου μου στην «Καθημερινή»:

Ναι, είχα γεννηθεί και έπραξα και εγώ το επαναστατικό μου καθήκον (καταλήψεις, ακοχές, joints κ.λπ.) — συγκεκριμένα στη Βόρεια Αγγλία σαν μέλος του (γνωστού σε ορισμένους συνεργάτες σου) «GREEK STUDENTS DEMOCRATIC FRONT». Για τις δραστηριότητές μας αυτές αντιμετωπίσαμε κάθε είδους παρενοχλήσεις από τις αρχές και συνεχή προβλήματα με τις άδειες παραμονής. Αργότερα είχα την τύχη να αναταμώσω με μερικούς από τους πρωτεργάτες του «Μάη», όπως τον Ρούντι Ντούτσκε (τον οποίο είχα καθηγητή για ένα φεγγάρι στο Πανεπιστήμιο του Άρχους στη Δανία) και μερικούς από τους ακτιβιστές του SDS στο Berkeley και στη Santa-Cruz όπου έκανα μεταπτυχιακές. Ελπίζω ότι το Πολιτισμικό του «Σχολιαστή» κρίνει ότι η πενήνχρή μου αυτή συμμετοχή στο Μεγάλο Γεγονός μου δίνει το δικαίωμα να του αφιερώσω μερικές αράδες.

Τέλος ας μου συγχωρέσει ο συντάκτης σου την έλλειψη πληροφόρησής μου για την εν Ελλάδα τύχη του έργου του Γουλφ Μπίρμαν. Τον διαβεβαιώ ότι η άγνοιά μου αυτή δεν εντάσσεται, μαζί με το Νταβός, σε ένα γενικότερο σχέδιο αποσταθεροποίησης που εξυπνούν οι γνωστοί σκοτεινοί κύκλοι, αλλά απλά και μόνο στη μακρόχρονη απουσία μου from the ol' country!

Με αγωνιστικούς (πάντοτε!) χαιρετισμούς.

Τάκης ΜΙΧΑΣ

Και η απάντηση

Μπορεί να είναι δυσάρεστο, αλλά τα γραπτά μένουν. Είναι επομένως ανώφελο να αγνοεί ο κ. Τ.Μ. την κριτική που του έγινε και να εννοεί να απαντήσει βάσει κουρίκουλου. Να τος να τος ο ολοκληρωτισμός, όπως θα 'λεγε κι ο ίδιος, επαναλαμβάνοντας την πρωτότυπη εκτίμησή του για το Μάη.

Το πολιτισμικό του συνιστά ένθερμα να φροντίζει να μεταγλωττίσει σωστά τις ol' πηγές του.

Γ.Κ.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΜΑΛΑΚΙΑΣ

Αγαπητέ μου ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ,

Στο τεύχος σας, Νο 68, δημοσιεύετε το εξαιρετικό και διαφωτιστικό άρθρο του κ. Θανάση Δρατζίδη, όπου αναλύ-

ονται τα περί ετυμολογίας της λέξης: μαλακία. Εκείνο που με παρακινεί σ' αυτήν την παρέμβασή μου, είναι η τελευταία φράση του άρθρου: «Θα επανέλθουμε επί της μαλακίας...» κι επειδή από προσωπική πείρα ξέρω πόσο δύσκολη είναι η μη «επαναφορά», θα ήθελα να πω κι εγώ τα παρακάτω:

Εγώ, λοιπόν, είμαι αυτός που έχω καταδικαστεί — και δικάζεται φυσικά — σε 25 μέρες φυλάκιση και 15.000 δρχ. «ψυχική οδύνη», διότι αναγνώστης μου έστειλε μια επιστολή στο Ιδεοδρόμιο που τη δημοσίευσες, όπου ανέφερε τη φράση «η μαλακισμένη Κα Μαρία Καραβέλα». Η δίκη έγινε στις 21 Δεκεμβρίου του 1985 και Εισαγγελέας επί της έδρας ήταν στην εντεκάτη του και τελευταία φορά, εναντίον μου, ο δολοφονηθείς κ. Θεοφανόπουλος. Σημειώσατε ότι έντεκα φορές είχε στραφεί εναντίον μου ή ήταν στην έδρα εναντίον μου, από το 1977 μέχρι τη δολοφονία του, για θέματα δημοσιεύσεων!

Στο τεύχος Νο 104 του Ιδεοδρόμιου το οποίο σημειώσατε ότι έκλεισε οριστικά, κι επομένως δεν αποτελεί η αναφορά του... διαφήμιση, ο φιλόλογος και καθηγητής Ιωάννης Κουβαράς με πολυσέλιδο άρθρο του με τον τίτλο: ΑΥΝΑΝΙΣΜΟΥ ΕΓΚΩΣΜΙΟΝ (Φόρος Τιμής στη Φαντασία) αναφέρεται σε πολλά σημεία του πάθους, αλλά και σε ό,τι αφορά την κατάσταση της γραπτής μαλακίας στη νεοελληνική λογοτεχνία. Όμως και καλύτερα, στο τεύχος Νο 19, πάλι του Ιδεοδρόμιου, το 1978, αναφερθήκαμε σε μια Σχολή Μαλακίας για γυναίκες που λειτουργεί από τη ζωγράφο Μπέττυ Ντόνσον στη Νέα Υόρκη... (δεν έχω πρόχειρα διαθέσιμο αυτή τη στιγμή το τηλέφωνο της Σχολής για τις αναγνώστριάς σας). Στο βιβλίο μου, με τα δοκίμια, εκδόσεις «ΚΑΚΤΟΣ» και «IDEO-TSEPI» (1984 & 1985) εξαντλημένο τελείως, με τον τίτλο: «Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΜΑΛΑΚΑΣ» αναφέρομαι σ' ένα άρθρο με τον τίτλο: «ΜΑΛΑΚΟΚΑΒΑΛΗΣ» στο τότε νέο πολιτικό αρσενικό πρόσωπο του ΠΑΣΟΚ και του Αντιστασιακού. Η δε λέξη «χοούφτερμαν» ανήκει στο θεατρικό συγγραφέα της δεκαετίας 1935-45, Δημήτρη Γιαννουκάκη, που αναφέρονταν στο όνομα ενός Ναζι αξιωματικού, στο έργο «Άλλος για το Βερολίνο», μια επεξεργασία που ανέβηκε, μετά τη συντριβή των Γερμανών, το 1945.

Η δε Κα Μαίρη Κουκουλέ, που δικαιολογημένα και σωστά μνημονεύει ο κ. Δρατζίδης, έχω γράψει σ' αγγλικά το περίφημο σχετικό μελέτημα, που προλογίζει ο μέγας γλωσσολόγος Τζ. Λέγκμαν: «IN THE TIME OF MASTURBATION» όπου παρουσιάζονται διάφορες παραφροσές της Οδύσσειας και άλλα παρόμοια. Το μελέτημα είναι

των εκδόσεων «MALEDICTA» 1982.

Δεν θα 'θελα να νομισθεί ποτέ ότι προσπαθώ να συμπληρώσω την καθ' όλα εμπεριστατωμένη μελέτη του κ. Θανάση Δρατζίδη, προσπαθώ όμως να συμβάλω κι εγώ σ' αυτό το απόκρυφο κοινό πάθος, το τόσο καλά κρυμμένο, που κάνει τις πηγές αναζήτησης προβληματικές.

Και τώρα, στην προσπάθειά μου να σας βγάλω μια είδηση που λένε, θέλω να σας ανακοινώσω ότι στις αρχές Σεπτεμβρίου, φέτος, κυκλοφορεί το νέο μου βιβλίο — στις νέες εκδόσεις ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ—420 σελίδων, με μια σειρά δοκιμίων: «Από το φέρετρο του Σεφέρη, στο 1984 του Όργουελ» με τον τίτλο: «ΕΑΝ ΔΕΝ ΕΙΣΑΙ ΜΑΛΑΚΑΣ, ΕΙΣΑΙ ΠΟΛΥ ΜΑΛΑΚΑΣ».

Βαθιά υποχρεωμένος
για την τυχόν φιλοξενία
Λεωνίδας ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ

Σημείωση:

IN THE TIME OF MASTURBATION
σημαίνει: ΣΤΗ ΣΤΙΓΜΗ ΤΗΣ ΜΑΛΑΚΙΑΣ.

ΕΚΚΛΗΣΗ

Αγαπητοί φίλοι του Σχολιαστή,

Σας παρακαλούμε να δημοσιεύσετε το κείμενο που σας στέλνουμε, καθώς και τις οργανώσεις που το υπογράφουν.

Προς τους κ.κ. Υπουργό Δικαιοσύνης,
Υπουργό Αμύνης και Προθυπουργό της Ελλάδας
ΕΚΚΛΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Η Ελλάδα είναι το μόνο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας που εξακολουθεί να μην αναγνωρίζει το δικαίωμα άρνησης της στρατιωτικής θητείας. Μόλις πρόσφατα τέθηκε η ζωή του Μιχάλη Μαραγκάκη σε μεγάλο κίνδυνο, εξαιτίας της ανένδοτης στάσης της ελληνικής κυβέρνησης. Μετά από 70 μέρες απεργίας πείνας και λίγο πριν το θάνατό του, εκπρόσωποι της κυβέρνησης, για να αποτρέψουν το επικείμενο ξέσπασμα διαμαρτυρίας, δήλωσαν ότι η κυβέρνηση αλλάζει τη στάση της. Υποσχέθηκαν να αρχίσουν άμεσα διάλογο με τους Έλληνες αρνητές θητείας, για να τροποποιήσουν την ισχύουσα νομοθεσία. Κατόπιν αυτού δέχονταν οι Μ. Μαραγκάκης και Θανάσης Μακρής την απεργία πείνας.

Δυστυχώς όμως, μέχρι σήμερα (15.5.) δεν είδαμε ούτε ίχνος από την καλή θέληση της κυβέρνησης. Ο Μαραγκάκης φυλασσόταν μετά τη διακοπή της απεργίας του περισσότερο από κάθε άλλη φορά. Παρά την ακόμα πολύ άσχημη κατάσταση της υγείας του μεταφέρθηκε στις 12.5. πάλι στις στρε-

τωτικές φυλακές. Ο Θανάσης Μακρής που δικάζεται στις 25.5. αρχίσε στις 9.5. πάλι απεργία πείνας.

Εμείς οι υπογράφοντες καλούμε και πάλι την ελληνική κυβέρνηση:

1. Να κατοχυρώσει νομοθετικά το δικαίωμα άρνησης στράτευσης,
2. Να αποφυλακίσει άμεσα όλους τους κρατούμενους αρνητές στράτευσης,
3. Να καθιερώσει μια κοινωνική εναλλακτική θητεία έξω από κάθε στρατιωτικό σχεδιασμό και διάρκειας όχι περισσότερης από αυτή της στρατιωτικής θητείας.

Το κείμενο αυτό υπογράφουν οι εξής οργανώσεις:

— E.B.C.O. European Bureau for Conscientious Objection, Brussels-Belgium («Ευρωπαϊκό Γραφείο Αντιρρησιών Συνείδησης», Βρυξέλλες-Βέλγιο)
— M.O.C. Movimiento de Objecion de Conciencia, Billao-Spania («Κίνημα Αντίρρησης Συνείδησης», Μπιλμπάο-Ισπανία)

— Delegation de Objecteurs de Conscience, Brussels-Belgium, in «Kongreb gegen Militarisation», Frankfurt am Main (Αντιπροσωπία Βέλγων Αντιρρησιών Συνείδησης στο «Συνέδριο ενάντια στη Στρατικοποίηση», Φρανκφούρτη)

— Vereinigung Irakischer Studenten in der BRD und in W. Berlin («Ένωση Ιρακινών Φοιτητών στην ΟΔΓ και στο Δ. Βερολίνο»)

— Gruppe Türkischer Pazifisten beim «Kongreb gegen Militarisation» in Frankfurt (Ομάδα Τούρκων Ειρηνιστών στο «Συνέδριο ενάντια στη Στρατικοποίηση» Φρανκφούρτη)

— I.D.K. Internationale der Kriegsdienstgegner e. V. Berlin («Διεθνής των Εναντιούμενων στην Υπηρεσία του Πολέμου», Δ. Βερολίνο)

— DFG-VK Deutsche Friedensgesellschaft — Vereinigte Kriegsdienstgegner, Frankfurt («Γερμανική Ένωση για την Ειρήνη — Ενωμένοι Αγωνιστές ενάντια στην Υπηρεσία του Πολέμου», Φρανκφούρτη)

— DFG-VK, Unna/Kamen

— SodZDL Selbstorganisation der Zivildienst leistenden Bundeszentrale in Frankfurt («Αυτόνομη Οργάνωση των Υπερηταύτων Κοινωνική Υπηρεσία», Φρανκφούρτη)

— SodZDL Hattingen

— Reservisten Verweigerung, Bonn («Εφεδρείς Αρνούνται», Βόννη)

— Jugendclub Courage, Oberhausen (Κέντρο Νεότητας «Κουράζ», Ομπερχάουζεν)

— KGW Kollektiver Gewaltfreier Widerstand gegen Militarismus, Süddeutschland («Συλλογική Μη Βίαιη Αντίσταση κατά του Μιλταρισμού», Νότια Γερμανία)

— KGW Oberfranken

— GEW Gewerkschaft für Erziehung und Wissenschaft, Bremen («Συνδικάτο Εκπαιδευτικών και Επιστημόνων», Βρέμη)

Τα κείμενα με τις αυθεντικές υπογραφές βρίσκονται στο αρχείο της Επιτροπής για το Στρατό στο Δ. Βερολίνο και

είναι στη διάθεση οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου.

Με πολλούς χαιρετισμούς

Επιτροπή για το Στρατό
του Συλλόγου Ελλήνων Επιστημόνων
και
του Συλλόγου Ελλήνων Φοιτητών
στο Δυτικό Βερολίνο

ΜΑΚΑΡΙΟΙ ΟΙ ΟΤΩΧΟΙ

Και πάλι ανημέρωτος ο Μ. Τρεμπόουλος! (Το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού). Κάποιος επιτέλους θα πρέπει να του μιλήσει για το REXONA. Από μένα, με αγάπη:

.....
μη μου σουρώνεις τη μυτούλα,
μη μου κουνάς τ' αυτιά
μη μου κλείνεις το ματάκι
είσαι μια ζωγραφιά
.....

Τάκης ΠΛΟΥΜΗΣ

ΞΕΧΕΛΑΣΕ ΤΟ ΠΟΤΗΡΙ

Αγαπητέ Σχολιαστή,

Κάποτε πρέπει να σταματήσει αυτή η κοροϊδία με τον «Κύριο» Πετρόπουλο. Το τελευταίο του άρθρο έχει ξεχειλίσει το ποτήρι. Δεν έχω διαβάσει χειρότερο άρθρο ακόμα και στις πιο ακραίες φασιστικές φυλλάδες. Πέρα από το ότι αντιμετωπίζει τα πάντα σαν παντογνώστης, είναι τρομερά μονολιθικός και ακραίος στις απόψεις του. Ιδίως αυτά που έχει γράψει για την ελληνική νεολαία θυμίζουν πακά που έχει βγει για κήρυγμα. Σου σηκώνεται η τρίχα όταν τα διαβάζεις. Το θεωρώ το λιγότερο μαλακία να συνταυτίζει μια μειοψηφία νεαρών με την υπόλοιπη νεολαία υποστηρίζοντας ότι οι νέοι σήμερα κεκεδίζουν. Θα ήθελα να τον ρωτήσω ποτέ μας έκανε τη χάρη να επισκεφθεί για τελευταία φορά την Ελλάδα. Πότε άφησε το σπιτάκι του στο Παρίσι για να έρθει να δει τους βαρβάρους που ζουν σ' αυτή τη χώρα με τον πρωτόγονο πολιτισμό. Όσο για αυτά που λέει για τους φοιτητές κτλ., είναι χειρότερα κι από προβοκάτσια μπάτσων. Θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω και εγώ την καραμέλα για την οποία αναφέρεται στο άρθρο του, αλλά σκέφτομαι χειρότερες βρισιές για το πρόσωπό του.

Και τ' ότι έζησε δικτατορίες, πεινές και άλλα τέτοια δεν σημαίνει ότι έχει αποκτήσει τον τίτλο του κρητή της σημερινής νεολαίας. Ούτως ή άλλως οι σημερινοί νέοι δεν χρειάζονται την καθοδήγηση αυτών που μας οδήγησαν σε τέτοια χάλα.

Τέλος θα ήθελα να πω για τους Εβραίους. Μετά απ' αυτό το άρθρο, τους λυπήθηκα πραγματικά. Δεν κοιμήθηκα όλο το βράδυ. Ξέχασα τη σφαγή των Παλαιστινίων. Ξέχασα τις αμέτρητες δολοφονίες αριστέρων στελε-

χών. Ξέχασα τους Εβραίους της Αμερικής που κινούν όλα τα νήματα αυτής της χώρας. Ξέχασα τη συμπαράσταση του Ισραήλ προς τη Νότια Αφρική. Και θυμήθηκα την ισχυρή αντιπαράθεση του ισραηλινού λαού με την κυβέρνηση μετά τα τελευταία γεγονότα. Ξέχασα τα ποσοστά που πήρε ο σημερινός πρωθυπουργός του Ισραήλ στις εκλογές.

Μάλιστα σκέφτηκα να στηθεί άγαλμα του «κύριου» Πετρόπουλου υπέρ του αθώου και αναίμακτου αγώνα των Εβραίων για τη δικαιοσύνη τους.

Επειδή υποτίθεται ότι υπάρχει ευαισθησία του περιοδικού και δημοκρατία για κάθε άποψη ελπίζω να δημοσιευθεί το γράμμα μου.

Χρήστος ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
Υ.Γ.: Αυτά που έγραψα είναι τα λιγότερα δυνατά που μπορούσα να γράψω. Αν θέλετε μπορούμε να συζητήσουμε από κοντά το θέμα. Για να μάθω επιτέλους με τι κριτήρια δημοσιεύονται τέτοια άρθρα στο περιοδικό. Κι επειδή δεν είμαι ο μοναδικός που δυσανασχέτησε μ' αυτό το άρθρο, θέλω σιωσδήποτε να λυθεί αυτό το πρόβλημα.

ΜΕ ΤΑ ΔΙΚΑ ΤΟΥΣ ΟΠΛΑ

Φίλοι του Σχολιαστή,

Θέμα 1ο. Πώς να αλλάξει η κατάσταση στο στρατό όταν από «τα μέσα» του διεξάγεται η αντιπαράθεση; Πώς να προσεγγίσουμε φαντάρους που σου λένε ότι «η Αθήνα έχει περισσότερους μαύρους, παρά Έλληνες;» Και μάλιστα όταν ανοίγουν το στόμα τους νέοι των 25 χρονών. Μια μακρινή ομοιοψία οι αλλαγές στο στρατό. Σε ένα ολοκληρωτικό σύστημα, σαν στο στρατό οι αλλαγές (αν γίνονται) είναι μαζί με το πνεύμα της ιεραρχίας και ολοκληρωτικές.

Λογικό: όσοι ζητούν την κατάργηση του στρατού. Ολοκληρωτική λύση Πιστεύω: να χτυπάς με τα ίδια τους τα όπλα.

Τίποτα δεν δείχνει στο στρατιωτικό ότι κάτι θα συμβεί. Και η ζωή κυλάει μέσα από το μύθο του «παλιού». Και άντε να παλιώσει κι ο άλλος να λείει τα ίδια ή να έχει τα συν στη μονάδα. Και πάει λέγοντας... Το κράτος κατοχυρώνει με τον καλύτερο τρόπο (ΠΑΝΤΑ) τις διακρίσεις ανάμεσα στους στρατευμένους. Έτσι κατορθώνει να τους φέρνει σε σύγκρουση, ενισχύοντας ταυτόχρονα την κυριαρχία του, μέσα από τη «φαγωμάρα» τους. Δημιουργεί μέσα στο στρατιωτικό το κατάλληλο κλίμα ανταγωνισμού που με τον καιρό και τη «συνήθεια» της ρουτινιάρικης ζωής των φαντάρων — θα «χρησιμεύσει» στη ζωή αργότερα. Κάποιο θέατρο που και το ρόλο να μην ξέρεις «οφείλουν» να σ' τον μάθουν: ΣΤΡΑΤΟΣ.

Συνδικαλισμός είναι αδύνατο να συζητείται από τη στιγμή που υπάρχουν διακρίσεις ανάμεσα στους φαντάρους.

ΘΕΜΑ: ΚΥΡΙΟ: Και ούτε να το συζητάνε οι «κύριοι» την ισομερή κατανομή της εργασίας μέσα στο στρατόπεδο. Γιατί αν ο «παλιός» και ο «νέος» έκαναν τις ίδιες δουλειές, πόσες αυτοκτονίες θα γλιτώναμε; Πόσοι δεν θα έψαχναν να βρουν τον εαυτό τους μέσα στο στρόβιλο της ύπαρξής του μέσα στο χώρο;

Μα θα σου πουν ότι είναι κατοχυρωμένοι με το 10% το χρόνο που δικαιολογούν.

Φαντάροι σγκαλιαστείτε.

Το κακό μας θέλουν. Τη διατήρηση της «φρασεολογικής μαγκιάς». (Φτωχέ Τρίτη. Αν ήξερες πόσο φτωχό λεξιλόγιο, αυτό του φαντάρου...)

ΘΕΜΑ 2ο. Προτείνω στον ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ κάποιες σελίδες το μήνα για τους αναγνώστες. Για κόμικς, φωτογραφία, σχέδιο, ποιήματα.

Μιχάλης Ρ.

29 ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ

Ο Μανώλης Μπαρμπουνάκης
και οι συνεργάτες του, σας περιμένουν
στα 4 μεγάλα βιβλιοπωλεία
στο κέντρο της Θεσσαλονίκης.

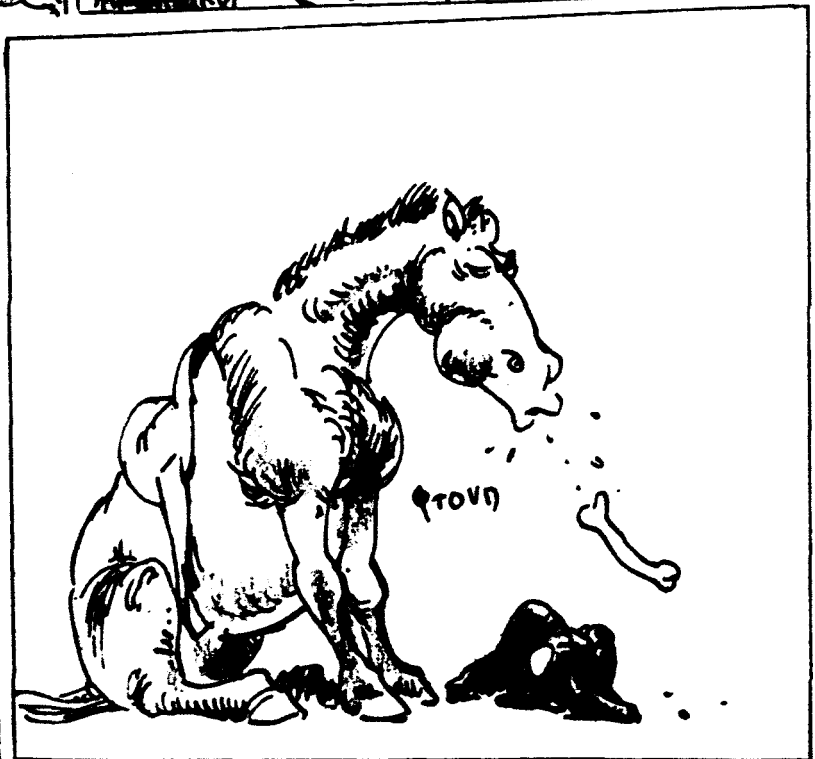
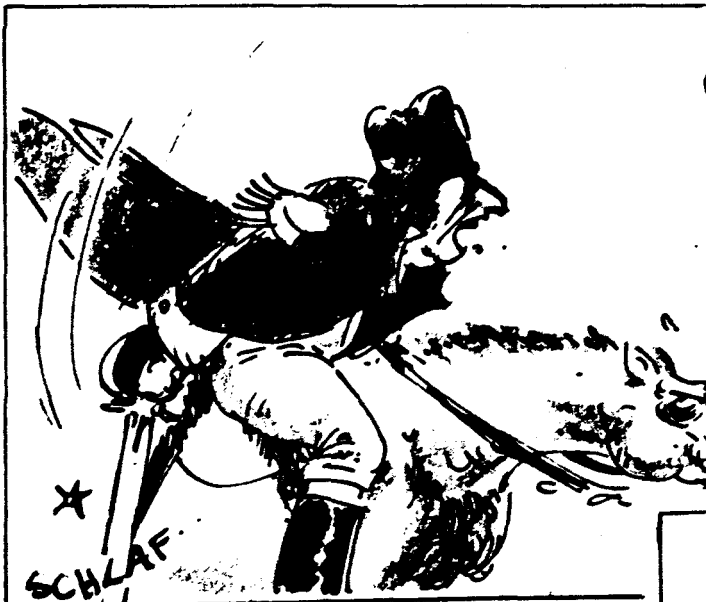
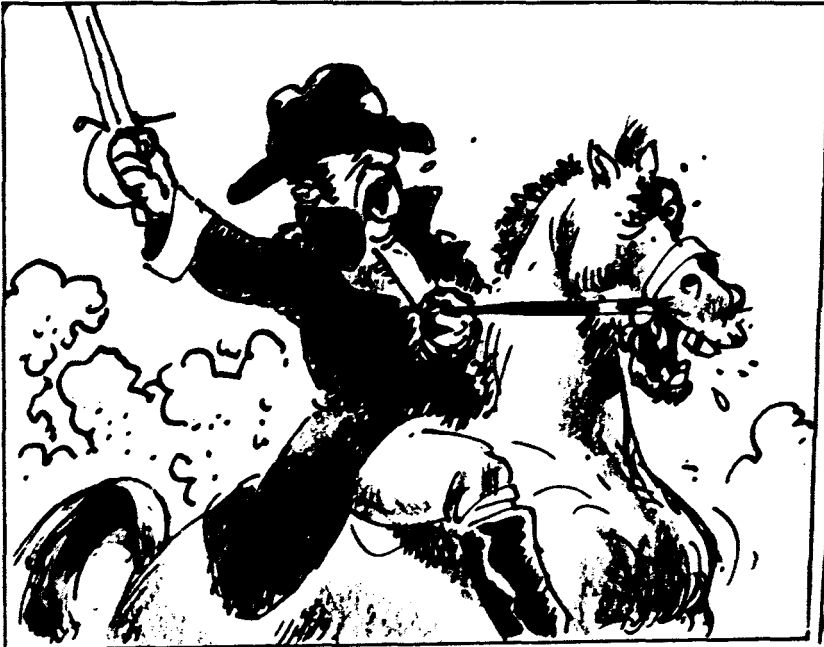
- 1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682
- 2. ΕΣΠΑΤΙΑ 150 ΤΗΛ. 235 916
- 3. ΤΟ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853
- 4. ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746

Βιβλία, χιλιάδες βιβλία για σας
και τα παιδιά σας από 30 δρχ.
Εγκυκλοπαίδειες, παιδικές και
μεγάλες με τις καλύτερες τιμές.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ
12 ΓΟΡΤΙΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

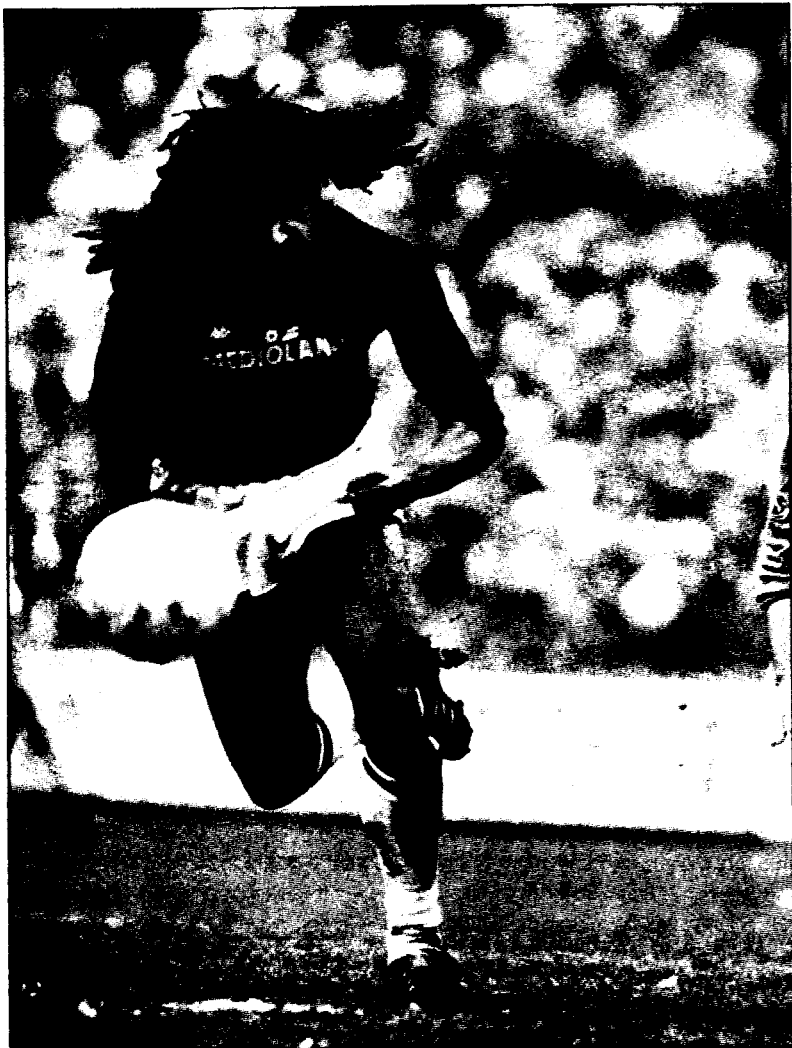
Γιάννη Χατζάκου

ΤΣΟΝΤΕΣ

ΠΡΟ-ΓΝΩΣΕΙΣ

Παραλήρημα

Όλοι γνωρίζουμε πως τα προγνωστικά του καθημερινού πολιτικού και αθλητικού Τύπου για τα παιχνίδια του ΠΡΟ-ΠΟ αποδεικνύονται βαθιά λαθεμένα. Και αυτό είναι φυσικό γιατί περιορίζονται σε μια επιφανειακή θεώρηση των ποδοσφαιρικών στοιχείων κάθε ομάδας, αγνοώντας τις γενεσιουργές αιτίες που καθορίζουν την εξέλιξη ενός αγώνα. Σ' αυτές ακριβώς τις βαθύτερες κοινωνικοπολιτικές αιτίες θα αναφερθούμε αναλύοντας τους αγώνες του ΠΡΟ-ΠΟ που κυκλοφόρησε ο ΟΠΑΠ για το Κύπελλο Εθνών. Σ' αυτή την πρωτόγνωρη για τα ελληνικά δεδομένα προσπάθεια συνεργάστηκε ένα τμήμα από εκλεκτούς επιστήμονες, ειδικοί όλοι τους. Οικονομολόγοι, γεωλόγοι, τεχνοκριτικοί, ανθρωπολόγοι, σοβιετολόγοι, ιστορικοί, γνώστες της μυστικής διπλωματίας, φυσικοθεραπευτές κ.λπ. τους οποίους και ευχαριστούμε θερμά.

1) ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΙΤΑΛΙΑ

Η Ο.Δ.Γ. αποτελεί σήμερα το γίγαντα της ΕΟΚ. Πρόκειται για το λεγόμενο γερμανικό θαύμα όπως διαπιστώνουμε βλέποντας τη διαφήμιση του Μάρλμπορο στις ταινίες του Βέντερς. Και δεν αρκεί παρά να θυμηθούμε τη σφαγή που υπέστη από τη διαιτησία ο ΠΑΟΚ στον αγώνα του με την Μπάγερν. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την παρουσίαση των χωρών μελών της ΕΟΚ που έκανε το περιοδικό ANTI, η Ιταλία διαθέτει πλούσια κοιτάσματα μολύβδου και ψευδαργύρου. Μάλιστα, μετά το χτύπημα που δέχτηκε η Νάπολη από τον Μπερλουσκόνι, ξέσπασε η έρπουσα κρίση στους κόλπους της Μافίας. Αν δε σ' όλα αυτά προσθέσουμε το ότι οι Ιταλοί ακόμα δεν έχουν συνέλθει απ' τα χουντέρια τόσο του Γιώργου Θαλάσση όσο και του Άρη μέσα στη Περούτζια, πιστεύουμε ότι **ΘΑ ΕΡΘΕΙ: 1-Χ.**

2) ΔΑΝΙΑ - ΙΣΠΑΝΙΑ

Η υποτιθέμενη αντίθεση Βορρά - Νότου που συμπυκνώνεται σ' αυτό το παιχνίδι απομυθοποιείται απ' το γεγονός ότι και τα δύο έθνη συγγενεύουν με την Ελλάδα σ' επίπεδο βασιλικών οίκων ανοχής. Άλλωστε τόσο η άνοδος του φασιστικού κόμματος στη Δανία (10%) όσο και η συρρίκνωση του φρανκισμού στην Ισπανία στο 80% περίπου αποτελούν μια ακόμα ένδειξη του κλεισίματος της ψαλίδας μεταξύ Βορρά - Νότου. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ Χ-2**

3) ΑΙΤΛΙΑ - ΕΙΡΕ

Εάν επαληθευτούν οι πληροφορίες μας ότι ο συσχετισμός στο εθνικό ποδοσφαιρικό συγκρότημα είναι ενάντια στην αγγλική εξάρτηση, τότε σίγουρα οι εγγλεζάρες θα περάσουν ένα ακόμη εφιαλτικό απόγευμα παρόμοιο μ' αυτό που πέρασαν όταν ο Αρχοντίδης έκανε τούμπες μέσα στο Γουέμπλεϊ. Προσωπικά θα επιθυμούσαμε την ταπεινωτική ήττα των Άγγλων απ' τους Ιρλανδούς. **ΟΜΩΣ ΘΑ ΕΡΘΕΙ: 1**

4) ΟΛΛΑΝΔΙΑ - ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η Ολλανδία είναι αναμφισβήτητη η πιο φιλελεύθερη χώρα της Δυτικής Ευρώπης (το σεξ και τα χόρτα είναι ελεύθερα, ακόμα και οι γάτες έχουν το δικό τους νησί). Ο δε εκπολιτισμός και η αξιοποίηση των διάφορων ολλανδικών αποικιών έχουν ήδη αποδώσει τους καρπούς τους. Όπως τα πούρα, τον καφέ, τον Γκούλιτ. Απ' την άλλη πλευρά η φιλελεύθερη εκδοχή του σοσιαλิมπεριαλισμού απελευθέρωσε εκείνες τις ποδοσφαιρικές αρετές της σοβιετικής κοινωνίας, που μέχρι σήμερα ήταν ευνοησιμμένες απ' το δόγμα Μπρέζνιεφ, όπως τη δολαριομανία, τον ατομικισμό κ.λπ. Συνεκτιμώντας τα παραπάνω, θα συμπεράνουμε ότι έχουμε να κάνουμε με ένα κλασικό ντέρμπι. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ Χ.**

5) ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΔΑΝΙΑ (Α' ΗΜΙΧΡΟΝΟ)

Η απάτη του ΠΡΟ-ΠΟ σ' όλο της το μεγαλείο. Η κρατικομονοπωλιακή εκμετάλλευση στη συγκεκριμένη περίπτωση εκφράζεται μέσα απ' την κουτοπονηριά του ΟΠΑΠ. Φυσικά και καταλάβαμε ότι από του χρόνου θα εφαρμοστεί το Δελτίο Προπό με 15 αγώνες, ώστε να αυξηθεί ο τζόγος χωρίς να αυξηθεί η τιμή της στήλης. Για λόγους λοιπόν οικονομίας μη σπαταλάτε τις διπλές. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ Χ.**

6) ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΔΑΝΙΑ (Β' ΗΜΙΧΡΟΝΟ)

Κουρασμένοι οι Δανοί (είναι οι περισσότεροι απ' αυτούς καπνιστές)

από την υπερπροσπάθεια του Α' μέρους και χωρίς τον Νίλσεν στις τάξεις τους, θα επιδοθούν σε μια απεγνωσμένη άμυνα απέναντι στην καλοκουρδισμένη γερμανική μηχανή και φυσικά θα κερδίσουν. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ 2.**

7) ΙΤΑΛΙΑ - ΙΣΠΑΝΙΑ (Α' ΗΜΙΧΡΟΝΟ)

Η αποτελεσματική κυβερνητική διαχείριση του Γκονζάλες (δημοψήφισμα υπέρ του ΝΑΤΟ - σπάσιμο της απεργίας των εκπαιδευτικών και περιορισμός της εκλογικής βάσης των Βάσκων τρομοκρατών στο 30-35%) θα αποδώσει, τουλάχιστον, έμμεσα. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ Χ-2.**

8) ΙΤΑΛΙΑ - ΙΣΠΑΝΙΑ (Β' ΗΜΙΧΡΟΝΟ)

Σε τελική ανάλυση όμως σε συνδυασμό με την κρίση του PCI στις ιταλικές εκλογές (αντίθετα με τη σταθεροποίηση των αριστερών ανανεωτικών δυνάμεων στην Ισπανία στο 3%), την αποσταθεροποιητική δράση της μασονικής στοάς Ρ2 και τον αδικαιολόγητο παραγκωνισμό του Αναστό... **ΘΑ ΕΡΘΕΙ 2.**

9) ΑΓΓΛΙΑ - ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Πού ήταν η Αγγλία ως εγγυήτρια δύναμη όταν οι Ολλανδοί χουλιγκάνοι τραυμάτισαν τον Κύπριο τερματοφύλακα με φωτοβολίδα; Μπορεί μεν τα ανθελληνικά τους αισθήματα να ικανοποιήθηκαν με τον αποκλεισμό της ελληνικής ομάδας, ωστόσο πολύ θα γελάσουμε αν αυτό τελικά αποδειχτεί μπουμερανγκ. Η σύγκρουση των δύο πρώην αποικιακών αυτοκρατοριών και νυν λίκνων του χουλιγκανισμού προβλέπεται συγκλονιστική και αμφίροπη. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ 1-2.**

10) ΕΙΡΕ - ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗ

Όταν ο Ελβετός σφαγέας Μπουχέλι ακύρωνε το πεντακάθαρο γκολ του Γιούτσου στον αγώνα Δυναμό Μόσχας - Ολυμπιακού, στο Σύνδεσμο Ελληνοσοβιετικής Φιλίας κάνανε τους... Ιρλανδούς. Αυτό και μόνο το γεγονός αρκεί για να δώσουμε το προβάδισμα στην πτωχή πλην τίμια Ιρλανδία. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ 1-Χ.**

11) ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ΙΣΠΑΝΙΑ

Το άνοιγμα της ισπανικής αγοράς, που ανταγωνίζεται τη δική μας τουριστική ανάπτυξη, στους Γερμανούς τουρίστες προϋποθέτει το αποτέλεσμα του αγώνα. Περιοριζόμαστε στα παραπάνω για να μην αναφερθούμε στη γερμανική βοήθεια στον Φράνκο που έχει κληροδοτήσει καθεστώς ηθικών υποχρεώσεων, ούτε στα παρασκήνια της ένταξης της Ισπανίας στην ΕΟΚ. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ 1.**

12) ΙΤΑΛΙΑ - ΔΑΝΙΑ

Εκτίμησή μας είναι ότι οι συντηρητικοί Δανοί, που προέρχονται απ' την τευτονική φυλή, δεν θ' αντέξουν στο θέαμα της Τσιτσιολίνας, που σύμφωνα με αποκλειστικές μας πληροφορίες θα βρίσκεται στις κερκίδες στο συγκεκριμένο ματς. Άλλωστε είναι γνωστό ότι ο Έλληνας μανάτζερ της και μέτοχος της ΑΕΚ Λεφάκης πουλάει τις μετοχές του στον Ψωμιάδη που έφερε λαθραία video απ' τη Δανία. Ως εκ τούτου η πολυπλοκότητα των στοιχείων που συνθέτουν την εικόνα αυτού του ματς δεν επιτρέπει ασφαλείς προβλέψεις. Ίσως... **ΘΑ ΕΡΘΕΙ 1-Χ.**

13) ΑΓΓΛΙΑ - ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗ (Α' ΗΜΙΧΡΟΝΟ)

Τους τελευταίους μήνες το ποδόσφαιρο στη Σοβ. Ένωση έχει εξελιχθεί όσο δεν είχε εξελιχθεί τις προηγούμενες 7 δεκαετίες. Αντίθετα το αγγλικό έχει μείνει στάσιμο τα τελευταία 100 χρόνια. Προς το παρόν όμως η αποτελεσματικότητα του σοβιετικού μοντέλου ακόμα υπολείπεται της θατσερικής παραγωγικότητας. Βλέπουμε καθαρά ότι... **ΘΑ ΕΡΘΕΙ 1.**

14) ΑΓΓΛΙΑ - ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗ (Β' ΗΜΙΧΡΟΝΟ)

Επειδή όμως η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων στην κατεύθυνση του σοσιαλισμού και της ειρήνης είναι νομοτελειακή και αναπόφευκτη, προβλέπεται οι Σοβιετικοί να ισοσκελίσουν τα ελλείμματα και ενδεχόμενα έστω και δύσκολα να υπερισχύσουν. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ Χ... και βλέπουμε.**

15) ΕΙΡΕ - ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Σ' ένα ματς χωρίς βαθμολογικό ενδιαφέρον, αφού και οι δύο ομάδες θα έχουν ήδη αποκλειστεί, η Ολλανδία δεν θα δυσκολευτεί να καθυποτάξει τη χλομή και απογοητευμένη Ιρλανδία σε μια σύγκρουση χωρίς καμιά ιστορική σημασία. Άλλωστε ανάμεσα στη μουσική των ΕΧ που γνωρίσαμε πρόσφατα στην Αθήνα και του λαϊκού βάρδου της Ιρλανδίας Τζώννυ Λόγκαν, που κέρδισε το περσινό φεστιβάλ της Γιουροβίζιον, η διαφορά είναι εμφανής. **ΘΑ ΕΡΘΕΙ 2.**
Κ. ΜΠ.

Το Βιετνάμ αμύνεται στο Βερολίνο

Δυτικό Βερολίνο, 1963

■ Δυτικό Βερολίνο, κέντρο του ψυχρού πολέμου, 'βιτρίνα της Δύσης', δυο χρόνια μετά την ανέγερση του τείχους. Μαζί με δύο άλλους φοιτητές κατοικώ σε μια μικρή κατοικία κοντά στο 'Ελεύθερο Πανεπιστήμιο'. Γειτονιά αστική, το αρχηγείο των αμερικανικών δυνάμεων κατοχής βρίσκεται στη γωνία. Ένα ζεστό απόγευμα του Ιουνίου χτυπάει το κουδούνι. Είναι οι γείτονές μας τους οποίους μόλις γνωρίζουμε: 'Εφτιαξαν για μας μια τούρτα με φράουλες, «για να γιορτάσουμε την ημέρα!»

Ο Τζων Φ. Κένεντι, ο πρόεδρος των ΗΠΑ, έχει έρθει.

«*Ιχ μπιν άιν Μπερλίινερ*» (είμαι Βερολινέζος) είχε μόλις φωνάξει από τον εξώστη του δημαρχείου στο Σένεμπεργκ ενώ οι μάζες τον επευφημούσαν. Και οι φοιτητές του πανεπιστημίου, όπου μίλησε στη συνέχεια, ανάμεσα στις καθηγητικές τηβένους, τον δέχονται όπως παρουσιάζεται διεθνώς: σαν σύμβολο του τέλους του ψυχρού πολέμου, της αναζήτησης 'νέων συνόρων', των διαπραγματεύσεων με τον Χρυστόφορ για τον αφοπλισμό.

Αλλά και μετά τη δολοφονία του Κένεντι το Νοέμβριο του '63, στο Βερολίνο και τη Δυτική Γερμανία κυριαρχούν το πένθος και η συγκίνηση για το θάνατο του «συμβόλου της ελευθερίας». Όμως, η 'Σιτουασιονιστική Διεθνής', από τις σημαντικές δυνάμεις που προετοίμασαν το κίνημα του '68, δημιουργεί θόρυβο, μεταξυ άλλων με αυτοκόλλητα που προειδοποιούν χρησιμοποιώντας ένα αντιφασιστικό ρητό του Μπρεχτ: «*Η κοιλιά απ' όπου βγήκε είναι ακόμα καρπερή*».

Μια μέρα μετά τη δολοφονία του Κένεντι, όταν γίνονταν λαμπαδοφορίες στη μνήμη του, η Σιτουασιονιστική Διεθνής μοίραζε προκηρύξεις που περιείχαν πληροφορίες για τον κρυφό πόλεμο που ήδη εδώ και χρόνια διεξήγαγε ο Κένεντι και ο υπουργός Πολέμου του, ο Μακναμάρα, κατά του Βιετνάμ. (Για τη Σιτουασιονιστική Διεθνή υπάρχουν πολλά βιβλία με ντοκουμέντα, μεταφρασμένα στα ελληνικά, π.χ. στο μικρό βιβλιοπωλείο της Καλλιδρομίου στα Εξάρχεια).

Όπως κάθε κοινωνική μεταβολή, έτσι και η ανταρσία του '68 έχει πολλά αίτια και μια μακριά προϊστορία. Η γενιά που είχε επιζηήσει από τη φρί-

κη του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου — και στην Ελλάδα στη συνέχεια του 'εμφύλιου' — ήταν σαν παραλυμένη από το γεγονός αυτό, ιδιαίτερα λόγω της πύρρειας νίκης που είχε επιτευχθεί πάνω στο φασισμό: Ο σταλινισμός και οι ατομικές βόμβες της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι είχαν πολλές ομοιότητες με το φασισμό ώστε να μπορούν να τον καταπολεμήσουν μακροπρόθεσμα. Έτσι, απαιτήθηκε μισή περίπου γενιά ώστε να φανούν και πάλι στην Ευρώπη και την Αμερική ίχνη ενός νέου κινήματος.

Τα σημάδια αυτά έγιναν αντιληπτά και από τις δύο υπερδυνάμεις. Έτσι, ο στρατηγός του παγκόσμιου πολέμου Αϊζενχάουερ αντικαταστάθηκε στην προεδρία των ΗΠΑ από τον Κένεντι ως νέα «ελπίδα» που, μαζί με τον Χρυστόφορ (στη θέση που ήταν πρωτίτερα ο Στάλιν), σκηνοθέτησε μετά την κρίση της Κούβας το 1962 έναν τέτοιο θόρυβο περί ειρήνης σαν κι αυτό που παρακολουθούμε σήμερα με τον Γκορμπασόφ και σε λιγάκι ίσως και με τον ελληνικής καταγωγής Ντουκάκης σαν πρόεδρο των ΗΠΑ.

Η προπαγάνδα αυτή δεν βοήθησε πολύ τις υπερδυνάμεις, τότε. Στην Ελλάδα, το κίνημα δυνάμωσε τόσο ώστε οι Αμερικανοί να καταφύγουν το '67 κιάλα στη χούντα των συνταγματαρχών.

Στο Δυτικό Βερολίνο είχε σχηματιστεί από τις αρχές του '60 ένα πλατύ κίνημα υποστήριξης του αλγερινού απελευθερωτικού αγώνα. Στο πανεπιστήμιο, μια ακροδεξιά ομάδα είχε πάρει τη φοιτητική ένωση, τον ίδιο χρόνο που επισκέφτηκε ο Κένεντι θριαμβευτικά την πόλη. Ένα μέλος μιας αντιδραστικής 'φοιτητικής αδελφότητας' έγινε πρόεδρος των φοιτητών. Οι αδελφότητες αυτές ήταν υπεύθυνες για την είσοδο του ναζισμού στα γερμανικά πανεπιστήμια ήδη πριν το 1933, και για το λόγο αυτόν είχαν απαγορευτεί κατά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Όλες οι δημοκρατικές και αριστερές φοιτητικές ομάδες προκάλεσαν το '63 ένα δημοψήφισμα ανάμεσα στους φοιτητές για την κατάργηση του προέδρου. Μέχρι τότε, λόγω των ελάχιστων δικαιωμάτων των φοιτητών απέναντι στους πατριάρχες καθηγητές, στις εκλογές πήγαινε μόνο η μειοψηφία των φοιτητών. Τώρα όμως πάνω από τα δύο τρίτα των φοιτητών καταψήφισαν τον ακροδεξιό πρόεδρο. Η φοιτητική ένω-

ση ήταν έκτοτε κατά πλειοψηφία δημοκρατική έως αριστερή. Το προεδρείο ανήκε συνήθως στη Σοσιαλιστική Γερμανική Φοιτητική Ένωση (SDS), που είχε ήδη από το 1961 αποκλειστεί από το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα λόγω 'αριστερής παρέκκλισης'.

Ο φοιτητής από την 'αδελφότητα' του 1963 πέρασε πρόσφατα και από τα ελληνικά μέσα ενημέρωσης, σε φιλελεύθερη εκδοχή — μαζί με τη Μελίνα Μερκούρη: Ο 'Εμπερχαρντ Ντίπγκεν, που το 1984 έγινε δήμαρχος-κυβερνήτης του Δυτικού Βερολίνου, 'φιλελεύθερος' διάδοχος του επίσης 'φιλελεύθερου' πλέον Δυτικογερμανού προέδρου Βάιτσεκερ. Ωστόσο, ο μέντωρ του Ντίπγκεν το 1961 (αυτός που ο Βάιτσεκερ έχρισε ως διευθυντή της αστυνομίας το 1981) αναγκάστηκε πρόσφατα να παραιτηθεί: Ο Χάινριχ Λούμπερ είχε χρηματοδοτήσει ανοιχτά φασιστικές δραστηριότητες.

Το Βιετνάμ αμύνεται στο Βερολίνο

Πίσω στο '60: ούτε η ενίσχυση της αμερικανικής προπαγάνδας στα δυτικογερμανικά μέσα ενημέρωσης δεν μπόρεσε να περιορίσει τον αριθμό των διαδηλωτών και των διαδηλώσεων που μεγάλωνε. «Το Βιετνάμ αμύνεται στο Βερολίνο» ήταν για χρόνια οι τίτλοι των εφημερίδων του Σπρίνγκερ. Για κάθε νεκρό Αμερικανό στρατιώτη θα 'πρεπε οι Βερολινέζοι να ανάβουν από ένα κερί στο παρθύριο — οι νεκροί Βιετναμέζοι ούτε καν αναφέρονταν.

Ο Βίλυ Μπραντ, δήμαρχος του Βερολίνου απ' το '57 ως το '67, μπήκε κι αυτός με το κύρος του στην καμπάνια του Σπρίνγκερ και των ΗΠΑ κατά του Βιετνάμ. Έτσι, έστειλε π.χ. τον τότε εκπρόσωπο Τύπου και μετέπειτα διαπραγματευτή με τους Ανατολικούς, Έγκον Μπαρ, σε συνέντευξη Τύπου με αστυνομικές φωτογραφίες της τελευταίας διαδήλωσης του Βιετνάμ. Ήταν τότε ίσως 400 ως 1.000 διαδηλωτές. Δύο απ' αυτούς είχαν σημειωθεί με κόκκινο κύκλο: «Κομμουνιστές». Μ' αυτό τον τρόπο προσπάθησαν τότε οι Μπραντ/Μπαρ να παρουσιάσουν τη «μικρή εξτρεμιστική μειοψηφία», όπως ονόμαζαν τους διαδηλωτές, και μάλιστα «καθοδηγούμενους από τη Μόσχα».

Δεν εντυπωσιάζει η συμπεριφορά αυτή του Μπραντ, τότε. Διότι ο

κατευθυνόμενος από τη CIA Τύπος του συγκροτήματος Σπρίνγκερ και όχι η βάση των σοσιαλδημοκρατών (που θεωρούσε τον Μπραντ δεξιό), ήταν που τον έβγαλαν δήμαρχο. Στο βιβλίο των Μαρκς-Μαρκέτι «*Inside the CIA*» του 1974 παρουσιάζεται — χωρίς να διαψευστεί ως τώρα — ο Μπραντ σαν χαρακτηριστικό παράδειγμα πώς η CIA προωθώντας έναν άνθρωπο κρατάει αρχικά ένα κόμμα (1963: πρόεδρος του SPD) και στη συνέχεια ολοκληρώνει χώρα (1969: καγκελάριος). Στο ίδιο βιβλίο μπορεί να διαβάσει κανείς πώς ο πρόεδρος Νίξον το 1972 σε επίσημο γεύμα τοποθέτησε τον καγκελάριο Μπραντ δίπλα στον... τέως σταθμάρχη του.

Τότε (1974), το ανώτατο δικαστήριο των ΗΠΑ είχε λογοκρίνει το βιβλίο και για «λόγους εξωτερικής πολιτικής» είχε διατάξει να μαυριστούν τα ονόματα του Μπραντ και άλλων ξένων πολιτικών· ωστόσο, ο Μπραντ ήταν εύκολα δυνατό να αναγνωριστεί από το υπόλοιπο κείμενο.

Δυτικό Βερολίνο, Φεβρουάριος 1968

Ένας φοιτητής για την επίθεση του Τετ: «*Ημουν εκτός εαυτού από το θυμό μου. Είχα αγανακτήσει πώς ένα υψηλά αναπτυγμένο κράτος με τον υπερούγχρονο στρατό του επιτίθεται κατά των Βιετναμέζων αγροτών — όπως οι κονκισταδόρες στη Νότια Αμερική ή όπως οι λευκοί άποικοι στους Βορειοαμερικανούς Ινδιάνους*».

Ο Ρούντι Ντούτσκε:

«Στο Βιετνάμ μας σκοτώνουν καθημερινά — δεν είναι λόγια, ούτε ρητορεία».

Ο Ταρίκ Άλι, Πακιστανός, από την αγγλική επιτροπή συμπράστασης στο Βιετνάμ: «Η αντίσταση του βιετναμικού λαού έδειξε πως ήταν δυνατόν, πως μπορούσαν να αμυνθούν. Όταν το καταφέρνουν φτωχοί αγρότες, γιατί όχι κι εμείς στη Δυτ. Ευρώπη, γιατί όχι η αντιπολίτευση στην Αμερική;»

Η εφημερίδα του Σπρίνγκερ Μπερλίινερ Μόργκενποστ: «Το Βερολίνο δεν πρέπει να γίνει Σαϊγκόν!»

Οι κομψές νεαρές γυναίκες στις κεντρικές λεωφόρους του Βερολίνου, παρά τα δύσκολα χρόνια, μεγάλωσαν και ανατράφηκαν με αγάπη και φροντίδα. Ζουν, κάτω από τα ζηλιάρικα βλέμματα των συνομηλικών τους από την άλλη πλευρά του τεί-

χους, «στο πλέον ελεύθερο κράτος που υπήρξε ποτέ σε γερμανικό έδαφος», όπως τους εξηγούν συνεχώς οι καθηγητές τους στο «Ελεύθερο Πανεπιστήμιο». Καλώς εχόντων των πραγμάτων, οι κοπέλες αυτές θα 'πρεπε να είναι καμάρι των γονιών και των καθηγητών τους.

Τι κάνουν, όμως;

Κάθονται πάνω στις πλάτες νεαρών αντρών και κουνούν προκλητικά περιέργες κόκκινες-μπλε σημαίες με ένα πεντάστερο στη μέση. Μάλιστα, ανεμίζουν τη σημαία των ανταρτών Βιετκόγκ, αυτών που σκοτώνουν Αμερικανούς στρατιώτες, την ανεμίζουν πάνω από τους χιλιάδες άλλους συνδιαδηλωτές τους, ανάμεσα σε ένα δάσος από λάβαρα και πανό του Τσε και της Ρόζας Λούξεμπουργκ.

Από τη μάζα ξεσπάει με δύναμη το σύνθημα: «είμαστε μια μικρή ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΗ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑ!». Στους δρόμους αντηχεί η κραυγή «Χο-Χο-Χο-Τσι-Μινχ». Πάνω από 12.000 νεαροί διαδηλωτές διαβαίνουν τη λεωφόρο Κουρφύρστεντσαμ, στρίβοντας στη συνέχεια προς την Όπερα, όπου στις 2 Ιουνίου της προηγούμενης χρονιάς είχε δολοφονηθεί ο φοιτητής Μπέννο Όνεζοργκ από έναν αστυνομικό.

Πολλοί έχουν σχηματίσει αλυσίδες με τα χέρια τους. Οι πρώτες σειρές τρέχουν και επιταχύνουν μαζί με το βήμα και τα συνθήματά τους. Οι άλλοι ακολουθούν και η πορεία μοιάζει με ακορντεόν που μαζεύεται και τεντώνεται. Παρά την γκριζα μέρα του Φλεβάρη, οι διαδηλωτές λάμπουν για τη «Νίκη της βιετναμέζικης επανάστασης». Φωνάζουν: «συμπολίτες, μη μας χαζεύετε, μπήτε στις σειρές μας και διαδηλώστε». Για τους Βερολινέζους όμως, που έχουν υποστεί πλύση εγκεφάλου από το συγκρότημα του Σπρίνγκερ, είναι σαν να βλέπουν την επίθεση του Τετ έξω από τα σπίτια τους, στο «προπύργιο του ελεύθερου κόσμου».

Η πορεία αυτής της Κυριακής είναι μέρος του αυξανόμενου κινήματος στη Δυτική Ευρώπη. Γίνεται με αφορμή το πέρας των εργασιών του «Διεθνούς Συνεδρίου για το Βιετνάμ», για το οποίο έχουν έρθει αντιπροσωπείες της Νέας Αριστεράς από όλες σχεδόν τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες, με εκατοντάδες συμμετοχές από Γάλλους, Ιταλούς, Άγγλους κλπ.

Ήρθαν και Αμερικανοί αντίπαλοι του πολέμου με το σύνθημα «Hey, hey, LBJ, how many kids did you kill today» (Γεια σου, Τζόνσον, πόσα παιδιά σκότωσες σήμερα;). Μαύροι πεζοναύτες τραγούδησαν στο κλείσιμο το σύνθημά τους κατά του πολέμου στην Ασία: «We ain't gonna go to Vietnam, 'cause Vietnam is where I am. Hell no, we ain't gonna go». (Δεν πάμε στο Βιετνάμ, το Βιετνάμ βρίσκεται εδώ που είμαστε).

«Εκεί πέρα στο Βιετνάμ ένιωσα για πρώτη φορά το πνεύμα του '68», θυμάται ένας Άγγλος, συντάκτης σήμερα του 'Νιου Λεφτ Ριβιού'. «Αισθάνθηκα με ιδιαίτερο τρόπο το πολιτικό κλίμα... Ήταν διαφορετικά α-

πό κάθε άλλη διαδήλωση που είχα πάρει μέρος».

«Μια τέτοια μάζα από ανθρώπους που παρελαύνει μέσα στην πρωτεύουσα του ψυχρού πολέμου με κόκκινες σημαίες — απίστευτο! Εντελώς εντυπωσιακό!» φωνάζει και σήμερα ακόμα ενθουσιασμένος ο Ταρίκ Άλι. «Όταν διαβαίναμε από τις παλιές συνοικίες, μπορούσες να νιώσεις πως ξανάνιωνα το παλιό επαναστατικό κίνημα».

«Ζήτω η παγκόσμια επανάσταση και η ελεύθερη κοινωνία των ελευθερών ατόμων που θα προκύψει από

αυτήν», φώναζε ενθουσιασμένος ο Ντούτσκε στο συνέδριο για το Βιετνάμ. Μια έκφραση ενθουσιασμού και αποφασιστικότητας σαν κι αυτήν που έδειξαν οι Βιετναμέζοι στην επίθεση του Τετ ή το τοτινό και σημερινό σύμβολο ανθρωπισμού και διεθνούς αλληλεγγύης, ο Τσε Γκεβάρα. Ο Τσε δολοφονήθηκε στις 8.10.67:

«Να νιώθετε παντού και πάντα κάθε αδικία στον κόσμο. Είναι η πιο όμορφη ικανότητα του επαναστάτη» (από το τελευταίο γράμμα στα τρία παιδιά του).

Ο Ντούτσκε με το γιο του Χοσέ Τσε και το φίλο του Μπλοχ

Διαδήλωση στο Δυτικό Βερολίνο

«ΟΙ ΒΕΡΟΛΙΝΕΖΟΙ ΔΕΝ ΑΝΤΕΞΑΝ ΑΛΛΟ

- Αυθόρμητη αντι-διαδήλωση
- Εργάτες έκαψαν κόκκινες σημαίες
- Η αστυνομία αναγκάστηκε να προστατέψει τα γραφεία του SDS»

(εφημερίδα του Σπρίνγκερ, 82, 19.2.68)

«Μετά το τέλος της εκδήλωσης, τα λόγια 'ο Ντούτσκε βρίσκεται εδώ' ηλέκτρισαν για μια ακόμα φορά πάνω από 1.000 άτομα. Με οχλαγωγία όρμησαν στο χώρο όπου υποτίθεται ότι κρυβόταν ο ιδεολόγος του SDS... Έγινε έρευνα σε ένα ψωμάδικο, μήπως βρισκόταν εκεί. Ταρakoύντησαν ένα αστυνομικό όχημα γιατί είπαν ότι κρύφτηκε εκεί. Τέλος νόμισαν ότι βρισκόταν σ' ένα κατάστημα με επιτμήβιες στήλες... Πάνω από 100 αστυνομικοί με προτεταμένες ράβδους συγκράτησαν το πλήθος για να μην καταστρέψει το κατάστημα.

(εφημ. 'Welt' του Σπρίνγκερ στο ρεπορτάζ μιας 'διαδήλωσης των πολιτών' που συνδιοργάνωσε στις 21.2.68 η τοπική κυβέρνηση του Μπραντ εναντίον του συνεδρίου του Βιετνάμ).

«Μετά τις διαδηλώσεις: Κλίμα πογκρόμ στο Βερολίνο»

(«Zeit», 23.2.68)

Ο Ρούντι Ντούτσκε πέθανε το 1979 από τις συνέπειες της δολοφονικής απόπειρας εναντίον του, στις 11.4.68.

Η «αρχή της ελπίδας» (του φιλόσοφου Ερνστ Μπλοχ που τότε, αν και ογδοντάρης, είχε πάρει μέρος σε πολλές εκδηλώσεις) έδινε απίστευτη δύναμη στο κίνημα και άρχισε να συνεπαίρνει και τις μάζες στη Γερμανία. Δεν πρέπει να συγχέεται με φανταστικές εντυπώσεις περί επανάστασης σε μη επαναστατικές συνθήκες. Όμως ακριβώς σ' αυτή την κατεύθυνση επεδίωκε και επιδιώκει η συγκεντρωμένη προπαγάνδα των διεθνών μέσων μαζικής ενημέρωσης (μαζί και το 'Σπίγκελ' με τη σειρά που δημοσιεύει) — στη μυθοποίηση των '68ηδων'.

Ο στόχος της ανακοπής της στρατιωτικής προέλασης των Αμερικανών στο Βιετνάμ τελικά πέτυχε. Και οι ίδιοι οι Βιετναμέζοι είπαν ότι η διεθνής αλληλεγγύη στην Αμερική, την Ευρώπη, την Ιαπωνία, τις ανατολικές χώρες και την Κίνα υπήρξε εξίσου σημαντική όσο και ο δικός τους αγώνας στη χώρα τους.

Σε κάποιο άλλο φύλλο της ιστορίας είναι γραμμένο πως οι Αμερικανοί — καλύτερα: τα διεθνή τραστ που κυβερνούν τον κόσμο — κατάφεραν να στερήσουν από τους λαούς της Ινδοκίνας τους καρπούς της επανάστασής τους, εκμεταλλευόμενοι τη διαμάχη Ρωσίας και Κίνας. Ιδίως η Ρωσία είχε παίξει έναν ελάχιστο εύφημο ρόλο στη διάρκεια του πολέμου της Ινδοκίνας, στέλνοντας πολύ περιορισμένη βοήθεια στους εκεί λαούς.

Για το γιατί οι λαοί της Ινδοκίνας αιμορραγούν ακόμη, στον οικονομικό πλέον πόλεμο που διεξάγεται εναντίον τους, εξήγηση μπορεί να είναι ότι τα διεθνή συγκροτήματα σκέφτονται ακόμα με τους όρους της λεγόμενης 'θεωρίας του ντόμινο', αυτής που είχε δώσει την αφορμή για την επίθεση στο Βιετνάμ: αν πέσει ένα πιόνι, το Βιετνάμ, θα ακολουθήσει το επόμενο, επομένως επιβάλλεται άμεση καταστροφή. Το γεγονός ότι αυτός ο τρόπος σκέψης αποτέλεσε σημαντική αιτία για την ήττα τους το '68 δεν μπορούν να το παραδεχτούν, λόγος για τον οποίο ακόμα και σήμερα αρέσκονται να παρουσιάζουν τους 68ηδες σαν επαναστατικούς δονκιχώτες. Και το επιχειρούν ξανά μετά τον εξαναγκασμό τους σε στρατιωτική υποχώρηση από την Ινδοκίνα το 1975: οικονομικός πόλεμος, για να γίνει αβιωτή και αδύνατη να αυτοσυντηρηθεί η Ινδοκίνα σαν σημάδι για όλους τους λαούς ότι τέτοια αντίσταση σαν κι αυτήν που παρουσιάστηκε το '68 σε παγκόσμια κλίμακα, κάτω από τις πιο διαφορετικές συνθήκες και με τις πιο διαφορετικές μορφές, δεν αποδίδει, δεν έχει νόημα.

Να το πάρει το ποτάμι; Ε, λοιπόν, η βία γεννάει τη βία. Το επόμενο '68 θα ξανάρθει σίγουρα. Όσο γρηγορότερα, τόσο καλύτερα.

Ρολφ ΠΟΛΕ

Για το κίνημα στη Δυτική Γερμανία τη δεκαετία του '80 βλέπε ακόμα: Μπόμ Μπόουμαν, «Πώς άρχισαν όλα», Εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος και Σχολαστής τ. 44-47 Νοέμβρης '86, «Δε χρειαζόμαστε ήρωες».

Ένας εναντίον όλων

Και μέσα στη σύγχυση ο κύριος Δ. Παπασταύρου, δικηγόρος, κατέθεσε αγωγή με την οποία ζητούσε να κηρυχθεί παράνομη και καταχρηστική η απεργία των καθηγητών. Ο ίδιος δήλωσε πως δεν είναι ΠΑΣΟΚ και ότι την αγωγή την κατέθεσε επειδή το παιδί του θα 'χανε τη χρονιά σε πανεπιστήμιο του εξωτερικού.

Με ειδικότητα στις εργατικές διαφορές, ο κ. Παπασταύρου έχει μεγάλη πείρα από απεργίες. Ξέρει να υπερασπίζεται τα συμφέροντά του. Φαίνεται, όμως, πως τίποτα άλλο δεν έμαθε στη ζωή του και δηλώνει πως πήρε αυτή την απόφαση γιατί «κάποτε πρέπει να σταματήσουμε να πηγαίνουμε πάσο». Τι να πει κανείς. Τα ρέστα μας!! Γ.Ν.

■ Η άρνηση της βάσης των Πασοκτζήδων καθηγητών να συμβάλουν στο σπάσιμο της απεργίας, δημιουργήσε εκνευρισμό και προβλήματα στον κομματικό μηχανισμό. Τόσο πολλά που, όπως λέγεται, ανάγκασαν γνωστό κομματικό στέλεχος να αναφωνήσει στη σύσκεψη καθηγητών της ΠΑΣΚΕ: «Γι' αυτό σας πληρώνουμε, βρε μαλάκες!»

Βέβαια, η στάση που κράτησαν οι συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ στη Μέση Εκπαίδευση δεν δικαιολογεί το χαρακτηρισμό τόσο μπορούσαν, τόσα έκαναν. Άλλωστε, η προνοητικότητα τους να μη λειτουργήσει κα-

ΣΧΟΛΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

νένα στέλεχος απεργοσπαστικά τους προφύλαξε από παραπέρα περιπέτειες. Έλα όμως που κάποιος έπρεπε να προσπαθήσει. Επειδή, λοιπόν, δεν δεχόταν κανείς απ' αυτούς «που πληρώνονται», επιστρατεύτηκε η γυναίκα του υφυπουργού κ. Καλούδη, καθηγήτρια της Β' ΕΛΜΕ Αθήνας. Η κυρία υπουργού, μάλιστα, δημιούργησε και επεισόδιο κατά της απεργιακής επιτροπής του σχολείου της, με αποτέλεσμα να εισπράξει μια βαρβάρη καταγγελία από το Δ.Σ. της ΕΛΜΕ στην οποία ανήκει.

Συμπάρσταση στους αντιρρησίες

Τελικά, φαίνεται, ότι οι εθνικόφρονες κραυγές της ΑΥΡΙΑΝΗΣ και της ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΩΡΑΣ δεν πήγαν χαμένες. Το Διαρκές Στρατοδικείο Καβάλας καταδίκασε στις 26/5 τον αντιρρησία συνείδησης Θανάση Μακρή με τη βαρύτερη ποινή που έχει επιβληθεί τα τελευταία χρόνια: πέντε χρόνια φυλακή ήταν το τίμημα για την απόφασή του να διεκδικήσει εναλλακτική κοινωνική υπηρεσία, ισόχρονη και ανεξάρτητη απ' τη στρατιωτική θητεία.

Μετά από ένα διάστημα όπου η κυβέρνηση εμφανιζόταν να «ακέπτεται» τη ρύθμιση του θέματος, πιεσμένη από το φόβο να χρεωθεί ένα θάνατο από την 70ήμερη απεργία πείνας του Μιχάλη Μαραγκάκη, επανέρχεται τώρα στη γραμμή των τρομοκρατικών ποινών. Το άλλοθι της «άμυνας του Έθνους» επιτρέπει να πάλι για να αντιμετωπιστούν τις διεκδικήσεις των αντιρρησιών που, κατά τον επίτροπο του Στρατοδικείου της Καβάλας, «δυναμιτίζουν την υπόσταση του Έθνους». Ο Θανάσης Μακρής χαρακτηρίζεται σαν «παράδειγμα προς αποφυγήν για τους στρατεύμενους» και η προσπάθεια να καταπνίγει το κίνημα αντίρρησης, που σταδιακά δημιουργείται, διακηρύσσεται πάλι με την τρομοκρατία και την καταστολή.

Ο Θανάσης Μακρής και ο Μιχάλης Μαραγκάκης, όμως, δεν πρέπει να μείνουν μόνοι. Ακόμη κι αυτοί που διαφωνούν με την επιλογή και

την αντίληψη της άρνησης στρατεύμενους οφείλουν να δείξουν έμπρακτα τη συμπάρτασή τους, κατανοώντας ότι η υπόθεση των αντιρρησιών δεν αφορά μόνο τους ίδιους, αλλά και όλους όσους αρνούνται τη στρατοκρατία και το μιλιταρισμό. Ειδικά η ΕΦΕΕ, μια και ο Θανάσης Μακρής είναι μέλος της, είναι υποχρεωμένη να πάρει άμεσα θέση και να καταγγείλει την καταδικαστική απόφαση της Καβάλας και την ποινικοποίηση του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης της συνείδησης.

Υπενθυμίζουμε ότι ο Θανάσης Μακρής συνεχίζει την απεργία πείνας που άρχισε στις 9 Μαΐου, στην οποία του συμπαρίσταται από τις 31.5 και ο Μιχάλης Μαραγκάκης. Χ.Μ.

Ο Θανάσης Μακρής στη Στρατοδικείο Καβάλας

Εργοστάσιο - βόμβα

Για τρίτη φορά αναβλήθηκε η δίκη του Γ. Μαιμιάκη και της JET-OIL για την πυρκαγιά που είχε ξεσπάσει στο εργοστάσιο της Θεσσαλονίκης, αν και το πόρισμα της ομάδας εργασίας που συγκρότησε το υπουργείο Βιομηχανίας φαίνεται πως καίει την επιχείρηση.

Όπως προκύπτει από το έγγραφο που υπογράφουν οι Μ. Γκαλιτσόπουλος, Α. Καλή και Λ. Λούσκος, η εταιρεία όχι μόνο λειτουργούσε σαν βόμβα μέσα στην καρδιά της πόλης, αλλά δεν είχε δείξει και καμιά φροντίδα για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το ενδεχόμενο οποιασδήποτε πυρκαγιάς. Οι τρεις συντάκτες του πορίσματος αναφέρουν στο «Γενικό συμπέρασμα» της έρευνας που διεξήγαγαν, ότι «η φωτιά της JET-OIL δεν ήταν μοιραία, αλλά αναπόφευκτη, εξαιτίας σωρείας παραλείψεων στοιχειωδών κανόνων πυρασφάλειας. Πέρα από σημαντικές ελλείψεις στα κατασταλτικά μέσα πυρόσβεσης, δεν τηρήθηκαν και απλές αρχές πυρασφάλειας, όπως καθαριότητα του χώρου, προσβάσεις, στεγανότητα λεκανών, επιφυλακή κατά τη διάρκεια θερμών εργασιών

κ.λπ. Τα παραπάνω», γράφουν, «οδηγούν στο γενικό συμπέρασμα ότι η εταιρεία, μολονότι ανήκε στην ομάδα εγκαταστάσεων υψηλού κινδύνου από άποψη πυρασφάλειας, δεν αντιμετώπιζε με την απαιτούμενη σοβαρότητα τη λειτουργία των εγκαταστάσεών της και καταστρατηγώντας νόμους, αδιαφορώντας για κανονισμούς, περιμένοντας την Πολιτεία να εντοπίσει και να ζητήσει την κάλυψη δικών της ελλείψεων, έθετε σε κίνδυνο όχι μόνο την ύπαρξη των εγκαταστάσεών της, αλλά και ολόκληρη τη γύρω περιοχή».

Θα πρέπει να αναφέρουμε, ότι την περασμένη βδομάδα έγιναν στη Θεσσαλονίκη διάφορες κινητοποιήσεις που αφορούσαν τους κινδύνους που συνεπάγεται για την πόλη η λειτουργία της επιχείρησης, στις οποίες συμμετείχαν δήμοι, κοινωνικοί φορείς, οργανώσεις και το Εργατικό Κέντρο Θεσσαλονίκης. Μαζί τους και η Οικολογική Κίνηση της πόλης, που πήρε μάλιστα την πρωτοβουλία να μοιράσει στους Θεσσαλονικείς προκήρυξη με τα σημαντικότερα σημεία του πορίσματος. Σ.

■ Προβλήματα με την 'παραοικονομία' έχουν και οι Γερμανοί, που δεν είναι ούτε μεσογειακοί, ούτε υπανάπτυκτοι και που υποτίθεται ότι είναι νομιμόφρονες και υπεύθυνοι πολίτες. Οι παράνομα απασχολούμενοι κυμαίνονται μεταξύ μισού και ενός εκατομμυρίου. Η ετήσια διαφυγή φόρων από την παράνομη εργασία υπολογίζονται σε πέντε δισεκατομμύρια μάρκα. Τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν το '86 ξεπέρασαν τα 9 εκατ. μάρκα. Εκτός από την ευκαιρική παράνομη απασχόληση, ειδικεύουν έχουν κάποιες εταιρίες που στρατολογούν και διοχετεύουν ομάδες εργατών σε διάφορες άλλες επιχειρήσεις, σύμφωνα με τις ανάγκες τους. Από αθώες οικοδομικές μέχρι ύποπτες 'βρώμικες' δουλειές στην πυρηνική βιομηχανία, σαν αυτή που αποκάλυψε ο ρεπόρτερ-συγγραφέας Γκίντερ Βάλραφ. Οι απασχολούμενοι, είναι 'λογικό', είναι κυρίως άνεργοι, είτε ξένοι, ή και τα δυο μαζί.

■ Κοντά στο μοναδικό φυσικό όρμο που υπάρχει στην ανατολική πλευρά της Εύβοιας, στις Πετρίες, το υπουργείο Άμυνας προτίθεται να εγκαταστήσει νέο πεδίο βολής. Η περιοχή είναι τουριστική, ενώ πρόσφατα έχει κατασκευαστεί λιμάνι για την αυξημένη αλιευτική κίνηση. Το πεδίο βολής στα Κόσκινα φαίνεται ότι έχει επιλεγεί από κάποιους με ιδιαίτερη κλίση στα λογοπαίγνια, γιατί προβλέπεται να κοσκινίσει τόσο τον τουρισμό όσο και τα ψάρια της περιοχής. Στο μεταξύ, όπως καταγγέλει ο σύλλογος προστασίας περιβάλλοντος Αλιβερίου και περιχώρων, το ΥΠΕΧΩΔΕ συνεχίζει να δίνει άδειες οικοδομής σε περιοχές που πρόκειται να απαλλοτριωθούν! Και ενώ ένα λάθος βολής σε κατοικημένη περιοχή θα είναι ασυγχώρητο, καλύτερα να γίνει παραδεκτό ένα 'ανθρώπινο' λάθος του στρατού και να ματαιωθεί η κατασκευή του πεδίου βολής.

Ξεστραβώθηκε!

Επιτέλους, η Θέμις είδε το φως της η τυφλή χάριν της ισονομίας θεά της Δικαιοσύνης μπορεί πια να απονέμει και με ανοιχτά μάτια την κρίση της. Υπεύθυνος ο Αθανάσιος Νάσιουτζικ, που μπόρεσε με την υπόθεσή του να άρει και τους τελευταίους λόγους που την υποχρέωσαν σ' αυτή την παρατεταμένη περιπέτεια.

Στην πραγματικότητα, βέβαια, η Θέμις δεν υπήρξε ποτέ τυφλή· απλώς «το 'παίξε». Η αθώωση, όμως, του (κατά την πρωτόδικη κρίση) δολοφόνου του Διαμαντόπουλου της τράβηξε το μαντίλι από τα μάτια. Από εδώ και πέρα, όποιος πηγαίνει στα δικαστήρια, θα ξέρει τουλάχιστον και «επισήμως» ότι, πολύ περισσότερο από την πράξη του, κρί-

νεται η ανωνυμία ή η επωνυμία του. Και βεβαίως η κοινωνική του θέση, ο δικηγόρος του, οι «άκρες» του στον Τύπο. «Ο Νάσιουτζικ αντιμετωπίστηκε στην ανάκριση με τη δέουσα προσοχή που επέβαλε η ιδιότητά του», επισήμανε καταθέτοντας ο πρώην αστυνομικός διευθυντής κ. Μποσινάκης. Προφανώς. Γι' αυτό άλλωστε δεν αντιμετωπίζονται με τη δέουσα σκαιότητα όλοι οι υπόλοιποι που δεν εμπίπτουν στην κατηγορία του;

Κατά τα άλλα, ο υπουργός Δικαιοσύνης περιφέρεται ανά τα νομικά συνέδρια, διαφημίζοντας την «ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης» και τον «επαναστατικό» χαρακτήρα του νέου Σωφρονιστικού Κώδικα. Χ.Μ.

ΘΕ(Α)ΜΑΤΑ

ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΕΩΣ

του Περικλή Κοροβέση

«Σημεία στίξεως» είναι ο τίτλος του τελευταίου βιβλίου του Δημήτρη Ραυτόπουλου (εκδόσεις Στοχαστής 1987). Πρόκειται για 27 κείμενα, ήδη δημοσιευμένα την περίοδο 1977-81, κατά κύριο λόγο στην «Αυγή», που ο συγγραφέας αποφάσισε να τα συγκεντρώσει και να τα εντάξει σ' ένα ενιαίο βιβλίο, μια που όλα του τα θέματα αγγίζουν το ίδιο πρόβλημα.

Για το συγγραφέα του βιβλίου, τα «Σημεία Στίξεως» είναι στον ιδεολογικό χώρο, χώρο κατ' εξοχήν της γραφής. Με τα κείμενά του αυτά, επιχειρεί να διακόψει το συνεχές της ιδεολογίας, έτσι που να επιτρέψει στον αναγνώστη, να αναγνωρίσει μέσα από τα διάφορα φαινόμενα που θεωρούνται «φυσικά», τις μυθοποιήσεις και τις πλαστογραφήσεις. Δηλαδή αναλαμβάνει την ευθύνη του διανοούμενου, που όπως ο ίδιος γράφει στον πρόλογο του βιβλίου του, δεν είναι εκείνου του απολογητή ή του ραψωδού της εξουσίας, αλλά του κριτικού και του εκφραστή εκείνων που δεν έχουν φωνή. Δηλαδή ο Δ.Ρ. διατυπώνει μερικά πράγματα, στο όνομά του, και όχι στο όνομα κάποιας ιστορικής επιταγής όπως αυτή θα μπορούσε να εκφραστεί μέσα από κάποιον πολιτικό σχηματισμό ή μέσα από την ασφάλεια κάποιου δημοσιογραφικού συγκροτήματος.

Θεωρώ αυτή τη διάκριση καθοριστική για την κατανόηση του βιβλίου. Δεν είναι μια ιδεολογία που αντιτίθεται σε μια άλλη ιδεολογία, δεν είναι μια κο-

σμοθεωρία που αντιμετωπίζει κάποια άλλη. Είναι τα δικαιώματα του πολίτη που αντιτίθενται σε κάθε μορφή εξουσίας, που θεωρεί τον άνθρωπο-πολίτη, σαν κάποιο συλλογικό ον, ένα είδος ενιαίου και ακέφαλου οργανισμού, που θέλει αλλά δεν μπορεί, και το κράτος ως κεφαλή, αναλαμβάνει το «μπορεί» και εκφράζει το λαό. Δηλαδή, όταν το κράτος γίνεται η πραγματικότητα του ατόμου, τότε έχουμε ολοκληρωτισμό, θέση που επεξεργάστηκε με ενάργεια ο Δ.Ρ. στο δοκίμιό του για τους διανοούμενους και τον ολοκληρωτισμό, μερικά χρόνια αργότερα (Λέξη τ. 63-64).

Τα κείμενα αυτά είναι γραμμένα «εν θερμώ», δηλαδή στα πλαίσια μιας δημοσιογραφικής ενασχόλησης. Η παγίδα αυτής της γραφής είναι έκδηλη. Αν τα κείμενα δεν αγγίζουν το βαθύτερο υπόστρωμα των προβλημάτων που θίγουν και μένουν μόνο στα γεγονότα, τότε τα κείμενα πεδαινούνται μαζί με τα γεγονότα. Το εντυπωσιακό σ' αυτά τα γραφτά είναι η ζωντάνια που έχουν κρατήσει και η επικαιρότητα τους. Π.χ. το κείμενο με τον τίτλο «Το σύνδρομο του ηλεκτροφασισμού», γραμμένο επτά χρόνια πριν από το Τσερνόμπιλ και πριν η Αθήνα αρχίσει να δολοφονεί ομαδικά τους κατοίκους της, όχι μόνο προειδοποιεί για το επερχόμενο κακό, αλλά δείχνει και την τύφλωση της Αριστεράς που δεν μπορούσε να δει τίποτα έξω και πέρα από τις ιδεολογικές της φαντασιώσεις. Μια Αριστερά φευγάτη στη σταυροφορία για την αναζήτηση του αριστερού «Γκράαλ», σαν πανάκεια ή δόλωμα που θα της επέτρεπε να κερδίσει τις «μάζες». Αλλά το «Γκράαλ» το είχε βρει ήδη το ΠΑΣΟΚ, στην Αριστερά έπεφτε ο κλήρος να κάνει πολιτική. Αλλά δεν ήθελε, ούτε μπορούσε.

Τα επί μέρους «σημεία στίξεως» διαμορφώνουν τη σαφή αλλά και διατυπωμένη αντίληψη, πως ο κομμουνισμός σαν κοινωνικό καθεστώς «όχι μόνο δεν απελευθέρωσε τον άνθρωπο, όχι μόνο δεν αποκατάσθησε την κοινωνία σε βάρος του κράτους, αλλά δημιούργησε το απόλυτα ολοκληρωτικό κράτος, και τη στρατοπεδική κοινωνία». Και ακόμα πως η ιστορική-υλιστική ερμηνεία του κόσμου είναι κραυγαλέα ανεπαρκής. Η κρίση της ιδεολογίας για τον Δ.Ρ. δεν είναι η απόδειξη του μάταιου τού αγώνα και της ελπίδας, αλλά η κριτική της κρίσης και ξεπέρασμά της. Όχι καταργώντας την κρίση με μια νέα μυθοποίηση, αλλά αφομοιώνοντας την όσο και αν αυτό σημαίνει πως το θεοπικρο ποτήρι πρέπει ν' αδειάσει μέχρι τον πάτο.

Και όλα αυτά βγαίνουν καθαρά μέσα από αυτά τα κείμενα που άλλα αναφέρονται σε «δημόσια» θέματα όπως ο πόλεμος, η Αντίσταση, ο γαλλικός Μάης, η 21 του Απριλίου ή σε «ιδιωτικά» όπως το σώμα, το σεξ, η κατανάλωση κ.ά. Το μίσος και ο ιεροεξεταστικός ρόλος της Αριστεράς για τον έρωτα που τον μετατρέπει σε ηθικό πρόβλημα είναι γνωστά πράγματα για όλους όσους θήτευσαν στις γραμμές της. Μας θυμίζει ο Δ.Ρ. την περιπτώση του Ράιχ, που πριν ο Χίτλερ κάψει τα βιβλία του, ήδη τον είχε καταδικάσει το Γερμανικό Κ.Κ. σαν διαφθορέα της νεολαίας. «Σύντροφε Νίκο... το ερωτικό να ένεται» ρώτησε μια Λαζή σε μια κομματική συνέλευση, αμέσως μετά τον εμφύλιο. Ο σ. Νίκος, δεν ήταν άλλος από τον πανίσχυρο γ.γ. του ΚΚΕ Ζαχαριάδη, που για τα κομματικά μέλη (τα καλά) ήταν η προσωποποίηση του απόλυτου σωστού. Ο Δ.Ρ. μας βεβαιώνει για την αυθεντικότητα της ιστορίας και δεν υπάρχει κανένας σοβαρός λόγος αμφισβήτησης.

Τα ιδεολογήματα έχουν όλα τα χαρακτηριστικά του τραγικού. Εδώ και έναν αιώνα περίπου τόσο τα κοινωνικά, όσο και τ' απελευθερωτικά κινήματα δεν είχαν άλλη αναφορά από τις σοσιαλιστικές ιδέες σ' όλες τις εκφάνσεις, με εκατόμβες θυμάτων και υπεράνθρωπες θυσίες. Όπου έγιναν εξουσία, συντρίβοντας το καθεστώς κάθε τσάρου, κατέληξαν σε στρατόπεδο εξόντωσης των ιδίων αυτών που έφεραν την επανάσταση.

Αλλά τα πράγματα δεν είναι μοιραία για τον Δ.Ρ. Αν οι ιδεολογίες του περασμένου αιώνα εγκαταλείπονται όλο και πιο πολύ, το αίτημα της επανάστασης (λέξη που αποφεύγει ο συγγραφέας, ίσως γιατί και αυτή να κρύβει κάποιο ιδεολόγημα) παραμένει επίκαιρο. «Όχι με τη μορφή κάποιας μεσοιστικής ιδεολογίας, αλλά με τη μορφή μιας πολιτικής δημοκρατίας που βασίζεται στον έλεγχο των πολιτών, στον έλεγχο της εξουσίας και στον περιορισμό της δύναμης του κράτους. Μιας δημοκρατίας που αρνείται να ταυτιστεί με πρόσωπα, κόμματα, ιδεολογίες». Μια πολιτεία, λοιπόν, που αρχή της είναι οι διαφορές (πλουραλισμός είναι ο όρος που χρησιμοποιεί) «και η προοπτική των μεταρρυθμίσεων θα ενυπάρχει χωρίς το γιγαντοκρατισμό και χωρίς την εργολαβία μιας νόμιμης νομενκλατούρας».

Από ό,τι είμαι σε θέση να ξέρω, τα έντυπα της Αριστεράς δεν ασχολήθηκαν ιδιαίτερα μ' αυτό το βιβλίο. Κάποια νέα μυθοποίηση κυριαρχεί που ακούει στο όνομα της Συμπαρατάξης. Κανείς από τους ειδήμονες της πολιτικής δεν μας εξήγησε τι σημαίνει αυτή η εκλογική παρτίδα του σκακιού. Μια ισχυρή εκλογική Συμπαρατάξη των αριστερών δυνάμεων σημαίνει μείωση της εκλογικής δύναμης του ΠΑΣΟΚ και ενίσχυση της Ν.Δ., όπως μια ενίσχυση της Ακροδεξιάς με τα χουντικά και φιλοβασιλικά στοιχεία είναι το πιο ανέλπιτο δώρο για το ΠΑΣΟΚ, μια που η Άκρα Δεξιά θα πάρει δυνάμεις από τη Ν.Δ.

Το αίτημα της πολιτικής σκέψης δεν μοιάζει να ικανοποιείται εύκολα. Διαβάζοντας το βιβλίο του Δημήτρη Ραυτόπουλου, καταλαβαίνει κανείς γιατί. Πολιτικοποιείται αυτό που δεν είναι πολιτικό και απολιτικοποιείται αυτό που είναι πολιτικό.

Π.Κ.

Από φωτιά και απεργία...

Την ίδια ώρα που ο στρατηγός Δροσογιάννης μοχθεί να πείσει την κοινή γνώμη για την καθαρότητα των ανδρών της ΕΛ.ΑΣ., η ιδιωτική αστυνομία φαίνεται να κερδίζει συνέχεια έδαφος. Η GROUP 4, η BRINKS HELLAS, η ADT και πολλές ακόμη συναφείς «επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών» αναπτύσσουν τις αποδοτικότερες δραστηριότητές τους πουλώντας προστασία σε όποιον θέλει και μπορεί να την πληρώσει. Χρηματαποστολές, περίπολοι, περιφρουρήσεις γηπέδων και κέντρων διασκέδασης, φυλάξεις εγκαταστάσεων από φωτιά και... απεργία, είναι μερικές μόνο από τις αποστολές που αναλαμβάνουν τα ιδιωτικά σώματα ασφαλείας. Άλλωστε, από τον «Ιππότη της Ασφάλτου» Michael Knight που προστάτεψε πρόσφατα από την υπερβολική αγάπη των Ελλήνων θαυμαστών του η ADT, μέχρι την υπερεργολαβία της αμερικάνικης πρεσβείας που ανέλαβε η GROUP 4, υπάρχουν πολλοί ανασφαλείς ντόπιοι που αναζητούν τις «εξυπηρετήσεις» αυτού του αναπτυσσόμενου κλάδου. Όπως βέβαια και αρκετοί που τις «δέχονται» σαν τους απεργούς του εργοστασίου της COCA-COLA που αντιμετώπισαν πριν λίγο καιρό τις αβρότητες των επίλεκτων φυλάκων που είχε προσλάβει η επιχείρηση. Αλλά για το έργο και τις φιλοδοξίες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στην αστυνομία έχουμε γράψει και παλιότερα (Σχολιαστής, τ. 63) Αυτή τη φορά δοκιμάσαμε να μιλήσουμε με ανθρώπους των εταιριών προστασίας και να δούμε πώς αντιμετωπίζουν οι ίδιοι τη δουλειά που κάνουν. Αν και δεν μπορούμε να πούμε ότι οι ιδιωτικοί αστυνομικοί έχουν τις καλύτερες δυνατές σχέσεις με τη δημοσιότητα, τελικά βρήκαμε κάποιον που φάνηκε διατεθειμένος να συζητήσουμε. Το όνομα του συνομιλητή μας δεν αναφέρεται, αφού η τήρηση της εχεμύθειας αποτελεί για τις περισσότερες εταιρίες προστασίας λόγο καταγγελίας της σύμβασης του εργαζόμενου.

Χρήστος ΜΑΧΑΙΡΑΣ

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Αν και η εικόνα των αυτοκινήτων της Group 4 και των συναφών εταιρειών έχει γίνει πια αρκετά γνωστή, ελάχιστοι ξέρουν περί τίνος ακριβώς πρόκειται. Τι είναι τελικά αυτές οι επιχειρήσεις; Οργανισμοί παροχής εξυπηρετήσεων με πλήρη διαφάνεια, όπως ισχυρίζονται οι αρμόδιοί τους, ή μήπως εκσυγχρονισμένες ομάδες μπράβων;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εγώ μπορώ να μιλήσω μόνο για την Group 4, μια και σ' αυτή εργάζομαι εδώ και δυο χρόνια. Δεν έχουν δίκιο όσοι θεωρούν τους εργαζόμενους σ' αυτή την επιχείρηση μπράβους. Υπάρχουν ακόμη και οικογενειάρχες που κάνουν αυτή τη δουλειά, η οποία μπορεί να είναι επικίνδυνη αλλά σε καμιά περίπτωση δεν είναι επιλήψιμη. Η Group 4 αναλαμβάνει χρηματαποστολές, φυλάξεις, τοποθετήσεις συναγερμών, καθώς και καθαρισμούς διάφορων χώρων. Οι δυο πρώτες εργασίες, δηλαδή οι χρηματαποστολές και οι φυλάξεις, είναι και η βιτρίνα της...

■ **Βιτρίνα, γιατί;**

— Γιατί όσο μεγαλύτερη είναι η επιχείρηση ή η εγκατάσταση που αναλαμβάνει να εξυπηρετήσει ή να φυλάξει η εταιρεία, τόσο ανεβαίνει και το κύρος της. Για παράδειγμα, η ανάθεση στην Group 4 της περιφρούρησης της αμερικάνικης πρεσβείας δείχνει την εμπιστοσύνη που έχει κερδίσει σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.

■ **Σε μια παλιότερη έρευνα που κάναμε, το υπουργείο Δημόσιας Τάξης μας είχε δηλώσει ότι απαγορεύεται να οπλοφορείτε. Δεν είναι λίγο δύσκολο να φυλάτε την πρεσβεία με τα χέρια;**

— Για την πρεσβεία δεν ξέρω — ίσως να υπάρχει κάποια ειδική άδεια. Στις υπόλοιπες φυλάξεις, πάντως, δεν χρησιμοποιούμε

όπλα.

Παλιότερα, οι άνδρες της Group 4 οπλοφορούσαν. Είχαν όπλα, ηλεκτροφόρα γκλομπς κλπ. Επειδή, όμως, στις εκλογές δημιουργήθηκαν κάποια επεισόδια — μερικοί δικοί μας νεοδημοκράτες τράβηξαν πιστόλια σε πασοκτζήδες που δεν τους άφηναν να αφισκολλήσουν — το υπουργείο απέσυρε τις άδειες που είχε δώσει στην εταιρεία.

■ **Υπάρχουν όμως και πρόσφατες περιπτώσεις, που είδαν το φως της δημοσιότητας, στις οποίες οι άνδρες της Group 4 τράβηξαν πιστόλι...**

— Εγώ σας είπα ότι η εταιρεία δεν μας δίνει το δικαίωμα να οπλοφορούμε. Τώρα, αν κάποιος παρ' όλα αυτά επιμένει να κουβαλά μαζί του όπλα, είναι άλλο θέμα. Υπάρχουν διάφοροι συνάδελφοι, που είτε από φόβο είτε από επίδειξη έχουν πάνω τους αεροβόλα.

Άλλωστε, μπορεί κάποιος άνδρας της Group 4, αν και απαγορεύεται από τη σύμβαση, να προσφέρει κάπου υπηρεσίες μετά το τέλος της καθημερινής δουλειάς του και να δηλώνει την ιδιότητά του για ν' ανεβάσει το μεροκάματο. Σ' αυτή την περίπτωση, μια και δεν τον ελέγχει κανείς, ίσως και να οπλοφορεί. Ή, πάλι, μπορεί να ανήκει σε κάποια εταιρεία μπράβων που διοχετεύουν σε μαγαζιά «γυμνασμένους», όπως τους λένε, αλλά κι αυτοί δεν έχουν δικαίωμα να οπλοφορούν αν δεν έχουν την απαραίτητη άδεια.

■ **Είπετε προηγουμένως ότι η δουλειά σας είναι πολύ επικίνδυνη. Δεν φοβάστε που κυκλοφορείτε όσπλοι;**

— Η γνώμη μου είναι ότι το όπλο δεν προφυλάσσει πάντα. Ίσως, κάποιος που δοκιμάζει να ληστέψει μια χρηματαποστολή, να μην πυροβολήσει αν ξέρει ότι δεν ο-

πλοφορούν οι συνοδοί. Αλλού βρίσκονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε: Τα αυτοκίνητα είναι σε πολύ κακή κατάσταση· πολλά απ' αυτά είναι σάπια, άσχετα αν τις περισσότερες φορές αναγκάζομαστε να τα τρέχουμε στο όριο τους για να προλάβουμε. Ο κλιματισμός είναι ανύπαρκτος, έστω κι αν απαγορεύεται να βγεις απ' αυτά αν δεν τελειώσεις την αποστολή. Φαντάσου να είσαι μέσα σε τεθωρακισμένες λαμαρίνες και να 'χει 40 βαθμούς θερμοκρασία...

■ Γιατί δεν συνδικαλιζέστε;

— Εσύ με ρωτάς για πλάκα, αλλά πρέπει να σου πω ότι στην Group 4 υπάρχει σωματείο. Μπορεί πολλές φορές να έχει ατονήσει, γιατί η επιχείρηση προσπαθούσε από την αρχή να το διαλύσει με δωροδοκίες και επηρεασμούς, αλλά πάντως υπάρχει. Πριν λίγο καιρό, μάλιστα, η εταιρεία προσπάθησε να περάσει ένα νέο εσωτερικό κανονισμό τον οποίο αρνηθήκαμε να δεχτούμε.

■ Ανθυγιεινό επίδομα παίρνετε;

— Όχι. Ούτε ανθυγιεινό, ούτε επίδομα επικίνδυνης εργασίας. Αλλά και οι αποδοχές μας γενικά είναι πολύ χαμηλές· εγώ έχω προσληφθεί με το μισθό οδηγού αυτοκινήτου, αν και θεωρούμαι προσωπικό ασφαλείας. Αν φύγω από την Group 4, κανείς δεν πρόκειται να μου αναγνωρίσει προϋπηρεσία, ακόμη και σαν οδηγού, επειδή το επάγγελμά μας δεν είναι κατοχυρωμένο.

■ Αφού, όπως λες, οι συνθήκες εργασίας είναι κακές, οι αποδοχές μικρές και το επάγγελμα επικίνδυνο, γιατί αποφασίζετε να κάνετε αυτή τη δουλειά;

— Εγώ, προσωπικά, γιατί δεν έβρισκα αλλού να δουλέψω. Άλλοι, γιατί μπορεί να τη βρίσκουν με τη στολή ή γιατί θεωρούν ότι

προβάλλουν τον ανδρισμό τους.

■ Αισθάνεστε αστυνομικοί;

— Ναι, οι άνδρες της εταιρείας έχουν την ψυχολογία των αστυνομικών. Αλλά και οι αστυνομικοί μας αντιμετωπίζουν σαν συναδέλφους τους. Όταν, για παράδειγμα, μας βλέπουν να περνάμε με κόκκινο ή να καβαλάμε με τ' αυτοκίνητα τα πεζοδρόμια, όχι μόνο δεν μας εμποδίζουν, αλλά, αντίθετα, μας διευκολύνουν.

■ Έχεις δυο χρόνια που κάνεις αυτή τη δουλειά. Μπορείς να περιγράψεις το μέσο τύπο του άνδρα της Group 4;

— Σίγουρα είναι φτωχός, συνήθως εξαρτημένος από την οικογένειά του και δεν έχει καταφέρει να κάνει ακόμη κάτι στη ζωή του. Δεν είναι αμόρφωτος, οι περισσότεροι είναι απόφοιτοι λυκείου και είναι αρκετά επηρεασμένοι από το στρατό. Θέλει να προβάλλεται, θέλει να δείχνεται. Αν και κανείς σχεδόν δεν το ομολογεί, πολλοί τη βρίσκουν και με τη στολή, η οποία νομίζουν ότι, εκτός των άλλων, τραβά και γυναίκες. Δεν έχουν άδικο βέβαια...

Ο άνδρας της Group 4 δεν ασχολείται ιδιαίτερα με τα πολιτικά, αλλά με το ποδόσφαιρο. Τις περισσότερες φορές έχει και μια ροπή στις πολεμικές τέχνες.

■ Είναι αλήθεια ότι οι σχολές πολεμικών τεχνών, καράτε κλπ. είναι προθάλαμος για μια τέτοια δουλειά;

— Ναι, είναι λογικό. Σ' αυτές πηγαίνουν ως επί το πλείστον άτομα νεαρής ηλικίας, που μπορούν πολύ εύκολα να περάσουν στη δουλειά μας, αφού έχουν μεγάλη τρέλα με το σώμα τους. Αλλά και τα επίλεκτα σώματα του στρατού, λοκατζήδες, αλεξιπτωτιστές κ.ά., μας τροφοδοτούν με προσωπικό.

■ Τι οδηγίες παίρνετε από την εταιρεία; Πώς πρέπει να συμπερι-

φέρεστε;

— Αυτό είναι ένα κρίσιμο θέμα. Η Group 4 μας λέει να είμαστε ανεκτικοί, ευγενείς κλπ. Η ένταση, όμως, και το άγχος της δουλειάς είναι τέτοια, που πολλές φορές δεν μπορούμε να κρατηθούμε. Δεν μπορώ να κουβαλώ εκατομμύρια και ν' ακούω τον ασύρματο να μου λέει «τρέχα» κι εγώ να είμαι ήρεμος. Έτσι, δημιουργούνται αρκετές φορές επεισόδια στο δρόμο με ταξιτζήδες...

■ Γιατί ειδικά με ταξιτζήδες;

— Τι με ρωτάς τώρα; Υπάρχει Έλληνας που δεν έχει πλακωθεί με ταξιτζή; Πόσο μάλλον εμείς, που μαθαίνουμε να τρέχουμε με τσαμπουκά, να περνάμε τα φανάρια, να ξεχνάμε ότι υπάρχουν πεζοδρόμια...

■ Δεν κάνετε όμως μόνο χρηματαποστολές. Πολλοί σας κατηγορούν για επεισόδια που δημιουργούνται στις απεργίες εργοστασίων.

— Ναι, έγιναν αρκετά επεισόδια στην απεργία της Coca Cola. Δεν μπορείς να το αποφύγεις. Και η αστυνομία να ήταν στη θέση μας το ίδιο θα έκανε.

■ Τους αστυνόμους όμως, υποτίθεται, ότι μπορείς να τους βρεις από τα διακριτικά ή από τον αριθμό που φοράνε. Εσάς πώς μπορεί να σας ελέγξει κανείς;

— Όχι. Εμείς δεν έχουμε αριθμό στη στολή μας. Μόνο αν θυμάσαι αυτόν που σε χτύπησε...

■ Ξέρεις περιπτώσεις, που να έχει αναλάβει η Group 4 την περιφρούρηση πολιτικών προσώπων;

— Πολιτικών δεν έχω ακούσει. Δημοσίων προσώπων αρκετές φορές. Όπως τη Χριστίνα Ωνάση, όπου δημιουργήθηκαν και επεισόδια, επειδή διάφοροι δημοσιογράφοι επέμεναν να περάσουν την είσοδο παρά την απαγόρευση. Πε-

ριφρουρούμε ακόμη μεγάλες επιχειρήσεις. Ο Κοσκωτάς με την Τράπεζα Κρήτης ήταν από τους πρώτους πελάτες. Όπως επίσης και γήπεδα· η Group 4 έχει αναλάβει την εισπραξη των εισιτηρίων και την επιτήρηση στο γήπεδο του Πανωνίου.

■ Σας εξασφαλίζει η εταιρεία σε περίπτωση τραυματισμού;

— Ναι, υπάρχει μια minimum εξασφάλιση, είτε όταν πάθουμε κάτι και δεν μπορούμε να δουλέψουμε για κάποιο διάστημα, είτε για πιο βαριές περιπτώσεις, ακρωτηριασμοί, αναπηρίες κλπ. Πάντως, οι περισσότεροι έχουμε την αίσθηση ότι είμαστε προσωρινοί μέχρι να βρούμε κάποια άλλη δουλειά. Δεν είναι δυνατό να μας καλύψουν τα ψίχουλα της ασφάλισης. Είναι χαρακτηριστικό ότι κανονική ασφάλιση δεν μπορούμε να κάνουμε. Κάποιος συνάδελφος που πήγε πρόσφατα στην Αλίσσολις τον είδαν και τους είπε τι κάνει έβαλαν τα γέλια και τον έδιωξαν.

■ Έχει συμβεί κάποιο βαρύ περιστατικό;

— Όσο καιρό δουλεύω δεν έχω μάθει κάτι τέτοιο. Ή τουλάχιστον δεν μας έχουν πει...

■ Τελικά, ποιοι είναι πιο αποτελεσματικοί, οι ιδιωτικοί ή οι κρατικοί αστυνομικοί;

— Δεν κάνουμε ακριβώς την ίδια δουλειά. Όπου συμπίπτουμε, όμως, νομίζω πως είμαστε καλύτεροι. Άλλωστε, πολλοί αστυνομικοί έχουν τη νοοτροπία του δημόσιου υπαλλήλου, ενώ εμείς ζούμε συνεχώς με το άγχος της απόλυσης. Αλλά, πέρα απ' αυτό, πολλές φορές την παθαίνουν επειδή επαναπαύονται στο όπλο που κουβαλούν μαζί τους. Άσε που οι μισοί είναι σχεδόν γέροι.

Βιασμός και ανδρική εξουσία

1

Η Κίττυ Τζενοβέζε είναι άγνωστη στην ελληνική κοινή γνώμη. Δεν είναι ηθοποιός ούτε τραγουδίστρια. Απλά, πριν από μερικά χρόνια ξεψύχησε σε κεντρικό δρόμο της Ν. Υόρκης μετά από φοβερό ξυλοδαρμό από έναν άντρα. Στο περιστατικό παραβρέθηκαν 38 άτομα, αλλά κανένας δεν έτρεξε να τη βοηθήσει. Πώς δικαιολόγησαν αυτή τους τη στάση; Πίστευαν πως ο άντρας που την έδερνε ήταν ο σύζυγός της.⁽¹⁾

2

Οι Εσκιμώοι του Coppermine River στο Β. Καναδά συνήθιζαν, όταν έπεφτε μεγάλη κακοκαιρία και πείνα, να αφήνουν τις γυναίκες, που είχαν χάσει τα δόντια τους, να πεθάνουν. Κατά πάσα πιθανότητα θα αναζητήσετε να εντοπίσετε τα αίτια αυτής της — ουσιαστικά — δολοφονίας. Όση, όμως, φαντασία και αν διαθέτετε, εάν δεν ανατρέξετε στις υλικές συνθήκες επιβίωσης αυτού του κοινωνικού σχηματισμού, δεν θα διατυπώσετε τίποτα άλλο παρά αβάσιμες και αστείες εικασίες. Επειδή οι Εσκιμώοι δεν διέθεταν σιδερένια εργαλεία ήταν πολύ δύσκολο να τρυπήσουν τα χοντρά και σκληρά δέρματα των θηραμάτων με τα οποία κατασκεύαζαν καγιάκ — ελαφριές βάρκες — και εξασφάλιζαν ζεστό και μονωτικό ρουχισμό. Το πρόβλημα αυτό το ανέθεσαν στις γυναίκες, οι οποίες για όλη τους τη ζωή δεν έκαναν τίποτα άλλο παρά να μασούν τα δέρματα στις άκρες τους για να μαλακώσουν και έτσι να μπορούν να τα ράψουν με τις οστέινες βελόνες τους. Φυσικά, μπορείτε να υποθέσετε το αποτέλεσμα: με το χρόνο τα δόντια τρίβονταν, μέχρι που εξαφανίζονταν, οι γυναίκες θεωρούνταν πλέον άχρηστες και, όταν περιορίζονταν τα τρόφιμα, ήταν τα πρώτα θύματα.

3

Ο θεσμός της παρθενιάς καθιερώθηκε από την αντρική εξουσία με σκοπό να ελέγξει το κατά πόσο μια γυναίκα, που περιέρχεται από την εξουσία του πατέρα στην εξουσία του συζύγου (γάμος), υπήρξε αντικείμενο σεξουαλικής εκμετάλλευσης από κάποιον άλλο άντρα για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα. Ουσιαστικά, συνιστά την πλέον σημαντική πλευρά του ετεροκαθορισμού της γυναίκας από τον άντρα — αυτή του ελέγχου της σεξουαλικότητάς της. Έτσι, η γυναίκα που δεν είναι παρθένα, όταν περνάει από την εξουσία του πατέρα σ' αυτή του συζύγου, αποκλίνει από το στερεότυπο του κοινωνικού της ρόλου, που έχει επιβάλλει ο άντρας, και χλευάζεται, εκτελείται, ταπεινώνεται, απομονώνεται κοινωνικά. Η επιβεβαίωση της παρθενικότητας της γυναίκας ωθεί την πατριαρχική εξουσία να εκθέσει σε κοινή θέα το αίμα που χύνεται από το σπάζισμα της παρθενιάς. Το έθιμο αυτό ήταν γνωστό και στον ελλαδικό χώρο, αλλά παρατηρείται στις μέρες μας σ' έναν άλλο παραδοσιακό πατριαρχικό κοινωνικό σχηματισμό, το γύφτικο, με την έκθεση του ματωμένου σεντονιού. Ο θεσμός της παρθενιάς ενισχύει, διαιωνίζει και αναπαράγει την εξουσία του άντρα, υπερασπίζοντας το δικαίωμα της αποκλειστικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης της γυναίκας.

4

Στους Ινδιάνους SIOUX, θεωρούνταν σωστό και επιβεβλημένο για ένα νέο να βιάζει οποιαδήποτε κοπέλα συναντούσε έξω από τις περιοχές που ήταν καθορισμένες για τα ευπρεπή κορίτσια: το κορίτσι που «δεν ήξερε τη θέση του» ήταν η νόμιμη λεία του και μπορούσε να καυχιέται για την πράξη του. Θα πρέπει να συμπληρώσουμε πως, μεταξύ των άλλων που μάθαινε η νεαρή SIOUX, ήταν και να «συνηθίσει να κοιμάται το βράδυ με τα σκέλια ενωμένα για να εμποδίσει πιθανό βιασμό».⁽²⁾

5

Όταν η γυναίκα περιέρχεται στην εξουσία του συζύγου, η πατριαρχική τάξη της κοινωνίας δίνει στον άντρα το δικαίωμα του ετεροκαθορισμού, της επιβολής δηλαδή εφαρμογής τόσο κανόνων που έχει θεσπίσει η αντρική εξουσία όσο και κυρώσεων (βία), αλλά με έ-

να επιπρόσθετο στοιχείο: την αποκλειστική σεξουαλική εκμετάλλευση, την οποία απαγορεύει στον πατέρα, επειδή ακριβώς δεν προορίζεται γι' αυτόν. Αυτή είναι η βάση — μεταξύ των άλλων — και της δίωξης της αιμομιξίας. Όμως, η εξουσία του άντρα, κατά κανέναν τρόπο, δεν είναι απόλυτη. Κι αυτό γιατί η γυναίκα πολλές φορές με τη θέλησή της απορρίπτει τον ετεροκαθορισμό και την αποκλειστική σεξουαλική εκμετάλλευση και συνάπτει εξωγαμικές σεξουαλικές σχέσεις. Πρόκειται για το φαινόμενο της μοιχείας. Η αντίδραση της πατριαρχίας στη μοιχεία υπήρξε ανυποχώρητη και σκληρή. Θεωρήθηκε ως απόκλιση από το στερεότυπο της υποταγής σ' έναν άντρα, εκλήφθηκε ως έγκλημα και πήρε την αρμόζουσα θέση στις διατάξεις των Ποινικών Κωδίκων.⁽³⁾ Οι μοιχαλίδες λιθοβολήθηκαν, αποδιοπομπεύτηκαν και απομονώθηκαν κοινωνικά. Η προσβολή του πατριαρχικού δικαιώματος της αποκλειστικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης θεωρείται ως πλήγμα και άρνηση της εξουσίας του άντρα, με αποτέλεσμα ο κρατάς σύζυγος να χλευάζεται κοινωνικά, επειδή ακριβώς δεν είναι σε θέση να επιβάλει με πυγμή την εξουσία του.

6

Το 1/5 του αμερικανικού πληθυσμού (μεταξύ των οποίων και γυναίκες) πιστεύουν πως πρέπει να επιδοκιμάζεται ο άντρας που χαστουκίζει τη γυναίκα του.⁽⁴⁾

7

Το δικαίωμα, όμως, του συζύγου δεν διακυβεύεται μόνο από την εξέγερση της γυναίκας. Η αποκλειστική σεξουαλική εκμετάλλευση αίρεται ακόμα κι όταν η γυναίκα δεν το επιδιώκει, όταν δηλαδή εξαναγκάζεται με τη βία σε συνουσία. Έτσι, ο βιαστής με την πράξη βίας θέτει σ' αμφισβήτηση το δικαίωμα του συζύγου και επομένως την αντρική εξουσία. Δεν είναι παράλογο λοιπόν ο βιαστής να αντιμετωπίζει την οργισμένη αντίδραση της πατριαρχικής τάξης της κοινωνίας, ο βιασμός να εκλαμβάνεται ως έγκλημα και να δώκεται ποινικά. Διώκεται, όμως, όχι η χρήση βίας πάνω στη γυναίκα — η βία γίνεται αποδεκτή και επιβάλλεται από κοινωνικούς θεσμούς της πατριαρχίας — αλλά η σεξουαλική εκμετάλλευση και η χρήση βίας σε μια γυναίκα με την

οποία δεν υπάρχει σχέση εξάρτησης και υποταγής. Ο άντρας έχει το δικαίωμα να δειρεί ή να βιάσει τη δικιά του γυναίκα, δεν μπορεί, όμως, να δειρεί ή να βιάσει μια γυναίκα που δεν του ανήκει. Η δίωξη της μοιχείας και του βιασμού από την πατριαρχία αποβλέπει στην υπεράσπιση του δικαιώματος των αντρών για αποκλειστική σεξουαλική εκμετάλλευση των γυναικών. Αυτός που επιβάλλει κανόνες έχει την εξουσία να επιβάλει και κυρώσεις.⁽⁵⁾

8

Πριν από μερικά χρόνια, ένα αγγλικό δικαστήριο αθώωσε ένα σύζυγο που σκότωσε τη γυναίκα του μέσα σε μια παμπ. Ο λόγος; Η αποκάλυψη σεξουαλικής συνεύρεσης με ένα θαμώνα της παμπ μέσα στην τουαλέτα. Ο σύζυγος υποστήριξε πως αυτό το έκανε πολύ συχνά η γυναίκα του, ενώ ο πατέρας και η μητέρα του θύματος στάθηκαν στο πλευρό του γαμπρού τους και τον δικαιολόγησαν.

9

Η αντίδραση της κοινής γνώμης και του ποινικού συστήματος απέναντι στη γυναίκα που βιάζεται είναι διττή. Όταν η γυναίκα, που πέφτει θύμα βιασμού, κινείται μέσα στα πλαίσια που έχει χαράξει η πατριαρχία, αποδέχεται δηλαδή το στερεότυπο του κοινωνικού της ρόλου, τα κύρια χαρακτηριστικά του οποίου είναι η υποταγή σ' έναν άντρα, η υπακοή, η αποδοχή του πατριαρχικού προτύπου της θηλυκότητας, η έκφραση της ανάγκης για προστασία, η αποδοχή των κυρίαρχων προτύπων της ενδυσμασίας, της κίνησης, του λόγου, τότε, σ' αυτή την περίπτωση, η αντίδραση της εξουσίας είναι αμείλικτη και σκληρή. Ο βιαστής τιμωρείται από τη μια επειδή αμφισβητεί τη θεσπισμένη από την πατριαρχία εξουσία του ιδιοκτήτη συζύγου και από την άλλη προσβάλλει το στερεότυπο του κοινωνικού ρόλου της γυναίκας. Η πράξη του βιασμού αυτών των γυναικών εκλαμβάνεται ως ανατροπή της ισορροπίας του πατριαρχικού καθεστώτος και διώκεται ποινικά.

10

Αντίθετα, η στάση της κοινής γνώμης και του ποινικού συστήματος διαφοροποιείται εάν η γυναίκα που πέφτει θύμα βιασμού αποκλίνει από το στερεότυπο του κοινω-

νικού της ρόλου, δεν ανήκει σ' έναν άντρα, ντύνεται διαφορετικά, αρνείται τον ετεροκαθορισμό, περπατάει μόνη της μετά τα μεσάνυχτα στην Πανεπιστημίου, φοράει μίνι φούστες και διαφανείς μπλούζες ώστε να φαίνονται οι ρόγες από τα βυζιά της. Ο βιαστής αυτής της γυναίκας αθώνεται τις περισσότερες φορές επειδή ακριβώς η κοινή γνώμη και το ποινικό σύστημα θεωρούν πως κάθε άντρας έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει βία ή και να εκμεταλλευτεί σεξουαλικά τη γυναίκα που δεν ανήκει σε κάποιο άντρα. Στις περιπτώσεις αυτές η βία γίνεται κοινωνικά αποδεκτή επειδή ακριβώς έχει χαρακτήρα σωφρονιστικό, όπως και η βία στις σχέσεις εξάρτησης και υποταγής. Μια γυναίκα που δεν ανήκει σε έναν άντρα είναι έρμαιο της βίας και των διαθέσεων οποιουδήποτε άντρα. Έτσι, οι βιαστές των μπάργουμιν, των πορνών και των τραβεστί αντιμετωπίζονται με ηπιότητα, αθώνονται, ενώ, αντίθετα, τα θύματα χλευάζονται και εξευτελιζονται. Αλλά στο επίπεδο της ποινικής ανάγεται από την πατριαρχία, την κοινή γνώμη και το ποινικό σύστημα κάθε γυναίκα που αρνείται τον ετεροκαθορισμό της. Αναρωτιέται η κοινή γνώμη: «είναι δυνατόν να βιάσεις μια γυναίκα που γαμιέται απ' όλους;»

11

Η Κίττυ Τζενοβέζε, η παρθένα γυφτοπούλα, η Εσκιμώα, η νεαρά SIOUX δεν φονεύονται, δέρονται μέχρι θανάτου, βιάζονται από μερικούς άντρες που συμβαίνει να είναι βίαιοι και επιθετικοί. Η εναντίον τους βία γίνεται αποδεκτή και προέρχεται από τους κοινωνικούς θεσμούς της πατριαρχίας μέσα στα πλαίσια των οποίων κινούνται όλοι οι άντρες. Το ποινικό σύστημα είναι θεσμός της σύγχρονης πατριαρχικής και καπιταλιστικής εξουσίας που κωδικοποιεί και προασπίζει τα συμφέροντα και των αντρών, επιβάλλοντας μέσω του Ποινικού Κώδικα και των Ειδικών Ποινικών Νόμων διάφορες κυρώσεις στις όποιες αποκλίσεις από τα κοινωνικά στερεότυπα που επιβάλλει η εξουσία. Η ποινική δίωξη του βιασμού αποτελεί μια κύρωση που αποβλέπει στην υπεράσπιση του άντρα για την αποκλειστική σεξουαλική εκμετάλλευση της γυναίκας. Άλλωστε, τιμωρείται με κάθειρξη ο άντρας που «με σωματική βία εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία εξώγαμη»

(άρθρο 336 του Π.Κ. παρ. 1). Αυτό σημαίνει πως μέσα στα πλαίσια της σχέσης υποταγής και εξάρτησης, ο βιασμός και η χρήση βίας είναι αδιανόητος επειδή ακριβώς η άσκηση σωματικής δύναμης πάνω στο κορμί του άλλου δεν εκλαμβάνεται κοινωνικά ως βία.

12

Είναι δυνατόν ένας άντρας που βιάζει ή δέρνει τη γυναίκα του να είναι ευγενικός και «ιπποτικός» με τις γυναίκες; Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία γι' αυτό. Όταν η γυναίκα ανταποκρίνεται στο στερεότυπο του κοινωνικού της ρόλου, γίνεται σεβαστή από όλους τους άντρες, την αντιμετωπίζουν με ευγένεια και διακριτικότητα. Αντίθετα, εάν μέσα στην καθημερινή πραγματικότητα η γυναίκα αποκλίνει από αυτό τον κοινωνικό ρόλο, τότε η γυναίκα αντιμετωπίζει την αντίδραση των αντρών, εκφράσεις της οποίας είναι ο βιασμός, η βία, η βρισιά, η ταπείνωση, ο χλευασμός και ο εξευτελισμός. Ειδικά η βία μέσα στα πλαίσια των σχέσεων εξάρτησης και υποταγής έχει έντονο σωφρονιστικό χαρακτήρα και γίνεται κοινωνικά αποδεκτή. Ο βιασμός δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια ποσοτική απόκλιση από τη θεσπισμένη από την κοινωνία βία που ευλόγως εξασφαλίζει και την ανοχή της. Η ευγένεια και η βία δεν είναι τίποτα άλλο παρά οι δυο όψεις του ίδιου νομίσματος: της υποταγής της γυναίκας.

13

Η στάση των αντρών απέναντι στους βιαστές και στο βιασμό δεν έτυχε της δέουσας προσοχής τόσο από την κοινωνιολογική έρευνα όσο και από τη μεριά του γυναικείου κινήματος. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως οι άντρες αν δεν εκτιμούν, όπως γίνεται στις φυλακές, τουλάχιστον ανέχονται τους βιαστές και δεν τους περιφρονούν. Αυτή τους η στάση στο επίπεδο της γλώσσας είναι ολοκάθαρη: οι βιαστές ούτε βρίζονται ούτε χλευάζονται. Εάν λάβουμε υπόψη μας ότι η βρισιά αποτελεί αντίδραση του άντρα στην όποια απόκλιση από τους κανόνες που επιβάλλει και χρησιμοποιεί σαν βρισιά ακριβώς ό,τι αποκλίνει (π.χ. μαλάκας, πούστης, πουτάνα), είναι φανερό πως η μη χρήση της λέξης βιαστής ως βρισιά δείχνει ξεκάθαρα πως ο άντρας δεν εκλαμβάνει το βιασμό ως απόκλιση και το βιαστή ως αποκλίνοντα από τον κοινωνικό του ρόλο. Φαίνεται μάλι-

στα πως η μη χρήση της βίας και η μη επιβολή της εξουσίας συνιστά απόκλιση. Οι άντρες που δεν επιβάλλουν με πυγμή την εξουσία τους χλευάζονται και περιφρονούνται. Η συχνή χρήση της βρισιάς «μαλάκας» δείχνει ακριβώς την απαξίωση των αντρών προς αυτούς που δεν καταφεύγουν στη βία.⁽⁶⁾

14

Οι φεμινίστριες επικαλούνται ένα νόμο που διώκει το βιασμό για να τις προστατεύσει, ενώ από τη φύση του καθιερώθηκε από την πατριαρχία για να υπερασπίσει τα δικαιώματα των αντρών για αποκλειστική σεξουαλική εκμετάλλευση και άσκηση βίας. Ο προορισμός του είναι να αποτρέψει τους άντρες να ασκήσουν βία στις γυναίκες με τις οποίες δεν υπάρχει σχέση εξάρτησης και υποταγής. Σε καμία περίπτωση δεν συνιστά ποινική προστασία του δικαιώματος της γυναίκας για αυτοδιάθεση του σώματος ή του δικαιώματος για σεξουαλική ελευθερία. Πώς είναι δυνατόν μ' αυτόν το νόμο να θέλουμε να υπερασπίσουμε τα δικαιώματα της γυναίκας; Όσο θα επικαλούμαστε το νόμο για τη δίωξη του βιασμού, θα κινούμαστε μέσα στο πνεύμα του ποινικού συστήματος που είναι η υπεράσπιση των προνομίων των αντρών και η διαιώνιση, ενίσχυση και αναπαραγωγή της αντρικής εξουσίας. Η δίωξη του βιασμού στρέφεται κατά των γυναικών επειδή ακριβώς μεταξύ των άλλων προασπίζει το στερεότυπο του κοινωνικού ρόλου της γυναίκας από τυχούσες προσβολές.

15

Η κατάργηση του νόμου για τη δίωξη του βιασμού και η προώθηση μιας νομοθετικής ρύθμισης που θα περιλαμβάνει στις διατάξεις της την κοινωνική αντίδραση σε κάθε μορφής βία αποτελεί κατά τη γνώμη μου την ουσία μιας ριζοσπαστικής πολιτικής στο χώρο αυτό, με απώτερο σκοπό την κατάργηση του διαχωρισμού της βίας ανάμεσα σ' αυτήν που ασκείται μέσα στις σχέσεις εξάρτησης και υποταγής, και που γίνεται κοινωνικά αποδεκτή, και αυτή που ασκείται έξω από τα πλαίσια αυτών των σχέσεων, η δίωξη της οποίας ασκείται για να προασπίσει όχι τα δικαιώματα της γυναίκας αλλά την αντρική εξουσία. Η επικλήση του νόμου για το βιασμό θα δικαιώνει τη γυναικεία υποταγή και κα-

ταπίωση και είναι ένας δρόμος που οδηγεί σε αδιέξοδο και ήττες.

16

Η νομοθέτηση όμως της κοινωνικής αντίδρασης ενάντια στην κάθε μορφής βία κατά των γυναικών και η νομοθετική κατοχύρωση των δικαιωμάτων της γυναίκας — αυτοδιάθεση του σώματος — δεν θα επιτευχθεί παρά μόνο με τη διάλυση μύθων, προκαταλήψεων και συλλογικών παραστάσεων τόσο των αντρών όσο και των γυναικών που διαμορφώθηκαν μέσα στα πλαίσια της πατριαρχίας. Μεταξύ των άλλων θα πρέπει να σημειώσουμε πως η βία κατά των γυναικών δεν προσλαμβάνει αποκλειστικά και μόνο σωφρονιστικό χαρακτήρα. Πολλές φορές η βία ασκείται ακόμα και όταν η γυναίκα δεν αποκλίνει από τους πατριαρχικούς κανόνες αλλά, σ' αυτές τις περιπτώσεις ο πόνος — το αποτέλεσμα της σωματικής ή και ψυχολογικής βίας — συνιστά συμβολισμό τόσο της εξουσίας του άντρα όσο και της υποταγής της γυναίκας. Ο πόνος, το κλάμα, το αίμα, η οδύνη, η λύπη είναι χαρακτηριστικά του υποταγμένου και η παραγωγή αυτών των στοιχείων συνιστά έναν τρόπο επίδειξης της αντρικής εξουσίας.

17

Οι άντρες επιχειρούν να παράγουν τον πόνο όχι μόνο καταφεύγοντας σε ψυχολογικές ή σωματικές μεθόδους, αλλά και με τη χρήση του πέους τους. Έτσι, ο άντρας συνδυάζει την παραγωγή του πόνου με τη σεξουαλική ικανοποίηση. Δεν είναι παράλογο λοιπόν το γεγονός πως η σεξουαλική πράξη καθίσταται από μόνη της σύμβολο κυριαρχίας, υπεροχής αλλά και σωφρονισμού. Οι συμπεριφορές αυτές έχουν αποτυπωθεί στο γλωσσικό κώδικα των αντρών: από τη μια, το πέος εκλαμβάνεται ως φονικό όπλο — στη γλώσσα των αντρών είναι γνωστό ως **επαναληπτική καραμπίνα, πιστόλι, ξιφος** κλπ. — και από την άλλη το ρήμα που δηλώνει τη σεξουαλική πράξη «γαμώ» έχει αποκτήσει τις σημασίες του καταπονώ, πονώ, τλαιπωρώ, νικώ, υπερέχω, κυριαρχώ, ενώ παράλληλα έχει αντικατασταθεί από ένα μεγάλο αριθμό ρημάτων, η πρωταρχική σημασία των οποίων είναι η πρόκληση του πόνου, η βίαιη διείσδυση, ο σωφρονισμός, η ακινητοποίηση του κορμιού, όπως τα **ξεσκίζω, καρφώνω, πηδάω, μπηγώ, φορμά-**

ρω κλπ.⁽⁷⁾ Θα πρέπει να σημειώσουμε πως η σεξουαλική πράξη συνιστά συμβολισμό υποταγής και μεταξύ των αντρών. Αυτός ακριβώς είναι και ο λόγος που οι άντρες βιάζουν άλλους άντρες — ιδιαίτερα στους χώρους του υποκόσμου, ανάμεσα σε κλεφτρόνια, νταβατζήδες, νομούς κλπ.: ο σκοπός του βιασμού δεν έγκειται στη σεξουαλική ικανοποίηση αλλά την παραγωγή του εξευτελισμού και του σωφρονισμού. Αλλά αυτός ακριβώς είναι και ο σκοπός του άντρα που βιάζει μια γυναίκα: η σεξουαλική πράξη με την παραγωγή του πόνου ακόμα και όταν η γυναίκα υποχωρεί — αποσκοπεί στην κατάδειξη και διαιώνιση της αντρικής κυριαρχίας. Η συμπεριφορά αυτή χαρακτηρίζει τον άντρα και κατά τη διάρκεια της φυσιολογικής πράξης και αποτελεί αντίδραση στη γυναικεία εξέγερση των τελευταίων δεκαετιών. Θα πρέπει να σημειώσουμε πως είναι πολύ συνηθισμένο το φαινόμενο, μεταξύ των ζευγαριών, της σκηνοθεσίας «βιασμών», ενώ μεταξύ ενός μεγάλου αριθμού γυναικών παρατηρείται το φαινόμενο η γυναίκα, ανταποκρινόμενη στις προσδοκίες του άντρα κατά τη διάρκεια της ερωτικής πράξης, να ομολογεί ότι πονάει ακόμα και όταν δεν συμβαίνει αυτό. Η συμπεριφορά αυτή — το γαμήσι, η παραγωγή του πραγματικού ή υποθετικού πόνου κατά τη διάρκεια της ερωτικής πράξης — δεν έτυχε της δέουσας προσοχής και έρευνας εκ μέρους του γυναικείου κινήματος. Εμείς από τη μεριά μας σε μια μελλοντική παρουσίαση της «ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΓΑΜΗΣΙΟΥ» θα έχουμε να πούμε πολλά.

Θανάσης ΔΡΑΤΖΙΔΗΣ

1. Βλ. Ρ. Λάμψα, *Ψυχολογία και μυθολογία της βίας*, Ο αγώνας των γυναικών, τ. 5, 1979, σελ. 3-6.
2. Έρικ Έρικσον: *Η Παιδική ηλικία και η κοινωνία*, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1975, σελ. 151 και 152.
3. Όπως σε πολλές δυτικοευρωπαϊκές καπιταλιστικές χώρες, η ποινικοποίηση της μοιχείας (άρθρο 357 του Π.Κ.) καταργήθηκε με το άρθρο 6 του ν. 1272/82. Είναι όμως γνωστή η αντιμετώπιση της μοιχαλίδας στα λαϊκά — και όχι μόνο — στρώματα. Είναι περιττό νομίζω να αναφερθούμε για την κοινωνική αντιμετώπιση των μοιχαλιδών στον Τρίτο Κόσμο (Ιράν, Ινδία κλπ.).
4. Βλ. Ρ. Λάμψα, ο.π. σελ. 4.
5. Βλ. Η. Δασκαλάκη: *Η βία κατά της γυναίκας σαν κοινωνικό φαινόμενο*, Ο αγώνας των γυναικών, τ. 5, σελ. 8-10.
6. Βλ. Θ. Δρατζίδη, *Ποιος είναι μαλάκας*, Σχολιαστής τ. 68, σελ. 69-71.
7. Σε προεχρή κείμενα θα παρουσιάσουμε αναλυτικά τόσο τις νέες σημασίες του ρήματος «γαμώ» όσο και τα ρήματα που το υποκαθιστούν και έχουν πάρει αυτή τη σημασία.

Αρκάς
Ο Παντελής
και το
ΛΙΟΝΤΑΡΙ

ΡΑΔΙΟ— ΤΗΛΕ—ΣΦΑΓΗ

Σε ανοικτό πόλεμο έχει εξελιχθεί η διαμάχη ανάμεσα στο διευθυντή της ΕΡΤ κ. Χριστοδουλίδη και την Ένωση Συντακτών της Θεσσαλονίκης.

Αιτία η πρόσληψη μη δημοσιογράφων σε ανώτερες θέσεις των ραδιοτηλεοπτικών καναλιών, ανάμεσα στους οποίους και ο νέος διευθυντής της ΕΡΤ Θεσσαλονίκης κ. Δερβάνης.

Οι δημοσιογράφοι έχουν αρχίσει στάσεις εργασίας στο ράδιο και την τηλεόραση, επειδή υποβαθμίζεται το δημοσιογραφικό επάγγελμα, ενώ ο κ. Χριστοδουλίδης έσπευσε να εξηγήσει ότι οι θέσεις είναι πολιτικές και ότι υπάρχουν διευθυντές ειδήσεων που φυσικά είναι δημοσιογράφοι.

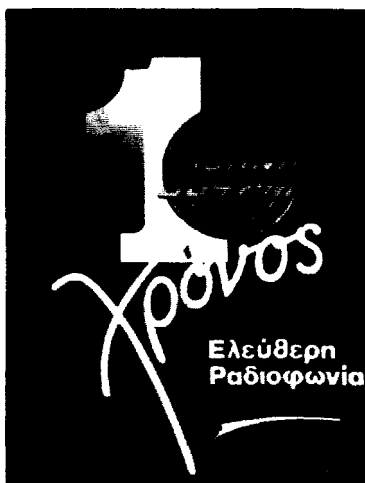
Εν τω μεταξύ εκκρεμεί τόσο η ίδρυση του 3ου τηλεοπτικού καναλιού στη Θεσσαλονίκη, όσο και η ανασυγκρότηση του ραδιοφωνικού σταθμού Μακεδονίας με τη δημιουργία προγράμματος στα F.M.

Η ποιότητα των προγραμμάτων και οι ρυθμοί λειτουργίας της ραδιοτηλεόρασης στη Θεσσαλονίκη εξηγούν τους λόγους της διαμάχης. Ποιος δεν θα ήθελε μια θέση αργόσχολου — και μάλιστα διευθυντή — σε δημόσια υπηρεσία;

Γ.Ρ.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Η συναυλία της ΟΛΜΕ

Τους πάνω από 20.000 που πήγαν στο γήπεδο της ΑΕΚ για τη συναυλία συμπαραστάσεως στους καθηγητές, δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι τους τράβηξαν τα πολλά και διάσημα ονόματα του ελληνικού τραγουδιού.

Το γήπεδο της ΑΕΚ γέμισε σχεδόν. Η συναυλία άρχισε.

Οι μόνοι απόντες ήταν οι φίρμες του ελληνικού πενταγράμμου που έστειλαν όλοι μαζί, και όχι μόνο ο Παπακωνσταντίνου όπως αφελώς νομίζαμε, *χαιρετίσματα στην εξουσία*.

Οι καλλιτέχνες που αρνήθηκαν τη συμμετοχή τους, ή ακόμα δεν έδωσαν απάντηση, είναι οι: Κηλαϊδώνης, Παπακωνσταντίνου, Νταλάρας, Μητσιάς, Γαλάνη, Φαραντούρη, Δημητριάδη, Μητροπάνος, Αντρέας Μικρούτσικος, Πρωτοψάλτη, Βίση, Μαρκόπουλος.

Φοβήθηκαν έτσι να μην εκτεθούν. Σε ποιον;

Μ.Π.

■ Με την... αντικειμενικά κακόγουστη παραπάνω σύνθεση γιόρτασε το Ράδιο Έβερετ τα πρώτα του γενέθλια: κάνοντας δώρο την καταχώριση αυτή, μεγέθους περίπου τετάρτου της σελίδας, στις κυριακάτικες εφημερίδες (5.6.). Το ρητό επίμονα το ίδιο: *ελεύθερη ραδιοφωνία*, παρόλο που η επαγγελία έχει πλέον δώσει τόπο στην ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία και τις διαφημιστικές εκστρατείες. Το εντυπωσιακό όμως, κάτι που δεν το περιμέναμε και τόσο φανερά, όσο κι αν το λέγαμε, είναι το σύνθημα περί νέας εποχής. Πράγματι, το έχουμε κατ'επανάληψη επισημάνει, το υποτιθέμενο απολιτικό, 'επικοινωνιακό' κάλεσμα. Εδώ όμως φαίνεται πως οι υπεύθυνοι αισθάνονται τόσο απυρόβλητοι, ώστε να τυπώνουν το σλόγκαν της παράταξης του δημάρχου με το ίδιο το λογότυπο, τα ίδια γράμματα. Ράδιο νέα εποχή, λοιπόν.

Κατάληψη στο Χαλάνδρι

Με κατάληψη απάντησε το περιοδικό «Ακροβασία στο Χαλάνδρι», ο ραδιοφωνικός σταθμός «Κοκκινόσκουφίτσα στα FM» και η «Ομάδα Πολιτών Χαλανδρίου», στην άρνηση του δημάρχου Χαλανδρίου και του πολιτιστικού του κέντρου για παραχώρηση του θεάτρου Ρεματιάς στο Χαλάνδρι για διήμερο εκδηλώσεων.

Έτσι, πραγματοποιήθηκε (4.6.88) τελεικά συζήτηση με τη συμμετοχή εκπροσώπων από ομάδες και περιοδικά της Αθήνας αλλά και της επαρχίας, με θέμα «εμπειρίες από την παρέμβαση στην πόλη» και στη συνέχεια ακολούθησε πάρτι.

Από τους ομιλητές, διατυπώθηκε

η πρόταση για ανταλλαγή εμπειριών και συντονισμό των δραστηριοτήτων τους. Παρ' όλη τη θετική διάθεση των διοργανωτών, δεν μπόρεσε δυστυχώς να ξεκινήσει μια συνολική κουβέντα με το ακροατήριο και έτσι η συζήτηση περιορίστηκε σε τοποθετήσεις...

Ίσως, την επόμενη φορά με όλες τις καλές διαθέσεις που φάνηκαν, να έχει περισσότερη αποτελεσματικότητα και η συζήτηση αλλά και οι προτάσεις, που ίσως μπορούν να στοιχειοθετήσουν αυτό που λέγεται κίνημα γειτονιάς και παρέμβαση στην πόλη.

Τάσος ΣΑΡΑΝΤΗΣ

Το σπόνσορινγκ του σπόνσορινγκ (ριζική ανακαίνιση εικαστικών πών και εδίων)

Μια εικαστική έκθεση που γίνεται αυτές τις μέρες στην Αθήνα παρουσιάζεται με φιλοδοξίες, όχι μόνο να αποτελέσει ένα καλλιτεχνικό και αισθητικό γεγονός, αλλά και να συμβάλει στην αναδιδαγωγή του κοινού, επανορίζοντας κάποια λήμματα από το λεξικό των παραδεκτών εννοιών.

Κάτω από τον τίτλο «Έλληνες καλλιτέχνες δημιουργούν για το 'παγκόσμιο χωριό'», που θυμίζει λίγο τζάμπορι, το περιοδικό Ταχυδρόμος (2.6.) παρουσιάζει την έκθεση έντεκα καλλιτεχνών που εκ μέρους της σύγχρονης ελληνικής τέχνης «επιχειρούν μια απάντηση στη μεταβιομηχανική κοινωνία», με έργα τους που σχολιάζουν τα προϊόντα του 'παγκόσμιου σφαιρικού χωριού', όπως επιχειρείται να μεταφραστεί η αφαιρετική κοινοτοπία global village του 'επικοινωνιολόγου' Μ. MacLuhan που αφορά την παγκόσμια κυκλοφορία και κατανάλωση μαζικών προϊόντων και εικόπων.

Η νεοτερικότητα της έκθεσης αυτής δεν είναι ούτε η ομαδοκτικότητα ούτε το κοινό θέμα: πρόκειται για μια έκθεση που διαθέτει ένα θεωρητικό επιμελητή, ο οποίος την εμπνεύστηκε και την οργάνωσε (τον κ. Χ. Καμπουρίδη), με χρηματοδότη/εργοπότη/χορηγό μια πολυεθνική διαφημιστική εταιρία.

Μετα-ποπ και αντι-κίτς

Ως προς τη θεματική σύλληψη (και όχι ως προς τους καλλιτέχνες ή τα έργα) η έκθεση μπορεί να χαρακτηριστεί από τα διακηρυσσόμενα το πολύ ως... *μετα-ποπ*, όπου το μετά έχει να κάνει με το χρονικά μεταγενέστερο και αλλοεθνές ως προς τον Γουόρхол, π.χ., του οποίου η προσέγγιση καθόλου δεν ξεπερνιέται: αντίθετα, στο μικρόκοσμο του 'χωριού' φαίνεται να μας κοιτάζει ειρωνικά από την Επάνω Ρούγα. *Μετα-ποπ* αλλά ταυτόχρονα και *αντι-κίτς* επειδή τώρα δεν έχουμε να κάνουμε με αλλοτριωμένους λαϊκούς (σαν καλή τους ώρα αυτούς που προ τριετίας διαπομπεύτηκαν ως Κάτι το Ωραίο), αλλά με καλλιτέχνες που θα απαντήσουν και θα αντιπροτείνουν την άποψή τους σχολιάζοντας κάποιο μαζικό προϊόν.

Ο θεωρητικός επιμελητής: «Αυτό που χάρηκα περισσότερο είναι ότι βρέθηκε ένας φορέας, η Spot/J.W. Thompson — και πρέπει να την ευχαριστήσω — που δέχτηκε να παραβρεθεί σ' αυτή την ισότιμη συνάντηση».

Απλά μαθήματα ορολογίας

Κι εδώ αρχίζει η αναδιδαγωγή της και ο επανορισμός εννοιών. «Παρευρίσκομαι», όπως προκύπτει πα-

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
1. ΚΑΡΑΧΑΝΙΩΤΗΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
2. ΤΕΡΕΚΟΥΡΑ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
3. ΣΑΚΕΛΛΑΙΟΥ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
4. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
5. ΠΑΠΑΔΗΜΟΥ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
6. ΡΑΥΔΟΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
7. ΡΑΥΔΟΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
8. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
9. ΚΑΡΑΧΑΝΙΩΤΗΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
10. ΚΑΡΑΧΑΝΙΩΤΗΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
11. ΤΕΡΕΚΟΥΡΑ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
12. ΣΑΚΕΛΛΑΙΟΥ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
13. ΤΕΡΕΚΟΥΡΑ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
14. ΤΕΡΕΚΟΥΡΑ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
15. ΡΑΥΔΟΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
16. ΑΡΕΤΑΚΗΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
17. ΑΡΕΤΑΚΗΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ
18. ΑΡΕΤΑΚΗΣ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΡΓΟΥ

ΚΑΜΠΑΝ(Ι)ΕΣ

Όταν, πριν λίγους μήνες, η ΔΕΗ μας έστειλε ενημερωτικά φυλλάδια με οδηγίες και στοιχεία για το πώς θα ήταν δυνατή η μείωση των λογαριασμών του ρεύματος, σκεφτήκαμε πως μια τέτοια καμπάνια γινόταν για λόγους εθνικής οικονομίας και για το δικό μας συμφέρον. Δεν μπορούσαμε ίσως να σκεφτούμε ότι θα αυξανόνταν και πάλι (για πολλοστή φορά) τα τιμολόγια των δημόσιων οργανισμών...

Όταν, εδώ και ένα χρόνο, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προσπάθησαν να μας πείσουν ότι η Ελλάδα είναι μια από τις πρώτες χώρες της Ευρώπης σε κατανάλωση φαρμάκων και ότι η πολυφαρμακία είναι το κύριο γνώρισμα του σύγχρονου Έλληνα, πολλοί ήταν εκείνοι που είχαν απορήσει ως προς τις πραγματικές σκοπιμότητες αυτής της καμπάνιας. Πριν λίγες μέρες, μάθαμε ότι περι-

που 1000 φάρμακα πλατιάς κατανάλωσης θα αγοράζονται πλέον από την τσέπη των ασφαλισμένων και ότι αυτό το μέτρο (βλ. περιορισμό της φαρμακευτικής περιθαλψής), το αποκαλούν αυτοφαρμακοθεραπεία και αυτοφροντίδα!

Όταν, πριν λίγο καιρό, βλέπαμε σε διαφήμιση της τηλεόρασης ένα γέρο εργάτη που μας τον παρουσίαζαν ηλίθιο επειδή δεν κολλούσε όταν ήταν νέος τα ένσημά του στο Ι-ΚΑ, φανταστήκαμε ότι κι αυτή η καμπάνια ήταν ένα μέρος από την αυτοπαρουσίαση του κράτους-πρόνοια. Δεν διανοηθήκαμε καν ότι θα ακούσουμε διά στόματος υπουργού ότι υπάρχει περίπτωση αύξησης του όριου ηλικίας συνταξιοδότησης.

Περιμένουμε την επόμενη καμπάνια για να δούμε τι μας επιφυλάσσει το μέλλον...

Τάσος ΣΑΡΑΝΤΗΣ

ρακάτω σημαίνει είμαι 'σπόνσορας', 'χορηγός'. Διαφημιστική εταιρία δεν είναι αυτή που επιβάλλει, αλλά αυτή που αναδεικνύει αξίες που η κοινωνία ζητά. Επίσης, «ο όρος πολυεθνική, πέρα από την κριτική θέση που επί χρόνια πιστεύαμε, δείχνει και τον τρόπο για να γίνονται σήμερα κάποιες διαφορετικές συμμαχίες (πολιτιστικά κονσόρτσιουμ)».

Πέρα από τους ορισμούς και τον επαναστοχασμό τους που είναι ελεύθεροι στον καθέναν, ας δούμε το νέο προτεινόμενο μοντέλο.

Κατ' αρχήν (καθόλου αυτονόητο όσο εύγλωττο και να 'ναι), δεν είναι τυχαίο ότι μια διαφημιστική εταιρία ενδιαφέρθηκε να ζευξει την τέχνη στο κάρο της και μάλιστα με αυτή τη θεματική. Η δε αλλαγή κλίμακας — γιατί δεν πρόκειται για μεγαλογκαλερί εδώ — διεκδικεί ολόκληρη την... αλήθεια: Η εταιρία προσφέρει «στην υπηρεσία ενός σκεπτικού και των καλλιτεχνών και έναν εξαιρετικά επαγγελματικό μηχανισμό που μπορεί να βοηθήσει στην προώθηση της τέχνης» και ακόμα ανάλογο «μηχανισμό από τις αδελφές εταιρίες της διοργανώτριας σ' όλες τις πρωτεύουσες του κόσμου. Έτσι δε θα 'χουμε κανένα άλλοθι πια, ούτε οι καλλιτέχνες ούτε εγώ, σαν θεωρητικός της τέχνης, ούτε ελπίζω στο μέλλον η ίδια η ελληνική τέχνη, με βάση αυτό το μοντέλο, να λέμε ότι αυτό που κάνουμε εδώ είναι πραγματικά σημαντικό και αξίζει τον κόπο να το δουν έξω...»

Η μοναδική αλήθεια εκστομίστηκε. Ου γαρ υπάρξει άλλος πλινγεμού του σπόνσορος. Αν δεν 'παίξει' ο καλλιτέχνης το ισότιμο βιολί, ας μην αναζητά άλλοθι για την ντόπια και

διεθνή παρουσία του. Δεν θα υπάρξει έλεος. Όπου η ισοτιμία ισούται με *κονφορμισμός* εκ μέρους των καλλιτεχνών (καθόλου απαραίτητο στην αρχή, αλλά ως τότε;), αποδοχή του καναλιού προώθησης ως γενικού, ολοκληρωμένου και ουδέτερου. Μοναδικό, τελικά. Ο στόχος αυτής της αλλαγής κλίμακας που επιδιώκεται να επιδράσει στις μορφές παρουσίασης και τελικά στον ίδιο το ρόλο της τέχνης (ή μήπως κι αυτός έχει αλλάξει ώστε να απαιτείται απλώς να 'προσαρμοστεί', ή να 'αναδειχτεί', κατά τα καταναλωτικά γούστα) είναι ένας εξορθολογισμός του όλου καλλιτεχνικού πλέγματος μέσα σε μια διεθνοποίηση-ομογενοποίηση. «Κάπου» βέβαια η ιστορία αυτή θα επιδράσει και στους ίδιους τους καλλιτέχνες και στο ίδιο το καλλιτεχνικό γούστο. Γιατί μόνο η Κόκα-Κόλα να εκτοπίζει τις γκαζόζες και να γίνεται παγκόσμιο αναψυκτικό; Ίσως επειδή είναι πιο ισότιμη ή πιο πολυεθνική ή εκφράζει πιο πολλές αξίες ανά γουλιό.

Ελευθερία και άλλα υψηλά νοήματα

Από τα δεσμά του γκαλερίστα στα δεσμά της πολυεθνικής προβολής, ο καλλιτέχνης δεν νομίζουμε πως γίνεται τώρα πουλάκι λεύτερο. «Εν τούτοις ο δρόμος είναι ανοικτός, υπάρχει πάντα αυτή η σχέση με την ελεύθερη αγορά της τέχνης, αγορά με την αρχαία έννοια της λέξης, την υψηλή», ισχυρίζεται ο κ. Χ.Κ. Αλλά, γιατί μπλέκουμε τους αρχαίους εδώ; Ή, μάλλον, γιατί τους εξιδανικεύουμε; Οι οικονομικές ανταλλαγές δεν είχαν άραγε θέση στην αρ-

χαία αγορά; Κι ακόμα, για να αποκτήσει το *υψηλό* της νόημα πέρασαν κάμποσοι αιώνες. Μη βιαζόμαστε και τόσο να ευλογήσουμε τα γένια μας, ας αφήσουμε την ιστορία να το κάνει.

Δύο ακόμα σημεία: Η πολυεθνική πρόταση επιδιώκει να γίνει αρεστή βασισμένη και σε παραδοσιακού τύπου επιχειρήματα. Όπως το φιλελεύθερο/κρατιστικό ότι δεν είναι ανάγκη να πληρώνει γι' αυτά ο φορολογούμενος, αυτός ο έρμος απατημένος σύζυγος που του χτυπούν με συγκατάβαση την πλάτη μόνο όταν είναι άχρηστος: καμιά αιτιακή σχέση μεταξύ φορολογουμένων και κρατικών δαπανών δεν μπορεί να υπάρξει. Η σχέση είναι πολιτική κι αυτό το ξέρουν καλά όσοι ζητούν απ' το δημόσιο, είτε αμοιβές, είτε παροχές, είτε επιχορηγήσεις. Αλλά, η εν προκειμένω έκθεση θα είναι — προσοχή στο συγκριτικό — «πολύ πιο αδύναμη απ' ό,τι αν γινόταν από το ίδιο το κράτος», επειδή «η εταιρία με τη λογική της αυτοχρηματοδότησης, χωρίς να ξέρει καν τα έργα που θα εκτεθούν, προσπαθεί να ενεργοποιήσει συλλέκτες, που θα τ' αγοράσουν. Στην εποχή μας οι φορείς που μπορούν να οργανώσουν τέτοιες εκδηλώσεις δεν είναι τα κράτη αλλά οι πολυεθνικές». Και από τη φροντίδα του μικροαστού φορολογούμενου περνάμε στο νεοφιλελεύθερο αντικρατισμό. Που αρέσκεται να καταγγέλει γραφειοκρατίες με άδειες τσέπες ξεχνώντας ότι από τις ταπεινότερες καλλιτεχνικές εκφράσεις ως τις υψηλότερες οικονομικές συνέπειές τους, οι υποθέσεις αυτές, ιδιωτικές ή πολυεθνικές, βασίζονται σε κρατικές προϋποθέσεις και υποδο-

μή, δημόσια εκπαίδευση κλπ. κλπ. που η νεοφιλελεύθερη επιλεκτική μωπία ξέρει να αγνοεί κατά περίπτωση.

Στο μουσείο ενωμένοι κι ας μη λείγει κανείς!

Τέλος, το μαράζι όλων σχεδόν των ζώντων καλλιτεχνών, η ανυπαρξία του ελληνικού μουσείου σύγχρονης τέχνης, έχει κι αυτό κοτσαριστεί στο αγκίστρι. Κι εδώ απαιτείται πρωτοτυπία, δυναμικότητα και απόρριψη παλιών όρων. Τόσο κομψά: «Αν κάποιες συμμαχίες με δυνάμεις οικονομικές και κοινωνικές δεν περάσουν σε νομοσχέδια που αφορούν τα υπό ιδρυση μουσεία, τότε δεν μπορούμε να συζητάμε καν για μουσείο μοντέρνας τέχνης». Κομμένο λοιπόν το μουσείο αν κάπου δεν συμμαχήσουμε κάπως ισότιμα με κάποιες δυνάμεις. Με τέτοια περίπλοκη διοικητική μέριμνα ο απλός καλλιτέχνης δεν μπορεί να τα βγάλει πέρα: πρέπει κι αυτός να κάνει τις συμμαχίες του με θεωρητικούς επιμελητές, εμπνευστές, οργανωτές, σπόνσορες και λοιπούς, ώστε να μπορέσει να αφιερωθεί απερίσπαστος στο έργο του.

Στο κείμενο αυτό ούτε επιδιώχθηκε ούτε θα μπορούσε να γίνει κριτική των έργων των καλλιτεχνών. Τέτοια πράγματα δεν μπορούν να γίνουν εκ των προτέρων. Είναι ωστόσο ευκαίριο και πιθανό τα έργα τους λίγο να έχουν να κάνουν με κεντρικές καλλιτεχνικές κλήσεις προς σχολιασμό υπό το α ή β πρίσμα. Και για το σπόνσορινγκ: Κλαμπ 22, Βουλιαγμένης 22.

Γ.Κ.

Καλοκαίρι στις δυο ρόδες

**Για όσους ετοιμάζονται να πάνε διακοπές
με το μηχανάκι ή τη μοτοσικλέτα τους**

■ Η βασική υπεροχή του δικυκλου απέναντι στο αυτοκίνητο είναι ότι μπορεί να πάει παντού. Με λίγη υπομονή, αρκετή προσοχή και καλή παρέα ο μοτοεκδρομέας μπορεί να φτάσει σε απομονωμένες παραλίες, σε κορφοβούνια και σε ερημιές, όπου τα μικρομεσαία Ι.Χ. δεν πρόκειται να φτάσουν ποτέ, ή αν φτάσουν θα είναι τόσο ταλαιπωρημένοι οι επιβάτες τους ώστε θα σας αφήσουν στην ησυχία σας και θα πέσουν για ύπνο.

Για να βάλουμε τα πράγματα σε τάξη, ας καθορίσουμε τους τομείς που πρόκειται να αναφέρουμε:

1ον. Τι παίρνουμε μαζί μας για να μη μας στενοχωρήσει το μηχανάκι μας.

Βασική αρχή των εκδρομών με δικυκλα είναι: ποτέ μόνο μία μηχανή. Όσο περισσότερες (μέχρι ένα λογικό αριθμό των τεσσάρων - πέντε) τόσο το καλύτερο. Οι συνολικές αποσκευές μπορούν να κατανεμηθούν ευκολότερα, οι τυχόν ζημιές αντιμετωπίζονται με μεγαλύτερη άνεση κι όσο για τις γνωριμίες και τις σχέσεις, ε, αυτές οπωσδήποτε συσφίγγονται αν τα πάντα γίνονται σε κλίμα αμοιβαίας συνεννόησης και διαλόγου (!). Παρ' όλα αυτά, το πιθανότερο είναι να φύγετε μόνοι σας για διακοπές, άντε με έναν (ή μία) επιβάτη (-ίδα) στο πίσω μέρος της σέλας.

Δεδομένου δε ότι οι δρόμοι της ελληνικής επαρχίας (και δη οι κατισκόδρομοι) τρέφουν τέτοια αδυναμία προς τις μοτοσικλέτες των πόλεων, ώστε θέλουν να τις δουν να μένουν για πάντα εκεί, δεν θα ήταν άσκοπο να αποκλείατε προκαταβολικά το μεγαλύτερο ποσοστό των ζημιών που μπορεί να συναντήσετε, ώστε να μη στενοχωρηθεί ο (η) επιβάτης σας κι εσείς

ο ίδιος. Γι' αυτό, δυο βδομάδες πριν φύγετε, στείλτε το μηχανάκι σας στο συνεργείο για γενικό σέρβις. Δεν πειράζει κι αν δεν έχει συμπληρώσει τα χιλιόμετρα που του αναλογούν ανάμεσα σε δύο τακτικά σέρβις: ποτέ, καμία μηχανή δεν έπαθε τίποτα απ' τα πολλά σέρβις. Αφού το παραλάβετε, τοποθετήστε του ένα φίλτρο βενζίνης μιας και τα επαρχιακά βενζινοδίκτα μπορεί να σας προμηθεύσουν και λίγα σκουπιδάκια μαζί με τη βενζίνη που θα σας πουλήσουν. Δεδομένου ότι οι συχνότερες ζημιές στις εκδρομές είναι σκασίματα ελαστικών (από τους χωματόδρομους και τις κακές πιέσεις), απώλεια φωτισμού (τα συρματάκια στις λάμπες υποφέρουν από τους κραδασμούς) και οι ντίζες (συρματόσχοινα) του φρένου, του συμπλέκτη ή του γκαζιού κόβονται από την τριβή μιας και η σκόνη διώχνει τα λαδάκια που θα έπρεπε να τους ρίχνουμε τακτικά, είναι σκόπιμο να αγοράσουμε τουλάχιστον αυτά τα ανταλλακτικά: 2 *σαμπρέλες για τα λάστιχα (μπρος-πίσω)*, *ένα fast (σπρέι που γεμίζει τη σκαμμένη σαμπρέλα)* για να τσουλήσουμε από τον... τόπο του μαρτυρίου στο πλησιέστερο βουλκανιζατέρ, *ένα πλήρες σερβις συρματόσχοινων (φρένου, συμπλέκτη, γκαζιού) και μία πλήρης σειρά λαμπτήρων (προβολής, ουράς, φλας) και ένα δύο πουτζι*. Από κει και πέρα μπορούμε να προμηθευτούμε (εφόσον έχουμε χρήματα αλλά και χώρο για να τα κουβαλήσουμε), *μία καλή σειρά εργαλείων* μιας και συνήθως αυτά που συνοδεύουν τις μοτοσικλέτες από τον κατασκευαστή τους είναι καλά μόνο για να τα χαρίσουμε στο ανιψάκι μας που θέλει να παίζει το μηχανικό.

Τα βασικά εργαλεία είναι: *τρία τέσσερα κατσαβίδια (ψιλά, χον-*

τρά, σταυρωτά ή ίσια), μία δυο πέντσες με χοντρή ή λεπτή μύτη, ένα πουτζόκλειδο καθώς και ένα πλήρες σερβις κλειδιών (που τα μεγέθη τους θα τα μάθετε, ψάχνοντας τις βίδες της μηχανής σας, όπως επίσης και το αν είναι άλλεν ή κανονικά). Αν τώρα η παρέα είναι μεγάλη και μπορείτε να μοιραστείτε τα έξοδα και το βάρος, δεν θα ήταν άχρηστοι και *δύο λεβιέδες με λίγο σαπουνάκι γι' αλλαγή ελαστικού ή μια φτηνή ποδοκίνητη τρόμπα*, που μπορεί να αξιοποιηθεί από το φούσκωμα των ελαστικών ή των στρωμάτων θαλάσσης ως το φύσημα της φωτιάς για το ψήσιμο της μπριζόλας και το... δανεισμό της σ' εκείνη τη γοητευτική παρέα με τη φουσκωτή βαρκούλα.

Τα τελευταία (αλλά όχι και έσχατα χρήσιμα αντικείμενα) είναι *μία γερή κόλλα στιγμής και κάνα δυο ρολά καλής μονωτικής ταινίας με έναν κόφτη*, μιας και είναι τα μόνα υλικά που μπορούν να βοηθήσουν σε μια γρήγορη ανασυγκρότηση σε περίπτωση πτώσης, σπασίματος (της μηχανής, όχι του ποδιού σας, χτύπη ξύλο) ή γενικότερου σαβουρντισματος και αβαρίας. Ακόμα δεν είναι καθόλου άχρηστα *ένα σωληνάκι κι ένα χωνί για μετάγγιση βενζίνης*, όπως και *λίγα στουπιά ή υγρά χαρτομάντιλα* για να μη γινόμαστε σαν τα γουρούνια, καθώς επισκευάζουμε βρίζοντας τη μηχανή μας. Τέλος απαραίτητος είναι ένας ηλεκτρικός φακός για την περίπτωση που όλα ετούτα σας χρειαστούν τη... νύχτα. Το λαγοπόδαρο για αποφυγή της γρουσουζιάς κρίνεται ως προαιρετικό, το ίδιο και η γαλάζια χάντρα.

Αφού λοιπόν τα έχετε μαζέψει όλα αυτά, είναι καλό να τα τοποθετήσετε σε μια ξεχωριστή τσάντα, που από δω και μπρος θα σας συ-

νοδεύει σε όλα τα ταξίδια. Παρ' όλα αυτά υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να πάθει το μηχανάκι κάποια βλάβη, που δεν θα μπορείτε να αντιμετωπίσετε. ΠΡΟΣ ΘΕΟΥ, μη χαλάσετε τις διακοπές σας και γυρίσετε στη βάση σας ή δώσετε το μηχανάκι σε κάποιον ντόπιο «ημιμόστορα» αμφιβόλου γνώσεως. Αν βρείτε κάποιο συνεργείο που να «σας γεμίζει το μάτι», έχει καλώς. Αν όχι, πληρώστε ένα ημιφορτηγό να σας μεταφέρει το χαλασμένο μηχανάκι στο πλησιέστερο λιμάνι ή σιδηροδρομικό σταθμό, γυρίστε στο αντίσκηνο και την παρέα σας, κάνετε τις διακοπές σας ποδαράτα κι όταν σας τελειώσουν τα λεφτά, πάρτε το τρένο ή το καράβι μαζί με το μηχανάκι σας και φέρτε το στο συνηθισμένο συνεργείο. *Τίποτα δεν πρέπει να χαλάσει τα μπάνια του λαού.*

2ον. Πατάμε τη μανιέλα, θάζουμε πρώτη, λέμε «καλό ταξίδι» και φεύγουμε.

Πιθανόν αυτός να είναι ο πλέον διαδομένος τρόπος για να ξεκινήσει ένα ταξίδι με μοτοσικλέτα, δεν είναι όμως ο μόνος. Επειδή οι ωραιότερες — και πιο έρημες — περιοχές βρίσκονται πια πολύ μακριά από τα αστικά κέντρα, σε αποστάσεις που θεωρούνται αδιανόητες για ένα μοτοποδηλάτο ή μια μικρή μοτοσικλέτα αλλά κι επειδή οι αντοχές του κάθε οδηγού μπορεί να ποικίλλουν από την... πλήρη ανυπαρξία ως την κτηνωδία, δεν βλάπτει να δούμε και μερικούς άλλους τρόπους γρήγορης μετακίνησης με το παπί ή τη μοτοσικλέτα.

Ας πούμε ότι δύο άτομα με παπί θέλουν να πάνε απ' την Αθήνα στη Σαμοθράκη. Τίποτα το πιο εύκολο: Βγάζουν δύο εισιτήρια με το τρένο ως την Καβάλα ή την Αλεξανδρούπολη, φορτώνουν και το παπί, παίρνουν το καράβι για τη Σαμοθράκη και εκεί χρησιμοποιούν το μηχανάκι για τις μικρές διαδρομές. Αυτή η λύση του τρένου είναι οικονομικά ωφέλιμη (από άποψη κούρασης και ταλαιπωρίας είναι έτσι κι αλλιώς...) για μηχανές έως 150 κιλά. Συγκεκριμένα, μια μοτοσικλέτα με δύο άτομα χρειάζεται από 2.500 ως 5.000 δρχ. για τη διαδρομή Αθήνα-Θεσσαλονίκη (συμπεριλαμβανομένων τυχόν ποτών, φαγητών, τσιγάρων κ.λ.π.) και γύρω στις 3.000 αν τη βάλουμε αποβραδīs στο τρένο των 11.10, μπορούμε κι εμείς σ' αυτό και ξυπνήσουμε στις 8.00 το πρωί, μπαίνοντας στη Θεσσαλονίκη.

Φυσικά όλα αυτά μπορούν να θεωρηθούν ηττοπαθή και... ρεφορμιστικά από γνήσια μοτοοικλετιστική άποψη, πιστεύω όμως ακράδαντα ότι στις διακοπές πηγαίνουμε για να ξεκουραστούμε και όχι για να φάμε ένα ένα στη μούρη όλα τα μυγάκια των ελληνικών κάμπων.

Παρά τα όσα είπαμε παραπάνω, το πιθανότερο είναι να φύγετε οδηγώντας τη μοτοοικλέτα σας και όχι σπρώχνοντάς τη για να τη βάλετε στο τρένο, γι' αυτό ας μπορούμε στο επόμενο κεφάλαιο...

3ο. Οδηγός συμπεριφοράς του καλού μοτοοικλετιστή.

α. Εφόσον ταξιδεύουμε στην Εθνική, αποφεύγουμε να τρέχουμε σαν μουρλοί αφήνοντας δεκάδες χιλιόμετρα πίσω μας το φίλο (ή τη φίλη) με την άλλη μοτο που μας συνοδεύει. Φυσικά αποφεύγουμε και το αντίθετο: να χαζολογάμε και να θέλουμε στάση κάθε δέκα χιλιόμετρα, τη μια φορά για καφέ, την άλλη για σωματική ανάγκη, την τρίτη για αναμνηστική φωτογραφία κάτω από το μνημείο του Λεωνίδα, στις Θερμοπύλες.

β. Κάνουμε τακτικές στάσεις, σεβόμενοι το λιγότερο ανθεκτικό από τους συνταξιδιώτες μας και χωρίς να τον αποκαλούμε «μπουχέσα» (την ακριβή ανάλυση της έννοιας μπορεί να την αναλάβει ο ειδικός συνεργάτης του περιοδικού κ. Αθ. Δρατζίδης).

γ. Απολαμβάνουμε τη διαδρομή, ταξιδεύοντας κατά το δυνατόν σε ώρες μικρής κίνησης. Η καλύτερη ώρα για να φύγει κάποιος απ' την Αθήνα είναι η 4.00 π.μ.

δ. Σταματάμε για να βοηθήσουμε, όποτε δούμε μοτοοικλετιστή που έχει προβλήματα (με τη μηχανή του, όχι με την κοπελιά του), εκτός αν είναι εκείνος ο «μυστήριος» με τη χιλιάρα, που μας προσπέρναγε κάθε δύο χιλιόμετρα και μετά μας περίμενε για να μας ξαναπροσπεράσει και να παίξει με τα νεύρα μας.

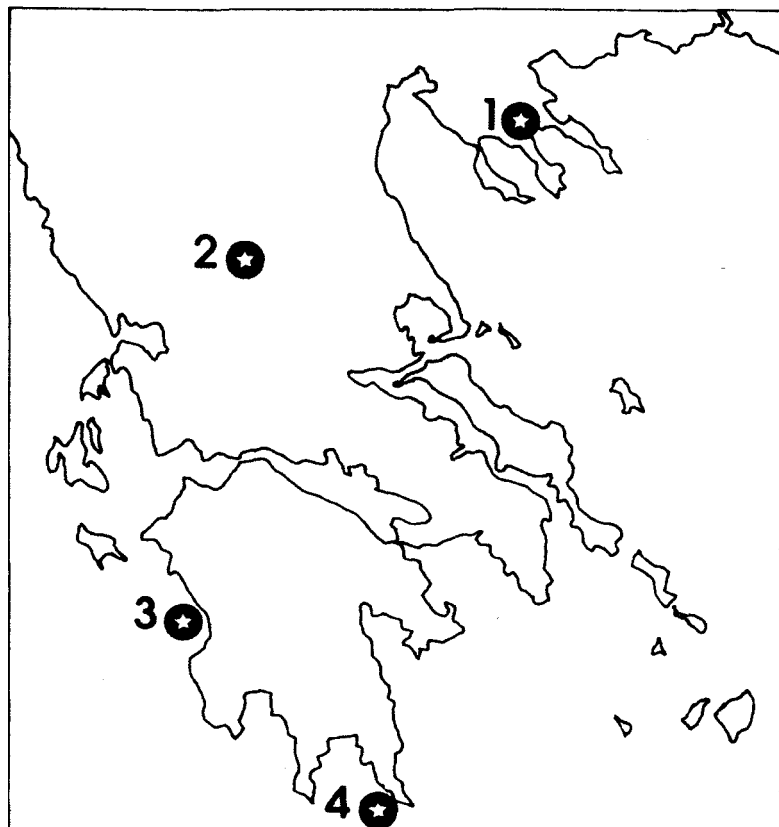
ε. Δεν αρνούμαστε την παρέα μοναχικού μοτοοικλετιστή, σε κάποιο καφενείο δίπλα στην Εθνική Οδό, εκτός αν είναι υπάλληλος της τροχαίας ή της αστυνομίας γενικότερα ή τύπος με εξοπλισμό και μοτοοικλέτα επταψήφιου ποσού, που μας πλησιάζει με σηκωμένο υπεροπτικά το ένα φρύδι. Ένας αρκετά βολικός τρόπος για να πιάσουμε γνωριμίες στο δρόμο ή σε κάποια παραλία, είναι να έχουμε περασμένο πάνω στα μπαγκάζια ή ριγμένο πάνω στο τραπέζι

του καφενείου το τελευταίο τεύχος του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ: το πιθανότερο είναι να μας τον ζητήσουν για λίγα λεπτά. Από κει και πέρα, έγκειται στην τύχη, την προσοχή και τη διακριτικότητα για να επιτευχθεί μια γνωριμία ανάμεσα σε δύο, τρεις ή περισσότερους αναγνώστες του περιοδικού μας.

στ. Στους χωματόδρομους, δεν αρχίζουμε τις κόντρες όταν έχουμε επιβάτη και μπαγκάζια. Φτάνουμε στον προορισμό μας, ξεφορτώνουμε και ύστερα είμαστε εντελώς ελεύθεροι για βόλτες και δύσκολες διαδρομές με τη μηχανή μας. Προσοχή όμως: Ποτέ μην κάνετε... ταρζανιές σε εντελώς άγνωστο δρόμο, ακόμα κι αν φλέγετε να εντυπωσιάσετε. Το μόνο σίγουρο είναι ότι θα γίνετε ρεζίλι με μία τυχόν τούμπα, μιας και οι περισσότερες και χειρότερες λακούβες βρίσκονται ως γνωστόν εκεί που δεν τις περιμένετε.

ζ. Σχετικά με τη συσκευασία και το φόρτωμα των αποσκευών στη μηχανή σας: Το καλύτερο είναι να γίνεται σωστή κατανομή βάρους, τόσο στον άξονα «μπρος-πίσω» όσο και στον «αριστερά-δεξιά». Ποτέ μη φορτώνετε όλα τα πράγματά σας στην πίσω σχάρα, ιδιαίτερα δε όταν ο οδηγός είναι ελαφρύτερος απ' το συνεπιβάτη — το μηχανάκι θα πηγαίνει σαν μεθυσμένο. Η καλύτερη περίπτωση είναι: όλα τα βαριά πράγματα (εργαλεία, κ.λ.π.) να μουν σε μια τσάντα πάνω στο ρεζερβουάρ της μηχανής (υπάρχουν φτηνές ελληνικές γύρω στις 3.500 δρχ.), μερικά ελαφρά και μικρά στον όγκο σε μια μπροστινή σχάρα ή στη μάσκα (αν πρόκειται για μικρό εντούρο) και τα ογκώδη με μέτριο βάρος (τσάντες με ρούχα, αντίσκηνο κ.λ.π.) στην πίσω σχάρα, βάζοντας κάτω κάτω τα πιο βαριά. Είναι χρήσιμο να έχουμε πολλά χταπόδια και να στερεώνουμε το κάθε πράγμα ξεχωριστά, π.χ. βάζουμε πρώτα το αντίσκηνο και το στερεώνουμε καλά σαν να επρόκειτο να έχουμε μόνο αυτό, ύστερα τις τσάντες με τα ρούχα, που τις στερεώνουμε κι αυτές τεντώνοντας πάρα-πάρα πολύ τα χταπόδια (προσοχή στα απότομα τινάγματα...) Τέλος, πάνω πάνω βάζουμε τα σλιπινγκ-μπαγκ, προβλέποντας να υπάρχουν μερικές ελεύθερες «τσέπες» όπου θα μπορούμε να χώσουμε τα μπουφάν μας όταν ξεσταθούμε ή απ' όπου θα μπορούμε να βγάλουμε γρήγορα τα αντιηλιακά χωρίς να χρειάζεται να λύσουμε όλο το κατασκευάσμα.

Αριστες ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

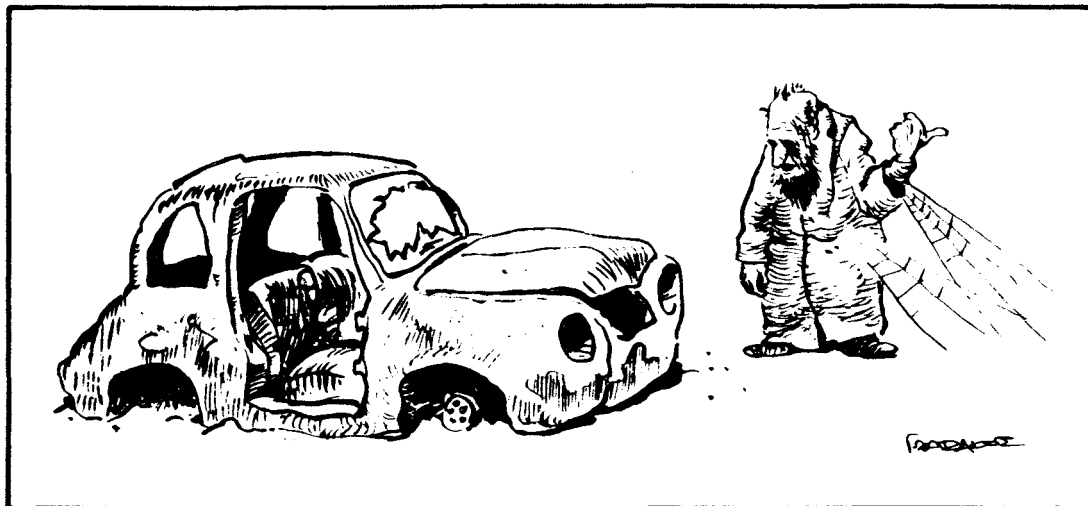
Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η βασική υπεροχή της μοτοοικλέτας απέναντι στο αυτοκίνητο — τουλάχιστον για τις καλοκαιρινές διακοπές — είναι ότι η πρώτη μπορεί να φτάσει σε πολύ πιο απομονωμένα σημεία απ' ό,τι το δεύτερο κι επιπλέον — όταν κι αυτή δεν μπορεί να προχωρήσει παραπέρα — οι επιβάτες της μπορούν να μεταφέρουν τις αποσκευές τους πολύ πιο εύκολα απ' ό,τι οι επιβάτες ενός συνηθισμένου Ι.Χ. μπορούν να φέρουν βόλτα με τις ομπρέλες, τις πολυθρόνες, τις ψησταριές και τις βαλίτσες τους. Γι' αυτόν το λόγο, οι ιδέες που προτείνουμε παρακάτω προϋποθέτουν και κάνα τεταρτάκι περπάτημα για να μπορέσετε να βρεθείτε σε ένα επαρκώς ήρεμο και απομονωμένο μέρος.

Ιδέα 1η: Πυργαδίκια (κόλπος Αγίου Όρους).

Η διαδρομή ξεκινάει από Θεσσαλονίκη. Παίρνουμε το δρόμο προς Χαλκιδική, περνάμε από Νέα Τρίγλια (το σουβλάκι εξαιρετον!), περνάμε και το Νικητή και στρίβουμε αριστερά προς Άγιο Νικόλαο. Σταματάμε στην πλατεία του χωριού (το τσίπουρο πολύ καλό, οι μεζέδες άψογοι και φτηνοί), γεμίζουμε ό,τι παγούρια έχουμε (διότι εκεί που πάμε δεν έχει νερό) και προχωράμε προς Πυργαδίκια. Α-

φού διανύσουμε τρία τέσσερα χιλιόμετρα σε καλό χαλικόδρομο ανάμεσα στους λόφους, βρισκόμαστε σε μια αριστερή στροφή που βγαίνει πάνω από τη θάλασσα. Ακριβώς εκεί, δεξιά μας υπάρχει μια βίλα. Αφήνουμε τις μηχανές εκεί και κατεβαίνουμε το κατηφορικό μονοπάτι, όπου φτάνουμε στην παραλία, που έχει αρκετά πεύκα, βότσαλα κάτω και καθόλου νερό. Το τμήμα της μοναξιάς είναι αρκετά ακριβό. Πιθανόν να χρειαστείτε μία τέντα ή κάτι αντίστοιχο. Μπορείτε εύκολα να φτιάξετε μια από караβόπανο (άσπρο κατά προτίμηση) που θα του περάσετε κρίκους και θα την τεντώνετε με τα χταπόδια της μηχανής και κάποιους ορθοστάτες από αντίσκηνο, κάποια κλαδιά ή καλάμια.

Πάμε

Ιδέα 2η: Περτούλι

Το γεγονός ότι θέλετε να κάνετε τα μπάνια σας δεν σας υποχρεώνει να τα κάνετε στη θάλασσα. Μπορείτε κάλλιστα να τα κάνετε στα ρυάκια και στις πηγές των ορεινών Τρικάλων, ιδιαίτερα αν έχετε έντονα προβλήματα με τις ζέστες. Στο Περτούλι φτάνουμε περνώντας από Τρίκαλα, Πύλη και ακολουθώντας την πανέμορφη ορεινή διαδρομή (προσοχή στα στροφιλίκια!) που ως το Περτούλι είναι περίπου εξήντα χιλιόμετρα. Λίγο πιο πριν βρίσκουμε την Ελάτη, τυπικό ορεινό θέρετρο (πείχτρα στους συνταξιούχους, αλλά με εξαιρετικές ψησταριές) και λίγο μετά το Περτούλι βρίσκουμε το Νεραϊδοχώρι (τρομερή πλατεία με άφθονα τσίπουρα). Το ενδιαφέρον είναι ότι το Περτούλι δεν είναι καθόλου γεροντοχώρι, μας και το καλοκαίρι πηγαίνουν εκεί οι φοιτητές της Δασολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για εργασίες και δίνουν αρκετή ζωντάνια στην περιοχή. Μπορείτε να στήσετε αντίσκηνο στην περιοχή Λειβάδια κάτω από τα έλατα, λίγο πριν το Περτούλι, προσοχή όμως στους δασοφύλακες και φυσικά μη διανοηθείτε να ανάψετε φωτιά το βράδυ για να νιώσετε «στη χώρα του Μάρλμπορο», γιατί θα έρθουν τα πυροσβεστικά αεροπλάνα και θα αρχίσουν τα μπουγγελάματα. Μια τελευταία συμβουλή: Αν το βράδυ ακούσατε βήματα γύρω απ' τη σιαγή σας, μην νομίζετε ότι η μόνη πιθανότητα είναι να έχει έρθει φίλος σας για να σας τρομάξει και αρχίσετε να φωνάζετε: «Έλα, Πέτρο, σε καταλάβαμε!» Μπορεί η

αρκούδα, που κόβει τις νυχτερινές βόλτες της στο δάσος, να μη λέγεται Πέτρος και να προσβληθεί. Οπωσδήποτε όμως, θα σας παρακάμψει και θα φύγει αρκεί να μην την προσβάλλετε με τον παραπάνω τρόπο ή να μην αρχίσετε τις... γενναιότητες (τομέας, όπου ως γνωστόν οι αρκούδες υπερτερούν). Αυτά που θα χρειαστείτε είναι αρκετά ρούχα, φάρμακα για έντομα κ.λ.π. και ορειβατικά παπούτσια και γερά πόδια γιατί θα 'ναι κρίμα να μην ανεβείτε στις γύρω κορφές — πρόκειται για εκπληκτικά τοπία.

Ιδέα 3η: Ελαφονήσι Πελοποννήσου.

Μπορείτε να πάτε με καράβι ως Μονεμβασιά, αν έχετε μικρό μηχανάκι, ή οδικώς αν τα κυβικά σας ή τα νεύρα σας είναι ανθεκτικά. Η απόσταση από Αθήνα είναι σχετικώς μικρή αλλά και η διαδρομή με το καράβι πολύ όμορφη. Από Μονεμβασιά παίρνετε το δρόμο προς Νεάπολη (γύρω στα 40 χλμ. απόσταση) και στο χωριό Βιγλάφια στρίβετε δεξιά. Από εκεί παίρνετε το καράβι για το Ελαφονήσι. Το μηχανάκι καλύτερα να μείνει στα Βιγλάφια. Στο χωριό παίρνετε το άλλο καράβι και πηγαίνετε στις παραλίες Σίμος ή νησιά της Παναγιάς. Τρομερές ριχτές αμμουδιές, αλλά πιθανόν να βρείτε πολύ κόσμο και ιδιαίτερα Ιταλούς με φουσκωτά, που επιδίδονται μετά μανίας στον αφανισμό των θαλάσσιων όντων της περιοχής. Ανάλογα με την οικολογική σας συνειδητοποίηση, μπορείτε να φάτε πολύ φάρι ή ν' αρχίσετε να μαλλιαστρά-

βέστε με τους ψαροντουφεκάδες.

Μια παραλλαγή αυτής της ιδέας, εφόσον βρίσκεστε στη Λακωνία, είναι και το χωριό Πλύτρα. Φτάνετε στα Παπαδιάνικα κι από εκεί συνεχίζετε για Πλύτρα. Μπορείτε να στήσετε αντίσκηνο στο Καραβοστάσι (προσοχή βέβαια στις επαφές με την τοπική αστυνομία). Η παραλία είναι πολύ ωραία, οι τιμές φτηνές, μόνο που μάλλον θα πρέπει να κολυμπήσετε με πλήρη αμφίεση (όχι κοστούμι και γραβάτα βέβαια, αλλά όχι κι όπως ίσως θα προτιμούσατε).

Φυσικά υπάρχουν κι άλλες ιδέες, που μπορείτε να τις κατεβάσετε και μόνος σας, αρκεί να έχετε ένα χάρτη κι αρκετή υπομονή για να ψάξετε για την πιο κατάλληλη γωνιά. Μέχρι τότε, καλό καλοκαίρι.

Ιδέα 4η: Δυτ. Παραλία Πελοποννήσου.

Παρόλο που η Εθνική Οδός, ιδιαίτερα από τον Πύργο μέχρι την Κυπαρισσία, περνάει πολύ κοντά από την παραλία και συχνάζουν εκατομμύρια παραθεριστές, λουόμενοι κλπ. με όλα τα παραφερνάλια (παππούς, γιαγιά, παιδάκια, «Κωστάκηνη το φαί σου» κλπ.) αυτή η παραλία είναι τόσο αχανής, που αν βρεθείτε στο ενδιάμεσο δύο χωριών, μπορείτε να την αράξετε κάτω από τα πεύκα ή μέσα στις καλαμιές και να μη σας πάρει χαμπάρι κανείς. Ιδιαίτερα όμορφη είναι η περιοχή γύρω από τον Καϊάφα, γύρω στο ένα χιλιόμετρο πριν το σιδηροδρομικό σταθμό — σε περίπτωση που δεν έχει καί ακόμα.

■ Ταξίδι στην Ισπανία με μοτοσικλέτα. Τουτέστιν, η «κλασική» μεσογειακή διαδρομή (όπως στο Μαραθώνιο): Ιταλία, Νότια Γαλλία, Πυρηναία και... Ισπανία.

Αν προγραμματιστεί σωστά, βγαίνει και εύκολα (όπως και ο Μαραθώνιος)...

Αν όχι, σε τρώει το... μαύρο φίδι (που μπορεί και να είναι η ελληνική γραφειοκρατία που σε ξεστρατίζει μέχρι να πεις «κιχ»).

Τέλος πάντων, όλα έτοιμα (μότο, έγγραφα, χρήματα, εισιτήρια, παρέα, διάθεση κλπ.) και στην Πάτρα για καράβι. Διλήμμα: Διαδρομή Bari - Roma ή Angona-Ventimiglia; Απάντηση: Bari-Roma πηγεμός, Ventimiglia-Angona γυρισμός (πάντως σίγουρα όχι Bari-Ventimiglia) — κακός, πολύ κακός συνδυασμός, από προσωπική πείρα).

Έφυγε λοιπόν η Ιταλία. Αλλά γη χάρτη και Νότια Γαλλία. Γρήγορο πέρασμα από ΚΑΝΝΕΣ, ΜΟΝΑΚΟ, ίσως ΜΑΣΣΑΛΙΑ, αλλά σίγουρα Πυρηναία. Η μοναδική εμπειρία στον κόσμο: Ένα τεράστιο Super Market που έχει ακόμα και... βουνοκορφές. Λέγεται ΑΝΔΟΡΡΑ. Το λεξικό αναφέρει επίσημη γλώσσα ισπανικά. Αν το πιστεύετε, χάσατε. Το παιχνίδι το κερδίζουν οι Καταλανοί εκεί. Προετοιμαστείτε, αλλιώς θα νομίζετε ότι τα ισπανικά που ίσως μάθατε είναι κάτι άλλο. Ή για άλλους...

Ψωνίστε λοιπόν ό,τι σας λείπει στην Ανδόρρα (σίγουρα σκηνή) και πάρτε το δρόμο για Barcelona. Μη φοβηθείτε τα βουνά. Ο θεός Φελίπε έκανε και τούνελ για να ψωνίζει φθηνά ο λαός του στην Ανδόρρα. Απλά νιώστε όμορφα όταν δείτε τη μοναδική γνωστή σας φράση «Herri Batasuna» σε χιλιάδες ταμπέλες και τοίχους της περιοχής.

Φτάσατε Barcelona. Έτσι κι αλλιώς θα μείνετε. Απλά μην είστε τόσο σκληροί στο πρόγραμμα που καταστρώσατε. Θα σας βγάλει έξω από τα πλάνα σας, σίγουρα. Και δεν θα φταίει η πόλη... Εσείς που δεν με ακούσατε είστε οι φταίχτες.

Όμως, κάποτε, πρέπει να τραβήξετε νότια. Επιβάλλεται. Και μόνο για να δείτε το πόσο διχασμένη είναι η Ισπανία στις σβησμένες επιγραφές τοπωνυμίων

Ισπανία;

που ζητούν «ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ» και «INDEPENDENCIA». Άλλωστε, πιο νότια σημαίνει πιο ζεστά, πιο φθηνά, πιο... παράνομα. Θα το δείτε στους Ιταλούς που θα ζητάνε χαρτάκια για στρίψιμο και στους ιθαγενείς που πρώτα θα σου προσφέρουν το «εθνικό ποτό» (όχι δεν είναι η τεκίλα) και μετά θα σου λένε το όνομά τους. Σταθείτε στη Valencia για πορτοκάλια, στη Murcia για σούκα και στην Cartagena Mojassar για μπάνιο. Πηγαίνετε στη Malaga και στο Algesiras για... τη γλυκιά παρανομία και για να δείτε πώς σκουραίνει ο ήλιος τον κόσμο. Άλλωστε είστε από καιρό Andalusia και το... νιώθετε. Οι Άραβες έχουν αφήσει όχι δακτυλικά αποτυπώματα, αλλά τα χέρια τους εδώ. Και τους απογόνους τους.

Τέλειωσε όμως η ισπανική Ιβηρική. Ανεβείτε Granada, Sevilla,

Cordoba, Toledo. Για λίγο. Τα στίφη των «βαρβάρων της Εσπερίας» θα σας αναγκάσουν να ψάξετε πιο ήσυχα μέρη. Χωριά. Ισπανούς (αυτοί σας βρίσκουν, δεν τους βρίσκετε). Μπίρα (η καλύτερη και φθηνότερη στον κόσμο). Και Calimuchos (κόκκινο κρασί και Coca Cola). Αν σας προσφέρουν, μην αρνηθείτε. Λειτουργεί όπως ο χρυσός: μας φέρνει πιο κοντά...

Περάστε απ' τη Gudad Real και τη Madrid. Όχι για τίποτε άλλο, μα για να αναρωτηθείτε πώς ο Franco επιβίωσε 40 χρόνια. Ίσως και να αξίζει η Madrid. Αλλά είναι καιρός για πίσω. Zaragoza και Barcelona για μια τελευταία επαφή. Και μετά... ας μην το συζητούμε καλύτερα. Τι «όψιμον ήμαρ» και αηδίες. Τα λεφτά τελειώνουν (αν δεν έχουν χαθεί κάπου). Πάντως ο πρόξενος στην Barca είναι ένας γλυκύτατος μεσήλικας. Περάστε

και μόνο για μια καλησπέρα.

Είναι εκδρομή ενός μήνα αυτή. Αλλά για να είναι τέλεια χρειάζεται προετοιμασία. Πολλή προετοιμασία...

Ας αρχίσουμε λοιπόν, από τη μοτοσυκλέτα. Θέλει σέρβις τουλάχιστον 2 βδομάδες πριν το ταξίδι (για να δούμε και τι έβαλε στραβά ο μηχανικός). Θέλει εργαλεία μαζί. Θέλει Fast. Θέλει λάμπες ανταλλακτικές. Και θέλει και στοργή (Proderm όχι, κάνει κακό στον κινητήρα). Αλλά κυρίως κι ένα λίτρο απ' τη μάρκα του λαδιού που βάλατε τελευταία και κάνε δυο φίλτρα λαδιού (αν αλλάζουν). Είναι 12.000 Κπμ αυτά. Δηλαδή 4 αλλαγές λαδιών. (Ζέστη, πολλή ζέστη). Μην πάρετε τόνους λάδι μαζί. Αγοράστε το στην Ανδόρρα. Φτηνό και καλό.

Η παρέα τώρα. Ξαναζητήστε μαζί κανένα τριήμερο: Μη σας σπάσει τίποτε ευαίσθητο στη διάρκεια του ταξιδιού. Και όχι πάνω από 2 μότο. Εκδρομή πάτε, δεν κάνετε διαδήλωση. Και ισοδύναμες...

Τι πράγματα θα πάρετε; ΛΙΓΑ (αλλιώς πάрте φορτηγό). Μια αλλαξιά ρούχα ο καθένας (όχι τα πιο αγαπημένα, τα κλέβουν), αδιάβροχες φόρμες (βρέχει κιόλας), δεύτερο ζευγάρι παπούτσια (αν σας στενεύουν κιόλας δεν θα στενοχωρηθείτε πολύ αν σας τα πάρουν κάτω από τη μύτη σας).

Έγγραφα: 1) Ροζ δίπλωμα ΕΟΚ (το βγάζουν γρήγορα για ταξίδι στο εξωτερικό) κι όχι διεθνές της ΕΛΠΑ (χαμένα λεφτά). 2) Πολύπτυχο από ΕΛΠΑ, άδεια μηχανής. 3) Πράσινη κάρτα (περίπου 4.800 δρχ. από την ασφάλειά σας για 500 cc). 4) Χάρτες (όσο πιο λεπτομερείς τόσο καλύτερα). Ιδανική κλίμακα 1:500. Α! μην ξεχάσετε τα εισιτήρια του πλοίου: είναι συνολικά ΠΑΤΡΑ-ΑΝΚΟΝΑ και επιστροφή 2 άτομα και μότο περίπου 30.000.

Τελικά λεφτά θα πάρετε; ΟΧΙ. Θα πάτε στην κακή πολυεθνική American Express και θα πάρετε Traveller's Cheques. Αλλάζονται παντού και είναι άχρηστα σ' όποιον τα κλέψει.

Ο Θεός να σε φυλάει από αρρώστιες λένε, αλλά καλού κακού ένα μικρό φαρμακείο δεν βλάπτει. Αλοιφή για εγκαύματα, για τσιμπήματα, λευκοπλάστ, γάζες και ιώ-

διο και κανέναν ελαστικό επίδεσμος είναι καλά. Για τα άλλα υπάρχουν φθηνοί γιατροί στα κάμπινγκ. Βάλτε και κανένα σημάτακι εθνικότητας (GR) κοντά στο αντιπυρηνικό. Ωφελεί λόγω ΕΟΚ στα τελωνεία.

Αν θέλετε αναμνήσεις, επιβάλλεται μια φτηνή, εύχρηστη φωτογραφική μηχανή. Θυμηθείτε: εκδρομή είναι, όχι καλλιτεχνικό καφενείο.

Και ας περάσουμε (τελειώνοντας για να κρατάμε τη μνήμη σε εγρήγορση) στα έξοδα. Η Ελλάδα δεν είναι φθηνή χώρα. Ως εκ τούτου υπολογίστε: α) 25.000 προετοιμασία μηχανής, β) 10.000 έγγραφα διάφορα, γ) 30.000 εισιτήρια. Που σημαίνει, πριν ξεκινήσετε έχετε στο χέρι 65.000, ποσό που μεταβάλλεται από την κατάσταση της μηχανής. Μην τσιγκουνευτείτε πάντως.

Συνεχίζουμε: Κατά μέσο όρο 50.000 καύσιμα (137 δρχ./λίτ. Ιταλία, 100 δρχ./λίτ. Γαλλία, 67δρχ./Ανδόρρα!!! 80 περ. δρχ./λίτ. Ισπανία), 10.000 περίπου διόδια.

Αντίθετα η Ισπανία ΕΙΝΑΙ ΦΘΗΝΗ χώρα.

Μπορείτε να βρείτε ξενοδοχείο (ανεκτό) με 1200 δρχ. περίπου τη μέρα το δίκλινο. Ακόμα υπάρχουν κάμπινγκ β' κατηγορίας: 2 άτομα, σκηνή, μηχανή 1100 δρχ. το βράδυ.

Φαγητό: Από 500 έως 1000 δρχ. άτομο/μέρα, οικονομικά και όχι με πολλές πολυτέλειες. Προτιμήστε τα δικά σας ψώνια στη λαϊκή. Ποτό: α) Μπίρα 80 δρχ. 330 cc. β) Κρασί: πάμφθηνο. 200 δρχ. κόκκινο κρασί 700 cc κλάσεως Cava Bouta-gi. Μην πάτε να πιείτε βαριά αλκοόλ. Δεν προσφέρονται.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: ΣΥΝΟΛΟ 2 ΑΤΟΜΑ 1 ΜΗΝΑ 250.000 δρχ. περίπου με το κλειδί στο χέρι. Είναι πολλά; Ε, τότε προσέξτε να μη σας τα κλέψουν. Δώστε και 2 χιλιάδικα ακόμη και αγοράστε μια θήκη για τη μέση για τα λεφτά και τα έγγραφα. Πάντως, ό,τι και να γίνει, παρηγορηθείτε με την ιδέα ότι ελάχιστοι φεύγουν χωρίς να χάσουν κάτι. Είναι εθνικό σπορ. Το πιο δημοφιλές. Μετά έρχεται το ποδόσφαιρο και οι ταυρομαχίες.

Καλό ταξίδι (γίνεται καλύτερο τον Ιούνιο ή το Σεπτέμβριο).

Γιώργος ΚΑΡΑΤΖΟΓΛΟΥ

Γιάννης Τζαννετάκος Ο «984» ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των Αθηναίων

Τα πρώτα γενέθλια της δημοτικής ραδιοφωνίας συνέπεσαν με τη γέννηση της ιδιωτικής ραδιοφωνίας. Το δρόμο άνοιξε ο «Αθήνα 984», ένας σταθμός που οργανώθηκε από τον κ. Έβερτ και θεωρήθηκε από την Αριστερά ως το μοντέλο μιας ελεύθερης, πλουραλιστικής και πολυφωνικής ραδιοφωνίας. Ο «Σχολιαστής» ασχολήθηκε στο παρελθόν αρκετά με το σταθμό (βλ. τεύχη 58, 61, 63). Σ' αυτό το τεύχος, το λόγο έχει ο διευθυντής του «Αθήνα 984» κ. Τζαννετάκος.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Κύριε Τζαννετάκο, μόλις συμπληρώθηκε ένας χρόνος από τη λειτουργία του «Αθήνα 984». Είστε ικανοποιημένος απ' αυτή τη χρονιά;

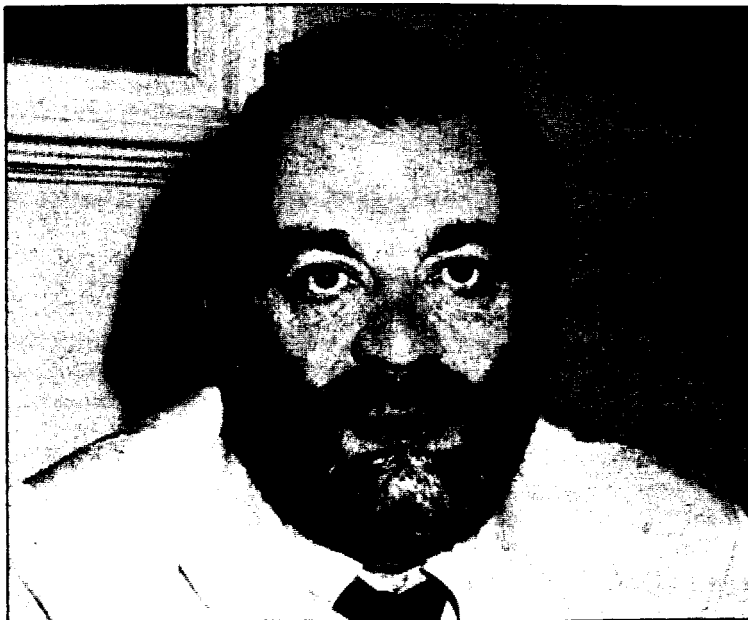
ΤΖΑΝΝΕΤΑΚΟΣ: Σε γενικές γραμμές, ναι. Το ότι ο σταθμός διατηρεί συνεχώς την αδιαμφισβήτητη πρώτη θέση είναι ένα στοιχείο που μου προσφέρει προσωπικά ικανοποίηση. Ξεκινήσαμε να είμαστε πολυσυλλεκτικοί, να απευθυνόμαστε σε πολύ κόσμο, και συνεχίζουμε να είμαστε, όπως δείχνουν και οι έρευνες. Το ακροατήριό μας συγκροτείται από αυτό που θεωρείται από όλες τις πλευρές το ενεργό κομμάτι της κοινωνίας, από νέους, με ψηλή μόρφωση και ψηλά εισοδήματα. Το κοινό αυτό έχει και τις μεγαλύτερες απαιτήσεις, ποιοτικά. Και πιστεύω ότι ανταποκρινόμαστε στην ποιότητα που ζητάει μια υψηλή μερίδα του κοινού μας.

■ **Πολιτικά, είστε πολυσυλλεκτικός σταθμός;**

— Ναι. Αν δώσουμε βάση στα στοιχεία της Nielsen, το ακροατήριό μας συντίθεται, κατά 50% από αυτούς που το 1985 ψήφισαν Νέα Δημοκρατία, κατά 31% ΠΑΣΟΚ, κατά 10% ΚΚΕ και κατά 8% από λοιπές ανανεωτικές δυνάμεις. Έχουμε μια περίπου αποτύπωση της επικαζόμενης πολιτικής σύνθεσης του λεκανοπεδίου, και αυτό είναι ικανοποιητικό.

■ **Από τα κόμματα, τι αντιδράσεις έχετε;**

— Τα μηνύματα που δεχθήκαμε δείχνουν ότι γινόμαστε αποδεκτοί. Σε κατ' ιδίαν συζητήσεις θα τολμούσα να πω ότι σχεδόν όλα τα κόμματα

είναι πιο ενθουσιώδη στην αντιμετώπιση του σταθμού.

■ **Έχετε, δηλαδή, υπερβεί τη διακρίση Δεξιά/ Αριστερά;**

— Θα έπρεπε κάποιος σταθμός να είναι δεξιός ή αριστερός; Από τα στοιχεία της έρευνας, μόνο το 11% του κοινού μας θεωρεί «σταθμό του Έβερτ», και στο «μάλλον» βρίσκεται ένα άλλο 10%. Είναι αυτό που λέει ο κ. Μπέης. Ο κόσμος έχει πεισθεί ότι ο σταθμός δεν είναι δημαρχιακός.

■ **Και όμως, το σύνθημά σας «θέλω να διαλέγω ραδιόφωνα, όπως διαλέγω εφημερίδα» δεν υπονοεί κάτι άλλο; Ότι είστε σταθμός με άποψη;**

— Ναι, καλά. Ήταν πιο πολύ ένα σύνθημα που είχε την έννοια ότι δεν

θα έπρεπε να δεσμεύεται ο σταθμός ως προς τη θεματολογία. Ότι θα έπρεπε να είναι ελεύθερος, όπως και οι εφημερίδες. Γιατί αυτές οι απαγορεύσεις που υπήρχαν στην αρχή ευνοούσαν ένα σταθμό.

■ **Προ καιρού κάνατε την εξής αποστοφή: «μην ταυτίζουμε τον "Αθήνα 984" με τους δημοτικούς σταθμούς του Πειραιά και της Θεσ/νίκης» ενώ στη Θεσ/νίκη έχουμε ραδιο-Κούβελας και στον Πειραιά μισό-χουμε ραδιο-Ανδριανόπουλος, στην Αθήνα δεν είμαστε ραδιο-Έβερτ. Γιατί δεν είστε «ράδιο-Έβερτ»;**

— Διότι το δέχτηκε ευθύς εξαρχής ο ίδιος ο δήμαρχος. Αν δεν το δεχόταν, δεν θα είχαμε αυτόν το σταθμό και δεν θα είμαστε ορισμέ-

νοι άνθρωποι εδώ πέρα. Και αυτή η συμφωνία τηρείται. Επειδή μάλιστα ο κ. Έβερτ έχει πιάσει σωστά το θέμα, σε αντίθεση με άλλους, και επειδή αυτό έχει γίνει αποδεκτό από το αθηναϊκό κοινό, νομίζω ότι θα εξακολουθήσει να ισχύει.

■ **Από ποια πλευρά «το έχει πιάσει σωστά ο κ. Έβερτ»;**

— Από την οπτική του να τηρήσει κάποιες αποφάσεις που είχε πάρει προεκλογικά για την υπέρβαση των διχαστικών καταστάσεων του παρελθόντος και να πετύχει στις εξετάσεις ως δήμαρχος όλων των Αθηναίων. Και το ραδιόφωνο είναι μια επί 24ώρου βάσεως εξεταστική διαδικασία και μπορεί να τονίσει χαρακτηριστικότερα από τη δενδροφύτευση την εμμονή στις προεκλογικές υποσχέσεις.

■ **Για πείτε μου όμως: πώς γίνεται η πολυφωνία και η ελεύθερη έκφραση να θεωρούνται κόρη οφθαλμού από τον κ. Έβερτ για το δημοτικό ραδιόφωνο, όταν άλλες μορφές έκφρασης, όπως η αφισοκόλληση, αντιμετωπίζονται, από τον ίδιο το δήμο, με κατασταλτικά μέτρα;**

— Κοιτάχτε, στο θέμα της αφισοκόλλησης υπάρχει ένας νόμος, που δεν τον έχει ψηφίσει η οποιαδήποτε δημοτική αρχή. Υπάρχουν ορισμένες προβλέψεις για να μη ρυπαίνεται η πόλη να γίνονται οι αφισοκολλησεις σε δεδομένα σημεία, έστω και λίγα...

■ **Όταν οργανώνετε όμως αυτόν το σταθμό, και πάλι ισχύει ένας νόμος, που μάλιστα τον είχε ψηφίσει ο κ. Έβερτ, και απαγόρευε τη λειτουργία του. Παρ' όλα αυτά, ξεκινήσατε. Το θέμα λοιπόν δεν είναι η ε-**

φαρμογή του νόμου, έτσι γενικά. Πρόκειται για επιλογή συγκεκριμένου μέσου όπου θα γίνονται πια οι αντιπαραθέσεις και θα εκφράζονται οι απόψεις.

— Επιλογή, ναι. Να κάνουμε δηλαδή κουρελαρία την πόλη και να νομίζουμε ότι η διακίνηση των ιδεών γίνεται μόνο με τις αφίσες...

■ **Όχι «μόνο», και.**

— Ναι, ότι γίνεται τόσο πολύ με τις αφίσες. Ενώ υπάρχουν άλλα πιο σύγχρονα μέσα, από τις ντουντούκες ως ακόμα και το ίδιο το ραδιόφωνο.

■ **Μια τέτοια επιλογή δεν εντάσσεται στο λόγο, τις απόψεις και την πολιτική προοπτική του σημερινού δημάρχου;**

— Μα όλα τα κόμματα εκεί στηρίζουνε όλες τις προτάσεις τους, στην πολυφωνία και τον πλουραλισμό. Ακόμα και οι προτάσεις του ΚΚΕ εκεί αναφέρονταν με εμμονή. Δεν είναι μόνο της Ν.Δ., υπάρχει μια σύμπτωση που οφείλεται σε κάποια ωρίμανση. Αυτά δεν είναι καινούργια, είναι συνταγματική επιταγή, που τώρα τη θυμηθήκανε όλοι. Και όταν λέγεται ότι οι δήμαρχοί μας δίνουν εξετάσεις στο πώς θα είναι η πολιτική της Νέας Δημοκρατίας όταν θα έρθει στην εξουσία, και ότι οι εξετάσεις είναι επιτυχείς επειδή έφτιαξαν δημοτικούς σταθμούς δημοκρατικούς και πολυφωνικούς, δεν είναι τίποτε άλλο παρά να θυμηθούμε τι λέει το Σύνταγμα. Δεν είναι κανενός κόμματος ευρεσιτεχνία αυτό. Εκεί συνέκλιναν οι αντιλήψεις όλων όσων συμμετείχαν στη Βουλή του 1974.

■ **Για να είναι ο σταθμός βιώσιμος πρέπει να έχει διαφημίσεις, είπατε νωρίτερα. Πόσες διαφημίσεις όμως;**

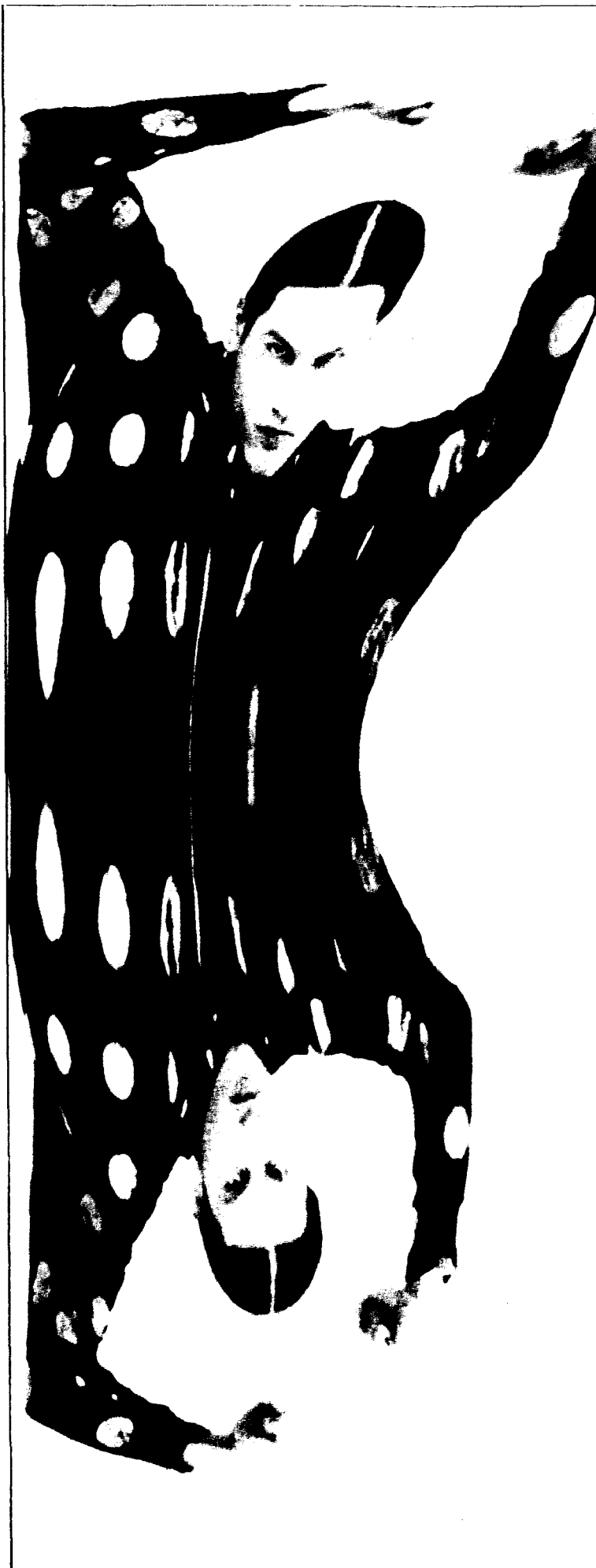
— Όσες προβλέπει ο νόμος. Και μάλιστα ούτε κι αυτό το καλύπτουμε, παρά μόνο σε «εμπορικές ώρες».

■ **Και όμως, ως και ένας πρώην διαφημιστής, ο κ. Δήμου, διαμαρτυρήθηκε κάποια στιγμή.**

— Εκείνη την ημέρα υπήρξε μια ειδική ανωμαλία. Οι διαφημίσεις της προηγούμενης περιόδου (10-11), δεν μεταδόθηκαν λόγω ενός ζωντανού ρεπορτάζ και σωρεύτηκαν στην περίοδο 11-12. Ήταν μια αβλεψία, μια ατυχία, που καλώς προκάλεσε την οργή του ανθρώπου.

■ **Μόνο αυτό είναι το πρόβλημα;**

— Ως πριν από δύο μήνες γινόταν ο προγραμματισμός αρκετές μέρες πριν καλύπτοντας όλο το όριο. Το πρόβλημα δημιουργήθηκε με την έξαρση των διαφημίσεων όλων των εφημερίδων που παρουσιάστηκε εκείνη την εποχή, με την έκδοση του «Κάθε Μέρα» και των «24 Ώρες». Οι παραγγελίες των εφημερίδων, που έρχονται την παραμονή ή την ίδια μέρα, ξεχείλισαν τη νόρμα που είχαμε θέσει. Και εμείς αφενός δεν μπορούσαμε να αρνηθούμε διαφήμιση ομοειδούς προϊόντος και από την άλλη υπάρχει και η ειδική ευαισθη-

σία μας στο θέμα των εφημερίδων. Υπήρχαν πράγματι στιγμές που φτάναμε τα 500", και ήταν πράγματι ενοχλητικό. Μετά το θέμα που δημιουργήθηκε, αποφασίσαμε οι προγραμματισμένες διαφημίσεις να βρίσκονται μόνο στα 260" την ώρα, έτσι ώστε ακόμα και αν έρθουν διαφημίσεις εφημερίδων να μην ξεπεράσουμε τα 360" που προβλέπει ο νόμος.

■ **Εκτός όμως από την εμπορική διαφήμιση, υπάρχει και η έμμεση διαφήμιση. Οι διαγωνισμοί, οι προσφορές, οι παρουσιάσεις.**

— Δεν προβάλλουμε πλαγίως κάποιο προϊόν. Το να πεις ότι σήμερα κάνουμε ένα διαγωνισμό και δίνουμε ένα δώρο ένα computer τάδε μάρκας και θα κάνουμε και μια συζήτηση με τον εισαγωγέα ή τον κατασκευαστή, αυτό είναι άμεση προβολή. Ο χρόνος χρεώνεται ως διαφημιστικός και συμψηφίζεται με την αξία του δώρου που προσφέρεται.

■ **Αυτό όμως το κοινό το προσλαμβάνει ως άμεσο διαφημιστικό μήνυμα; Ο χρόνος αυτός εξάλλου δεν είναι μέσα στα 360".**

— Επιμένω ότι το καταλαβαίνει ως άμεση διαφήμιση. Δεν το περνάμε πλαγίως, του το λέμε ευθέως.

■ **Ενώ όμως ο σταθμός σας έχει δείξει ευαισθησία για το περιεχόμενο κάποιων διαφημιστικών μηνυμάτων (όπως στις περιπτώσεις του Αντί και της Αυριανής), στα διαφημιστικά δώρα που προσφέρετε δεν δείχνετε κάτι τέτοιο. Ακραία περίπτωση οι προσκλήσεις της Βικτόρια που μοιράζατε τα Χριστούγεννα.**

— Έγινε κάποια έρευνα για το τι συμβαίνει σ' αυτό το μαγαζί; Έπρεπε εμείς να ξέρουμε τι γίνεται σ' όλο το λεκανοπέδιο, ποια είναι στέκια και ποια δεν είναι στέκια; Εξάλλου αυτό δεν ήταν διαφήμιση. Αρκετές φορές ο σταθμός δίνει προσκλήσεις για χώρους αναψυχής. Από την πλευρά του σταθμού έχουμε πει ότι η αναφορά δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από την αξία σαν να ήταν διαφήμιση. Και έπειτα ο κάθε παρουσιαστής εφαρμόζει αυτή την αρχή. Εγώ δεν γνώριζα ότι θα έλεγαν για το Βικτόρια, αλλά και να το γνώριζα, δεν θα θυμόμουν ότι είχε γίνει κάποια καταγγελία από τον Λογοθέτη. Πού να θυμάται κανείς τι έχει γίνει.

■ **Για τα μηνύματα του Αντί και της Αυριανής;**

— Είναι περιπτώσεις διαφορετικές. Στην περίπτωση της Αυριανής ήταν «σκαστό» ποινικό αδίκημα. Δεν μπορείς να αναφερθείς σε εκκρεμύσα δικαστική απόφαση. Τους προτείναμε μια ελαστικότερη διατύπωση, γιατί υποπίπαμε και εμείς σ' αυτό το αδίκημα. Αυτοί προσφέρθηκαν να αναλάβουν τις ευθύνες. Όμως οι ποινικές ευθύνες δεν μεταβιβάζονται. Εκεί στηριχθήκαμε και δικαιωθήκαμε από το αρμόδιο όργανο που είναι μια μικτή επιτροπή δεοντολογίας. Εξάλλου και από τον Κώδικα Δεοντολογίας μάς παρέχεται η ευχέρεια να αρνηθούμε διαφημίσεις.

Το θέμα του Αντί ήταν τελειώς δια-φορετικό. Προσωπικά νομίζω ότι δεν έγινε ο καλύτερος χειρισμός, δεν ήμουνα εδώ. Δεν επιδιώχθηκε μια διαπραγμάτευση σε θεμιτά επί-πεδα.

■ **Ο «Αθήνα 984» άνοιξε το δρόμο για τους μη κρατικούς σταθμούς. Ήταν τέτοια η επιτυχία σας, ώστε λίγοι μήνες λειτουργίας άρκεσαν για να ακούει κανείς από κάθε πα-ράθυρο, σε κάθε κατάσταση και σε κάθε ταξί τον «984». Τώρα όμως, ο «Top FM» σας πήρε τους ταξιτζή-δες. Προχωρώντας σ' ένα δρόμο που εσείς ανοίξατε, με τις προσφο-ρές και τους διαγωνισμούς, χαρίζει πια αυτοκίνητα.**

— Το αθέμιτο είναι η υποχρέωση του να φέρουν το αυτοκόλλητο. Αυ-τό αγγίζει την ασφυκτική πίεση. Μου θυμίζει τα αμερικάνικα ράντσα όπου σφραγίζουν με μεταλλική σφραγίδα τα οπίθια των βουβαλιών και των γελαδιών. Είναι ένα παιχνίδι που αναφέρεται στο όργανο από το οποίο επιζούν οι άνθρωποι και κάθε ταξιτζής θα ήθελε να έχει ένα και-νούργιο αυτοκίνητο. Και εμείς διαπι-στώσαμε ότι τον πρώτο καιρό οι τα-ξιτζήδες είχαν αλλάξει σταθμό. Στην πορεία έχουν αρχίσει να επι-στρέφουν. Εμείς δεν μεταχειριστή-καμε ποτέ τέτοια πιεστικά μέτρα, α-πλώς όποιος ήθελε τηλεφωνούσε...

■ **Όταν όμως στέλνате τον κο-σμο στις 2 τα μεσάνυχτα να βρει το κομμένο κατοστάρικο για να κερδί-σει το βίдео;**

— Εμείς δεν τον σφραγίζουμε, παιχνίδι ήταν, ένα κυνήγι θησαυ-ρού, το οποίο γινόταν στο παρελθόν κατά κόρον...

■ **Ή τον βάζατε να φορτώσει 30 άτομα στο αυτοκίνητό του και να φέρνει βόλτα στο Σύνταγμα; Έτσι κι αλλιώς εκμεταλλεύεσαι κάτι. Το θέ-μα δεν είναι αν κολλάς τη στάμπα.**

— Έχω δώσει μια εξήγηση. Είναι το σπάσιμο μιας μονοτονίας, ένα παιχνίδι και τίποτε παραπέρα.

■ **Δεν είναι απλώς παιχνίδι. Αυτό σας εξασφαλίζει μια συνεχή ακροα-ματικότητα.**

— Δεν τα κάνουμε συνέχεια αυτά. Γίνονται κατ' εξαίρεση. Όχι σε κα-θημερινή βάση.

■ **Γιατί μειώσατε τώρα αυτά τα «παιχνίδια»;**

— Διότι για μας δεν έχουν ιδιαίτε-ρο αντίκρισμα. Το κοινό μας έχει σταθεροποιηθεί. Δεν έχουμε χάσει το ακροατήριό μας. Οι άλλοι σταθ-μοί παίρνουν από άλλους.

■ **Στην αρχή όμως σας χρειαζόν-ταν τα παιχνίδια.**

— Στην αρχή ναι. Ήταν ένα στοι-χείο διαφοροποίησής μας. Ήταν και ένα στοιχείο επαφής μας με τον κό-σμο, ακόμα και να περνάμε από δω να βλέπουν πού δουλεύουμε. Για να πάρουν, τι να πάρουν; Ένα δισκο των 500 δρχ. Είναι ένα παιχνίδι. Οι ακροατές μου ζητάνε να βάλουμε τέτοια παιχνίδια και για μικρές ηλι-

κίες, για παιδάκια 6 χρονών. Δεν το κάνουμε όμως.

■ **Γιατί;**

— Ε, όχι, για μικρά παιδιά δεν το κάνουμε.

■ **Μα τα παιχνίδια για τα μικρά παιδιά είναι.**

— Είναι παιχνίδια για μεγάλους, ας πούμε. Λιγότερο ένοχα.

■ **Λέγαμε λοιπόν ότι αυτόν το δρόμο τον ανοίξατε εσείς...**

— Δεν τον ανοίξαμε εμείς. Δεν πρωτοτυπήσαμε, έξω γίνεται κατά κόρον.

■ **Τι σας διαφοροποιεί από τους άλλους σταθμούς;**

— Εμείς φτιάξαμε ένα πρόγραμμα που βρήκε ανταπόκριση. Οι σταθμοί που ακολούθησαν αλλά και οι ανα-νεωτικές προσπάθειες που έγιναν και στο κρατικό δίκτυο είχαν σημείο αναφοράς το δικό μας πρόγραμμα. Στη φόρμα του προγράμματος δεν βλέπω να υπάρχουν διαφοροποιή-σεις. Η διαφορά υπάρχει στο περιε-χόμενο. Εμείς μπορούμε με κρατη-θούμε αντικειμενικοί και πολυφωνι-κοί. Είμαι καθόλου βέβαιος ότι αυτό θα τηρηθεί από τους άλλους σταθμούς.

■ **Γιατί έχετε αυτή την αίσθηση;**

— Γιατί έχω δείγματα. Φαίνεται ό-τι ορισμένοι σταθμοί έχουν μια τάση φιλοκυβερνητική ή μια τάση αντικυ-βερνητική εντόνως...

■ **Ενώ εσείς έχετε μια στάση αν-τικυβερνητική ηπίως;**

— Προσπαθούμε, από πλευράς ει-δησιογραφίας, να είμαστε όσο το δυνατόν ανθρωπίνως άσπογοι: ούτε να υπερβάλουμε ούτε να υποτονί-ζουμε τα γεγονότα. Από πλευράς σχολίων τα πράγματα είναι κάπως μοιρασμένα. Το ότι μπορεί να βγαί-νει κάποια αντιπολιτευτική διάθεση, αυτό οφείλεται στο ότι η κυβέρνηση παράγει έργο, οι πράξεις και οι πα-ραλείψεις της είναι στο στόχαστρο της κριτικής, και δευτερευόντως των άλλων συντελεστών της πολιτι-κής ζωής.

■ **Πέντε τουλάχιστον από τους 10 σχολιαστές σας όμως είναι της «φιλελεύθερης» άποψης...**

— Αν πάρουμε περίπου την πολι-τική γεωγραφία, δεν υπάρχει κά-ποια περίπου αντιστοιχία;

■ **Δίνετε δηλαδή 50% στη Ν.Δ., 10% στο ΠΑΣΟΚ, 20% στο ΚΚΕ, 10% στην ΕΑΡ και 10% στους ανα-ποφάσιστους;**

— Έτσι περίπου δεν είναι; Εξάλ-λου από μια τέτοια αναλογία περί-που συντίθεται το ακροατήριό μας. Είναι κάπως αντιπροσωπευτικά. Ε-ξάλλου ουδείς αποδέχεται ότι είναι της Ν.Δ. Είναι αδόξεμοι. Επίσης η πολυφωνία δεν σχετίζεται μόνο απο-τους σχολιαστές. Προσδιορίζεται α-πό μια σειρά πραγμάτων. Από και κι έπειτα είναι πολύ δύσκολο και κο-πίασαμε πάρα πολύ να βρούμε κά-ποιον έγκυρο σχολιαστή που να υ-ποστηρίζει φιλοκυβερνητικές από-

ψεις. Και παιδευτήκαμε πολύ μέχρι να τον βρούμε. Τελικά καταλήξαμε σε έναν ο οποίος πράγματι είναι α-ξιόλογος. Από και κι έπειτα κανείς δεν δρα με κομματικές εντολές και επιταγές. Φέρουν, όλοι οι σχολια-στές, την ευθύνη, ως πρόσωπα προ-βεβλημένα και έγκριτα στο χώρο της δημοσιογραφίας, των όσων λέ-νε, και νομίζουμε ότι η τελική γεύση μέσα σε μια χρονική μονάδα είναι πολυφωνική.

■ **Θυμάστε πώς καλύψατε το unfair του κ. Μητσotάκη;**

— Υπήρξε κάποιο θέμα τότε;

■ **Ασφαλώς. Την ίδια ώρα που η κρατική τηλεόραση μετέδιδε την κασέτα με το unfair, εσείς είχατε ως πρώτη είδηση την καταγγελία του κ. Μητσotάκη για τις ψευδολο-γίες της κυβέρνησης.**

— Αν θυμάμαι καλά, υπήρξε κά-ποιο παράπονο από τη Ν.Δ. ότι αδι-κήσαμε την περίπτωση. Δεν το θυ-μάμαι.

■ **Πώς βλέπετε το μέλλον στα ρα-διοτηλεοπτικά μέσα;**

— Το μέλλον των δημοτικών ρα-διοσταθμών, εξαιτίας των διάφορων επιτροπών, συμβουλίων κ.λπ., τα ο-ποία υπερίπτανται, είναι βέβαιο ότι θα αντιμετωπίσει δυσκολίες. Οι δη-μοτικοί ραδιοσταθμοί δεν έχουν την ευελιξία ενός ιδιωτικού ραδιοσταθ-μού. Με αυτή την έννοια είναι μειο-νέκτημα η ύπαρξη διάφορων επιτρο-πών. Νομίζω ότι για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα οι δημοτικοί ρα-διοσταθμοί δεν θα κινδυνεύουν α-πό τους ιδιωτικούς. Στο βαθμό που εμείς θα παραμεινουμε πιστοί σε ό-σα έχουμε πει, που συνεχώς θα «ψα-χνόμαστε» και θα προσπαθούμε να βελτιωνόμαστε, δεν θα έχουμε να φοβηθούμε τίποτα από τους ιδιωτι-κούς ραδιοσταθμούς.

■ **Ο κ. Απέργης, πρόεδρος της ε-πιχείρησης που έχει την ιδιοκτησία του «Αθήνα 984», δήλωσε πως στο χνάριο του σταθμού, θα οργανωθεί και το βίдео-περιοδικό του δήμου, η «Αθήνα-Ανεξάρτητη Τηλεόραση».**

— Αυτή η προσπάθεια έχει στοι-χεία πρωτοτυπίας. Έχει γίνει, απ' ό-σο ξέρω, ένας σοβαρός σχεδια-σμός, και εφόσον αυτό αποτυπωθεί και στο προϊόν, θα πετύχει. Θα μπο-ρούσα να έλεγα περισσότερο αν η κασέτα λεγόταν «Αθήνα 984». Το γε-γονός ότι αναγνωρίζεται ο σταθμός ως προϊόν και για το άλλο προϊόν, εί-ναι πολύ θετικό.

■ **Δημιουργεί «σχολή» ο «984»;**

— Αυτό που είπαμε προηγουμέ-νως, της πολυφωνίας και της αντι-κειμενικότητας.

■ **Η «νέα εποχή» είναι η εποχή της αντικειμενικότητας δηλαδή;**

— Η αντικειμενικότητα είναι το ζητούμενο. Είναι και φιλοσοφικό πρόβλημα που δεν εξαντλείται σε μια συζήτηση. Ας πούμε ότι είναι μια βούληση. Το κατά πόσο αυτή αποτυ-πώνεται και στα αποτελέσματα είναι ανά πάσα στιγμή εξεταστέο. Κάποια

αντίληψη όμως που διατρέχει το πε-ριοδικό σας ότι είμαστε σε θέση να καθοδηγούμε τις μάζες και να περ-νάμε ιδεολογία και τα λοιπά, στο μι-κρό διάστημα που προετοιμάστηκε ο σταθμός μας —μόνο μέσα σε 2 μήνες— από ελάχιστους ανθρω-πους, οι οποίοι δεν έχουν περάσει α-πό εξειδικευμένες σχολές ψυχολο-γικού πολέμου που υπάρχουν στο ε-ξωτερικό και καθοδήγησης των μα-ζών, από μια πλευρά μπορεί να μας κολακεύει ότι διαθέτουμε τέτοιες δυνατότητες και από την άλλη με α-φήνει έκπληκτο. Εκτός αν είναι τυ-χαία αυτά τα πράγματα. Δεν έχουμε τα προσόντα να κάνουμε τόσο σοβα-ρή παρέμβαση στις σκέψεις των αν-θρώπων, τελειώς ανθρώπινα το λέω.

■ **Οι προοπτικές της συγκέντρω-σης των μέσων επικοινωνίας σε λί-γους ιδιώτες δεν είναι κοινωνικά ε-πικίνδυνες;**

— Τα δημοτικά μέσα ενημέρωσης ανήκουν στο δήμο, ή έστω στην πε-ριστασιακή ανά τετραετία πλειοψη-φία, που πάντα βρίσκεται υπό λαϊκή δοκιμασία. Όσο διαχέεται η δυνατό-τητα επικοινωνίας, τόσο μειώνονται οι κίνδυνοι συγκεντροποίησης τους. Αν κυριαρχήσουν τρεις ιδιώτες, τό-τε μπορεί η πολιτεία να εφαρμόσει τους αντιμονοπωλιακούς νόμους, που εφαρμόζονται και στις πιο ανα-πτυγμένες καπιταλιστικές χώρες του κόσμου. Θεωρώ πολύ θετική τη διάχυση των πηγών πληροφορίας. Το τοπίο της πληροφόρησης άλλαξε με την παρουσία των δημοτικών ρα-διοσταθμών.

■ **Κάπου όμως ανήκουν πολιτικά και οι δημοτικοί ραδιοσταθμοί.**

— Στην ευνοϊκότερη εκδοχή ανή-κουν στους δημότες. Στο ποσοστό που η κυβέρνηση ανήκει σε όλους τους πολίτες. Εμείς πάντως, ενώ διαφωνούμε στην παραχώρηση ζώ-νης σε φορείς, ουδέποτε έχουμε αρ-νηθεί σε κάποια ομάδα συμπολιτών μας, άτυπη ή οργανωμένη, τη δυνα-τότητα της να απευθυνθεί στους α-κροατές μας.

■ **Θα μπορούσε, σε διαφορετικές περιστάσεις, το μοντέλο του «984» να είναι το μοντέλο ενός κρατικού σταθμού;**

— Εμείς δεν είμαστε μοντέλο μό-νο δημοτικής ραδιοφωνίας, αλλά μιας υπό αναζήτηση ελεύθερης ρα-διοφωνίας. Στο βαθμό που η οποια-δήποτε εξουσία παύει να αντιμετω-πίζει το μέσο με τρόπο, τότε πράγ-ματι θα μπορούσε να απελευθερω-θεί και το κρατικό δίκτυο. Εδώ ο δή-μαρχος δεν διακατέχεται από κάποιο τέτοιο τρόπο. Είναι όμως πο-λύ δύσκολο. Θα δούμε όμως. Αν γί-νει η ΝΔ κυβέρνηση, έχει τόσο πολύ έντονα διακηρύξει ότι θα είναι ανοι-χτή στο θέμα των μέσων μαζικής ε-νημέρωσης και έχει κάνει αξιομνη-μόνευτη αυτοκριτική για το παρελ-θόν, ώστε θα άξιζε τον κόπο να δού-με τι θα παρουσιάσει.

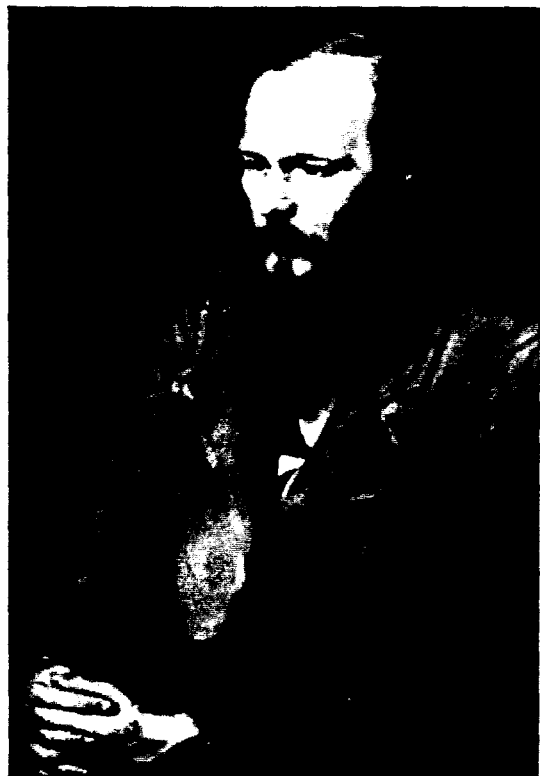
Άρης ΝΤΑΤΣΗΣ

Η Κωνσταντινούπολη πρέπει να γίνει δική μας

του Φιοντόρ Μιχαήλοβιτς ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ

Πριν λίγες μέρες συμπληρώθηκε η 535η επέτειος της αποφράδος ημέρας από την άλωση της Βασιλίδος των Πόλεων. Ο σημερινός της δήμαρχος δεν είχε βέβαια προγραμματίσει καμιά επίσκεψη καλής θέλησης σε γειτονική χώρα. Αντίθετα οι Τούρκοι βρήκαν την αφορμή να εγκαινιάσουν τη νέα γέφυρα που ενώνει την ευρωπαϊκή με την ασιατική όχθη του Βοσπόρου, πράγμα που κάποια πλευρά του ελληνικού Τύπου εννόησε ως πρόκληση. Ωστόσο, από ελληνικής πλευράς δεν δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στην επέτειο. Πέρσι ακόμα, ο δήμος Παλαιού Φαλήρου είχε αναλάβει να υπενθυμίσει στους διερχόμενους αυτοκινητιστές της παραλιακής λεωφόρου το γεγονός μέσω ενός αεροπανό: «εάλω η Πόλις». Φαίνεται ότι το πνεύμα του Νταβός και η ανάκληση του τουρκικού διατάγματος δέσμευσης των περιουσιών των Ελλήνων αναστέλλουν προς το παρόν τις διαθέσεις αμφισβήτησης του προ πέντε αιώνων τετελεσμένου.

Στα πλαίσια του ίδιου πνεύματος, ωστόσο, λίγες μέρες μετά την επέτειο της άλωσης, επισκέπτεται την Αθήνα δηλώνοντας φιλικές διαθέσεις ο «Εξοχώτατος Πρωθυπουργός της Εντίμου Τουρκικής Κυβερνήσεως κ. Τουργκούτ Οζάλ», όπως κατά το πρωτόκολλο αποκαλείται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Η οθωμανική αυτοκρατορία δεν υφίσταται πλέον· μετά την ασθένειά της κατά τον περασμένο αιώνα, παραχώρησε τη θέση της σε ένα κράτος που κυρίως χάρη σε ιστορικές και γεωγραφικές συγκυρίες μπορεί —αν πράγματι τα καταφέρει— να παίξει τον κατ' ανάθεσιν ρόλο χωροφύλακα της περιοχής. Κρατάει όμως ακόμα το Βόσπορο και τα Στενά που διατηρούν στρατηγική σημασία. Τον έλεγχο αυτό πολλές πλευρές τον διεκδίκησαν τον τελευταίο αιώνα, ιδιαίτερα δε η τσαρική Ρωσία: Η Μεγάλη Ρωσία πρέπει αργά ή γρήγορα να πάρει την Πόλη. Αυτό υποστηρίζει με ζέση και ενάργεια ο Φιοντόρ Μιχαήλοβιτς Ντοστογιέφσκι στο άρθρο του που παρουσιάζουμε παρακάτω. Ο Ντοστογιέφσκι δεν ήταν μόνο ο μεγάλος μυθιστορηματογράφος, αλλά και ενθουσιώδης δημοσιογράφος. Τα τελευταία 20 χρόνια της ζωής του συνεργάστηκε ενεργά στη σύνταξη των περιοδικών με τα ωραία ονόματα 'Χρόνος', 'η εποχή', 'ο πολίτης', και στο 'ημερολόγιο ενός συγγραφέα'. Χωρίς να ξεχωρίζει τη δημοσιογραφική του δραστηριότητα από το συνολικό του έργο, υποστηρίζει παντού τις ίδιες απόψεις για τον περιούσιο ρωσικό λαό και την αποστολή του. Πανσλαβιστής, ορθόδοξος, μυστικιστής και αντιδραστικός, συγκεντρώνει όλο του το μίσος κατά της δυτικοποίησης, του διαφωτισμού, του διεθνισμού, της επανάστασης, όπως ακριβώς και κάποιοι σύγχρονοι Έλληνες πανεπιστημιακοί δάσκαλοι: όλα αυτά είναι αλλοτρίωση και μηδενισμός. Ο εκσυγχρονισμός του Μεγάλου Πέτρου είναι γι' αυτόν ένα καίριο χτύπημα που αποξένωσε τη ρωσική διάνοηση και κρατική ηγεσία από τα σωτήρια νάματα του μεγάλου ρωσικού λαού. Το πολιτικό του κριτήριο τον στρέφει αποφασιστικά κατά του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των Ελλήνων· θεωρεί την ανάδυση των υπόδουλων στους οθωμανούς εθνικισμών σαν απειλή για την τσαρική Ρωσία, που την πιστεύει ως τη μόνη ικανή και ενδεδειγμένη να συμπληρώσει το κενό της διαλυόμενης οθωμανικής αυτοκρατορίας. Και σήμερα, άλλωστε, το Οικουμενικό Πατριαρχείο βρίσκεται σε σύγκρουση με την «άλλοτε θυγατέρα και σήμερα πεφλημένη αδελφήν Εκκλησίαν της Μόσχας», όπως την ονομάζει η Αυτού Θεοίτης ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος, ο οποίος αρνήθηκε να συμμετάσχει στους εορτασμούς της χιλιετηρίδας του εκχριστιανισμού των Ρως επειδή ο Πατριάρχης Πάσων των Ρωσιών αποφάσισε να

προσκαλέσει σ' αυτούς και δύο ορθόδοξες κοινότητες που έχει ανακηρύξει αυτοκέφαλες χωρίς να τις έχει αναγνωρίσει το Φανάρι. Στην περσινή του περιοδεία στη Σοβιετική Ένωση, ορισμένοι συμπατριώτες μας δυσανασέτησαν όταν το πρακτορείο Τας αναφέρθηκε στον Τούρκο Πατριάρχη. Ο ίδιος ο Παναγιώτατος ωστόσο, σε συνέντευξη που παραχώρησε (Ταχυδρόμος, 2.6) αναφέρεται με ικανοποίηση στην παροχή άδειας ανοικοδόμησης του Πατριαρχείου από την τουρκική κυβέρνηση και προσθέτει ότι επιδιώκει να επιλύσει τα απομένοντα προβλήματα «με διάλογον με τας αρμοδίας κρατικές Αρχάς της Χώρας μας», και δεν εννοεί την Ελλάδα.

Ο πάλαι ποτέ 'ασθενής του Βοσπόρου' είναι σήμερα ένας υπανάπτυκτος αλλά πολιτικά φιλόδοξος νέος. Και μπορεί στην ορθολογισμένη εποχή μας τα δόγματα να καθοδηγούνται από τις πολιτικές εξουσίες και όχι αντίστροφα. Είναι πάντως μάλλον σίγουρο ότι στις εδώ συζητήσεις του ο ευτραφής πρωθυπουργός της φιλελευθεροποιημένης στρατιωτικής δικτατορίας δεν πρόκειται να κολλήσει στο θέμα του Πατριαρχείου. Ίσως μάλιστα, αν τους λείψουν τα σημεία συγκλίσεως, να παρουσιάσουν και καμιά συμφωνία στο ζήτημα αυτό, ώστε να δικαιώσουν τη συνάντησή και τις διαπραγματεύσεις, περιμένοντας να ωριμάσει ακόμα το ελβετικό πνεύμα: κάτι σαν τα ναρκωτικά ή τις βίβες, που τους έλαχε πρόσφατα η τιμή να συζητηθούν σε επίκεδο υπουργών εξωτερικών.

Γιώργος ΚΟΚΚΙΝΟΣ

■ Η Ανατολική Εκκλησία, οι προκαθήμενοι της και ο Οικουμενικός Πατριάρχης, κατά τη διάρκεια αυτών των τεσσάρων αιώνων της υποδούλωσης της εκκλησίας τους διήγαν εν ομονοία μεταξύ των και με τη Ρωσία σε θέματα πίστεως· δεν υπήρξαν μεγάλες αναταραχές, ούτε αιρέσεις, ούτε αποσχισμοί. Στον αιώνα μας, ωστόσο, ιδίως κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια μετά τους τελευταίους μεγάλους βαλκανικούς πολέμους, γίνεται αισθητή η αποσύνθεση του *«ασθενούς του Βοσπόρου»* και η πτώση της αυτοκρατορίας του. Φυσικά, η απελευθέρωση των υποδούλων λαών μόνο από τη Ρωσία μπορεί να προέλθει, από τη Ρωσία, η οποία —ακόμα και τώρα που διαρκώς περί Ανατολής γίνεται λόγος— είναι η μόνη που τους υπερασπίζεται, ενώ όλοι οι υπόλοιποι λαοί και τα κράτη του φωτισμένου ευρωπαϊκού κόσμου θά επιθυμούσαν σίγουρα να μην υπήρχαν επί προσώπου γης όλοι αυτοί οι υπόδουλοι λαοί της Ανατολής. Ολόκληρη σχεδόν η διανόηση των ραγιάδων της Ανατολής καλεί μεν τη Ρωσία προς βοήθειά της, χωρίς πάντως να μας φοβάται λιγότερο απ' τους Τούρκους. *«Μπορεί η Ρωσία να μας απελευθερώσει από τους Τούρκους, με τον ίδιο όμως τρόπο όπως και ο «ασθενής του Βοσπόρου» θα μας καταβροχθίσει και θα εμποδίσει την ανάπτυξη των εθνότητων μας»*, ιδού η έμμονη ιδέα που δηλητηριάζει όλες τις ελπίδες τους. Πέραν αυτού, ανάμεσά τους αναφλέγεται τώρα όλο και περισσότερο ο εθνικός ζήλος· έχει αρχίσει σχεδόν από την ίδια μέρα που έλαμψε η πρώτη ακτίνα του διαφωτισμού. Η σχετικά πρόσφατη ελληνοβουλγαρική εκκλησιαστική διαμάχη μόνο σ' έναν εξωτερικό παρατηρητή θα φανεί εκκλησιαστική — κατά βάση είναι όμως φυσικά εθνική και μπορεί να εκληφθεί ως προφητική για το μέλλον.

Όταν ο Οικουμενικός Πατριάρχης επέτιμψε την απειθεία των Βουλγάρων και, μαζί με τον αυτοανακηρυχθέντα από αυτούς Έξαρχό των, τους απέβαλε από το ποίμνιο της εκκλησίας, κατέδειξε με την πράξη του αυτή ότι σε θέματα πίστεως δεν επιτρέπεται να θυσιάζονται οι εκκλησιαστικοί κανόνες και η εκκλησιαστική πειθαρχία προς όφελος της *«νέας και βλαβεράς αρχής των εθνότητων»*. Κι ωστόσο, αυτός ο ίδιος, που είναι Έλληνας, ακολούθησε αναμφισβήτητα την αρχή της εθνότητας αφορίζοντας τους Βουλγά-

ρους, απλώς προς όφελος των Ελλήνων εναντίον των Σλάβων. Με δύο λόγια: μπορούμε με μεγάλη πιθανότητα να προβλέψουμε ότι, αν σήμερα πεθάνει ο *«ασθενής»*, θα ξεσπάσουν αμέσως ανάμεσά τους φασαρίες και συγκρούσεις που αρχικά θα λάβουν εκκλησιαστικό χαρακτήρα και που, αναντίρρητα, θα μπορούσαν να βλάψουν και τη Ρωσία. Οι αναταραχές αυτές θα κάνουν ακόμα περισσότερο κακό στη Ρωσία, εάν αυτή αρνηθεί να συμμετάσχει ενεργά και από ηγετική θέση στα πεπραγμένα της Ανατολής. Φωνάζει ξαφνικά τώρα ο κόσμος (κι όχι μόνο στην Ευρώπη, αλλά και πολλοί από τους εξέχοντες πολιτικούς μας) πως στην περίπτωση που θα εξέλιπε η Τουρκία ως κράτος, θα έπρεπε πλέον η Κωνσταντινούπολη να

αναστηθεί ως *«διεθνής»* πόλη, δεκτική σαν ουδέτερη, γενικευμένη, ελεύθερη πόλη, για την οποία δεν θα ήταν δυνατό να υπάρξουν συγκρούσεις. Πιο λαθεμένη σκέψη δεν γίνεται να εκστομισθεί.

Αφενός, για το λόγο κιόλας ότι κανείς δεν πρόκειται να ανεχθεί τη διεθνοποίηση ενός τέτοιου εξέχοντος σημείου της υδρογείου· οι Άγγλοι θα εμφανίζονταν αμέσως και οπωσδήποτε μαζί με το στόλο τους, φυσικά σαν φίλοι, για να προστατέψουν και να προασπίσουν αυτή τη *«διεθνή υπόσταση»*, στην πραγματικότητα όμως για να γίνουν αυτοί κύριοι της Κωνσταντινούπολης. Κι όταν έχουν καθίσει για καλά κάπου, είναι δύσκολο να τους διώξει κανείς, γιατί είναι σαν τις κολλιτσιδες. Θέλω ακόμα να προσθέσω: οι Έλληνες, Σλάβοι

και Μουσουλμάνοι του Βυζαντίου θα καλέσουν μόνοι τους τους Άγγλους, θα πιαστούν πάνω τους και με τα δυο χέρια και δεν πρόκειται να τους αφήσουν πια να φύγουν· ο λόγος γι' αυτό είναι πάλι η ίδια Ρωσία. Τώρα όμως γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλον, πως οι Άγγλοι (και γενικότερα, ολόκληρη η Ευρώπη εκτός Ρωσίας) δεν νοιάζονται καθόλου για την τύχη τους, δηλαδή για την τύχη όλων των χριστιανών ραγιάδων. Οι ραγιάδες αυτοί γνωρίζουν καλά πως, αν ήταν δυνατό να επαναληφθούν κάπως εν κρυπτώ και χωρίς να προκαλέσουν μεγάλο θόρυβο οι βουλγαρικές φρικαλεότητες του προηγούμενου καλοκαιριού (πράγμα που μου φαίνεται καθ' όλα δυνατό), οι Άγγλοι θα ήταν οι πρώτοι στην Ευρώπη που δεν θα εναντιώνονταν ούτε αν επαναλαμβάνονταν δέκα φορές οι φρικαλεότητες αυτές· και τούτο όχι επειδή είναι αιμοδιφείς, αλλά επειδή η συνεχής επανάληψη παρόμοιων πράξεων θα αποδεκάτιζε οριστικά τους ραγιάδες, έτσι ώστε στα Βαλκάνια να παρέμεναν μόνο οι συμπαθείς Τούρκοι· τα τουρκικά χρεώγραφα θα ανέβαιναν μονομιάς στα ύψη σ' όλα τα χρηματιστήρια της Ευρώπης και η Ρωσία θα εξαναγκαζόταν να αποσυρθεί εντελώς από *«τις φιλοδοξίες της και τα κατακτητικά της σχέδια»*.

Η κατάσταση των πραγμάτων, όμως, θα ήταν αμέσως διαφορετική στην περίπτωση που ο *«ασθενής»* θα υπέκυπτε καθ' οιονδήποτε τρόπο, είτε από μόνος του είτε από το ρωσικό ξίφος. Η Ευρώπη ολόκληρη θα φλεγόταν από τρυφερότατη αγάπη για τους αναστημένους λαούς. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι η Ευρώπη θα εισάγει την ιδέα της *«διεθνούς υποστάσεως»* στο νέο σύνταγμα των λαών αυτών· θα φανατίσει τους απελευθερωμένους λαούς εναντίον της Ρωσίας και δεν πρόκειται να πάρει συκοφαντία που να μη χρησιμοποιήσει η Ευρώπη εναντίον μας. *«Μόνο εξαιτίας των Ρώσων δεν μπορέσαμε να σας βοηθήσουμε κατά των Τούρκων»*, θα πουν τότε οι Άγγλοι. Οι λαοί της Ανατολής γνωρίζουν δυστυχώς ήδη πολύ καλά πως *«η Αγγλία δεν πρόκειται ποτέ να συμμετάσχει στην απελευθέρωσή τους, ούτε πρόκειται να συναινέσει σ' αυτήν, ακόμα κι αν απέβαινε αναγκαία, επειδή μισεί τους Χριστιανούς αυτούς λόγω της πνευματικής των συνδέσεως με τη Ρωσία. Η Αγγλία επιθυμεί όπως οι Χριστιανοί της Ανατολής μας μισούν με το ίδιο μίσος το οποίο αισθάνεται αυτή εναντίον*

μας...» («Νέα της Μόσχας», Αρ. 63).

Στη διεθνή πόλη, παρά την αγγλική προστασία, κύριοι θα είναι οι Έλληνες, πράγμα που ισχυε ανέκαθεν, εξάλλου. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι Έλληνες πρόκειται να καταφρονούν τους Σλάβους ακόμα περισσότερο και από τους Γερμανούς. Τη θέση της περιφρόνησης θα πάρει το πάθος και η μνησικακία. Να αντιπαραχθούν και να κηρύξουν πόλεμο ο ένας εναντίον του άλλου δεν πρόκειται φυσικά να μπορέσουν, επειδή δεν πρόκειται να το ανεχθούν οι προστάτες τους. Σαν αποτέλεσμα της αδυναμίας αυτής θα ξεσπάσουν ανάμεσά τους κάθε είδους συγκρούσεις, οι οποίες φυσικά κατ' αρχήν θα πάρουν το χαρακτήρα εκκλησιαστικής διαμάχης. Μ' αυτό τον τρόπο θα ξεκινήσει, επειδή είναι ο πλέον άνετος τρόπος και τούτο είναι που ήθελα να επισημάνω.

Τα λέγω αυτά επειδή το πρόγραμμα προϋπήρχε ήδη: Οι Βούλγαροι και η Κωνσταντινούπολη. Από τη σκοπιά αυτή οι Έλληνες είναι ισχυροί και το γνωρίζουν. Κι όμως, για το μέλλον ολόκληρης της Ανατολής και ταυτόχρονα και της Ρωσίας, δεν υπάρχει τίποτα το χειρότερο από την επανάληψη παρόμοιας εκκλησιαστικής διαμάχης, που δυστυχώς είναι πολύ πιθανή, στην περίπτωση που η Ρωσία παραιτούνταν έστω και για μια στιγμή από την προστασία και την επίβλεψη των λαών αυτών. Ακόμα και σαν απλή εικασία θα ήταν εντελώς ασυγχώρητο να μην προσεχθεί. Διότι, θα έπρεπε μήπως πράγματι να ευχηθούμε να διαρκέσει περισσότερο η τουρκική κυριαρχία και να αναρρώσει ο «ασθενής»; Δεν έχει γίνει σαφές πως όταν ο ασθενής αυτός πεθάνει και η Ρωσία αποποιηθεί και τη μισή της μόνο αποφασιστική και κυρίαρχη επιρροή πάνω στις τύχες της Ανατολής και υποχωρήσει σ' αυτό το σημείο — πως τότε η εκκλησιαστική ειρήνη τώτων αιώνων θα διακυβευθεί στη βαλκανική χερσόνησο και ίσως και βαθύτερα ακόμα στην Ανατολή; Μπορούμε να το εκφράσουμε και ως εξής: άσχετα από το αν συμβούν οι διαμάχες αυτές ή όχι, εν πάση περιπτώσει θα πρέπει οπωσδήποτε να συγκληθεί ένα μεγάλο εκκλησιαστικό συμβούλιο για να τακτοποιήσει τις υποθέσεις της νεοδημιουργηθείσας εκκλησίας. Γιατί να μη γίνουν εγκαίρως οι σχετικές σκέψεις; Στη διάρκεια των τεσσάρων αυτών αιώνων καταδιώξεων

και καταπιέσεων, οι αντιπρόσωποι της Ανατολικής Εκκλησίας ανέκαθεν ακολουθούσαν τις συμβουλές της Ρωσίας: εάν όμως αύριο απελευθερωθούν από τον τουρκικό ζυγό και πέραν αυτού περιέλθουν υπό την προστασία της Ευρώπης, τότε η σχέση τους προς τη Ρωσία θα αλλάξει αμέσως. Οι αντιπρόσωποι της Ανατολικής Εκκλησίας, και είναι στην πλειοψηφία τους Έλληνες — μόλις η Ρωσία λάβει το μέρος των Σλάβων — θα πουν αμέσως ότι δεν μας χρειάζονται πλέον, ούτε τη συμβουλή μας. Και τότε θα βρεθεί η Ρωσία στη χειρότερη θέση. Οι ίδιοι Βούλγαροι θα φωνάζουν τότε πως στην Κωνσταντινούπολη θροιάστηκε ένας νέος πάπας της Ανατολικής Εκκλησίας και πιθανόν και να μην έχουν και τόσο άδικο.

Μια διεθνής Κωνσταντινούπολη, ακόμα και για ένα μικρό χρονικό διάστημα, θα μπορέσει να χρησιμεύσει σαν σκαλοπάτι για ένα νέο πάπα.

Στην περίπτωση αυτή, η υπερασπίση των Σλάβων από την πλευρά της Ρωσίας, στα πλαίσια της μελλοντικής αυτής και πολύ πιθανής διαμάχης, θα έχει ως συνέπεια της σοβαρά και ιδιαίτερα δυσάρεστα για μας εκκλησιαστικά προβλήματα. Είναι σαφές ότι ο μόνος τρόπος για να αποφευχθεί αυτό εγκαίρως είναι η σθεναρή στάση της Ρωσίας στο Ανατολικό Ζήτημα και η σταθερή εμμονή στις μεγάλες παραδόσεις της πανάρχαιας ρωσικής μας πολιτικής. Στο θέμα αυτό δεν επιτρέπεται ουδεμία παραχώρηση απέναντι σε οποιοδήποτε ευρωπαϊκό κράτος,

διότι εδώ πρόκειται για ζωή ή θάνατο. Η Κωνσταντινούπολη πρέπει αργά ή γρήγορα να ανήκει σε μας. Κατέχοντας την Κωνσταντινούπολη, δεν θα μπορεί να μας συμβεί τίποτα παρόμοιο πλέον.

Οι λαοί της Δύσης, αυτοί που τόσο ζηλόφθονα παρατηρούν κάθε βήμα της Ρωσίας, δεν γνωρίζουν ούτε διαισθάνονται σήμερα τίποτα από όλους αυτούς τους νέους, μέχρι πρότινος φανταστικούς, ωστόσο καθ' όλα κατορθωτούς μελλοντικούς συνδυασμούς: θα τους αντιληφθούν αργότερα μόλις, όταν πλέον θα είναι πολύ αργά. Ο ρωσικός λαός όμως, που αναγνωρίζει το νόημα του Ανατολικού Ζητήματος μόνο σαν —και μέσα από την— απελευθέρωση όλων των ορθοδόξων Χριστιανών και στη μελλοντική μεγάλη ένωση των εκκλησιών, θα συγκλονιστεί βαθύτατα από τις νέες αναταραχές και διαμάχες και κάθε νέα πτυχή της υπόθεσης, ιδίως όταν καταλήγει τελικά σε σαφή εκκλησιαστικό χαρακτήρα, σίγουρα θα ασκεί βαθιά και διαρκή επίδραση πάνω στο λαό μας και σ' ολόκληρο το βίο του. Από αυτό το λόγο και μόνο δεν επιτρέπεται να αποποιηθούμε την από αιώνες χρονολογούμενη συμμετοχή μας στο μεγάλο αυτό ζήτημα, ούτε και να αμβλύνουμε το βαθμό της συμμετοχής μας αυτής. Δεν πρόκειται απλώς για το φημισμένο λιμάνι, τη δίοδο προς τις θάλασσες και τους ωκεανούς, ούτε καν η συνένωση και αψύπνιση των σλαβικών λαών, αυτό που τόσο στενά συνδέει τη Ρωσία με τη λύση του αποφασιστικού, του μοιραίου ζητήματος... Το καθήκον μας είναι βαθύτερο, απειρώς βαθύτερο. Εμείς οι Ρώσοι είμαστε πράγματι απαραίτητοι για όλη τη Χριστιανοσύνη της Ανατολής, όπως και για το μέλλον της Ορθοδοξίας επί γης και την ένωσή της. Με δυο λόγια: σ' αυτό το φοβερό Ανατολικό Ζήτημα εμπεριέχεται σχεδόν ακέραιο το μελλοντικό μας πεπρωμένο. Στο ζήτημα αυτό βρίσκεται ταυτόχρονα και η οριστική μας ένωση με την Ευρώπη, στη βάση, ωστόσο, νέων, ισχυρών, καρποφόρων αρχών. Κοντολογής: όποια έκβαση και να έχουν οι σημερινές, ίσως και απαραίτητες διπλωματικές διαβουλεύσεις και συμφωνίες στην Ευρώπη, αργά ή γρήγορα η Κωνσταντινούπολη πρέπει να γίνει δική μας, κι ως είναι μόλις στον επόμενο αιώνα! Εμείς οι Ρώσοι οφείλουμε να το έχουμε συνεχώς και αδιαλείπτως κατά νου.

Γκράντσανιν', 1877
(Μετάφραση: Γ.Κ.)